QUARTA DIES AUGUSTI. DE S. DOMINICO CONFESSORE FUNDATORE ORDINIS FF. PRÆDICATORUM. BONONIÆ IN ITALIA.

ACTA AMPLIORA, quæ F. Theodoricus de Appoldia, suppar Ordinis Prædicatorum scriptor, ex variis antiquioribus monumentis collegit. Nunc primum ea sincera & integra exhibemus ex membranaceo nostro Codice P. Ms. 8, quem cum altero Musei nostri Codice signato P. Ms. 7. contulimus.

PROLOGUS PRIMUS.

[Auctor ait, diu prænuntiatum fuisse Ordinem Prædicatorum,] Multifarie multisque modis olim Deus electos ad æternum invitans convivium, novissime istis diebus, id est hora undecima, misit servum suum dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Servum hunc, ordinem prædicatorum, sanctus interpretatur Gregorius, novissimis dirigendum temporibus ad humanas videlicet mentes de vicino adventu judicis commonendas: novum enim aliquem prædicatorum ordinem futurum Scriptura præmonuit, quem circa finem seculi mittendum tam signanter expressit, Misit, inquiens, servum suum hora cœnæ. Hora cœnæ finis est mundi; nos autem sumus, in quos fines seculorum devenerunt. Missus est igitur hora cœnæ, id est diebus novissimis, Ordo novus; novus inquam, pariter & antiquus; novus institutione, antiquus auctoritate; novus, imo novissimus spatio, primus autem officio; conductis equidem primo mane vineæ ex denarii conventione cultoribus, & etiam hora tertia, sexta,

& nona, hora restat, imo exstat, jam undecima, qua novissimi multiplicentur.

[2] [quem S. Dominicus instituit,] Hi sunt prædicatores, quorum Ordinem temporum horum novissimorum periculis dispensatio divina providit, ut appropinquante judicio illius, cujus in humilitate judicium sublatum est, testium numero augeretur. Idcirco jam nunc multiplicantur in senecta uberi, ut bene patientes annuntient, quoniam rectus dominus Deus noster. Hæc sunt tintinnabula, quibus pontificalis poderis extremitas decoratur. Hi sunt equi fortes & varii in quadriga novissima de medio duorum montium æreorum egressi, ut perambulent omnem terram. Hujus Ordinis primus institutor & pater inclytus exstitit beatus Dominicus, cujus vitam virtutibus plenam, Deoque gratissimam, obitum quoque, & ex parte miracula, & Ordinis ipsius, in occiduis mundi partibus & occasu temporis orientis, exordium rudi quidem, sed veraci stylo perstringere operæ pretium est, opitulante gratia Jesu Christi.

[3] [& assignat auctores] Sciendum, quod venerabilis pater noster beatus Jordanus, secundus nostri Ordinis Magister, successor sancti Dominici dignissimus, libellum de initio Ordinis composuit, in quo primorum Patrum & Fratrum sanctorum gesta gloriosa & mirabilia opera conscripsit, ne in oblivionem venirent Patres tam excellentes, eorumque exempla tam eximiæ sanctitatis: de quo libello prima sancti Dominici Legenda conscripta est. Postea de mandato beati Johannis episcopi, qui quartus a sancto Dominico Magister exstitit, Frater Constantinus secundam Legendam edidit, multa insignia superaddens. Sanctus Pater succedens Humbertus, Magister Ordinis quintus, ex prædictis tertiam conflans Legendam, multis superadditis, non modicum ampliavit; qui etiam librum, qui Vitas fratrum dicitur, sua devotione & diligentia compilavit.

[4] Tandem dilectus Pater noster, Frater Gerardus, Prior provincialis Theutoniæ, [ac documenta] rediens de generali Capitulo, in Luca celebrato, detulit quædam præclara gesta sancti Dominici de Bononia, quæ ex ore Sororis Cæciliæ Romanæ, quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat, conscripta sunt; quæ sicut vidit & audivit, plena fide sincerissime enarravit, quæ usque ad annum Domini millesimum ducentesimum nonagesimum religiosissimam & sanctissimam vitam duxit. Præterea dicta illustrium virorum, videlicet novem Fratrum, quorum testimonia credibilia nimis, auctoritate domini Gregorii noni approbata, etiam aliis præferenda, Patris nostri eximiam prædicant sanctitatem. Accedunt ad hæc revelationes Sanctorum, quæ spernendæ non sunt, relationesque veterum fidelissimæ, & omni credulitate dignissimæ, per quas & Prædicatorum Ordinis auctoritas, ac Fundatoris ejusdem inclyta merita declarantur.

[5] Ex iis omnibus præsentis opusculi materia sumpta, [ex quibus sancti hujus Fundatoris Vitam collegit,] in unum libellum conscripta est fideliter & compacta, cui auctoritatem præstat gestorum veritas, sine qua nulla valet auctoritas. Quis vero prædictis Patribus auctoritatem audeat derogare, quorum hic sententiæ & plerumque verba de verbo posita sunt. Distinctus est autem hic libellus in octo particulas, & subdistinctus per capitula, ut, quod quærit quis, facilius inveniat, & legendo distincta amplius delectetur. Est autem ex hoc libellus iste prolixior, quod gesta magistri Reynaldi; & obitum ejus, & quorumdam aliorum Patrum, & quæ ad commendationem Ordinis spectant, plenius inserta continet & adscripta.

[6] Fateor, quod hæc omnia ornatius & ordinatius exprimi poterant & conscribi; [& scriptionis suæ rationem ac methodum explicat.] sed concedendum est mihi, quia in iis compingendis nullus mihi affuit, nec propter hunc

laborem aliquid, quod regularis observantia exigit, intermisi; feci autem hanc ex diversis collectam compositionem, ut cum quanta gloria & religione Prædicatorum institutus sit Ordo, & sanctorum Patrum eumdem fundantium eximia devotio & præclara discretio posteris innotescat. Nec volo, quod Legendæ vocabulo censeatur, sed libellus de Vita & obitu & miraculis sancti Dominici, & de Ordine, quem instituit, nominetur. Pleraque, sicut in prænominatis exemplaribus reperi, de verbo ad verbum hic posui, pauca propter continuationem immutans & prolationis decorem. Oro autem & desidero, ut ad utilitatem sint legentium, cupioque, ut omnis pius lector & devotus auditor attento studio hæc corrigat & emendet.

PROLOGUS SECUNDUS.

[Theodoricus in hoc altero prologo] Caritas de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, quæ finis præcepti est, & per occultam inspirationem a Deo Sanctis infunditur, interiorem hominem penetrando sanctificans, ac in eorum cordibus per Spiritum sanctum diffunditur, mentis vires irrorando fœcundans, atque ad utilitatem Ecclesiæ in electorum virtutibus se manifestans effunditur, prout ille unus atque idem omnium artifex vult Spiritus, qui omnia in omnibus operatur. Hujus operatione Artificis divinissima expolitus & perfectus famulus ejus sacer Dominicus in ædificationem corporis Christi, & in opus Euangelii destinatus est inter eos, quos Apostolus ad consummationem Sanctorum datos pastores & doctores enumerat, non infimus computandus: quos enim mellifluis erudivit sermonibus, hos & gratissimis pavit beneficiis, & sanctissimis roboravit exemplis; cujus sanctitatis præclara præconia, vitæ perfectissimæ merita eximia, signa varia nec non miracula innumera, a diversis multifarie conscripta, præcelsi quidem Prædicatoris laudes personant, nec tamen ad plenum exprimunt, quod

intendunt. Impossibile namque est cuilibet spiritualem hominis spiritualis describere vitam, nisi Spiritus vitæ mentem irradians & loquens mysteria, moveat linguam ejus.

[8] Quis ergo describet Vitam Dominici, nisi in spiritu Dominici, [sodales suos] adjutus per Spiritum Domini? Nempe erat hic ex iis, qui Spiritu Dei aguntur, filiis, habens spiritum adoptionis filiorum, in quo adorans Patrem postulat pro nobis gemitibus, id est desideriis, inenarrabilibus, clamans fiducialiter: Abba pater. Vere non erat in spiritu ejus dolus, cui primitias & pignus Spiritus habenti testimonium fidele reddebat conscientia sua in Spiritu sancto, quod filius Dei esset. Statuens igitur servire Deo in Spiritu suo, in Euangelio Filii ejus, perfectionis euangelicæ & institutionis Apostolicæ adamavit regulam, quærens eam sponsam assumere, ut ex ea spirituales filios procrearet. Nec fraudatus est desiderio suo: ecce enim jam sterilis euangelica perfectio peperit plurimos, & multi filii desertæ religionis Apostolicæ, magis quam ejus, quæ habet firmamentum temporalis substantiæ: sterilis namque peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est.

[9] Infirmata est prorsus opulenta Religio, peperitque plurimos sterilis paupertatis professio. [ad imitandas S. Dominici virtutes exhortatur.] Hujus matris Patrisque nos vere sumus filii, si maternæ paupertatis amatores fieri, & paternæ sanctitatis imitatores studuerimus effici: sicut enim fidem & justitiam sectantes Abrahæ, ejus solummodo æstimantur filii, ita pietatem matris nostræ Religionis, Patrisque nostri sanctitatem conversationis imitantes, filii merebimur appellari. Imitatione omnino erimus filii carissimi, qui non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulamus, ne spiritualia prædicantes, & carnaliter viventes, efficiamur ab hereditate paterna reprobi, & velut infatuatum sal

despectionis pedibus conculcati. Filiis igitur, sicut ille ambulavit, ambulare volentibus ejus vestigia præscripta sunt, ut & manifestentur opera ejus, quia in Deo facta sunt, & nobis monstretur via justitiæ, & innotescant semitæ æquitatis, per quas ad hereditatis paternæ patriam procedamus, ipso comite & præduce, qui hunc Justum deduxit per vias rectas & mirabiles, ostendens illi gloriam regni sui, qui est via ducens, veritas lucens, & vita indeficiens, Jesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

TITULI VETERUM CAPITULORUM.

PARS PRIMA.

Cap. I. De honestate & pietate parentum sancti Dominici.

II. Quod in physica & theologica scientia sufficienter eruditus sit.

III. De venerabili Didaco Oxomensi episcopo, qui beatum Dominicum fecit in sua ecclesia Canonicum Regularem.

IV. De perfecta ejus religiositate, & admirabili sanctitate.

V. De societate & mutua caritate inter Didacum episcopum, & sanctum Dominicum.

VI. De prædicatione contra hæreticos, & de libello ab incendio conservato.

VII. De iis, quæ post mortem episcopi evenerunt, & de miraculis, quæ per sanctum Dominicum Dominus fecit.

VIII. De mira Sancti patientia, & caritate fraterna, desiderio martyrii, & stupendis operibus.

IX. De multiplici pugna contra hæreticos, & pluribus miraculis perpetratis.

X. De gloriosa fama, & contemptu dignitatum.

XI. De abstinentia & spiritu prophetiæ, quo claruit Vir Dei.

XII. De revelationibus, quibus Ordo Prædicatorum præmonstratus est.

PARS SECUNDA.

Cap. I. De confirmatione Ordinis Prædicatorum per beatam Virginem impetrata.

II. De dispertione Fratrum per Ecclesiam Dei, & profectu eorum.

III. De gratia prædicationis, & veneratione populi ad ipsum, & suscitatione duorum mortuorum.

IV. De commissione Apostolica, facta beato Dominico de unione monialium Urbis.

V. De monialibus sanctæ Mariæ trans Tiberim.

VI. De suscitatione juvenis, dicti Napuleon, filii fratris Stephani Cardinalis.

VII. De transitu Fratrum Prædicatorum ad sanctam Sabinam, ubi nunc manent.

VIII. De transitu monialium sanctæ Mariæ trans Tiberim ad sanctum Sixtum.

IX. De instructione Sororum, & miraculis apud eas perpetratis.

X. De solicitudine salutis animarum, & Ordinis dilatandi.

XI. De magistro Reynaldo, quem beata Virgo perunxit, eique Prædicatorum habitum ostendit.

XII. De commendatione magistri Reynaldi & Ordinis.

XIII. De revelatione sacratissima, & omni acceptione dignissima.

XIV. De quibusdam miraculis.

PARS TERTIA

Cap. I. De adventu Fratris Reynaldi in Bononiam.

II. De gloriosis gestis Fratris Reynaldi in Bononia.

III. De consolatione Fratrum post turbationem, & de illustribus viris.

IV. De pane & vino cælitus ab angelis ministratis.

V. De prophetiis, & quodam juvene recepto ad Ordinem.

VI. De triplici miraculo gloriose perpetrato.

VII. De potestate, qua prævaluit dæmonibus imperare.

VIII. De miraculis, quæ contigerunt per Servum Christi in itinere existentem.

IX. De adventu sancti Dominici in Bononiam.

X. De morte Fratris Reynaldi, & de duobus ab eo receptis ad Ordinem.

XI. De religiositate veneranda sanctissimi Patris nostri.

XII. De vilitate habitus & vestimenti, & stratus austeritate.

XIII. De amore paupertatis, & humilitate mendicitatis.

PARS QUARTA.

Cap. I. De primo generali Capitulo apud Bononiam celebrato.

II. De custodia religionis, & dulci correctione Fratrum.

III. De sanctitate, quam servavit in itinere.

IV. De ferventi prædicatione sancti Dominici.

V. De zelo animarum, & missione Fratrum per partes Ecclesiæ.

VI. De efficacia orationis Viri sancti.

VII. De secundo Capitulo generali apud Bononiam celebrato, & morte Fratris Everardi.

VIII. De exteriori forma, & dispositione corporis Viri Sancti.

IX. De perfectione operum activæ vitæ.

X. De contemptu secularis gloriæ, & vitatione curiositatum.

XI. De quibusdam, quæ in præcedentibus sunt omissa.

XII. Quod vocatus a Domino, prædixit mortem suam, vel diem mortis suæ.

PARS QUINTA.

Cap. I. De extrema ægritudine sancti Patris, & de iis, quæ dixit tunc & fecit Dominicus.

II. De ultima exspiratione.

III. De revelationibus in ejus transitu factis.

IV. De sacri corporis involutione, & de exsequiis circa corpus exhibitis.

V. De solenni & devota sepultura.

VI. De glorificatione sepulcri prima per quædam miracula.

VII. De merito, & præmio sancti Dominici glorioso ex revelationibus.

PARS SEXTA.

Cap. I. De primo statu sanctorum Patrum & Fratrum Ordinis Prædicatorum.

II. De perfecta conversatione, & vera cordis contritione.

III. De diligenti novitiorum institutione, & stricta silentii observatione.

IV. De divini Officii frequentatione, & continua oratione.

V. De abstinentia Fratrum, & obsequiis mutuæ caritatis.

VI. De veneratione Fratrum ad beatam Virginem.

VII. De frequentia & fervore prædicationis.

VIII. De principio Ordinis. Ex revelationibus hoc capitulum est assumptum.

PARS SEPTIMA.

Cap. I. De miraculis beati Dominici.

II. De curationibus membrorum quorumdam debilium ad invocationem beati Dominici.

III. De curationibus diversarum infirmitatum.

IV. De curationibus mutorum, cæcorum, & surdorum.

V. De his, qui translationem corporis sancti Dominici procurarunt.

VI. De iis, qui interfuerunt apertioni sepulcri.

VII. De odore suavissimo de sepulcro progresso.

VIII. De collocatione sacrosanctorum ossium in novo sepulcro.

IX. Recapitulatio & contemplatio de prædictis.

X. De inquisitionibus, delegatis, & dictis testium.

XI. De canonizatione solenni beati Dominici.

XII. De quibusdam miraculis post canonizationem factis.

PARS OCTAVA.

Cap. I. De profectu Fratrum, quos sanctus pater Dominicus misit in Hungariam.

II. De conversione ducis pagani.

III. Item de alio duce pagano converso.

IV. De suscitatione quorumdam mortuorum.

V. Item de suscitatione aliorum.

VI. De curatione quorumdam languidorum, & quorumdam monstruose contractorum.

VII. De curatione mutorum, surdorum & aliorum.

VIII. De curato a dæmonibus, & miraculo exhibito in candelis.

IX. De muliere blasphema, & puella a passione lapidis curata.

X. De hydropicis a beato Dominico curatis.

XI. De vino meritis beati Dominici augmentato.

XII. De sanctimoniali, quam sanctus Pater unctione salutifera curavit.

XIII. De puero a mortuis suscitato.

XIV. De iis, quæ Fratres Minores ad commendationem sancti patris Dominici Fratribus nostris scripserunt & narrarunt.

XV. De Fratre sanato.

XVI. De abbate Dithmaro Cisterciensis Ordinis.

XVII. Exemplar epistolæ, quam dominus Papa Gregorius nonus direxit per totam Ecclesiam de solenni canonizatione sanctissimi patris nostri Dominici, almi confessoris.

XVIII. Sequuntur revelationes factæ devotis personis in diversis partibus de sanctis patribus Dominico & Francisco, & de Ordinibus ab eisdem institutis.

XIX. De verissimis revelationibus a Sanctis.

XX. De eximia sanctitate primorum Patrum & Fratrum Ordinis Prædicatorum.

XXI. Item de gloria, quam accepturi sunt in patria.

XXII. Qualiter beatus Dominicus defunctos Fratres suscipit, & omnes excellit.

XXIII. De triplici statu privilegiatorum.

XXIV. [De modo orandi corporaliter sancti Dominici.] Excodice Vaticano, num. 1218.

CAPUT I.
Sancti prænuntiata nativitas, pia pueritia, studia litterarum, misericordia erga pauperes, aliæque virtutes; conversatio & dignitas inter Canonicos Regulares.

Pars I.
Cap. I.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Dominicus humilis servus Jesu Christi, segregatus in Euangelium Dei,

[Sanctus in Hispaniæ] sobrie & pie & juste conversatus, dignus factus in partem fortis Sanctorum in lumine, vere est lux mundi; qui velut stella matutina in medio nebulæ coruscus apparens, innocentiæ, pudicitiæ, verecundiæ, simplicitatisque radiis omnes a se puerilis stultitiæ, lascivientis adolescentiæ, petulantisque concupiscentiæ tenebras elongavit. Hic studiis sapientiæ, operibus misericordiæ, perfectioneque Religionis Canonicæ, ut lux splendens, procedens sicut luna plena in diebus suis, se & proximos illustravit, & tamquam sol oriens ad perfectum excrescens diem in altissimis Dei donis, Prædicatorum Ordinem erexit, qui rutilans in virtute sua, per omnia prospexit, opaca illuminans, sterilia fœcundans, frigida calefaciens, & tepida reaccendens. Nunc a claritate in claritatem transfiguratus a Domini spiritu gloriosus effulget in patria, qui in hac peregrinatione admirabilis refulsit in gratia, naturalisque nativitatis ortu humiliter fulsit ex Hispania. Tempus, quo hujus splendidissimi sideris radios super filios terræ Dominus consurgere fecit, sequentia declarabunt.

[11] Præsidente Romæ in Sede sancti Petri magno patre domino Alexandro tertio, [post duos suos germanos fratres] ac Friderico imperatore hujus nominis primo per orbem rempublicam gubernante, in Hispaniæ partibus villa, quæ dicitur Calaroga, Oxomensis diœcesis, anno Dominicæ Incarnationis MCLXX fuit vir unus, qui vocabatur Felix, & accepit uxorem, nomine, Johannam: qui secundum statum seculi satis quidem erant honesti, & ante Deum Christiana pietate devoti; qui divinæ dispensationis munere præventi, benedictionem in fœcunditate prolis sanctissimæ meruerunt: genuit enim Johanna Dei gratia viro suo Felici duos filios, qui litteris instructi & probabiliter conversati, gradum sacerdotii conscenderunt. Horum unus in hospitali quodam obsequiis pauperum se dedicans, humilitatis gratia & misericordiæ operibus, aliisque virtutibus in vita sua clarus exstitit, &,

ut fertur, post obitum miraculis coruscavit; alter vero relinquens seculum ad Religionem transiit, in qua multo tempore Domino laudabiliter serviens, vir sanctus & contemplativus beato fine quievit. Tales itaque fructus terra bona profert, quorum unus exhibendo misericordiam, gratiam redolet; alius contemplando veritatem, felicitatem perpetuam prægustat.

[12] Adjecit autem adhuc Dominus, magnificans misericordiam suam cum illis: [in visione quadam prænuntiatus nascitur,] nempe excellentioris gratiæ filium paritura mater, priusquam conciperet, visione futuri partus indicativa a Domino cælitus præventa est: vidit enim se gestare catulum in utero, qui ardentem in ore faculam bajulabat; egressus autem ex utero totum mundum ignibus de ore suo procedentibus incendebat. Post hæc visitabat Johannam Dei gratia, & inebrians partus sui fructum, germinare eam fecit, multiplicans genimina ejus sacra. Impletum est tandem pariendi tempus, & peperit filium, fratrum decus & matris gaudium, exultantis in Domino, quia prævisum præsagio intuetur & continet in gremio. Cathezizatus ex more infantulus sacerdotali benedictione sanctificatur, unctioneque salutari chrismatis consignatur. Baptizatur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & nutu ejus, cui Dominus nomen est, Dominicus appellatur. Matri quoque ejus spirituali, feminæ nobili cuidam, sacer infans Dominicus per visum apparuit, stellam præfulgidam habens in fronte, cujus splendore nimio totius mundi facies illuminata radiabat.

[13] [& ab honestis parentibus] Attendite nunc infantulum gloriosum. Generatur a patre Felice; parturitur, nutritur, fovetur a Johanna Dei gratia matre; renascitur, & Dominico nomine insignitur gratiæ alumnus, divinitatis cupidus, æternæque felicitatis heres futurus. Nondum natus signo veraci præostenditur, renatus nomine reali

attollitur, facieque corusca splendore stellæ demonstratur. Flammescit ignis in facula tam copiosus, quo totus mundus ardeat; fit nomine tam gloriosus, ut adversarios terreat; luce tam radiosus, ut peccatis tenebrosos illuminet, & inter astra cæli luceat, fervore caritatis igneus, famosa auctoritate solidus, luce scientiæ radiatus. Sed & in ortu suo hic Infans beatissimus præclari, cujus futurus erat pater & princeps, Ordinis forma & signifer exstitit & propheta: nam prædicatio succendens cor peccatoris ad pœnitentiam, ardens catuli facula est; auctoritas reconcilians in gratiam, potentiæ nomen est; doctrinæ claritas ad sapientiam ducens, fulgor stellæ est. Errat valde, qui non credit, hæc futura ab æterno disposita, & sic in hoc tempore cælitus præsignata.

[14] [pie educatus,] Nutrit puerpera filium cum diligentia, lactat & ablactat, & ad incrementum perducit parvulum lætabunda. [Cum autem jaceret in cunis, quodam tempore examen apum circa os ejus volitabat, linguam ejus melle divinæ sapientiæ effluere præfigurabat:] qui ablactatus a lacte, & avulsus ab ubere, mox nutriri cæpit mamilla gratiæ. Unde statim, cum potuit, adhuc infantilibus annis non completis, piorum exemplo parentum ecclesias frequentare, Deumque colere didicit. Lectulum quoque proprium tener existens, sæpius deseruit; stratusque mollitiem declinans, super nudam humum infantilia membra composuit, quod etiam in diebus suis indefessus postmodum observavit. Crevit itaque sub piorum parentum custodia religiose nutritus, quem specialiter etiam in annis puerilibus quidam venerabilis archipresbyter, ipsius avunculus, cum magna diligentia instruens, educavit. Horum religioso & prudenti consilio traditus est Puer sanctus, ecclesiastico principaliter imbuendus officio.

[15] [& in pueritia variis fulgens virtutibus,] Affuit ergo sanctæ devotionis voto divina promotio, cœpitque esse puer ingeniosus & docilis, utpote sortitus animam bonam, vasculum gratiæ, scientiæ receptaculum. Proficiens autem in divini cultus instituto venerabilis Puer in ecclesiis morabatur, cum clericis psalmos orabat, hymnos decantabat, altaria circuibat, devote sacris mysteriis assistebat, Christi ministris & sacerdotibus serviebat. Sic velut testa recens anima puerilis in iis exercitiis sanctitatis sibi odorem imbibit, quem perpetuo tenore servavit. Jam tunc manus summi Artificis formare cœpit ex isto vas electionis sibi, in quo effunderet suæ charismata benedictionis. Custodivit electus Puer innocentiam, amavit munditiam, conservavit disciplinam. Pudicus in sensibus, & in actibus exstitit verecundus. Hæc & alia in secundo ætatis suæ septenario, prout suggerebat unctio, adhuc Puerulus observabat, nil puerile gerens in opere: jam enim ei senile cor inerat, & sub tenella facie, sensus veneranda canities latitabat: ab ipsis namque cunabulis tam peroptimæ indolis exstitit, ut aliquid magnum futurum tam insignis infantia præconizandum, tamque sancta pueritia testificans loqueretur.

II.

[16] Videntes pii parentes continuum ætatis & gratiæ in sancta Prole profectum, [Palentiam mittitur,] ipsum ad studendum Palentiam transmiserunt: ibi enim tunc generale vigebat studium, abundans tam multitudine scholarium, quam peritia magistrorum. Cœpit ergo providus adolescens non segniter agere; sed studio, cujus gratia missus fuerat, diligenter intendere, adeo ut, gratia opitulante, supra multos coætaneos suos spatio proficeret breviore: omissis namque [frivolis,] quibus juventus effluit, se necessariis mancipavit. Noxiæ societatis, maximeque feminarum, vitiosa & lubrica devitans contubernia, cum ludentibus non miscuit se, neque cum iis, qui in levitate

cordis secundum concupiscentias carnis ad curiositates superfluas, ad insanias falsas & spectacula novissima ambulant, participem se præbuit. Respuebat seculi blandientis & fallentis lætitiam, & carnis spurcitias immaculati affectus pede transiens, suæ decus virginitatis illibatum Domino consecravit. Influebant ergo [largiter] puro intellectui, mentique sordibus liberæ, liberales scientiæ, quæ tantum mundis intellectibus capiuntur.

[17] Sane angelicus adolescens Dominicus iis humanæ sapientiæ scientiis, [tibi studiis operam dans] quas tamen facile capiebat, non satis rapiebatur, quod non in ipsis, quem quærebat, Christum Dei sapientiam intuebatur: nullus enim eam philosophorum tradidit, nec aliquis principum hujus mundi cognovit. Proinde ergo, ne florentis fortitudinem juventutis vane consumeret, & ut sitim, qua æstuabat, exstingueret, ad fontem theologicæ sapientiæ se transtulit, ut hauriret, [quod avide cupiebat.] Invocans itaque orando Christum, Patris sapientiam, inclinavit cor suum disciplinæ, sanctarumque Scripturarum doctoribus aurem suam; erantque eloquia illa dulcia super mel & favum cordi ejus: quibus addiscendis pius Juvenis tanta aviditate tantoque desiderio per quatuor annos instabat, quod pene noctes ducebat insomnes, quietis tempus vigiliis occupando; veritatem vero auditam humiliter, pio complectens affectu dulciter, animoque tenens memoriter, opere complevit efficaciter: nam ut de fonte salutaris sapientiæ poculum mereretur accipere, per decem annos vinum, in quo est luxuria, castitatis amator penitus non gustavit.

[18] Mirum valde fuit & amabile videre hominem, quem & paucitas dierum juvenem prætendebat, [varia virtutum exempla præbet,] senemque conversationis maturitas & morum constantia prædicabat. Juvenilia fugiebat desideria, sectabatur justitiam, vagosque cavens

excursus, sinum matris Ecclesiæ & sanctæ quietis tabernacula non reliquit; in ecclesia orans, & in studiis residens assidue morabatur. Ob hoc ergo, quia mandata Domini tam fervido complectebatur amore, in tantum implevit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus, ut etiam quæstionum difficultates faciliter penetraret. Quia vero ex toto corde suo dilexit Dominum, qui fecit illum, non neglexit proximum, quem Deus in se censuit diligendum.

[19] [& venditione librorum suorum] Fulsit ergo in Dei famulo Dominico erga proximorum calamitates & miserias piissima admodum compassio, & miserationum affectum comitabatur effectus operis manifestus: cum enim adhuc Palentiæ moraretur in studio, universam fere Hispaniam fames prævalida opprimebat. Deficiebant præ inedia & siti pauperes, & non erat, qui reficeret. Moriebantur miseri & inopes, nec fuit, qui curaret. Clamabant pupilli & viduæ, parvuli & debiles; nec erat, qui exaudiret. Inter hæc affligebatur spiritus juvenis Dominici, & compatiebatur anima ipsius misericors pauperum multitudini. Tunc jam euangelici consilii non surdus auditor, & perfectionis sectator vendidit libros & omnia, quæ habuit, acceptumque pretium dispersit & dedit pauperibus.

[20] [tenerum erga pauperes affectum declarat.] Sic dulcissimus Juvenis, Christi obediens verbo, proximorum succurrit periculo, & intuentes sacro provocavit exemplo. Auxit in eo concupiscentia sapientiæ, non diminuit opem justitiæ, nec retraxit a perfectione studium scientiæ; sed consummavit in virtute: sciebat enim, quomodo oportuit eum scire, factus super senes intelligens, quia mandata Domini quæsivit, & beatus complens operando, quod scivit. Agebat hæc & alia præclara angelicus Dominicus, necdum habitu vel convictu sequestratus a mundo, &, ut vere dicamus, non ipse; sed Dominus & inhabitans in eo

virtus Christi fecit hæc omnia: prævenit etenim eum benedicto dulcedinis Dei, mirificans signiferis ejus infantiam sacramentis, sanctificansque innocentem pueritiam munditiæ rudimentis; adjecitque concomitans adolescentiam Sancti, misericordiam Dei roborare solidissimis geminæ scientiæ fundamentis, morumque suavium ornamentis; nec destitit, donec consummaret in finem, bonorum operum virtutumque omnium incrementis.

III.

[21] In diebus illis erat vir vitæ venerabilis, Didacus nomine, [Didacus Oxomensis episcopus] ecclesiæ Oxomensis episcopus, quem sacrarum Litterarum notitia, & secundum seculum carnalis ingenuitas, magis autem morum insignis decorabat honestas: hujus amor sic Deo totus inhæserat, ut se ipsum abjiciens, & sola, quæ Jesu Christi sunt, quærens, ad id summopere animum intentionemque converteret, qualiter animarum multarum fœnerator existens, talentum sibi creditum cum usura multiplici suo Domino reportaret. Satagebat igitur ubicumque perscrutari posset viros honestæ vitæ, moribusque laudabiles, sibi modis, quibus valebat, attrahere, & in ecclesia, cui præerat, beneficiando locare. Illos vero subjectorum suorum, quorum studiosa foret ad sanctitatem voluntas, pœna ad seculum, ut laudabilium virorum, atque religiosioris vitæ formam assumerent, suadebat verbis, invitabat exemplis. Hinc accidit, ut daret operam id suis persuadere Canonicis crebris admonitionibus & exhortatione pervigili, quatenus sub regula beati Augustini ad observantiam Religionis Canonicæ consentirent. Denique hoc tanta egit solicitudine, ut eorum animos, licet aliquos contradictores habuerit, ad suum desiderium inclinaret.

IV.

[22] Ad audientiam hujus venerandi pontificis, celebris & odorifera servi Christi Dominici fama pervenit, [eum Canonicis suus Regularibus aggregat,] qui percunctata diligenter veritate & comperta, accersitum eum fecit in sua ecclesia Canonicum Regularem, beatum reputans se in hoc ipso, dum & sibi de tali filio, & ecclesiæ suæ de ministro tam idoneo providisset. Habitu igitur Canonicæ Religionis indutus exterius, servus Christi Dominicus per gratiam Dei novum hominem induit interius; moxque in Dei timore ad totius sanctitatis studium conversus, cœpit agere in se ipso, quod alios erat docturus. Satagens igitur perfectorum imitari vestigia, virtutumque conscendere fastigia, Canonicus novitius cœpit solicite de semitis antiquis quærere, quæ esset via bona, ut ambularet in ea. Unde librum, qui Collationes Patrum inscribitur, in quo veterum Sanctorum perfectio summa describitur, aggressus est studiose legere, lecta intellectu capere, affectu sapere, effectu fortiter adimplere; edoctus in eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniumque virtutum perfectionem, unctione magistra: agit siquidem de hujusmodi liber ille.

[23] Abjiciens itaque & despiciens se ipsum, in humilitate cordis omnibus cessit, [a quibus Supprior eligitur,] reverentiam exhibens concanonicis & honorem: invitatus quippe ad æterni Sponsi nuptias, novissimum locum tenuit, inferiorem se, & ceteros reputans sanctiores. In oratorio morabatur, nocte dieque orationi sine intermissione, lectionibusque sacris & meditationibus assidue insistebat. Exteriora solatia parvipendit, excursusque vanos omnino vitavit, contemplationique tempus redimens, extra [septa] monasterii vix umquam comparuit. Sic Sanctus Dei inter canonicos, velut singulare jubar emicuit, miraque celeritate de virtute in virtutem progrediens, omnium in se provocavit affectum. Mirantur omnes tam subitum Religionis apicem, & eum, licet invitum, communi decreto constituunt Suppriorem.

[24] Tunc quasi lucerna supra candelabrum, & civitas supra montem posita, [& in ea dignitate constitutus,] factus est omnibus vitæ speculum, sanctitatis exemplum: erat enim in oratione assiduus, in caritate præcipuus, compassione anxius, contemplatione suspensus, & sibi subditis cum omni humilitate subjectus. Vigil ei cor & sensus ad Deum erat, crebroque in orationibus pernoctabat; eratque oratio ejus lacrymosa & fervida, rugiebatque a gemitu cordis sui, nec continere se poterat, quin vox plangentis devotissima eminus audiretur. Macerabat corpus jejuniis & abstinentia multa, ut vix necessariam sumeret sustentationem naturæ. Unde etiam vinum, quod per decennium non bibebat, a venerabili Didaco episcopo suo sumere propter infirmitatem stomachi cogebatur, quod tamen permodicum & aquis bibebat dilutum & permixtum.

[25] Vehemens erat in ejus pectore desiderium salutis omnium animarum, [variis virtutibus] quam ut procurare cum effectu dignus fieret, frequentibus precibus & votis specialibus a Domino flagitabat. Optabat se totum saluti impendere proximorum, arbitratus, tunc se veraciter membrum Christi, si se exemplo ipsius omnino lucrifaciendis impenderet animabus. Nec fraudatus est a desiderio suo: semen enim fratri suo defuncto, Christo videlicet crucifixo, verbum ipsius disseminans & Prædicatores instituens, suscitare meruit. Et ecce granum seminis multiplicans Deus, auget frugum justitiæ incrementa.

[26] Plenum erat sanctissimis affectibus pectus ejus, & ad omne commodum, [inter illos splendet.] incommodumve proximi piissime movebatur; afflictorum cruciatibus torquebatur, pauperum defectibus miserorumque doloribus afficiebatur, maximeque pereuntium animarum zelo succensus, mente vulnerabatur. Sic propheticus Dominicus peccata populorum miserorumque calamitates

aspiciens, æstuabat interius, & flens uberrime latentem compassionis affectum per lacrymas prodebat exterius: hanc enim excellentissimam caritatis gratiam infuderat ei Deus. Quantum autem per compassionem miserorum defectui compatiens, turbabatur, tantum bonorum profectui congratulans, tamquam pigmentis refectus odoriferis, consolabatur. Inter hæc, quæ sursum sunt, quærens, agebatur in Deum homo divinus, gloriam Sanctorum contemplans, & ad patriam anhelans, deflebat largiter diuturnum sui exsilii incolatum.

CAPUT II.
Iter cum episcopo Oxomensi, prima contra hæreticos Albigenses certamina, & varia Sancti miracula.

V.

[27] Cum tot & tantis virtutum fulgeret insignibus angelicus Dominicus, [Didacus Oxomensis & S. Dominicus occasione legationis,] a venerabili Didaco, episcopo suo, miro diligebatur affectu: erat enim in mentibus eorum similitudo spiritus & convenientia gratiarum, quia pari zelo domus Dei ad procurandam animarum salutem sancti Spiritus impetu ferebantur. Cum ergo placuit Deo in eis revelare gratiam suam, ut virtus prodiret utriusque in publicum, sic eos in ministerium, quod voluit, assumpsit, ut ipsi quoque, licet sancti, erga se divinæ providentiæ consilium ignorarent. Ecce enim Aldefonsus, rex Castellæ, rogavit Didacum episcopum, ut suam apud Marchias legationem agere debuisset. Profecturus itaque ad regalia negotia prudens pontifex, ecclesiæ suæ Suppriorem, dilectum sibi Dominicum, assumpsit in suæ societatis ornamentum, & sanctæ collationis solatium. Dum ergo transiret Tholosam, audito, quod incolæ illius terræ hæreticis essent fraudibus depravati, ingemiscens Christicola Dominicus, spiritu turbatus est, hospitemque

suum hæreticum deprehendens, tam affabili quam rationabili sermone devincens ad Catholicæ fidei veritatem reduxit. Et hic est primus manipulus, quem diabolo ereptum ad aream Domini reportavit.

[28] Pertractatis tandem apud Marchias regalibus, pro quibus missus erat, [quam jussu regis Castellæ peregerant,] negotiis, remissoque regi responso per nuntium, episcopus cum suis ad curiam profectus est, expositoque summo Pontifici suo desiderio, cessionem petivit, ut conversioni Cumanorum curam impenderet; sed minime impetravit. Vere felix præsul, in quo tanta eminebat humilitas, ut dignitati cedere, & tam excelsa fervebat caritas, ut pro salute proximi morti & periculis se optaret exponere! Verum disponebat dispensatio divina juxta suum beneplacitum, pium episcopi desiderium aliter adimplere. Redire ergo compulsus est, precis quidem exauditione vacuus, sed obedientiæ & caritatis gratia plenus, & nequaquam a salubri proposito permutatus. Regrediens autem visitavit Cistercium, ubi multorum servorum Dei conversatione virtutis & altitudine Religionis illectus, habitum suscepit monasticum, ducens secum ex monachis aliquos, per quos conversationis consuetudinem, & Ordinis disceret disciplinam.

VI.

[29] Felicem vere dixerim electum Dei Dominicum, qui hujus tanti pontificis & apostolici viri societate meruit & amicitia decorari, [inveniunt in Gallia quosdam Albigensium impugnatores,] per quem nulli dubium, quin sanctitatis exemplum & Religionis sumpserit documentum. Per Montem autem Pessolanum transeuntes, invenerunt duodecim abbates Cisterciensis Ordinis contra Albigenses hæreticos ab eodem Papa Innocentio III directos, ibidem cum episcopis & aliis prælatis concilium celebrantes; qui, adventu Didaci episcopi comperto,

gavisi ipsum accersunt, cum honore suscipiunt, consulunt, & ejus consiliis acquiescunt: erat quippe homo sanctus, vir justus & maturus, & zelator fidei Christianæ; qui videns eos non recte ad veritatem Euangelii ambulantes, ut erat miræ circumspectionis & gnarus viarum Dei, dixit ad eos: Non sic, fratres, non sic arbitror procedendum. Impossibile mihi videtur solis verbis reduci homines istos; sed magis operibus convincendi sunt & exemplis, qui se de vitæ merito jactitant impudenter.

[30] Dicunt illi: Quod igitur das consilium, pater? [quibus ille faciliorem hæreticos convertendi methodum suggerit,] Quibus ille, Quod me, inquit, videritis facere, facite; moxque familiam cum equitaturis & omni apparatu, quem copiosum habebat, remisit, disponens in illa terra moram contrahere, gratia fidei propugnandæ. Hoc exemplo ceteri excitati sunt, similiter facientes. Vide divinum miraculum & delectabile spectaculum! Duodecim patres conjunxit sibi verbo & exemplo tertius decimus pater patrum & patriarcha factus, quem tamquam magistrum & dominum unanimiter sequebantur. Assumpsit & alios virtutis viros & gratiæ, comites laboris ei fideliter adhærentes; inter quos præcipuus, omnique sanctitate conspicuus vir angelicus Dominicus, episcopo præ aliis dilectus, verbo & opere veluti stella splendidissima rutilabat. Hi omnes cæperunt pedites sine expensis discurrere, in voluntaria paupertate Christum pauperem prædicare. Ecce forma Christi instaurantis Ecclesiam in principio, figuraque Prædicatorum Ordinis secuturi hoc tempore novissimo. Tunc invidentes hæretici cæperunt e regione importunius prædicare; at vero tam insigne fulgebat in episcopo morum decus, ut ipsorum infidelium & omnium, cum quibus versabatur, vendicaret affectum.

[31] [& hic veritatem fidei orthodoxæ insigni miraculo probat.] Fiebant tunc frequenter prædicationes in plebibus & disputationes cum hæreticis sub judicibus

deputatis. Nec etiam tunc destituit signis & miraculis Ecclesiam suam Deus. Libellos quoque ad munimentum fidei plures ex fidelibus conscripserunt. Scripsit quoque sanctus Dominicus librum fidei suæ, sacris auctoritatibus & divinis rationibus roboratum, qui etiam præ ceteris approbatus, ab omnibus est receptus; qui ad confutandam hæreticam falsitatem, comprobandamque Catholicæ fidei veritatem, post longam disputationem, apud Fanum Jovis habitam, cum libello cujusdam hæretici ignibus est injectus: verum libellus hæretici mox a flammis consumptus & incineratus periit; libellus confessoris Christi Dominici ab igne prosiliit in longinquum: secundo iterum injectus & tertio, & tunc quidem prosiliit incombustus, sui scriptoris sanctitatem & fidei Christianæ comprobans veritatem. Stupebant omnes, lætabanturque pii, & compuncti sunt impii.

[32] [Didaco post exstructum monasterium Prulianum mortuo,] Erant autem illis in locis nobiles quidam, qui egestate compulsi, filias suas tradebant hæreticis nutriendas & erudiendas, imo revera erroribus pestiferis eludendas, quarum perniciosum miseratus opprobrium Dei servus Didacus episcopus, monasterium quoddam ad earum susceptionem instituit in loco, qui dicitur Prulianum, ubi usque hodie ancillæ Christi gratum Deo exhibent famulatum. Transacto autem in prædicationis labore biennio, memorabilis pontifex Didacus suam visitare volens ecclesiam, sociis ad prædicandum remanentibus, sacerdotem Dei devotissimum eis præfecit Fratrem Dominicum, ut ad ipsum omnium ratio referretur: magnum enim aliquid in eo perpendebat; unde & ipsum specialissime diligebat. Valedicens autem omnibus rediit, multoque labore pedes transiens per Castellam, tandem Oxomam pervenit; ubi infirmatus extremitate vitæ temporalis, initium æternitatis accepit cum gloria cælesti, claruitque post obitum miraculis, qui in vita sua insignis exstiterat operibus sanctis & virtutibus multis.

VII.

[33] Proposuerat dilectus Deo & hominibus Didacus episcopus ad susceptum prædicationis redire officium, [Sanctus constanter certat contra Albigenses,] ordinareque de assensu summi Pontificis viros, qui semper verbo & exemplo hæreticæ resisterent pravitati; pro consummando quoque monasterio, quod in Pruliano instauraverat, aliqua subsidia reportare. His aliisque sacris refertus gratiæ desideriis migrans ex hoc seculo vivit in Christo: cujus morte comperta, omnes, qui in partibus illis gratia prædicationis remanserant, tamquam non habentes ducem aut principem, ad propria sunt reversi. Tunc surrexit confessor Christi verus, vir beatus Dominicus, ejus in Domino filius pro eo, & adjuvabant eum meritis & precibus omnes fratres ejus conjuncti Patri suo, qui in cælis est, & præliabantur prælium fidei cum lætitia. Similis factus est leoni de tribu Juda in operibus suis, erantque arma militiæ suæ non carnalia, sed spiritualia.

[34] Congregata est etiam ad eum synagoga fortis viribus Cruce-signatorum, [a quibus multa opprobria lætus tolerat,] eorumque, qui fugiebant a malis, nec non omnium voluntariorum in fide. Christiani Catholici additi sunt ad eos, & facti sunt illis in firmamentum: ex mandato enim summi Pontificis domini Innocentii tertii contra illos Albigenses hæreticos crux prædicabatur, signabanturque fideles. Accessit ad hæc fortissimus & Christianissimus princeps, dominus Simon, Comes Montis-fortis, pater orphanorum, defensor viduarum, tutor pupillorum, benefactor pauperum, protector ecclesiarum, qui fidem Catholicam contra hæreticos constantissime defensabat. Hic illustrissimus princeps Christi athletam Dominicum cernens coram Deo & hominibus innocenter & laudabiliter ambulare, sanctitatem ejus multo amplexabatur amore, & venerabatur honore: circuibat enim vir Dei Dominicus vicos & castella & civitates, prædicans verbum Dei. Erat

certe vitiorum mirabilis objurgator, hæresum oppugnator, fidei zelator, Christianorum diligentissimus exhortator, verbaque ejus ardebant, ut faculæ, qui in spiritu Eliæ venerat & virtute. Invidebant ergo hæretici & fremebant adversus justum, irridebantque simplicem veritatis doctorem, sputum & lutum, aliaque vilia projicientes in eum, a tergo etiam in derisum sibi paleas alligantes. Ibat itaque gaudens & exultans spiritu, quoniam, dignus habitus est pro nomine Jesu contumeliam pati.

[35] Accidit eo tempore, ut disputatio solennis deberet cum hæreticis ventilari; [& patientia sua hæreticum quemdam convertit,] ad quam cum episcopus loci cum multa se pompa præpararet iturum, dixit ad eum humilis Præco Christi: Non sic, mi domine pater, non sic contra filios superbiæ est procedendum. Humilitatis, ac patientiæ, religionis aliisque virtutum exemplis convincendi sunt veritatis adversarii; non fastu elationis, & ostentatione gloriæ secularis. Armemur ergo devotis orationibus, & humilitatis indicia præferentes, discalceati contra Goliath procedamus. Assensit episcopus consilio pietatis, & discalceati sunt omnes. Cumque de via dubitarent, obvium habuerunt hæreticum, quem Catholicum æstimabant; qui eos ad locum recto itinere, ut spoponderat, non perduxit, sed ad nemus quoddam perfidus malitiose seduxit, ubi inter vepres & spinas pedes eorum vulnerati sunt, & crura sanguine sunt respersa. Tunc Pugil Dei cum omni patientia sufferens, & in jucundam Dei laudem prorumpens, ad collaudandum & sustinendum cum patientia omnes hortatus est dicens: Confidite in Domino, carissimi, quia de cælo nos manet triumphus & victoria; jam enim peccata nostra sanguine expiantur. Cernens malignus ille miram eorum & lætam patientiam, optimisque sermonibus Sancti compunctus, malitiam confessus, hæresim abjuravit.

[36] Venientibus autem ad locum, rectis corde orta est lætitia; perversis vero confusio & tristitia: propter hoc dissecabantur impii cordibus suis, & stridebant dentibus in Servum Dei, & captantes in animam ejus, mortis in eum disponebant consilia, [libros suos in fluvium delapsos mirabiliter siccos recipit,] ut condemnarent sanguinem innocentem; Dominus autem irridebat eos, & non tradidit eum in manibus eorum; sed & mirificis glorificavit operibus Sanctum suum, qui prædicando discurrens frequenter, fluviolum, qui vocatur Aregia, vado transibat; in cujus medio libri, quos portabat in gremio, cum se succingeret, ceciderunt. Qui benedicens Deum, cuidam devotæ matronæ innotuit suorum perditionem librorum. Tertia die post, cum piscator de ipsa aqua grandem speraret piscem se hamo extrahere, libros illos eduxit, sic penitus illibatos, acsi fuissent in sicco armario custoditi. Hoc autem valde amplificat miraculum, quod nec pannum, nec corium, nec aliquod habebant conservatorium, præter merita Dominici, libri illi, quos devota femina Tholosam misit cum magno gaudio Sancto Dei.

[37] [deficiente pecunia, cælitus naulum invenit,] Accidit etiam, cum euangelizans circuiret, ut aquam quamdam in eisdem partibus cum multis aliis transivisset, a quo dum is, qui eum transvexerat, denarium pro mercede peteret importune, dixit ei: Servus sum Dei, & discipulus Christi. Argentum & aurum non est mihi; mercedem regni cælorum tibi promitto: quam sponsionem miser ille vilipendens, instabat acrius, Sanctumque violenter per cappam trahens, Aut cappam, inquit, dimittes, aut denarium solves. Tunc erectis in cælum oculis, paululum intra seipsum oravit, moxque in terram aspiciens, denariumque divino nutu allatum jacentem videns; Ecce, inquit, frater, quod postulas: tolle, & me liberum in pace dimitte.

[38] [religiosum ignotæ sibi linguæ intelligit, & ab eo intelligitur.] Contigit aliquando, dum iter ageret Famulus Christi, associari sibi religiosum quemdam, conversationis quidem sanctitate domesticum, sed loquela linguæ penitus alienum. Dolens itaque quod divinis verbis una cum illo mutua se consolatione refovere non poterat, a Domino orationum suarum instantia, ut unus alterius lingua loqueretur, impetravit. Sic verbis alterutrum variatis sese per triduum, quo simul ituri erant, intelligentes consolati sunt, Domino gratias referentes f. Vere convenienter omnino dono sancti Spiritus variis loquitur linguis, cujus lingua placabilis & doctrina salutaris mundo cæli exstitit clavis, & portæ apertio æternalis. Benigne desuper misso nautæ pretio honoratur, qui omne suum in Domino jactaverat cogitatum; quique ejus corpus & animam immaculatam custodivit a carnali concupiscentia, ipse libros ejus illibatos conservavit in unda. Itaque donum loquelæ illustrat fidei Prædicatorem, solutio pretii honestat voluntarium Christi pauperem, integritas librorum venustat pudicitiæ florem.

CAPUT III.
Ardens martyrii desiderium, conversio quarumdam mulierum hæreticarum, & aliqua Sancti miracula in partibus Tolosanis patrata.

VIII.

[39] Mansit autem in illis Tholosanis partibus multo tempore sacerdos Dei Dominicus, [Minas hæreticorum Sanctus intrepide spernit,] vir per omnia apostolicus, propugnans fidem & expugnans hæresim, verbis & exemplis & miraculis Ecclesiam roborans. Insurrexerunt autem in eum testes iniqui, synagoga sathanæ, & fortes quæsierunt animam ejus. Cumque sibi atroces sacrilegis

linguis interitum minarentur, pectore pleno fiducia dixit ad ipsos: Non sum ego dignus martyrio; nondum merui mortem istam. Sitiebat ardore inæstimabili bibere calicem passionis; ideo transiens per loca, ubi sibi paratæ ferebantur insidiæ, cantans & alacriter incedebat. Admirantes Antichristi satellites tantam Viri constantiam, tentantes dixerunt ei: Numquid non tu mortis horrore concuteris? Quid acturus eras, si comprehendissemus te? Tunc Athleta Christi, amore fervens martyrii, dixit eis: Rogassem vos, ne brevi compendio mortem mihi celerem inferretis, aut repentinis perimeretis vulneribus; sed paulatim & successive singula membra mutilata meis ostenderetis oculis intuenda. Deinde rogassem, ut meos erueretis oculos, permitteretisque sic truncatum corpus in suo sanguine volutari. Vere beatissimam animam, in qua non solum perfecta caritas foras misit mortis timorem, verum etiam durandi in tormentis inauditum cunctis infudit amorem!

[40] Animam quoque suam pro salute dare proximi paratus erat Imitator Christi, [pro salute proximi se ipsum vendere] qui dum hæretica pravitate deceptum conaretur ad fidem reducere, dixit ille: Necessaria, quæ aliunde non habeo, ab istis accipio; propter quæ eisdem adhærere compellor. Tunc Sanctus ex intimo compassus affectu, seipsum venumdare disposuit, ut periclitantis suppleret inopiam, & redimeret venumdatum sub peccato. Tulerat iste veraciter crucem Christi, qui pro ejus amore tam desideranti animo morti se exposuit, & pro salute proximi incunctanter perpetuæ servituti subjici concupivit: flagrabat enim in corde ejus, qua nemo majorem habet, caritas, cupiens omnino Deo similari & conformis esse imaginis Filii Dei.

[41] Satagebat proinde omnibus utriusque hominis viribus, [& ad partes transmarinas transire desiderat,] desideriis, gemitibus, vigiliis, jejuniis, affectibus,

orationibus, prædicationibus, laboribus, die noctuque, opportune importune insistendo, ut dignus dono Dei fieret, totus impendi & superimpendi pro animabus salvandis, & per gloriam martyrii consummari: propter quod terram adire disposnerat transmarinam, si quo modo tandem in voluntate Dei mereretur, quod tantopere concupierat, adipisci. Omnipotens vero Deus, piorum inspirator votorum, sic timentium se deprecationem exaudit, & voluntatem clementer perficit, quod tamen a sua inscrutabili dispositione non recedit. Occultus itaque Moderator omnium, & maxime fidelium custos, & amator electorum, sic electionis suæ vas sanctum in domo sua magna in honorem & utilitatem constituit, ut in ipso poculum vitalis gratiæ propinaret, multorumque saluti proficeret, & tamen corona martyrii non careret: sicut enim discipulus ille, quem diligebat Jesus (Johannes euangelista præcipuus) calicem Domini bibit, quamvis sanguinem non fuderit, quia animo passioni non defuit; ita sanctus Dominicus propter ardentissimum, quod habebat, patiendi desiderium, palmam martyrii non amisit.

[42] [exemplo suæ pœnitentiæ nonnullas nobiles matronas ab hæresi reducit,] Ad hæc crucifigebat carnem suam quotidie & mortificabat membra sua austeritate nimia; spiritum vero dolore compassionis pereuntium assiduo animarum: inerat enim cordi ejus mira quædam & pene incredibilis salutis omnium æmulatio; propter quod apud quasdam nobiles feminas, hæretica simulatione deceptas, ut eas ad Ecclesiam reduceret, hospitatus est: a quibus imminente Quadragesima acceptis occulte ciliciis cum socio suo indutus est. Quibus dum ad quiescendum stratus pararetur, dixit: Non sic, sed super tabulas quiescemus. Somnus autem eorum brevis erat: more enim solito noctem vigiliis occupabat. Hoc modo totum illud sacræ Quadragesimæ tempus in rigore pœnitentiæ pro peccatis aliorum homo innocens consummavit, soloque pane & aqua frigida contentus

usque ad Pascha diebus omnibus jejunavit. Hinc ergo factum est, ut nobiles illæ feminæ Viri justi meritis, erroribus relictis, ad fidem Ecclesiæ redirent, gratia suffragante.

[43] [& novem alias hæreticas convertit,] Accidit ad hoc, quod per eum Dominus in eisdem Tholosanis partibus prædicantem operatus est: cum enim apud castrum, quod dicitur Fanum Jovis, prædicans aliquando, fidem probans Catholicam, hæreticorum perfidiam multipliciter improbasset, post prædicationem in ecclesia more solito ad orandum remansit. Et ecce novem matronæ nobiles de eodem castro intrantes ecclesiam, ad pedes ejus prociderunt dicentes: Serve Dei, adjuva nos. Si vera sunt, quæ hodie prædicasti, jam diu mentes nostras erroris spiritus excæcavit: nam istis, quos tu hæreticos vocas, nos autem bonos homines appellamus, usque in hodiernum diem credidimus, & adhæsimus toto corde; nunc autem in medio fluctuamus. Serve Dei, adjuva nos, & ora Deum tuum, ut notam nobis faciat fidem suam, in qua vivamus, moriamur, & salvemur.

[44] [prodigiose ostenso eis dæmone, cui servierant.] Tunc Vir Dei stans aliquamdiu & intra semetipsum orans, post aliquantulum dixit eis: Constantes estote, & exspectate intrepide. Confido in domino Deo meo, quod ipse, qui neminem vult perire, jam ostendet vobis, quali domino hactenus adhæsistis. Moxque viderunt de medio sui cattum teterrimum prosilire, qui magni canis præferens quantitatem, habebat grossos oculos & flammantes, linguam longam, latam, atque sanguinolentam, & usque ad umbilicum protractam; caudam curtam, sursumque protensam. Posteriorum turpitudinem, quocumque se verteret, ostendebat, de quibus fœtor intolerabilis exhalabat. Cumque circa matronas illas se per horam huc illucque divertisset, ad cordam, quæ ex campana pendebat, exsiliens, & per eam

ad superiora conscendens, tandem per campanile lapsus disparuit, fœda post se vestigia derelinquens. Conversus autem ad matronas sanctus Dominicus, territas nimis consolabatur, dicens: Ecce per hoc, quod coram oculis nostris, faciente Deo, figurative apparuit, potestis advertere, qualis est ille, cui, credentes hæreticis, servivistis. Illæ vero gratias Deo referentes, ad fidem Catholicam perfectissime sunt conversæ; quarum etiam aliquæ apud Sorores de Pruliano Religionis habitum assumpserunt. Sic Servus Christi opus euangelistæ faciens, in omnibusque laborans, priores feminas exemplo rigidissimæ pœnitentiæ, & istas verbo fidelissimæ doctrinæ, ostensioneque fraudis diabolicæ ad matris Ecclesiæ gremium revocavit.

IX.

[45] Beatus itaque Dominicus per decem annos per diversa loca provinciæ Narbonensis versabatur, [Schedula Sancti contra hæreticos scripta,] & præcipue circa Carcassonam & Fanum Jovis impugnando hæreticos, Catholicam fidem extulit, animarumque saluti deditus, totus prædicationis officio vacavit, multas despectiones, vilitates, abjectiones & angustias læte sustinens propter amorem domini nostri Jesu Christi. Illo in tempore dominus Simon Comes Montis-fortis, illustris princeps, pugnans contra hæreticos gladio materiali, & confessor Christi Dominicus gladio verbi Dei, multam societatem familiaritatis & amicitiæ mutuo contraxerunt: legitur enim in gestis dicti principis, quod dum Catholici die quadam cum hæreticis disputassent, sanctus Dominicus quædam fidei argumenta scripsit in cartula tradens hæretico, ut de objectis deliberaret.

[46] Ea nocte hæretici cum sederent ad ignem, protulit ille cedulam, [ter ex igne resilit illæsa, ut testis oculatus fatetur,] quam conscripserat Servus Dei. Dixerunt ergo:

Mittatur in ignem cedula, ut sic, quæ sit hinc inde veritas, comprobetur. Mox projecta in ignem cum aliquantulum fecisset in eo moram, cartula illæsa prosiliit a camino. Tunc unus ceteris durior, Projiciatur, inquit, secundo, & sic certius [veritatem] cognoscemus. Projicitur secundo, & iterum resiliit incombusta. Stupentibus autem eis, induratus ille in perfidia, Jactetur, ait, adhuc in ignem tertio, & sic indubitanter videbimus veritatem. Projicitur cartula in ignem tertio, & tunc quidem minime læditur; verum ab incendio resiliit, sicut prius. Viso tanto prodigio, miseri illi compuncti [non] sunt, inhibentes inter se firmiter, ne quisquam eorum hoc fidelibus intimaret. Verum miles quidam, qui tunc aderat, fidei expertæ consentiens, hoc insigne miraculum Catholicis propalavit.

[47] Venit etiam aliquando Famulus Omnipotentis cum quodam Converso Cisterciensis Ordinis valde devoto de conflictione hæreticorum ad unam ecclesiam sero, [energument precibus ejus ab obsessione dæmonis,] & invenit eam clausam: qui cum orassent ad ostium, intus se subito, clausis januis, mirabiliter invenerunt. Tunc gratias agentes Deo, totam illam noctem in ejus laudibus deduxerunt. Prædicante sancto Dominico in quadam parochia, oblatus est quidam, qui jam dudum a dæmonio vexabatur; quem Vir Dei orationum suarum suffragio a dæmonio liberavit, aliosque diversis oppressos languoribus, fusis ad Deum precibus, restituit sanitati. Alium quoque multis obsessum dæmonibus sibi contigit præsentari, qui, accepta stola, prius suum, deinde dæmoniaci collum ipsa cinxit, mandans illis, ut hominem de cetero non vexarent.

[48] [& quadraginta peregrini a submersionis periculo liberantur.] Cum autem vir Christianissimus Comes Montis-fortis cum Cruce-signatis obsideret Tholosam, venerunt peregrini de Anglia, sancti Jacobi volentes limina visitare: qui propter excommunicationem vitantes

Tholosam, navem modicam intraverunt, ut fluvium pertransirent; præ multitudine autem (nam fere quadraginta erant) absorpta est navis, & submersi sunt omnes, ita ut nec eorum capita apparerent. Erat tunc ibi orans in ecclesia vicina juxta fluvium sanctus Dei Dominicus, qui ad clamorem pereuntium & circumstantis exercitus excitatus, festinus accurrit, vidensque proximorum periculum, compassione permotus, toto corpore prosternitur, expansisque in modum crucis manibus, flens amarissime, clamavit ad Dominum, ut suos peregrinos liberaret a morte; & post pusillum surgens ab oratione conversus ad fluvium, sumpta de Deo fiducia, imperavit dicens: Præcipio in nomine Christi, ut ad ripam omnes veniatis. Mira res; sed ab eo facta, qui facit mirabilia magna solus! Statim ad hanc vocem omnes, qui submersi in aquis tanto tempore latuerant, cunctis videntibus, qui ad tam triste spectaculum aderant, super undas apparuerunt. Tunc undique accurrentes extendentesque eis lanceas & hastas, universos de fluctibus incolumes eduxerunt, clementiam Salvatoris, & sui almi confessoris Dominici merita prædicantes.

ANNOTATA.

Theodoricus hæc excerpsit ex Vitis Fratrum part. 2 cap. 3, ubi etiam oculatus hujus miraculi testis ita allegatur: Antiquus quidam & honestus civis Caturci (Cadurcum, vulgo Cahors, est nota Galliæ civitas) narravit Fratribus hoc paratus jurare, quod ipse vidit, cum esset in obsidione Tolosæ, quod peregrini de Anglia, limina beati Jacobi visitare volentes, propter excommunicationem vitantes intrare Tolosam, navem modicam ascenderunt, ut fluvium pertransirent: præ multitudine autem (nam fere quadraginta erant) absorpta est navis, & submersi sunt omnes, ita ut nec eorum capita apparerent. Dein ibidem sequuntur reliqua, prout hic narrantur.

CAPUT IV.
Sancti humilitas in recusanda dignitate episcopali, ecstasis, duæ prophetiæ, benevolentia Comitis Montis-fortis, aliorumque erga ipsum.

X

[49] Igitur vir inclytus Dominicus, prædicator eximius, Dei gratia plenus, omnique virtute probatus & perfectus, [Renuit acceptare episcopales infulas sibi oblatas,] apud homines opinione & fama sanctissimus habebatur. Invidebant autem ei hæretici, & irridentes blasphemabant Sanctum Dei. Accrescebat ad eum omnium fidelium devotio, & apud archiepiscopos & episcopos, aliosque ecclesiarum prælatos in partibus illis pro suæ excellentia sanctitatis omni dignus reputabatur honore. Contigit ergo, ut a collegiis trium cathedralium ecclesiarum episcopalis dignitas eidem offerretur; ipse vero malens humiliari cum mitibus, paupertatem Christi præposuit sedibus & regnis, ideoque & Biterensis & Converarensis [& Siceranensis] ecclesiarum infulas recusavit, nec cathedras acceptavit: voluit enim liber esse ab omnibus, ut posset omnium servus esse. Divitibus namque & pauperibus, Judæis & gentibus, quorum in Hispania multi sunt, amabilem se exhibuit, & ab omnibus amabatur, præterquam ab hæreticis & Ecclesiæ inimicis, quos convincebat disputationibus, & prædicationibus impugnabat. Eosdem ad conversionem benignitate gratissima hortabatur.

XI

[50] Sane demoratus apud Carcassonam in domo episcopi per unam Quadragesimam prædicationi ardentius insistebat; [& dum vices episcopi Carcassonensis supplet,] commissas quoque sibi vices episcopi, tunc absentis, in

spiritualibus diligentius exercebat. [Egressus igitur de palatio episcopi Vir Dei, cujus vices gerebat, venit ad quoddam monasterium, quod Castris dicitur, ubi ab abbate invitatus ad comedendum, intravit; sed cum hora refectionis protraheretur, more suo solito ecclesiam Vir sanctus oraturus ingressus est; qui cum intentius preces effunderet ad Deum, elevatum est corpus a terra, in Deum spiritu elevato. Cumque refectionis hora adesset, requirebatur, ubinam esset, qui fuerat invitatus; & cum per diversa loca quæsitus, non inveniretur, unus de clericis, qui adstabant abbati, ipsum quæsiturus egressus, ecclesiam casu introivit, & Sanctum Dei inter cælum & terram aspexit mirabiliter elevatum.

[51] Stupefactus ergo valde, stabat admirans & exspectans, [in monasterio quodam a terra elevatus cernitur,] quem exitum esset res tam insolita habitura. Tandem paulatim cœpit elevatum corpus terram attingere, & sensibus exterioribus, a superioribus descendens, coaptari. Tunc accedens, qui hæc viderat, ad Sanctum Dei dixit: Domine, hora refectionis præteriit, & meus abbas vestram præsentiam præstolatur. At Sanctus Dei, quasi de somno dulci evigilans, Ecce, inquit, ego venio, ut dixistis. Post hæc clericus, qui hæc in Sancto Dei mirabilia devotionis & sanctitatis, ut prædictum est, videbat, beatum Dominicum, relictis omnibus, est secutus. Nempe veneranda Dei providentia Virum hunc mirabili consilio destinaverat illarum partium incolis, inter quos tamquam lucerna ardens & lucens in caliginoso loco frigescentem caritatem in multorum cordibus reaccenderet, & obfuscatam hæretica falsitate fidei veritatem lumine doctrinæ euangelicæ perlustraret.

[52] [imminentem regis Aragonum cædem præscivit,] Stabat tunc pro fide Catholica princeps illustris Simon Comes Montis-fortis, cui Comes Tholosanus, auxilio fultus regis Arragonum, fortiter resistebat, cœperuntque non

modicum prævalere. Tunc quidam Conversus Cisterciensis, qui aderat, accedens ad sanctum Dominicum, dixit ei: Magister Dominice, numquamne finem habitura sunt mala ista? Cumque Vir Dei reticeret, illeque importunius ageret, tandem, præsente Fratre Stephano, respondit: Finem certe habebit istorum Tholosanorum malitia; verumtamen longe adhuc est finis; multorum interim sanguis fundetur, & unus rex in hujus guerræ certamine interemptus occumbet. Illis timentibus hoc de rege Franciæ dictum, qui de novo Albigense negotium acceperat, ait: Ne timeas pro rege Franciæ; alius rex erit, & cito erit, cujus vitam hujus belli varietas intercidet.

[53] [ut eventus probavit;] Sequenti ergo anno rex Arragonum interfectus occidit, qui utinam non in perpetuum contra Ecclesiam dimicans occidisset! Hæc dudum post futura Sanctus Dei prophetalis spiritus illuminatione prævidit & prædixit. Nec immerito: nam tota illa Quadragesima jejunans, pane solo tantum & aqua refectus fuerat, nec etiam lectum intraverat strati sui. Adveniente vero Pascha sancto, & viribus valentior erat, & specie pulchrior apparebat: invisibili namque intus pastus est cibo, & sicut adipe & pinguedine, Dei dulcedine, repleta est anima ejus, ex cujus redundantia carnis infirmitas firmabatur, & purificabatur mentis serenitas, ut cognosceret mysteria futurorum.

[54] [similiter conversionem hæretici pervicacis prædixit,] Quidam hæretici capti & convicti in partibus Tholosanis, cum redire nollent ad fidem, judicio seculari traditi & incendio deputati sunt; inter quos unum aspiciens secretorum Dei conscius Dominicus, Istum, inquit officialibus curiæ, reservate, & nullatenus comburatur. Et conversus ad illum dulciter ac blande alloquens, Scio, inquit, fili, scio, quod adhuc, licet tarde, bonus homo eris & sanctus. Res stupenda pariter & amanda! Dimissus ille

fere per annos viginti in hæretica cæcitate perduravit: tandem per gratiam rediit ad fidem, Ordinemque Prædicatorum assumpsit, in quo & laudabiliter vixit, & fideliter consummavit.

[55] [& ei a Comite Montis-Fortis, qui illum magni faciebat,] Denique præfatus Comes Montis-fortis tanto favore amicitiæ, tantoque honore reverentiæ sanctitatem confessoris Christi Dominici prosecutus est, quod voluit, quod ipse filiam suam baptizaret, & nuptias filii sui benediceret. De consensu quoque heredum suorum juxta munificentiam principalem tradidit eidem, suisque in salutis officio sequacibus, castrum insigne, quod Cassamiel dicitur; habuitque ecclesiam castri, quod Fanum Jovis vocatur, & alia, de quibus sibi & suis poterat sustentatione providere. Episcopus vero Tholosanus, vir sanctus & bonus, fideique zelator, qui sanctum Dominicum tenerrime diligebat, exultans ad novæ lucis exortum, de consensu capituli sui pro libris aliisque necessariis comparandis sextam partem omnium decimarum dedit illi.

[56] Tunc etiam obtulerunt se sancto Dominico duo probi viri de Tholosa, videlicet Frater Thomas, homo gratiosus & facundus; & Frater Petrus Deselan, [aliisque Tolosanis certatim possessiones offeruntur.] qui insignes domos, quas Tholosæ habebat, ei contulit. Tunc qui cum servo Dei Dominico erant, cœperunt Religiosorum se moribus conformare. Nondum Ordo Prædicatorum fuerat institutus; sed quædam conceptio fuit habita, & de ipso instaurando in consilio tractabatur. Multi quidem multa de hoc sacro Ordine futuro, revelante eis Domino, prævidérunt, & congratulantes Ecclesiæ, præsago spiritu prædixerunt: teste enim Scriptura, insignia, quæ facturus est Dominus, consuevit electis & prophetis, servis suis, multifarie multisque modis per suum Spiritum manifestare; ita de hoc quoque electorum electissimo

Ordine aliqua dignatus est mirabiliter præmonstrare, de quibus aliqua interserere judicavi utile & decorum.

CAPUT V.
Prædictiones de instituendo Ordine Prædicatorum, consilium istius institutionis revelatione probatum, & ejusdem Ordinis splendor cuidam theologiæ magistro in visione ostensus.

XII

[57] Venerabilis igitur Aurasitensis a ecclesiæ episcopus Ordinis albi, vir multæ religionis ac operum virtutis, [Præter alios,] colebatur a populis tamquam sanctus. Hic gratia prædicationis & fervore fidei, non solum in sua diœcesi, sed & in locis aliis singulariter excellebat. Iste publice prædicando asseruit dicens: Ego annuntio vobis verbum Dei, prout scio; sed in brevi venient, qui vobis veraciter prædicabunt, utpote qui officium habebunt & scientiam, nomen & vitam. Conveniens valde fuit, ut pontifex & prædicator fervens de Prædicatorum Ordine tam solenniter prophetaret. Magnus etiam pater Stephanus, Prior Carthusiensis, Lugdunensis diœcesis, vir eximiæ sanctitatis, Fratribus suis Prædicatorum Ordinem prædixit, rogans eos affectu speciali, ut Ordo hic ab eis in omni amore & reverentia haberetur; quod & impleverunt, devotissime Ordinem honorantes.

[58] [abbas Florensis,] Abbas quoque & institutor Florensis monasterii de Prædicatorum Ordine in multis libris & locis scripsit: describens autem Ordinem & habitum, monuit Fratres suos, ut post mortem suam, cum talis Ordo exsurgeret, ipsum cum devotione susciperent & honore; illi vero obedientes, venientibus ad se primo hujus Ordinis Fratribus cum cruce & processione obviam exierunt. Perpendat quilibet, quem in hoc Ordine

dignatus est Dominus collocare, quam solicita devotione in eo conversari oporteat, quem divina providentia per servos suos mandavit etiam extraneis tanta pietate colendum. Perpendat nihilominus, quantæ gravitatis personæ, quam sublimis officii, & eximiæ sanctitatis viri exstiterint, quorum credibili nimis testimonio Prædicatorum Ordinis dignitas & utilitas comprobatur.

[59] [pius quidam monachus,] Accedunt & alia non minus vera fidelium testimonia devotorum. Fuit ante Ordinis institutionem monachus quidam honestam ducens vitam; is infirmatus, raptus in ecstasi sine sensu & motu exteriori, tribus diebus continuis sic permansit: rediens vero ad se, nulli dicere voluit, quid vidisset. Elapso aliquanto tempore, cum vidisset in ecclesia sua Fratres Prædicatores, percunctatus diligenter in ipsorum officium, Religionem, & nomen, post prædicationem assumens eos seorsum, coram honestis viris dixit eis: Ea, quæ mihi Deus sua benignitate revelavit, & hactenus silentio occultavi, amodo tacere non debeo. Olim raptus in ecstasi tribus diebus & tribus noctibus, vidi dominam nostram, Dei matrem Mariam, flexis genibus & junctis manibus Filium deprecantem pro humano genere, ut ipsum adhuc ad pœnitentiam exspectaret; qui sæpius dans piæ Matri repulsam, tandem instanti sic respondit: Mater mi, quid possum vel quid debeo mundo amplius facere? Misi patriarchas & prophetas ad eorum salutem, & parum se correxerunt. Veni ego, misi apostolos; & me & illos nequiter occiderunt. Misi martyres, doctores, & confessores plurimos; nec illis acquieverunt. Verum quia fas non est, ut tibi denegem aliquid, dabo eis Prædicatores meos, per quos illuminentur & emendentur; sin autem, vindicabo me de illis, & veniam contra illos.

[60] [vir a morte resuscitatus Ordinem Prædicatorum prænuntiarunt,] Eo tempore, quo duodecim abbates Cisterciensis Ordinis ad prædicandum contra Albigenses

hæreticos a domino Papa Innocentio tertio missi sunt, quidam, qui de morte revixerat, requisitus ab uno abbatum illorum monachorum, quid vidisset, respondit: Vidi dominam nostram virginem Mariam tribus diebus continuis flexis genibus coram Filio pro populo deprecantem; cui Filius beneficia, quæ mundo contulerat, & mala, quæ mundus retulerat, commemorans, dixit: Et quomodo amplius parcere potero sic ingrato? At Virgo, bone inquit Fili, non secundum eorum malitiam, sed juxta mansuetudinem tuam agas. Victus tandem precibus matris Filius, Ad votum tuum, ait, faciam adhuc misericordiam istam; mittam eis Prædicatores, qui eos ad pœnitentiam exhortentur, & siquidem ab injustitia sua conversi fuerint, omnium iniquitatum eorum non recordabor.

[61] Anno ab Incarnatione dominica MCCXV, dum ad generale concilium Romam proficiscerentur de omnibus mundi partibus omnium ecclesiasticarum dignitatum principes & prælati, [& instituti illius utilitas] adjunctus est venerabili & sancto viro Fulconi, Tholosano episcopo, illuc tendenti devotissimus Christi famulus Dominicus, quos ita caritas conjunxerat, & Spiritus Jesu direxerat, ut salutem animarum zelo ferventissimo affectarent. Opportunum igitur æstimantes tempus, jam dudum conceptum & deliberatum de institutione Prædicatorum Ordinis consilium summo Pontifici pandere decreverunt. Qui cum reverenter & humiliter, ut oportuit, coram Christo Domini exposuissent cordis sui vota, visus est primitus aliqualiter obsistere Domini Dispensator.

[62] Nocte ergo sequenti idem Vicarius Jesu Christi vidit in somnis, [Pontifici Romano in visione præmonstratur,] quod Ecclesia Lateranensis, suis compagibus resoluta, minaretur ruinam: quod dum tremens simul ac mœrens aspiceret, ex adverso vir Dei Dominicus occurrebat, & humeris suis totam illam casuram fabricam sustentabat.

Cujus visionis novitatem vir sapiens admitans, & significationem prudenter intelligens, oblatam petitionem hilariter acceptavit, & pium propositum commendavit. Hortabatur vero beatum Dominicum, ut ad suos rediret Fratres, habitaque deliberatione, regulam aliquam approbatam eligerent, super quam inchoandum Ordinem firmarent, & sic ad ipsum veniens, confirmationem ad libitum reportaret.

[63] Reversus post celebrationem concilii Servus Dei, [& in quibusdam sancti Fundatoris discipulis] verbum summi Pontificis Fratribus patefecit: qui, invocato Spiritu sancto, regulam beati Augustini, prædicatoris egregii, ipsi Prædicatores futuri unanimiter elegerunt, quasdam tamen sibi, per formam constitutionis, arctioris vitæ consuetudines assumentes. Et ne prædicationis impediretur officium, proposuerunt ex tunc terrenas possessiones abjicere, & redditus postponere temporales; ac tum in ecclesia sancti Romani Tholosæ, quam eis felix ille Fulco, ejusdem civitatis episcopus, assignaverat, protinus ædificatum est claustrum, cellas habens ad studendum, & dormitorium insuper satis aptum. Erant autem tunc Fratres numero circiter sedecim.

[64] Cum apud Tholosam in theologia regeret magister quidam, [futurus ejusdem Ordinis splendor cuidam in ecstasi revelatur.] genere, scientia & fama præclarus, quodam mane ante diem, dum lectiones suas prævideret, oppressus gravi somno, caput suum in cathedra paululum reclinavit & dormire cœpit, visumque est eidem eadem hora, quod sibi septem stellæ præsentarentur; qui cum de novitate talis xenii plurimum miraretur, subito in lumine & quantitate tantum excreverunt, quod totam patriam & mundum illuminaverunt: qui statim excitatus a somno, ortum diei percepit, & vocatis servientibus, qui libros suos deferrent, scholas intravit. Et ecce beatus Dominicus cum sex sociis ejusdem habitus ad antedictum magistrum

humiliter accesserunt, intimantes eidem, quod Fratres essent, qui Euangelium in partibus Tholosanis contra infideles & fidelibus prædicarent, significantes etiam eidem, quod scholas [suas] venerant frequentare, & lectiones avidis cordibus [audire] cuperent & optarent. Dictus vero magister multo tempore dictos septem Fratres familiares & devotos habuit, & scholares instruxit. Recolens autem visionem, quam ante viderat, beatum Dominicum & socios suos, quos stellas lucidas interpretatus est, quos immenso lumine famæ & scientiæ vidit subito clarescere, summa est veneratione prosecutus, grandi etiam est jugiter ex tunc dilectionis affectu amplexatus.

ANNOTATA.

Illa mortui resuscitati prædictio in Vitis Fratrum part. 1 cap. 1 ex antecedentibus & consequentibus verbis ita confirmatur: Ad confirmationem autem prædictæ visionis facit, quod quidam monachus grandævus, & religiosus in abbatia Bonæ Vallis Cisterciensis Ordinis, diœcesis Viennensis, Fratri Humberto, qui postea fuit Magister Ordinis Fratrum Prædicatorum, narravit. Tum ibi sequitur historia eo fere modo, quo hic narratur, & adduntur sequentia: Hæc, inquit, ille reverendus senex nobis narravit; quia brevi tempore vos Prædicatores surrexistis. Quare sperari potest indubitanter, quod Ordo vester ad preces gloriosæ Virginis sit creatus. Unde & Ordinem tantum debetis diligenter [Ms. tanto diligentius] servare, & beatissimam Mariam potissime honorare.

Istam Innocentii III Papæ visionem in Commentario prævio § 22 ex Constantino Urbevetano, aliisque antiquis scriptoribus confirmavimus.

CAPUT VI.

Diversæ Sancti revelationes, approbatio Ordinis Prædicatorum impetrata, & dispersio primorum sodalium ab ipso facta.

Pars II.

Cap. I.

[65] Postquam vir Dei Dominicus juxta mandatum Apostolicum de eligenda regula locutus est Fratribus, Romam, Domino comitante & ipsum in omnibus dirigente, [Sanctus roboratus revelatione,] profectus est. Interea dominus Papa Innocentius III defunctus est, & Honorius succedens apostolicæ Sedis dignitatem accepit. Egit ergo apud eumdem Christi Vicarium Sanctus Dei, ut contra hostes Ecclesiæ Prædicatorum Ordinem confirmaret. More autem solito nocte in ecclesia vigil Dominicus sedentem ad Patris dexteram Filium exsurgere in ira sua vidit, ut interficeret omnes peccatores terræ, & disperderet omnes operantes iniquitatem. Stabat autem in æthere aspectu terribilis, & contra mundum, in maligno positum, lanceas tres vibrabat; unam, qua superborum cervices erectas transfigeret; alteram, qua cupidorum viscera effunderet; tertiam, qua concupiscentiis carnis deditos perforaret. Cujus iræ dum nemo posset resistere, occurrit propitia Virgo Mater, & pedes amplectens ejus, rogavit, ut parceret eis, quos redemerat, & justitiam misericordia temperaret. Ad quam Filius, Nonne vides, inquit, quantæ mihi irrogantur injuriæ? Justitia mea tanta mala non sustinet impunita.

[66] Tunc Mater, Tu scis, ait, qui omnia nosti, [in qua se & S. Franciscum Christo offerri viderat,] quia hæc est via, per quam eos ad te reduces. Habeo servum fidelem, quem mittes in mundum, ut verba tua annuntiet eis, & convertentur ad te omnium Salvatorem. Alium quoque

habeo servum, quem ei dabo adjutorem, ut similiter operetur. Filius dixit: Ecce placatus suscepi faciem tuam. Verumtamen ostende mihi, quos velis ad tantum officium destinare. Tunc domina Mater obtulit beatum Dominicum Domino Jesu Christo. Et ait Dominus Matri: Bene & studiose faciat, quæ dixisti. Obtulit quoque sanctum Franciscum, quem similiter Dominus laudavit. Sanctus ergo Dominicus in visione diligenter considerans socium, quem prius non noverat, in crastinum cum in ecclesia invenisset eum, ex iis, quæ nocte viderat, cognovit eum, & in oscula sancta ruens & sinceros amplexus, dixit: Tu es socius meus; tu curres pariter mecum; stemus simul, nullus adversarius prævalebit. Visionem etiam narravit illi. Ex tunc ergo facti sunt cor unum & anima una in Domino, quod etiam posteris mandaverunt in perpetuum [observari.]

[67] Hujus visionis seriem & cognitionem per sanctum Franciscum meruimus accipere, [Romæ confirmationem Ordinis sui impetrat,] cui etiam beatus Pater noster ante confirmationem Ordinis [hanc] patefecit; qua roboratus, certusque factus, ad præfatum Christi Vicarium accedens servus Dei Dominicus, juxta propositum ordinationemque conceptam, confirmationem Ordinis Prædicatorum, & omnium, quæ obtinere voluisset, opitulante Dei gratia, plene per omnia impetravit. Si quis magnæ hujus rei processum solerter curaverit advertere, admiratione vehementi tenebitur, stupens, quod homo tam humilis extremæque paupertatis, nullo humano fultus auxilio, apud excellentiam Apostolicam, gloriosissimumque Cardinalium cœtum prævaluerit hoc arduum pietatis negotium solus tam efficaciter exsequi, tamque faciliter consummare. Sed vere non humana industria, imo potens Dei sapientia, prout voluit, per humilem Servum perfecit hæc omnia, sicut obtinuit Dei Genitricis intercessio veneranda.

[68] [quod beneficium auctor intercessioni Deiparæ adscribit,] Efferamus ergo, prout possumus, ejusdem Mediatricis mundi, Virginis matris Dei, potentiam, clementiam, diligentiam. Potentiam nempe dixerim, quæ omnipotentis Judicis iram, qui exacuerat ut fulgur gladium suum, & arripuerat judicium manus ejus, supplici tantum verbo continere prævaluit, ne emissa devoraret impios, sicut stipulam, & arderet usque ad inferni novissima. Clementem autem eam esse quis ambigat, quæ pro perituris continuo tam humiliter atque misericorditer, tamque instanter interpellat? Ejus clementiam exspectant peccatores, ne pereant; prædicatur justis, ut proficiant; euangelizantur pauperes, ut euntes & docentes fructum afferant. Porro solicitudinem diligentiæ tuæ circa nos, o Domina nostra, in iis omnibus experimur, non solum quod potentis furorem judicis intercipis, & pro nobis apud Filium clemens intervenis; imo quod salutis omnium ministros providisti, Filio tuo tam placitos mundo destinasti, tam sanctos quam doctos.

[69] [& socios ad gratum animum ostendendum hortatur.] Isti sunt vere electissimi viri Dominicus & Franciscus, quos Virgo mater offerens Filio, fidelitatis laudat præconio; & Filius acceptans veritatis approbat testimonio, & velut agnos inter lupos a se missos conservat præsidio. Benedicamus ergo, Fratres carissimi, Patrem & Matrem cum Filio & Spiritu sancto, quorum super nos inscrutabile videmus consilium, & benignissimum sentimus affectum: iratus enim Filius populi peccatis, placatus est precibus piæ Matris, & in ira misericordiæ memor fuit, relinquens nobis semen divinum, sine quo sicut Sodoma fuissemus, & qui Gomorræ similes perissemus. De hoc ergo benedicto germinati semine, mittamus radices deorsum, facientes fructum sursum, ut inveniatur in nobis propriæ recognitio vilitatis, & impermutabilis intentio æternitatis. Nos sumus semen Servorum ejus, cum quo bona permanent: semen,

cui benedixit Dominus, ut crescat, & hereditate capiat terram viventium cum beatis mitibus, & portas inimicorum suorum, hoc est dæmonum, possideat. Amplectamur ergo amanter, & imitemur incessanter tantorum Patrum exempla præclarissima, & virtutes eximias cum fide, ut imitatione digni effecti mereamur cum eorum semine inter Dei filios computari.

[70] [Principes Apostolorum apparent Sancto.] Cum ergo in basilica sancti Petri in conspectu Domini orationem suam pro conservatione & dilatatione Ordinis, quem per ipsum dextera ejus propagabat, effunderet, facta manu Domini super eum, gloriosos principes Petrum & Paulum ad se subito venientes aspexit: quorum primus, Petrus videlicet, baculum; Paulus vero librum sibi tradere videbatur, addebantque dicentes: Vade, prædica, quoniam a Deo ad hoc ministerium es electus. Mox in momento temporis vidit filios suos per totum mundum dispersos, incedentes binos & binos, & verbum Dei populis prædicantes.

II.

[71] Quapropter Tholosam, ubi Fratres reliquerat, reversus est, invocatoque cum ipsis Spiritu sancto, [qui Tolosam reversus discipulos suos dispergere statuit,] dixit, hoc sui cordis esse propositum, ut omnes eos, licet paucos, per mundum dispergeret, tamquam grana pauca, multam segetem allatura: intellexerat enim per revelationem Apostolicam, dispersionem eorum fore Domini voluntatem. Mirati sunt omnes conceptum ab eo tam subitæ dispersionis propositum. Illustris itaque princeps dominus Simon Comes Montis-fortis, & venerabilis pater archiepiscopus Narbonensis, episcopusque Tholosanus, aliique prælati juxta humanam industriam sentientes, viro Dei Dominico obsistentes, tam paucorum dispersionem tam subitam dissuaserunt; quibus

Vir spiritu Dei plenus confidenter dixit: Nolite, patres & domini, contradicere mihi; quia ego scio bene, quid facio. Et Fratribus dixit, ut studerent & prædicarent, & Conventus facerent, & non timerent; quia omnia prospera evenirent.

[72] Tunc quia animabat eos evidens in eo sanctitatis auctoritas, [prævisaque morte Comitis Montis-fortis] acquievere facilius, tamquam Deo eis per hominem imperante. Disponentibus jam tunc Tholosanis contra Comitem Montis-fortis insurgere, amicus ipsius sanctus Dominicus hoc per revelationem præcognovit: monstrata namque ei in visione arbor est, protractione grandis, venustate grata, in cujus ramis multus avium numerus habitabat. Præcipitata est arbor, & quiescentes in ea volucres diffugerunt. Intellexit ergo Homo, spiritu Dei plenus, amico suo, principi magno & sublimi, proximum mortis imminere excidium, quod & rei probavit eventus.

[73] Anno Domini MCCXVII de beneplacito sancti patris Dominici electus est in abbatem Frater Matthæus, [ipse terras infidelium adire proponens,] per quem ceteri regerentur; cujus nominis prælatus postmodum in hoc Ordine non surrexit: nam qui toti præest Ordini, Magister Ordinis; ceteri vero inferiores prælati, Priorum & Suppriorum vocabulum sortiuntur. Hanc vero abbatis institutionem fieri sanctus decrevit Dominicus, quia disposuerat terram Sarracenorum adire, ut eis verbum fidei prædicaret: urgebat enim eum caritas Christi, salus proximi, & desiderium martyrii. Unde & barbam aliquamdiu nutriebat.

[74] Porro fidelis servus & prudens Dominicus in agro Ecclesiæ electa grana seminare curavit, [aliquos ex suis sociis in Hispaniam,] fructum, in quo glorificatur Pater, plurimum productura. Destinati sunt ergo in partes Hispaniæ quatuor Fratres, videlicet Gnoninocius, Petrus,

Michaël, Dominicus. Hic novissimus quidem corpore exiguus; sed sanctitate, scientia, & virtute erat magnificus. Missi quoque Parisius sunt Frater Matthæus electus abbas cum Fratre Bertrando, rigoris circa seipsum inexorabilis, quoniam suæ carnis erat mortificator acerrimus, & sancti Dominici sibi formam & exemplar impresserat in multis, qui etiam aliquando comes itineris ejus fuit.

[75] Hi cum litteris summi Pontificis sunt Parisius destinati, [alios misit in Galliam,] ut Ordinem Prædicatorum confirmatum publicarent, & cum eis alii duo ad studium, videlicet Frater Johannes & Frater Laurentius, cui multa de habitatione & situ domorum, de receptione multorum Fratrum, a Domino revelata sunt, quæ prædixit, & rei postmodum probavit eventus. Seorsum autem missi sunt & alii tres, videlicet Frater Manes, uterinus sancti Dominici germanus, vir contemplativus & sanctus, cum Fratre Michaële Hispano, & Frater Otherius Conversus. Hi omnes Kalendis Octobris Parisius congregati, conduxerunt domum ante fores episcopi, in qua primitus habitabant.

[76] [qui Parisiis primo sedem fixerunt.] Anno sequenti ad instantiam precum domini Papæ Honorii data est domus sancti Jacobi a magistro Johanne decano sancti Quintini & ab universitate Parisiensi Fratribus Ordinis Prædicatorum, quam ad inhabitandam ingressi sunt octavo Idus Augusti, in die Transfigurationis Domini, hoc est in die Sixti Papæ. Eodem anno, quo sanctus Pater filios suos disperserat, ut prædictum est, ipso Domino duce, Romam profectus est, ubi per eum ad honorem sui nominis, & corroborationem inchoati noviter Prædicatorum Ordinis mirabilia operari dignatus est, sicut sequentia declarabunt.

CAPUT VII.

Ferventes ejus prædicationes, fama Sanctitatis, reformatio sanctimonialium, & insignia quædam illius miracula.

III

[77] [Cum Sanctus prædicaret Romæ,] Veniens Romam pater & fundator novæ Religionis, confessor & sacerdos Christi Dominicus, prædicationis officium, ad quod divinitus electus, & per Sedem Apostolicam fuerat institutus, in ipso principali Apostolicæ auctoritatis loco, cœpit ferventer, devote, & humiliter exercere. Diffusa est ergo gratia in labiis ejus, & fuit Dominus in ore ipsius, & audiebatur cum desiderio verbum ejus: sermo enim & prædicatio ejus non in persuasibilibus humanæ sapientiæ vel inanis philosophiæ verbis erat; sed in devotione cordis, & ostensione spiritus & virtutis. Cooperabatur proinde Dominus, & sermonem ejus sequentibus signis confirmabat.

[78] [filio viduæ, quæ concioni interfuerat,] Erat namque quædam matrona, civis Romana, vidua Gutadonia, quæ magna devotione erga beatum Dominicum ferebatur. Hæc habebat filium unicum parvulum infirmum. Cum Vir Dei in ecclesia sancti Marci prædicaturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore ejus, filio relicto, ad prædicationem venit; qua peraudita, domum reversa filium defunctum reperit: quæ nimium dolorem, quem de morte filii conceperat, silentio premens, de virtute Dei meritisque sancti Dominici confidens, assumptis ancillis suis, tulit secum mortuum puerum ad ecclesiam sancti Sixti, ubi tunc Confessor Domini cum Fratribus morabatur. Et quia domus illa tunc ad receptionem Sororum præparabatur, alii occasione artificum introibant. Ingressa autem invenit eum stantem ad ostium capituli, quasi aliquem exspectaret: quo viso, misit mortuum ad pedes ejus, & prostrata coram eo,

cœpit rogare cum lacrymis, ut sibi redderet filium suum salvum.

[79] Tunc misericors Dominicus mœrentis dolori vehementius compatiens, [a mortuis suscitato,] secessit ab ea paululum, & prostratus, oratione brevi completa, surrexit, & accessit ad mortuum, crucis signum faciens super ipsum. Deinde tenens manum defuncti, elevavit eum viventem, & sanum & incolumem reddidit matri suæ, præcipiens ei, ut hoc nulli penitus revelaret. Illa autem cum ingenti gaudio regressa beneficium Dei, quod in filio a morte suscitato consecuta fuerat, jucunda & glorians in Domino indicavit, ut etiam summi Pontificis ad aures perveniret; qui exultans & congratulans donis Altissimi, suis temporibus patefactis, decreverat hoc omni populo prædicandum. At verus humilitatis cultor Dominicus obstitit contestans, si hoc fieret, quod mare transiret, nec ultra in illis regionibus compareret. Destitit proinde Christi Vicarius a decreto. Quanto autem fuit profundior humilitas in corde ejus, ut se deprimeret & abjiceret, tanto apud Altissimum major erat benignitatis sublimitas, ut ipsum magnificaret & erigeret.

[80] Extunc igitur, quia gloriam propriam non quæsivit, [publicam Sanctitatis famam adipiscitur,] summi Pontificis & Cardinalium, qui eum pridem non minime dilexerant, affectum & benevolentiam ad ipsum abundantius inclinavit, ut majori personam ejus amplecterentur amore, & ampliori prosequerentur honore. Devotionem quoque omnium tantam Deus ad ejus reverentiam excitavit, ut magnates & populi ipsum mira caritate colerent, & tamquam angelum sequerentur, & beatum se crederet omnis, qui eum vel posset contingere, vel quidquam de iis, quæ ad eum pertinebant, mereretur accipere. Unde cappam ejus & caputium adeo incidebant, ut vix sufficere viderentur ad genuum operturam: & cum a Fratribus a tali compescerentur vestimentorum præcisione; Sinite eos, ait

Sanctus, suam devotionem perficere: congratulabatur enim proximorum fidei. Idcirco parvipendit, truncato habitu despicabilis apparere. Affuerunt in his sancto Patri nostro viri probati, videlicet Tancredus, Otto, Henricus, Gregorius, & Albertus, quorum nomina ideo hic inseruimus, quia tanti Patris consortio decorati, Prædicatorum Ordinis fundamenta sacra & vivi & pretiosi lapides exstiterunt. Sic etiam inscripta divina majorum nomina venerabiliter memorantur.

[81] In eodem loco, dum Fratres ædificando laborabant, [quæ crevit, dum ibidem architectum mortuum vitæ restituit.] architectum quemdam conductum in quadam crypta moles desuper resoluta contrivit, & diu jacentem sub tanto pondere penitus exstinxit. Concurrunt Fratres ad miserabilis casus eventum, tam diri vulneris mortifera novitate tristes vehementer effecti. At pius pater, misericors Dominicus, & inopinatæ mortis periculo ex intimis visceribus compatiens, & filiorum mœrentium desolationem non sustinens, defuncti corpus de caverna eductum ad se deferri jussit, orationumque suffragio statim vitæ simul & sanitati restituit, gaudiumque filiis reddidit desolatis.

IV.

[82] In tempore illo de beneplacito Cardinalium decreverat dominus Honorius Papa omnes sanctimoniales, [Jubetur sanctimoniales Romæ dispersas in unum monasterium congregare,] per diversa urbis loca dispersas, si fieri posset, in unionem colligere, ut & facilius possent regi, & cautius custodiri: in unum enim congregata, leviore custodia conservantur; easdem vero sic adunatas apud sanctum Sixtum propter antiquam loci reverentiam & congruentiam disposuerat collocare. Considerans autem servum Christi Dominicum, per omnia religiosum, devotum, & in cunctis gratiosum, eidem hoc

opus pium exsequendum committere dignum duxit; qui acquiescens, Apostolicæ voluntati nequaquam restitit; concedi tamen sibi cooperatores idoneos ad hoc tam grande, quod ejus excessit vires, negotium humillime postulavit.

[83] [qua in re tres Cardinales sibi adjutores petit,] Dati sunt ergo ei a domino Papa tres Cardinales in adjutorium, videlicet dominus Hugolinus Ostiensis, qui postea fuit summus Pontifex, dominus Stephanus de Fossa-nova, Cardinalis [Nicolaus] Tusculanus episcopus, qui sibi in hac commissione exsequenda consilio & auxilio fideliter assistebant. Cum autem cum omni modestia & discretione, quod Papa injunxerat, attentatum fuisset, consuetudine inveteratæ libertatis absorptæ parere Apostolicæ voluntati & nuntiorum ejus persuasionibus quadam stolida audacia & feminea pertinacia omnes pariter recusabant.

V.

[84] Erat tamen in Urbe quoddam solenne sanctimonialium monasterium, [& non sine magna difficultate] sanctæ Mariæ trans Tiberim dictum, in quo venerabilis & omnis devotionis honore dignissima ejusdem Virginis matris servabatur imago, quam beatissimus euangelista Lucas ad similitudinem vultus, corporis & habitus memoratæ & memorandæ semper Genitricis Dei, per picturam plenissime creditur expressisse: quæ dulcissima imago, nescio quo casu, ab illa sublata fuerat [ecclesia;] sed ad eamdem per gratiam Virginis cælesti miraculo reportata. Quam, ut dignum est, illius monasterii Sorores totaque Romanorum frequentia ineffabili veneratur affectu.

[85] [sub certis conditionibus,] Ad hunc locum cum beatus accessisset Dominicus, abbatissam cum omnibus

Sororibus prœter unam, ad voluntatem Apostolicam inclinavit. Accepit ergo ab omnibus obedientiam manualem. Promisit abbatissa & Sorores omnes, se transituras, si illa dulcis imago illic cum ipsis voluisset remanere: quam conditionem nuntius Apostolicus, famulus Christi Dominicus gratanter admisit adjectam. Quod si illa desiderabilis imago, sicut olim, ad suam rediret ecclesiam, & ipsæ pariter a sua essent obedientia absolutæ. His itaque gestis, prohibuit, ne claustrum egrederentur amodo ad parentes vel personas quaslibet visitandas.

[86] [consanguineis sanctimonialium obmurmurantibus,] Audientes cognati, proximi, & amici, quid egerint & in quo consenserint moniales, irati sunt & commoti sunt; furor apprehendit eos, venientesque cum strepitu, in ira sua arguerunt eas, quod ad persuasionem viri ignoti tam solennem locum desererent, & ad aliam ecclesiam disponerent transmigrare. Furentes vesana mente, sacrilegis linguis & blasphemo ore ausi sunt Sanctum Dei, peregrinum, ribaldum, & incognitum appellare. Turbatæ itaque & femineo pavore perterritæ plures ex ipsis de beneficio inutilem tristitiam & irrationabilem pœnitudinem conceperunt. Hæc omnia Vir, spiritu Dei plenus, absens cognovit, Spiritu, a quo regebatur, suo spiritui revelante.

[87] Sustinens hæc per aliquantulum temporis intervallum, [tandem eis claustrum in eodem monasterio persuadet,] quodam die mane accedens ad locum, post celebratam Missam, sermone completo, dicit ad illas in spiritu lenitatis: Filiæ meæ, jam de sanctitatis proposito, utpote de maleficio, resilientes, graviter gemuistis, & vultis pedem retrahere a via Domini, & a tergo ejus recedere. Nunc igitur, quia voluntarie sacrificantes, & spontanea se voluntate offerentes acceptabiles in conspectu Domini sunt & grati, siqua in vobis est timens

Deum, & audiens vocem Servi ejus, sponte surgens, ut condictum est, ad manus meas veniat, suam denuo obedientiam Domino oblatura.

[88] Tunc abbatissa cum aliis omnibus, sicut prius, [negotiumque arduum perficit,] ad manus ejus obedientiam voluntariam promiserunt: nam quæ retro post sathanam abierant, sancti Patris meritis sunt reversæ. Tunc prudens Pater quosdam Conversos, viros religiosos & providos, adhibuit, qui monasterio, omni tempore Sororibus clausis, necessaria ministrarent; tulitque Vir religiosus & discretus omnes claves, cunctamque usurpans monasterii potestatem, non concessit, ut deinceps propinquis vel personis aliis sine testimonio loquerentur. Porro sapiens & in commisso Apostolico fidelis cum assensu trium Cardinalium, quorum regebatur & ducebatur auxilio, ordinavit, ut ipsi quarta feria in capite jejunii apud sanctum Sixtum convenirent, ut ibi prædicta abbatissa cum omnibus monialibus suis præsens, officium & jura omnia monasterii Cardinalibus & sibi liberaliter resignaret; quod & factum est.

VI.

[89] Cumque Vir sanctissimus cum illis venerabilibus patribus in medio capituli resideret, [& postea consanguineum Cardinalis Stephani,] domina quoque abbatissa cum monialibus adstaret, ut hoc opus a Domino gestum, secuturum mox miraculum declararet, ecce vir quidam ejulans, & sibi capillos extrahens, voce horribili lamentabiliter exclamavit: Heu, Heu! Exterritis omnibus & requirentibus, quid haberet, respondit: Nepos domini Stephani de equo cecidit, & mortuus est. Erat autem nomen juvenis Napuleon. Hac inopinata auditione & miserabili dominus Stephanus Cardinalis, patruus ejus, attonitus & angustiatus, se super beatum Dominicum reclinavit. Alii vero excipientes, sustulerunt eum;

surgensque Sanctus aqua benedicta in nomine Domini aspersit eum.

[90] Tunc Vir Dei egressus ibat, ubi corpus defuncti jacebat, [ex equo delapsum ac defunctum,] miseranda concussione nimis dissipatum, & horribiliter deturpatum. Præcepit ergo illud in quamdam domum reportatum recludi; Fratri vero Tancredo & aliis, qui secum erant, dixit, ut sibi pro Missa celebranda altare præpararent. Ibant ergo Cardinales cum iis, qui eis aderant, & abbatissa cum sanctimonialibus suis ad locum, ubi sacerdos sanctus Dominicus salutarem Hostiam immolabat: qui altari sacro cum summa assistens, ut solebat, reverentia, immenso perfusus est lacrymarum imbre, Spiritu sancto flante. Cum vero corpus Domini Jesu tenens purissimis manibus, elevasset in altum, cunctis, qui adfuerunt, videntibus & stupentibus, ipse pariter a terra in altitudinem unius cubiti elevatus est, corpus terrenum & grave devotionis & gratiæ Spiritu sursum divinitus attollente.

[91] [peracto Missæ sacrificio,] Oblationis itaque salutaris officio devotissime terminato, Pater beatissimus ad corpus defuncti, Domini misericordiam invocaturus, accessit. Sequebantur & Cardinales cum familiis suis, nec non domina abbatissa cum sanctimonialibus suis cum mœrore & fiducia, quid facturus esset Dominus pro gloria nominis sui, penitus ignorantes. Stans autem Vir piissimus ad corpus exanime, caput & cetera membra conquassata ex casu, pedes quoque manu sua sanctissima tetigit, ordinate & dulciter componendo. Deinde ad orationem juxta feretrum se aptando convertit. In hunc modum cum secundo fecisset ac tertio, vultum quoque dilaceratione deformatum, aliaque membra locis suis coaptasset, surgens ab oratione, fecit signum crucis super eum.

[92] [publice coram multis adstantibus ad vitam revocat.] Tunc stans ad caput mortui, elevatis in cælum manibus, virtute divina elevatus est ipse a terra super altitudinem cubiti suspensus in aëre, & magna voce clamavit: O adolescens Napuleo, in nomine Domini nostri Jesu Christi tibi dico, surge; & statim, videntibus cunctis, qui ad tam grande spectaculum confluxerant, sanus & incolumis surrexit, & dixit Suscitatori suo: Pater, da mihi manducare. Et Vir pius dedit ei cibum & potum; & sanum & hilarem, nullumque læsionis signum habentem, reddidit ipsum patruo suo, domino Stephano venerabili sancti Apostoli Cardinali. Jacuerat autem mortuus a mane usque ad horam nonam. Suscitatus vero est, ut opinor & conjicere potero, XVI Kal. Martii in die martyris Valentini.

CAPUT VIII.
Migratio FF. Prædicatorum & sanctimonialium in alterum locum, translatio imaginis Deiparæ, ejectio dæmonis ex energumena, & tres moniales a febri mox liberatæ.

VII.

[93] Usque ad hoc tempus in urbe Roma Fratres Prædicatores apud sanctum Sixtum morabantur, ubi hæc & alia multa mirabilia & magna dignatus est omnipotens Jesus per dilectum confessorem suum beatum Dominicum operari. [Romæ FF. Prædicatores ex ecclesia S. Sixti] Summus vero Pontifex Honorius, devotus & specialis hujus sancti Patris amator, ecclesiam sanctæ Sabinæ Fratribus præfatis ad inhabitandum tradidit, in qua usque hodie per gratiam Apostolicam perseverant. Ad hunc locum libros & omnia, quæ apud sanctum Sixtum hactenus habuerant, transtulerunt. In hac siquidem ecclesia sanctæ Sabinæ, sanctorum martyrum Alexandri Papæ, Eventii & Theodoli corpora requiescunt.

[94] Hic beatus Alexander a beato Petro Apostolo septimus est, [migrant ad ecclesiam S. Sabinæ,] hujus nominis primus, Romanæ Sedis antistes, sub Adriano principe post vincula & carceres, equuleum, ignem & ungulas punctis acerrimis per tota membra peremptus est. Eventius quoque & Theodolus presbyteri post longam carceris sustinentiam ignibus examinati, ad ultimum decollati sunt. Horum Martyrum locus iste Fratrum gloriosis titulis decoratur. Exstat nihilominus hic sub nomine sanctæ Sabinæ titulus insignis, cujus dominus Hugo, venerabilis vir, religiosissimus pater, doctissimusque hujus Ordinis Frater, floruit Cardinalis; cujus doctrina scriptisque præclaris usque hodie Ecclesia eruditur. In Theutonia etiam Apostolicæ Sedis missus a latere legatus cum omni discretionis scientia & religione sine avaritia suæ legationis ministerium est exsecutus, cujus usque nunc ibidem justitia memoratur.

VIII.

[95] Nunc quoque ejusdem tituli, nominis, scientiæ, [in quorum locum succedunt Sanctimoniales,] religionis, doctrinæ, pietatisque vir, & pater venerandus per omnia cunctis reddit honorabilem locum ipsum, ad quem cum [Fratres] transissent cum omnibus ad se pertinentibus, ut præfati sumus, procurante beatissimo patre nostro Dominico, constitutum est ab ipso tempus, quo debebant Sorores ecclesiam sancti Sixti, ubi Fratres habitaverant hactenus, subintrare. Anno igitur ab Incarnatione Domini MCCXVIIII, XII Kal. Martii, quæ tunc erat Dominica prima Quadragesimæ, venerunt domina abbatissa cum sanctimonialibus suis de Trans-Tiberi, accipientes in possessionem ecclesiam sancti Sixti, ibique habitare cœperunt, Domino perpetuae servituræ: inter quas erat quædam puella, nomine Cæcilia, tunc XVII annorum [juvencula,] quæ in ipso portæ introitu prima omnium habitum Ordinis assumpsit a Patre sancto, in manibusque

ejus tertia vice obedientiam est professa. Post hanc abbatissa ceteræque moniales, nec non tot aliæ similiter indutæ & professæ sunt, quod omnes quadraginta quatuor exstiterunt.

[96] Romani vero gloriosam illam imaginem genitricis Mariæ, [ad quas Sanctus transfert] quæ apud moniales trans Tiberim manserat, inde auferri nolebant, eo quod ibi pateret eis accessus facilior imaginem intuendi. Idcirco Pater providus nocte sequenti, duobus Cardinalibus, domino videlicet Nicolao, Tusculano episcopo, & domino Stephano, cujus nepotem suscitaverat, comitantibus, aliisque plurimis personis cum multitudine præcedentium & subsequentium luminarium, nudis pedibus incedentibus cunctis, desiderantissimam illam ac dulcissimam Virginis matris imaginem propriis humeris reverentissime deportavit, quam Sorores nudis pedibus in oratione positæ exspectantes, eamdem cum lacrymis & cordis jubilo susceperunt; quæ permanet usque hodie apud ipsas.

[97] [venerandam Deiparæ imaginem,] Hæc est imago veneranda, quam sanctus Papa Gregorius ob imminentem plagam repellendam, tempore quodam Paschali ante processionem cum litaniis deferri jussit per Urbis circuitum reverenter. Et ecce tota aëris infectio, Virginis virtuti, in sua imagine operanti, cedebat, tamquam fugiens, ejusque præsentiam ferre non sustinens; sicque mira serenitas & aëris puritas per gratiam Dei Matris, Mariæ virginis remanebat; auditæque sunt tunc voces in aëre juxta imaginem in hunc modum: Regina cæli lætare alleluia; quia quem meruisti portare alleluia, resurrexit, sicut dixit alleluia. Et beatus Gregorius mox subjunxit: Ora pro nobis Deum rogamus alleluia. Collocata est itaque apud sanctum Sixtum per almum Christi confessorem Dominicum, & duos Cardinales venerabiliter inter virgines

imago Virginis genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi, in qua vultum ejus deprecabuntur omnes divites plebis adorantes in Matre Filium, qui est super omnia Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

IX.

[98] Hoc primum Sororum monasterium fundator primus Prædicatorum Ordinis & pater inclytus instituit Dominicus; [ibidemque dæmonem, concioni suæ obstrepentem,] quas cum summa diligentia sub religiosa servans custodia, erudivit, pro quarum consolatione sermones frequenter & collationes, audientibus Fratribus, adhibuit, easque de disciplina Ordinis edocuit, eo quod sibi singularis gratiæ prærogativa virtus affluenter adesset. Coram ipsis & in ipsis per eum multa miracula ostendit virtus Altissimi evidenter: cum enim secunda Dominica Quadragesimæ apud sanctum Sixtum beatus Dominicus prædicaret, & adesset populi plurima multitudo, ecce dæmoniaca prædicationem cœpit clamando nimium impedire [dicendo ac pluries repetendo:] Ribalde, ribalde, tuis deceptionibus mihi quatuor, quæ meæ erant, abstulisti. Meæ erant, & mihi eas tulisti, sæpe replicans: Ribalde, ribalde.

[99] [ex energumena ejicit,] Cumque populus de prædicationis impedimento murmuraret, dixit ei pluries sanctus Dominicus: Obmutesce, obmutesce. Respondit dæmon per os obsessæ: Nos non ejicies hinc. Nostra est hæc, nec inde egrediemur. Septem sumus, qui in eam sic & sic ingressi sumus. Cœperuntque singuli modum, quo eam possederant, diversis vocibus elatrare. Crescente autem tumultu populi, elevata Vir Dei manu, fecit signum crucis, dicens: In nomine Jesu Christi præcipio vobis, ut exeatis, & eam ulterius non lædatis. Continuo illa horribili corporis distensione commota, magnam carbonum congeriem evomuit, quam tanta sanguinis abundantia

subsecuta est, ut quasi mortua videretur. Quam Vir sanctus de ecclesia duci præcepit, & curam ejus agi, donec plenius sanaretur, imponens ei nomen, Soror Amata; quæ postea sana & incolumis in bonis operibus diu vixit. Factum est hoc miraculum octavo die post ingressum Sororum ad ecclesiam sancti Sixti: quæ videntes eum in publica prædicatione stantem, & cum tanta auctoritatis potestate dæmonibus imperantem, stupentes timuerunt valde.

[100] Alio tempore Pater dulcissimus, de filiarum salute solicitus, [& tres moniales prodigiose a febri liberat.] accedens ad rotam, Constantiam rotariam interrogavit, si Sorores, videlicet Theodora, Thedramia & Nimpha corporaliter sanæ essent. Dixitque illi Constantia, quod dolore febrium torquerentur, & soror Theodora jam accessione febrili cruciata jaceret. Tunc misericors Pater, Vade, inquit, dic eis, quod ego præcipio eis, ne amplius febricitent. Abiit illa, præcipiens infirmis ex parte Patris sancti, ne amplius febricitarent. Mox ab omni infirmitate liberatæ, surgentes incolumes abierunt, videntibus aliis Sororibus, & stupentibus de tanto prodigio, virtute Christi [per venerabilem Patrem facto.] Reversa est Constantia (exspectabat enim Pater) nuntians, quod acciderat; qui gratias agens Deo, abiit.

CAPUT IX.

Zelus Sancti, missio Fratrum Bononiam, Reynaldi morbus precibus ejus ac mira Deiparæ unctione curatus, novus Ordinis habitus eidem ægrotanti ostensus, & punitio alicujus, qui sacram Prædicatorum vestem ludibrio exposuerat.

X.

Prædicans itaque Romæ Vir beatus, tamquam palmes in vite manens, [Dum Sanctus saluti animarum ubique intendit,] uberes animarum fructus protulit, ut duo præclara (unum Fratrum Prædicatorum, aliud Sororum) monasteria plena personis religiosissimis & devotissimis instauraret: Sanctus enim erat, & cum Sancto conversantes sancti fiebant. Sic, prout semper optaverat, fructificans profecit. Nec tamen dilatatio per caritatem cordi suffecit: diffusa enim erat caritas Dei in corde ipsius per inhabitantem Spiritum ejus in eo, & cupiebat omnes in visceribus Jesu Christi. Hæc namque affectio purissima, Deoque acceptissimum sancti desiderii sacrificium, piissimum illud pectus occupaverat, ut animas proximorum lucrifaceret, & suo conjungeret Creatori.

[102] [missis Bononiam Fratribus,] Hoc lacrymosis orationibus a Domino expetiit, hoc devotis prædicationibus egit, hoc perfectissimis fecit laboribus, & gloriosis miraculis per eum Dominus adimplevit. Desiderabat impendi & superimpendi pro animabus proximorum Salvatoris exemplo, qui se ipsum pro nostris tradidit animabus. Nil tam laboriosum, nil tam terribile, quod pro salute proximi refugeret. Nil tam carum, nil tam pretiosum, quod non caritati postponeret, & pro ea exponeret. Igitur pro multorum salute misericorditer solicitus, Ordinisque sui dilatatione vigilanter studiosus misit ab Urbe Bononiam Fratres Johannem & Bertrandum anno Domini MCCXVII circa principium; postmodum Fratrem Christianum cum Converso, qui moram contrahentes ibidem perpessi sunt magnas angustias paupertatis.

XI.

[103] Eodem anno Romam venit Aurelianensis episcopus, [Romam venit Reynaldus, decanus Aurelianensis,] & cum eo magister Reynaldus decanus, vir per omnia laudabilis,

celebris fama, doctus scientia, qui etiam in jure canonico Parisius rexerat annis quinque. Hic habito cum quodam Cardinali familiari colloquio, dixit, hoc suum esse propositum, ut, relictis omnibus, discurrendo per mundum pauper Christum pauperem prædicaret. Verum quonam modo, quod mente conceperat, aggredi posset, nondum animo satis occurrerat. Tunc ille, Ecce, inquit, sicut desiderat anima tua, novus Ordo exoritur, qui prædicationem & paupertatem voluntariam profitetur; & nunc Fundator hujus Ordinis in hac Urbe, prædicationis insistens officio, demoratur.

[104] [qui ibidem in morbum incidens sanatur precibus S. Dominici,] Gavisus ex hoc vir sapiens ad se Christi Famulum convocavit, cujus sanctitatis aspectu delectatus, & benignitatis ac veritatis affatu attractus, vir prudens extunc Ordinis ipsius deliberavit ingressum. Mox sancti propositi examinatrix adversitas magistrum Reynaldum gravi correptum infirmitate dejecit. Invalescente ægritudine, natura succumbens deprimitur, & salus a medicis desperatur. Confidens autem in Dei virtute sanctus Dominicus, sanitatem ei precibus impetrare [curavit.] Et ecce, orante Famulo Dei, magistro Reynaldo vigilanti, & vi febrium graviter æstuanti, regina cæli, Maria virgo, mater Dei cum duabus supra modum speciosis comitantibus se puellis, visibiliter apparuit, dicens ei: Pete a me, quod vis, & dabo tibi.

[105] Deliberanti, quid peteret, una ex his, quæ cum Regina venerat, [& visibili unctione Deiparæ,] puellis, suasit, ne quid peteret; sed se & donum Dominæ suæ committeret voluntati. Qui salubri parens consilio, Reginæ se subjecit per omnia voluntati. Tunc illa manum extendens virgineam, ægrotantis oculos, aures, nares, os, manus salutari, quam secum detulerat, unctione perunxit, proprias verborum formulas ad singulas unctiones subinferens. Ad pedes autem Virgo inquit: Ungo pedes

tuos in præparationem Euangelii pacis; & ad renes: Stringantur renes tui cingulo castitatis. Omnem quoque Prædicatorum Ordinis habitum viro eidem Virgo mater demonstrans, ait: En hic est Ordinis habitus tui. Sic ab ægrotantis oculis cælestis illa visio, & a toto corpore omnis infirmitas ablata disparuit, ut mirarentur medici, quorum judicio ejus vita fuerat desperata.

[106] Omnia vero quæ circa magistrum Reynaldum corporaliter per Virginem gesta sunt, [quæ eamdem iterasse dicitur,] famulum Dei Dominicum spiritualiter non latebant, utpote cujus intercessione & meritis sunt patrata. Tertia die post hanc saluberrimam unctionem, cum sederet dictus Reynaldus cum beato Dominico, affuit clementissima Mater & virgo, unctionem præcedentem in magistro, ut promiserat, feliciter iterando. Aderat etiam tunc vir religiosus & devotus de Ordine Hospitalis, testificans, se vidisse beatam Virginem Mariam, magistri Reynaldi corpus totum sua manu perungentem. Illa ergo salutaris unctio corpus ejus sic ab omni carnali concupiscentia temperando purgavit, quod, sicut ipse professus est, nec primus in eo motus carnis deinceps pullulavit. Hæc omnia sanctus pater Dominicus adjuratus ab eodem magistro, nisi post mortem ejus, nulli umquam voluit revelare, quo defuncto, ea Fratribus patefecit.

XII.

[107] Suscepit post hæc de manu sancti patris Dominici habitum sibi divinitus præmonstratum honorabilis vir, [eique ostendisse novum Prædicatorum habitum,] magister Reynaldus, Prædicatorum novelle conjunctus Ordini, & consortio pauperum Christi. Hic est vir gratiosus, scientia præditus, gratia præventus, virtute robustus, sanctitate conspicuus, religiositate præcipuus, castitate mundissimus, quem salutari perungens unguento Maria intacta tetigit virgo, quæ præter Filium, nullum umquam

tetigit virum, & sanctificatus est ad tactum ejus. Huic ore Matris virginis designatus est habitus Prædicatorum Ordinis. Hic est habitus speciosus, fulvus rigore pœnitentiæ, candidus vigore pudicitiæ, tunica polimita & talaris vestis nuptialis, stola sacerdotis, indumentum honestatis clericalis, donatus, non ab angelis, sed dignatione clementi Virginis matris.

[108] Quanta autem devotionis pietate deferendus, quantaque venerationis honestate sit colendus religiosus iste sacri hujus Ordinis habitus, [quem quidam ludibrio exponens divinitus punitur,] hoc modo dignatus est Dominus postmodum declarare: nam magister quidam regens in artibus apud Silamantiam, urbem Hispaniæ, ubi studium tunc vigebat, cum in mane cujusdam Dominicæ diei venisset cum multis scholaribus ad domum Prædicatorum, ut sermonem audirent, subito facta est inundantia magna pluviarum, ut domum egredi non valerent. Supprior igitur domus cum dictum magistrum invitans ad prandium retinere non posset, induit ei cappam unius Fratris, ne vestes ipsius a pluvia læderentur. Tunc in præsentia multorum scholarium & doctorum, qui erant in capitulo, dixit supprior: Protestor ego hodie, & vos omnes testes invoco, quod magister Nicolaus habitum nostrum assumpsit. Ipse vero magister ridens & deridens discessit, totaque die illa per plateas & domos scholarium discurrens, cum multo risu & cachinno detulit habitum sanctitatis; propter quod ipsa nocte, gravissima febre continua arreptus, vehementius torquebatur.

[109] [& illum assumere cogitur;] Unde cum ipse & medici non modicum expavissent, tabescebat, sicut aranea, anima ejus, valdeque perterritus anxias ad Dominum preces fudit. Audivit igitur divinitus vocem manifeste dicentem sibi: Credisne tu, quod ego decreverim personas tantum Ordinis Fratrum Prædicatorum haberi in

reverentia & honore; imo cognosce, quia & habitum & vestes eorum volo veneratione & honore debito non privari: quæ quia inhonorasti, nisi pœnitendo resipueris, impunitus minime pertransibis. Hæc vox non dormientis, sed vigilantis & anxie supplicantis auribus insonuit, & contremuerunt a voce omnia intima ejus. Vocatis ergo Fratribus, habitum, quem derisione ludendo gestaverat, reverentia multa suscepit, & cum devotione solenniter induit, ut in eo satisfaceret, quo deliquit.

[110] [qua occasione auctor habitum] Beati plane, qui iis vestiri meruerunt indumentis gratiæ multiplicibus, quæ mulier fortis suis contexuit domesticis, ut armis lucis induti honeste ambulent, ne ab Agni nuptiis excludantur. Vere felix & gloriosus Prædicatorum Ordo, omnium Ordinum præcipuus, angelico ordini simillimus: laudat namque, benedicit, & prædicat; & hoc angelorum officium esse, nemo est, qui ambigat. Præterea purgat more angelici ordinis, peccatorum immunditiam, suadendo & offerendo reis pœnitentiam. Illuminat infidelium & insipientium ignorantiam, salutarem prædicans scientiam. Proficit ad patriam proficientibus, excellentiorem demonstrans viam.

[111] [ac Ordinem suum commendat.] Hæc est hujus Ordinis ordinatissima Religio, Deoque gratissima professio, ab æterno ordinata consilio, & ex antiquis Sanctorum designata scriptis, quem Virgo mater expetiit a Filio pro salute populi dirigendum tempore novissimo: hunc juvat patrociniis, attollit beneficiis, decorat miraculis, assistit in tribulationibus, conservat in tentationibus, & a periculis omnibus clementer eripit & potenter. Specialis quoque caritatis indicio, singularisque gratiæ privilegio, hujus sacri Ordinis filios pretiosissimi habitus induit vestimento, & peculiari præ aliis ornavit indumento; qui cum Regularium Canonicorum vestibus induerentur, nunc gloriosissimæ Virginis matris vestitu impretiabili induti ex alto, præ ceteris gloriantur. Quis

enim umquam Sanctorum, præter Sanctum Sanctorum meruit a Regina cæli sibi collatis induviis gloriari? Custodi igitur, Frater carissime, omni diligentia hæc regalia & virginalia, quibus indueris, vestimenta; maneant candida omni tempore, ut munditia sit castitatis in corpore, lux veritatis in opere, puritas sinceritatis in corde.

CAPUT X.
Revelationes Sancto factæ de singulari Deiparæ affectu erga Ordinem Prædicatorum, & subitanea duarum mulierum sanatio, precibus illius mirabiliter obtenta.

XIII.

[112] Intuere & imitare patrem gloriosum Dominicum, munditiæ speculum, [Apparet Sancto Deipara, Fratribus dormientibus benedicens,] castitatis æmulum, virginalis innocentiæ vasculum, per cujus puritatem Mater virgo dono Filii omnem hanc Prædicatorum Ordini influit sanctitatem, qui cum Romæ apud sanctam Sabinam in ecclesia Fratrum more solito pernoctasset orando, noctis medio, cum quietem tenerent omnia, ingressus dormitorium, in una ejus parte constitit orans, elevatisque oculis in partem alteram respiciens, vidit tres virgines admirandæ pulcritudinis, quarum media præ aliis incomparabili decoris specie rutilabat. Una ex iis, quæ erant altrinsecus a latere, portabat situlam, vas splendidum & ornatum; altera vero gradienti in medio Reginæ aspersorium porrigebat. Transiens autem Regina cum virginibus dormitorium, singulos Fratres, suis quiescentes in lectulis, aspergebat, benedicensque eos crucis signaculo consignabat; uni autem ex quiescentibus hanc gratiam aspersionis & benedictionis penitus denegavit, ut discant posteri, quam Religionis disciplinam

pudicitiæque custodiam vult in nobis etiam dormientibus visitans nos omni tempore Mater misericordiæ invenire.

[113] Consideravit itaque Pater almus, hoc intuens, Fratrem illum, surgensque ab oratione processit Reginæ obviam usque ad medium, ubi lampas dormitorii dependebat, [excepto uno, qui non satis decenter tectus erat,] & prostratus ante pedes ejus suppliciter oravit dicens: Obsecro, mi Domina, indica servo tuo, quæ sis. Hoc licet diceret, tamen eam in spiritu cognoscebat. Eo tempore Antiphona SALVE REGINA Romæ in Conventu Fratrum & Sororum, legendo tantum, flexis genibus dicebatur. Respondit servo suo Domina dicens: Ego sum illa misericordiæ Regina, quam omni sero devotis mentibus invocatis; & cum dicitis eja ergo Advocata nostra, prosterno me coram Filio meo, deprecans eum pro conservatione Ordinis istius. Tunc sumpta fidelis Servus fiducia, Quæ sunt, inquit, o Domina, quæ comitantur te virgines istæ pulcherrimæ? Respondens illa dixit: Hæ sunt Cæcilia & Katherina. Iterum ille: Cur, mi Domina, Fratrem aversando præteristi? Cui dixit: Quia non habuit se decenter. Deinde cum Fratres reliquos circuisset, & aspergendo signasset, disparuit.

[114] [& in altera visione ei ostenditur,] At Vir sacer ad locum rediit, ubi prius steterat ad orandum; & ecce repente facta manu Domini super eum, raptus est in spiritu ante Deum, & vidit Dominum sedentem, & Matrem ipsius, quæ sedebat ad dexteram ejus, Virginem gloriosam, amictam cappa coloris sapphyrini. Aspiciens autem in circuitu, vidit ex omni natione spiritualium patrum, qui ex sacris Religionibus Christo filios & filias spirituales genuerunt, multitudines innumeras in conspectu Altissimi gloriantes; &, cum nullum illic suorum conspiceret filiorum, erubescens & compunctus ex intimis, amarissime flere cœpit. Exterritus ergo a gloria majestatis Domini, stetit a longe, nec audebat vultui

gloriæ & Virginis excellentiæ propinquare. Innuit autem ei manu Domina, ut ad se veniret. At ille tremens ac pavens non præsumpsit accedere, quousque eum similiter vocavit Dominus majestatis.

[115] [quam singularem curam eadem beatissima Virgo] Accessit itaque homo compunctus & humilis spiritu & contrito corde, amarissimis totus perfusus lacrymis, Filii & Matris propitiis pedibus devotissime & humillime se prostravit: ac consolator flebilium, Dominus gloriæ dixit ei: Surge. Qui cum staret coram Domino, interrogavit eum dicens: Cur sic amarissime ploras? Qui ait: Quia in conspectu gloriæ omnis Religionis homines intueor; de mei vero Ordinis filiis hic, proh dolor, nullum conspicio. Cui Dominus: Vis videre Ordinem tuum? At ille: Hoc desidero, Domine Deus. Tunc Filius Dei manum suam super scapulam Virginis, matris suæ ponens, dixit ad illum: Ordinem tuum Matri meæ commisi. Et cum adhuc pio adhæreret affectu, Ordinem suum videre desiderans, Dominus iterum dixit ei: Omnino vis eum videre? Respondit: Hoc affecto, mi Domine. Et ecce Mater virgo, dum placuit Filio, cappam, qua decorata cernebatur, evidenter patefaciens aperuit, expandens coram lacrymoso Dominico servo suo; eratque hoc tantæ capacitatis & immensitatis vestimentum, quod totam cælestem patriam amplexando dulciter continebat.

[116] [de Ordine Prædicatorum gerat;] Sub hoc securitatis tegumento, in hoc pietatis gremio vidit ille contemplator sublimium & prospector secretorum Dei Dominicus Fratrum sui Ordinis innumeram multitudinem singularis protectionis custodia & brachiis amoris peculiaris complexam. Conversus est ergo luctus ejus in gaudium, & lamentum in jubilum, & exsultans spiritu, prostratus gratias egit Dei Filio, Matrique ejus virgini gloriosæ. Tunc ad se reversus ad Matutinas cum campana signum dedit, Fratresque continuo surrexerunt. Finitis

Matutinis, convocatisque ad capitulum Fratribus, prædicavit magnum sermonem & pulcrum, exhortans eos ad amorem Virginis matris, quia fuerat consolationis ejus uberibus satiatus.

[117] Post hæc Fratrem benedictionis gratiæ expertem leniter alloquens, [unde auctor socios ad studium pudicitiæ ac cultum Deiparæ excitat,] reperit, ipsum penitus a culpa alienum; sed tantum didicit, quod expergefactus a somno se invenerat denudatum. O quanta nobis indicta est necessitas disciplinæ, & custodia pudicitiæ, quia etiam ignorantes & nolentes, illos misericordes oculos a nobis avertimus, qui clementer aspiciunt semper vias suas solicite observantes. Quanta a nobis veneratione colenda est, quanta Virgo excellentissima, Genitrix Christi dignissima, mater nostra benignissima, caritatis laude prosequenda est, cui a Majestate committimur, sub cujus alis protegimur, cujus manu benedicimur, cujus gratiæ rore perfundimur, de cujus interventu dilatamur, conservamur & salvamur. Hæc est, quæ patrem nostrum beatissimum Dominicum, tamquam servum fidelissimum, Filio obtulit, cui frequenter apparuit, dulciter allocuta fuit, in extremis morienti affuit, ipsumque cum Filio in scala candidissima subvectum cum angelis coronavit.

XIV.

[118] Volebat vir iste pater noster piissimus Dominicus visitare tribulatos, [& narrat, quomodo S. Dominicus mulierem solitariam magnæ patientiæ] & pauperes consolari: erat quippe Romæ in turri juxta portam Lateranensem quædam solitaria, magnæ religionis & sanctitatis femina, nomine Bona, veritatem sui nominis assecuta. Hæc infirmitate laborabat gravissima: nam de pectore & mamillis ejus scaturiebat innumerabilis vermium multitudo. Quam horrendam ægritudinem cum

tanta patientia & gratitudine mulier hæc sustinuit, ut decidentes quandoque vermes recolligeret, & in suo pectore collocaret. Hanc devotus Dominicus visitabat, confessionem ejus audiebat, & frequenter communicabat. Quam cum die quadam communicasset, verbaque ei consolationis & ædificationis, sedens ad ejus fenestrulam, loqueretur, inter alia petivit ab ea, ut sibi doloris locum horribilis demonstraret; quod & fecit; & erat locus pectoris plenus vermibus. Quod cernens Vir misericors, vehementi dolori compatiens, dixit: Rogo te, ut pro magno munere unum de his vermibus mihi dones.

[119] Noluit illa, nisi se vermem promitteret redditurum. [ab horribili morbo mirabiliter liberaverit] Quod cum spopondisset, illa, Sancto inspiciente, ablatum de suo pectore vermem eidem tradidit per fenestram; qui magnus erat, nigrumque caput habebat: quem cum Pater sanctissimus extensa manu exciperet, digitoque suo verteret & inspiceret, subito versus est in pulcherrimum lapidem pretiosum. Quo viso, qui cum eo erant Fratres stupentes, admirati sunt valde dicentes, quod non restitueret sibi gemmam. Tunc cœpit sancta femina lacrymari, rogans, ut sibi redderet suum lapidem pretiosum. Sanctus vero lapidem restituens super fenestram posuit, ut promisit; quem mox illa, Viro Dei & iis, qui cum eo erant, inspicientibus, pectori suo restituit, unde tulerat eum; qui confestim iterum mutatus est in vermem. Tunc oratione facta super ipsam, Pater sanctus consignans benedicensque Dei famulam in pace dimisit. Quo descendente [de turri,] ceciderunt mamillæ a pectore ejus cum vermibus, & vermes exstincti sunt, pectusque consolidatum, paulatim omnino renovatum est, & omnis dolor horrendæ putredinis ablatus est. Transactis aliquot diebus, Sanctus visitans eam, incolumem ipsam reperit & gaudentem; narravitque [ipsa] Fratribus, qualiter per gratiam Dei, meritis ipsius a tam horribili morbo fuerat liberata.

[120] [& alteri reclusæ sanitatem suis precibus statim restituerit.] Romæ retro ecclesiam sanctæ Anastasiæ, quamdam reclusam, nomine Luciam, crebro cum ad sanctum Sixtum pergeret, beatus Dominicus visitabat; cujus brachium unum gravissima infirmitas adeo corroserat, ut carne & pelle consumpta, totum os usque ad cubitum, nudum penitus appareret: quod cum sancto Patri, eo jubente, devota femina ostendisset, ille dolori compatiens consignavit eam cruce, & benedixit, & abiit. Quæ mox per sancti Patris merita recuperavit integram sanitatem. Aderat tunc Frater Bertrandus, & alii quamplures hoc videntes.

ANNOTATA.

In Commentario prævio § 29 circa hanc ecstasim, ac singularem Deiparæ benevolentiam aliqua observavimus.

Quamvis hæc duo miracula ab antiquioribus biographis non memorentur, tamen initio paragraphi 30 in Commentario prævio nonnulla allegavimus, quibus ea verosimilia redduntur.

CAPUT XI.
Gesta Reynaldi aliorumque illustrium Prædicatorum, apparitiones, tentationes, & varia alia, quæ in Conventu Bononiensi contigerunt.

Pars III.

Cap. I.

Porro venerabilis ille magister Reynaldus, sanitate utriusque hominis per beatam Virginem recepta, [Reynaldus Hierosolyma reversus Ordinem Prædicatorum ingreditur Bononiæ,] licet jam professione Ordini

obligatus, de consensu tamen patris sancti Dominici cum episcopo Aurelianensi ad complendum desiderium suum mare transiit, indeque reversus, Bononiam venit anno Domini MCCXVIII, XII Kal. Januarii, hoc est in die beati Thomæ apostoli. Cœpit autem prædicationi mox totus insistere; & erat ignitum eloquium ejus vehementer, sermoque ejus, quasi facula ardens, corda cunctorum audientium inflammabat, ut vix esset tam saxeus, qui se a calore ejus absconderet. Tota tunc fervebat Bononia, quia novus surrexisse videbatur Elias.

[122] [ubi brevi crevit numerus Fratrum,] In diebus illis Bononiæ multos recepit ad Ordinem, & numerus Prædicatorum cœpit excrescere, pluresque additi sunt ad eos, quorum prædicationis luce velut stellæ per mundum plurimi radiant & effulgent; quam lucem primordialiter præcipueque fulsuram Bononiæ, Deus futurorum præscius præmonstravit: etenim antequam Fratres venirent Bononiam, mulier quædam Deo devota & cara, contra locum, ubi futuri erant Fratres, & nunc sunt, frequenter flexis genibus adorabat, quam dum tamquam fatuam homines irriderent, dixit eis: Miseri vos & fatui magis. Si sciretis, qui ibi futuri sunt, & qualia, hic utique mecum Deum adoraretis; nempe per eos, qui ibi futuri sunt, illuminabitur totus mundus. Itaque dum Fratres prius apud ecclesiam de Vascarella manerent, paulo post adventum Fratris Reynaldi, ad preces domini Hugolini Ostiensis episcopi, qui post Papa factus est, Bononiensis episcopus ecclesiam sancti Nicolai Fratribus Prædicatoribus conferens assignavit, cujus capellanus & sacerdos, Rudolfus nomine, vir bonus & devotus, Prædicatorum Fratrum Ordinem est ingressus.

II.

[123] Felicem illum locum Bononiæ, Patris nostri domicilium, [& Conventus ille variis signis] Deus noster

angelorum concentibus, supernis luminaribus, cælestibusque splendoribus ante introitum Fratrum prophetice decoravit. Ad hoc asylum reorum domumque refugii quidam clericus, sufficienter quidem instructus, seculi tamen vanitatibus admodum seductus, monitus a Deo, salvandus confugit: vidit enim in visione, in campo tempestate valida se circumdatum occupari. Fugiens ergo ad domum quamdam, clausamque reperiens pulsat, petit recipi. Cui hospita ait: Ego justitia hic habito, & hæc domus mea est; & quia tu justus non es, non intrabis in eam. Dolens ille aliam, quam vidit, pulsat domum, petens recipi. Cui hospita, Ego sum, inquit, veritas; [nec ego te recipio, quia veritas] non liberat eum, qui eam non amat. Tertiam item videns mansionem, & ibi petit recipi. Quæ autem de intus erat, dixit: Pax sum ego, & non est pax impiis, sed tantum hominibus bonæ voluntatis. Attamen quia cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, utile consilium tibi do. Ultra me habitat soror mea misericordia, quæ semper miseris auxiliatur: ad hanc accede, & mandata ejus cumple.

[124] Cumque pergeret, divina misericordia sibi occurrens dixit: [& mira Clerici visione commendatur.] Si ab imminente tempestate salvari desideras, vade ad sanctum Nicolaum, ubi Fratres Prædicatores habitant, & invenies ibi stabulum pœnitentiæ, & præsepe continentiæ, pabulum doctrinæ, asinum simplicitatis cum bove discretionis, Mariam illuminantem, Joseph perficientem, & Jesum te salvantem. Evigilans ille & hæc ruminans, consilium misericordiæ sequitur. Ad Fratres vadens, misericordiam ab ipsis devotissime petiit & impetravit. Erat tunc in Fratribus fervor caritatis magnus ad omne opus virtutis, suavitas eximiæ devotionis, vigilantia continuæ orationis, observantia strictissima Religionis, ardens animarum zelus in prædicationibus & confessionibus assiduis, pulcritudo conversationis in exemplis & moribus sanctis, rigor strenuissimus in vitiis

coërcendis, tuncque levem transgressionem nequaquam levis ultio sequebatur.

[125] Conversus quidam tunc deprehensus est vilem pannum præter specialem licentiam accepisse: [Dum Fratres Bononiæ variis modis] quem magnus pater Reynaldus acriter in capitulo castigavit, pannumque in claustro coram Fratribus concremavit. Verum cum miser ille murmurans; neque culpam recognoscens, se nollet ad pœnitentiam humiliare, præcepit vir Dei Fratribus, ut ipsum violenter ad disciplinam pararent. Tunc ipse, erectis in cælum oculis, cum lacrymis ait: Domine Jesu Christe, qui famulo tuo Benedicto dedisti virtutem, ut a corde monachi sui per disciplinam expelleret dæmonem, da quæso, ut hujus virtute disciplinæ ab hujus Fratris anima tentatio diaboli expellatur. Castigavit autem illum tam acriter verberans, ut Fratres ad fletum moverentur. Nec frustra: ille enim compunctus cum lacrymis ait: Gratias tibi ago, pater, quia vere a me diabolum expulisti. Manifeste sensi serpentem de renibus meis exivisse. Qui conversus postmodum proficiens, Frater bonus & humilis est effectus.

[126] [a dæmone tentarentur,] Alius quoque Frater cum apostatando domum vellet egredi, deprehensus, coram magno patre Reynaldo Bononiæ ad Capitulum adductus est; qui culpam confitens coram ipso, se ad disciplinam humiliavit. Tunc vir Dei ad Fratrem conversus, castigans eum graviter, dicebat: Exi dæmon. Ad Fratres se vertens, Orate, ait, Fratres; per orationem & castigationem volens expellere dæmonem. Cumque diutius id ageret, [exclamavit ille dicens:] Audi me, pater. At ille: Quid, fili, vis? Tunc Frater: Vere diabolus recessit; & ego tibi stabilitatem promitto. Et gavisi sunt Fratres; ille [vero] remansit in Ordine confirmatus.

III.

[127] Cum adhuc esset Ordo quasi pusillus grex, orta in Conventu Bononiensi tentationis quædam commotio, [& quidam Ordinem deserere cogitarent,] ut aliqui spiritu diffidentiæ decepti, conferrent ad invicem, ad quos Ordines se transferrent, eo quod novella plantatio hujus Ordinis infirmiter posita videretur. Unde etiam duo ex ipsis litteras legati, qui tunc erat, super hujusmodi impetrarunt: quas cum magnus Reynaldus inter Fratres recitasset, factus est ingens luctus, & commotio succrescere cœpit. Tunc vir Dei Reynaldus, erectis in cælum oculis, cordeque ad Deum loquente, Frater Clarus, vir bonus magnæ auctoritatis, utpote qui in artibus & jure Canonico rexerat, insuper peritus jure civili, exorsus est consolari Fratres, & multis rationibus confortare.

[128] [alii viri,] Vix sermonem compleverat; & ecce magister Rolandus, qui tunc regebat Bononiæ, cujus erat fama celebris, spiritu Dei succensus, de mundo fugiens, solus venit ad Fratres: & quia spiritu ebrius erat, nulla locutione præmissa, recipi ad Ordinem simpliciter postulabat. Magnus vero Reynaldus præ nimio gaudio vestes alias non exspectans, exuto suo caputio, mox induit ipsum. Tunc pulsata campana, & Fratribus cantantibus VENI CREATOR, fit cursus virorum, mulierum, & scholarium, totiusque commotio civitatis. Vix autem cantare poterant Fratres præ ubertate gaudii, & abundantia lacrymarum. Tunc revocata pristina devotio, & omnis error & tentatio conquievit; illique duo Fratres prosilientes in medium, male se egisse confessi sunt, & renuntiantes litteris, stabilitatem promiserunt.

[129] [virtute & scientia clari,] Sequenti nocte apparuit Fratri Rodolfo jam prædicto Christus Dominus, & a dexteris ejus Virgo mater, & a læva beatus Nicolaus, qui manum supponens capiti ejus dixit: Ne timeas, Frater,

quia omnia prospera evenient tibi, & Ordini tuo, Domina nostra curam habente pro vobis. Moxque vidit in aqua, quæ transit juxta civitatem, navem plenam multitudine Fratrum; & ait illi beatus Nicolaus: Videsne hos Fratres? Ne timeas ergo, quia tot sunt, quod totum mundum implebunt. Consolatus est ergo Frater, quia de commotione prædicta admodum fuerat conturbatus. Delectat valde horum illustrium memoria virorum, sicut musica in convivio vini, & sicut odor suavium unguentorum. Quantus Frater Reynaldus fuerit, ex præscriptis jam patuit, & ex sequentibus patebit.

[130] [eumdem Ordinem amplectuntur.] Frater Clarus secundum nomen suum, bonitate & sanctitate vitæ constans & insignis exstitit, scientia præditus claruit, utpote qui in artibus & in jure Canonico rexerat, ac in jure civili instructus fulsit; nec minus auctoritate resplenduit, qui Prior provincialis Romanæ provinciæ, domini quoque Papæ pœnitentiarius & capellanus fuit. At Frater Rolandus Cremonensis, qui regebat Bononiæ, ex consideratione vanitatis deliciarum & gloriæ, quibus affluebat, compunctus, ad Ordinem veniens, primus inter Fratres Parisius in Theologia legit, & multis annis Domino in sanctitate servivit, fama, scientia, & vita præclarus. Frater quoque Moneta, qui tunc in artibus legens, in tota Lombardia famosior habebatur, in prædicatione magni patris Reynaldi violenter compunctus, multos, adhuc secularis exsistens, ad Ordinem adduxit. Indutus vero vestibus Ordinis, qualis in omni sanctitate exstiterit, quantum in verbo, & doctrina, & hæresum confutatione profecerit, non potest scripto faciliter explicari. Hi sunt viri gloriosi, Patres nostri & Fratres, quos magnus pater Reynaldus per verbum Euangelii Bononiæ Domino cum multis aliis acquisivit.

CAPUT XII.
Mira cibi & potus multiplicatio, prophetia, aliaque Sancti miracula Romæ patrata.

IV.

Retinuit me scribentem dulcis & odorifera recordatio filiorum, [Cum Romæ Fratres magna cibi & potus inopia laborarent,] & suspendit interim animum a magnifica & melliflua paternorum reminiscentia meritorum. Verum reflecto mentis oculum ad radicem dulcissimam, de qua omnis hæc suavitas pullulavit: interea enim, dum hæc per venerabilem patrem Reynaldum Bononiæ agerentur, omnipotens Deus per merita sancti patris Dominici dignatus est per diversa loca mirabilia operari: nam cum Romæ apud sanctum Sixtum cum ipso Fratres, numero centum, congregati sub euangelica viverent paupertate, die quadam missi sunt ab eo duo Fratres, Johannes de Galabria & Albertus Romanus, ut peterent eleemosynam: qui cum a mane usque ad tertiam petendo laborassent, nullam prorsus eleemosynam acceperunt. Et cum redirent, occurrit eis quædam mulier Ordini devota, dans eis unum panem dicens: Nolo, quod omnino vacui redeatis: Quo accepto, ecce vir quidam candidus & pulcher comitatus eos, rogavit obnixe, ut eleemosynam sibi darent. At illi excusabant se, dicentes, non posse sibi dare, cum pro se etiam non haberent. Cumque ille instantius peteret, dederunt ei panem pro amore Dei. Tunc is, qui panem acceperat, mox evanuit ab oculis eorum.

[132] [S. Dominicus fiduciam in Deo collocat,] Redeuntibus illis venit obviam pius Pater, qui, sancto Spiritu revelante, jam omnia cognoverat, quæ illis acciderant, & hilari vultu dixit ad eos: Filii, jam nihil habetis? Et narraverunt, quæ acciderant, & de paupere, cui dederant panem. Ille dixit eis: Angelus Dei fuit; Dominus vero pascet servos suos. Eamus ad orandum;

intransque ecclesiam, post modicum egressus, dixit, ut Fratres ad prandium convenirent. Dicunt quidam ex ipsis: Ut quid convenient, cum non habeamus, quod ponamus ante illos? Ipse vero sciens, quid facturus esset Dominus, dixit: Dominus pascet servos suos. Cumque ut pusillæ fidei adhuc dubitando tardarent, vocavit Fratrem Rogerum cellerarium, mandans, ut Fratres congregaret ad prandium, quod Dominus provideret eis.

[133] [& cælitus panem] Tandem coopertis mensis & scyphis appositis, facto signo, ingressi sunt Fratres refectorium, & benedixit sanctus Pater mensas. Residentibus cunctis, legit ad mensam Frater Henricus Romanus. Sanctus autem Dominicus junctis manibus cœpit orare super mensam; & ecce, ut promiserat, affuit providentia divina, ut pasceret servos suos: nam duo juvenes pulcherrimi in medio apparuere refectorii, missi cum duabus aliis pallis, videlicet candidissimis panibus plenis, a tergo & ante; incipientes autem ab inferioribus, unus ad dexteram & alter ad sinistram, singulis Fratribus panem integrum obtulerunt. Venientes ad sanctum Dominicum, sibi, sicut ceteris, panem integrum apponunt, & inclinantes capita amplius non comparuerunt.

[134] [ac vinum imperrat.] Tunc sanctus Dominicus dixit: Comedite, Fratres, comedite panem, quem Dominus misit nobis. Deinde servitoribus mensæ, Vinum, inquit, Fratribus ministrate; qui cum dicerent: Pater sancte, non habemus; ipse plenus Spiritu sancto dixit: Ite ad vegetem, & de vino, quod Dominus ibi misit, propinate. Euntes ergo, ut sibi fuerat imperatum, invenerunt vegetem optimo vino plenam usque ad summum, & haurientes tulerunt Fratribus propinantes; quibus sanctus Pater ait: Bibite, Fratres, de vino, quod Dominus dedit vobis. Comederunt itaque & biberunt, quantum voluerunt, die illo & sequenti; tertia vero die, postquam comederant, omnia fragmenta, quæ superaverant, jussit sanctus Dominicus dari

pauperibus, noluitque, quod de iis aliquid remaneret. Post hæc fidelissimus Pater exhortans filios spem suam in Domino ponere, nec in ulla necessitate desperare, sermonem eis pulcherrimum prædicavit.

[135] [Sanctus alia vice panem multiplicat,] Alia quoque vice in eadem domo procurator Fratrum ad Patrem sanctum accedens, defectum panis nuntiavit, qui exultans spiritu benedixit Deum, eique modicum, quod habebatur, panis, super mensam per partes dividi mandavit. Erant tunc temporis in Conventu Fratres numero circiter quadraginta, qui, facto signo, ingressi refectorium, cum post benedictionem unusquisque buccellam coram se positam cum gaudio frangeret, ecce duo juvenes habitus formæque consimilis intraverunt, palliorum sinus a collo dependentes plenos panibus deferentes: quos cum coram Patre sancto silenter obtulissent, subito discesserunt, nec eorum notitia potuit inveniri. Tunc Vir sanctus manum circumquaque protendens, Modo, inquit, Fratres comedite. O veneranda benignitas Dei, quæ talem timentibus se præparavit escam dulcem a!

V.

[136] In eadem domo Pater sanctus, facto super se Spiritu, [Fratribus futura prædicit,] Fratribus ad Capitulum convocatis, palam omnibus nuntiavit, duos ex ipsis in corpore, morituros. Nec mora; verbum comitatur effectus: Frater enim Gregorius, vir pulcherrimus & admodum gratiosus, primo; tertia vero die post Frater Albertus, quem idem Pater pro eleemosynis miserat, qui etiam angelo dedit panem, sumptis devote Sacramentis, in Domino mortui sunt.

[137] Frater Jacobus quadam gravi infirmitate quodam tempore præventus, morboque invalescente quotidie, [F. Jacobum morti proximum morbo liberat,] jam ad

extremum vitæ, natura prorsus succumbente, devenerat. Cumque Fratres, Unctionis officio jam præmisso, circa eum, ut egredientem spiritum orando protegerent, convenissent, [tristesque essent] non modicum de subtractione Fratris, sibi tunc temporis tam necessarii, pro eo quod tam notum in urbe Fratrem alium non haberent. Benignus Pater filiorum admodum desolatione commotus, seclusis omnibus, clausoque ostio super eum oratione fusa, egredientem spiritum potenter retinuit, Fratribusque vocatis, reparatum Fratrem ipsis per manum restituit, suoque officio factum incolumem resignavit. Hæc de se facta prædictus Frater Jacobus publicavit, quo etiam procuratore existente, contigit miraculum de multiplicatis panibus, antea memoratum.

[138] Recepit servus Christi Dominicus quemdam juvenem pulcherrimum, Heiricum nomine, nobilem quidem genere, [& alterum persecutioni consanguineorum mirabiliter subducit.] sed moribus nobiliorem, civem Romanum. Indignantes super hoc propinqui ejus, ipsum extrahere de Ordine nitebantur. Quo cognito, prudens Pater, datis sociis, ipsum ad Conventum alium destinavit: qui cum jam fluvium juxta viam Numentanam transisset; ecce propinqui, ut raperent fugientem, jam ex alia parte fluminis aderant. Tunc novitius Deo se & sancti Dominici meritis commendavit, ut eum de illorum manibus eripere dignaretur. Et ecce nutu Dei in tantum excrevit aqua, ut eum persecutores in equis transvadare nullatenus potuissent: quo viso, stupefacti reversi sunt, relinquentes juvenem in Ordine confirmatum. Videntes autem Fratres, illos redisse stupefactos, complacuit eis, ut redirent. Cumque ad præfatum fluvium venissent, ut redirent, aqua in locum suum reversa est, liberum transeuntibus præbens iter.

VI.

[139] Venit die quadam tardius ad Sorores pater sanctissimus Dominicus, [Quando alia vice coram Fratribus] & convocatis omnibus ad fenestram, præsentibus Fratribus, dixit: Filiæ meæ, ego venio de piscatione, & Dominus dedit mihi magnum piscem. Dicebat hoc de Fratre Gaudione, qui fuit filius unicus domini Alexandri, magnifici viri urbis Romæ, quem ad Ordinem receperat. Facta collatione, multam eis consolationem exhibuit. Quibus finitis, dixit: Bonum est, filiæ meæ, ut modicum gustemus potum. Ad jussum ergo ejus per Fratrem Rogerum cellerarium allatus est scyphus vino plenus usque ad summum. Deinde benedixit, & primo ipse bibit, & postea ceteri Fratres, qui præsentes erant numero triginta: qui omnes postquam biberunt, quantum voluerunt, non est imminutum vinum; sed scyphus in sua plenitudine permansit.

[140] [& Sororibus vinum multiplicaverat,] Tunc vocans Sanctus Sororem Nubiam, dixit ei: Vade ad tornum, id est, rotam, tolle scyphum, da potum Sororibus universis. Abiit illa cum socia afferens scyphum plenum usque ad summum; & cum ita esset plenus, nec una quidem gutta ex eo effusa est, licet per multas manus & locorum spatia transferretur. Biberunt igitur primo Priorissa, omnesque aliæ Sorores, dicente eis frequenter Patre benigno, Bibite satis, filiæ meæ. Erant tunc Sorores centum quatuor. Cumque Fratres & Sorores omnes de illo poculo caritatis biberent, plenus tamen ac sine diminutione scyphus permansit.

[141] [nocte ad cœnobium S. Sabinæ rediens,] His itaque gestis, dixit Pater sanctus: Dominus vult, quod vadam ad sanctam Sabinam consolari filios meos. Priorissa autem & filii nitebantur eum detinere dicentes: Pater, hora præteriit; jam prope mediam noctem est. Non expedit, ut hinc amodo recedatis. Ille autem non acquievit eis, dicens: Quia Dominus omnino vult, ut proficiscar, & ipse

mittet angelum suum nobiscum. Assumens igitur Fratrem Tancredum, Priorem Fratrum, & Fratrem Odonem, Priorem Sororum, cœpit proficisci. Cumque egrederentur, ecce juvenis pulcherrimus adstitit ante portam, tenens in manu baculum, tamquam paratus ad iter, cœpitque præcedere eos in via.

[142] [mirabiliter ab angelo in illud introducitur,] Tunc Pater sanctus Fratres socios ordinavit inter se & illum, & ipse loco tertio sequebatur. Venientes autem ad portam Fratrum, invenerunt eam diligenter seris firmatam. Tunc juvenis, qui dux viæ fuerat, ad unam partem portæ se traxit, quæ statim aperta est eis: & primo quidem ingressus est ipse; deinde Fratres; & post eos pater Dominicus introivit, egressoque juvene, qui eos introduxerat, inventa est clausa janua, sicut prius. Tunc Frater Tancredus interrogavit beatum Dominicum, dicens: Pater sancte, quis fuit iste juvenis, qui venit nobiscum? Respondit: Fili, angelus fuit sanctus, quem ad nostri custodiam Dominus destinavit. Videntes itaque in choro ad Matutinas Fratres Patrem sanctum & socios suos, mirabantur, quomodo clausis januis introissent.

[143] [& novitium ab Ordine discedere prorsus volentem,] Erat tunc quidam juvenis novitius in Conventu, civis Romanus, nomine Jacobus, qui vehementi tentatione victus, deliberavit omnino, cum ecclesiæ aperirentur januæ, ab Ordine discedere. Quod Pater almus divina revelatione prænoscens, in spiritu lenitatis dulciter monuit, ne se a tam sancto consortio segregaret. At ille deprecanti & supplicanti non acquiescens, surgens abstraxit sibi habitum, dicens, se deliberasse recessurum. Vir autem mitissimus violentæ tentationi compatiens, Exspecta, inquit, modicum, fili mi, & post facies, quod volueris.

[144] [fusa ad Deum oratione, facile retinet.] Tunc prostravit se in oratione Pater pius, supplicans Domino pro filio perituro. Mox quantum valuerit justi deprecatio, apparuit, & quam facile potuerit, quod voluit, obtinere. Necdum orationem finierat, & ille lacrymarum imbre perfusus, ad pedes Sancti provolutus, habitum, quem rejecerat, sibi reddi petiit, pollicens, se semper in Ordine Domino serviturum: quem benignus Pater dulciter alloquens, habitum reinduit, ad perseverantiam exhortans: qui meritis sui Intercessoris adjutus, postmodum in Ordine laudabiliter temporibus multis vixit. Mane regressi cum Fratres, quæ acciderant, omnia Sororibus recitarent, ea Pater verax sic esse simpliciter recognovit, & dixit: Filiæ meæ, inimicus Dei rapere voluit ovem dominicam; sed Dominus liberavit ipsam de manibus ejus.

CAPUT XIII.
Dæmon a sancto castigatus, vinum rursus multiplicatum, mira linguæ ignotæ intelligentia, aliaque prodigia.

VII.

Ingressus Vir sanctus cum pluribus Fratribus claustrum Sororum, [Sanctus dæmonem sub specie lacertæ,] ibidem prædicabat constanter de fallaciis inimici. Et ecce affuit sathan in specie lacertæ nimis horribilis & deformis, habens duo capita, eratque magna valde. Discurrens autem juxta ripam, ubi sedebant, caudam & unum de capitibus citissime elevabat & deponebat, impetum faciens in Sorores, acsi ipsas aggredi niteretur. Pater vero sanctus agnoscens, quis esset, accensus contra eum zelo Dei, terribili aspectu agitans caput dixit: Inimice, inimice; & conversus ad Sorores, ait: Nolite timere, quia vobis nocere non potest.

Cumque præ nimio terrore jam aliquæ surrexissent, ut fugerent, dixit illi: Præcipio tibi, humani generis inimice, ut statim te projicias in hanc aquam. Et mox, cunctis videntibus, immersit se aquæ, & nusquam comparuit.

[146] Tempore quodam rediens de Hispania Pater sanctus, [& alias sub forma passeris,] detulit Sororibus cochlearia cypressina, unum pro qualibet Sorore. Et cum ad fenestram sedens cum pluribus Fratribus, prædicaret Sororibus, inimicus humani generis in similitudine passeris prope terram, ut manu capi posset, super Sorores volitans in aëre, prædicationem impedivit. Quod videns Sanctus, Sorori Maximillæ dixit: Surge & apprehende, & adduc eum ad me. Quæ surgens, sine difficultate apprehendit eum, & per fenestram tradidit Viro sancto. At ille cœpit eum festine depennare dicens: Inimice, inimice. Cui cum, subridentibus omnibus, lamentabiliter garrienti pennas omnes abstulisset, projecit eum dicens: Vade inimice generis humani; modo vola, si potes. Strepitum quidem magnum facies, sed damnum inferre non poteris. Itaque per fenestram ingressus, ascendit ad vas æreum, quod ante altare beatæ Virginis in catenulis dependebat, in quo erat lampas accensa plena oleo, & magno impetu catenas concutiens, ipsum evertit; lampas vero de vase egressa est, nec læsa, nec exstincta, & in aëre versa stetit, os habens inferius, & fundum superius. Levantes ad strepitum capita Sorores, viderunt lampadem in aëre sine sustentaculo mirabiliter persistentem, quæ nec exstincta est, nec una quidem gutta de ea olei effusa; sed [nec] furfur, quod in pelvi erat sub lampade ob custodiam, dispersum est; sed omnia illæsa permanserunt & integra, velut ore prophetico prædixerat Pater sanctus. Quod videns, ipse cum Fratribus gratias egit Deo. Passer autem ille instabilis ulterius non est visus, præcepitque Vir Dei lampadem restitui loco suo.

[147] [ac simiæ apparentem castigat,] Accidit ibidem cum Vir Dei in oratione usque ad noctis medium vigilasset, ut egressus de ecclesia, ad lumen candelæ in capite dormitorii sedens scriberet. Et ecce dæmon in specie simiæ apparens, cœpit gestus illusorios cum torsione vultus coram ipso deambulans exercere, Tunc Sanctus ei manu innuit, ut fixus staret, dans ei candelam, ut ante se teneret, accensam; qui tenens nihilominus gestus cum irrisione vultus faciebat. Interea finitur candela, cœpitque ardere digitus simiæ, & quasi præ dolore torquendo se lamentari, cum tamen gehennæ ignibus ardens, flammam non timeat corporalem. Sanctus autem ei, ut staret adhuc, innuit. Quid plura? Tam diu stans permansit, donec digitus indicialis usque ad juncturam manus, totus crematus est, & magis ac magis se torquendo lugebat. Sic in fide fortis Homo Dei volenti sibi illudere illudens, ferula, quam semper secum portabat, percussit eum fortiter dicens: Recede nequam; insonuitque percussio, acsi percussisset utrem siccum plenum vento. Tunc in parietem proximum se projiciens nusquam comparuit, fœtoremque post se relinquens, quis fuerit, patefecit. Vere merito inter angelicas potestates coronandus est, qui tam potenter diabolicas confundit & reprimit pravitates.

[148] [ut Soror Cæcilia testatur.] Hæc & multa alia præclara virtutum exempla & miraculorum prodigia per gloriosum confessorem suum Dominicum virtus Altissimi operari dignata est in urbe Romana tempore Honorii Papæ, qui Prædicatorum Ordinem confirmavit, & eumdem Patrem benigno prosequebatur favore, & omni dignum reputavit honore. Soror Cæcilia, decem & septem annorum puella, prima de Sancti patris Dominici manu habitum Ordinis accepit; quæ Bononiam translata ad instaurandum cœnobium sanctæ Agnetis, ibidem adhuc vivit in senecture bona, & conversatione sanctitatis

summa. Hæc ea, quæ memorata sunt, oculis suis perspexit, & auribus audivit, & fideliter enarravit.

VIII.

[149] Cum in Hispania duos instaurasset Conventus, non quæ sua, sed quæ Jesu Christi sunt, quærens, ad terras alias properavit: qui cum in partibus Tholosanis cum multis Fratribus iter ageret, accidit die quadam, [Iterum vinum multiplicat,] quia pauperes Christi erant, ut ad prandium non nisi unum vini scyphum, quo reficerentur, haberent. Quidam autem ex illis Fratribus in statu seculi multum fuerant delicati; quorum defectui pius Pater compatiens, jussit id modicum vini, quod habebant, in vase magno recipi, & aquam in abundantia superfusam Fratribus propinari. Erant autem Fratres numero octo, qui biberunt ad sufficientiam aquam vinum factam valde bonum, Domino gratias referentes. Superabundavit autem vinum, quod desuper dono Christi fuerat ministratum.

[150] De Tholosa quoque vadens Parisius Pater sanctus, [& Germanicæ linguæ ignarus] cum ad Rupem Amatoriam venisset, ibidem in ecclesia beatæ Mariæ devote vigilans pernoctavit, habens comitem itineris, societatis & devotionis Fratrem Bertrandum, virum sanctum, qui fuit Provinciæ primus Prior. In crastino procedentes habuerunt in via obvios quosdam Theutonicos peregrinos, qui audientes Virum Dei cum socio psalmos & lectiones orando frequentare, adhæserunt eis devote. Venientes autem ad villam, invitaverunt Sanctos, & eos more consueto dapsiliter procuraverunt: sicque fecerunt per quatuor dies continuos.

[151] Quarta die ingemiscens beatus Dominicus socio suo dixit: Frater Bertrande, [mirabiliter per quatuor dies Germanice loquitur,] vere læsam habeo conscientiam, quod istorum peregrinorum carnalia metimus, cum eis

spiritualia non seminamus. Si placet, flexis genibus oremus Dominum, ut linguæ eorum nobis det intelligentiam pariter & loquelam, ut eis dominum Jesum annuntiare possimus. Qui cum orassent, stupentibus illis, intelligibiliter idioma Theutonicum sunt locuti, per aliosque dies quatuor ambulantes & loquentes cum eis de domino Jesu, tandem Aurelianis venerunt. Dimiserunt autem eos Theutonici in strata Parisiensi, eorum se orationibus humiliter commendantes.

[152] Altera die dixit humilis Pater Fratri: Ecce, Frater, [quod miraculum silere imperat socio suo Bertrando,] ingredimur Parisius, & si scierint Fratres miraculum, quod Dominus dedit nobis, credent nos sanctos, cum simus peccatores; & si ad seculares pervenerit, multæ patebimus vanitati. Per obedientiam igitur tibi præcipio, ne ante mortem meam alicui hominum ista dicas. Sic res latuit, donec post mortem ipsius Frater Bertrandus devotis Fratribus indicavit. Hic Frater Bertrandus vir sanctus, primus Prior provincialis Provinciæ Missam pro peccatis fere quotidie celebravit; a quo Frater Benedictus vir prudens quæsivit, cur raro pro defunctis, & pro peccatis frequenter celebraret. Respondit ei: Quia defuncti salutem æternam certam habent [si moriuntur in gratia Domini; nos autem adhuc in periculo fluctuamus.

[153] Cui Frater ait: Duo pauperes mendici, unus sana habens membra, [qui Bertrandus comparatione ac visione sæpius pro defunctis orare discit,] alter iis carens, æqualiter egent; quem horum potissime juvabitis? Dicit ei pater: Eum, qui minus se juvare potest. Hi sunt, ait Frater, defuncti non habentes os ad confitendum, manus ad operandum, sola nostra adjutoria præstolantes; vivi autem peccatores iis omnibus poterunt se juvare. Cum autem nec sic acquiesceret pater, sequenti nocte apparens ei terribilis defunctus, & cum cumulo ligneo eum graviter compressit, & plus quam decies illa nocte eum

excitans terruit & vexavit. Unde in aurora Fratrem Benedictum advocans, ad altare cum lacrymis devote accedens, extunc pro defunctis sæpius celebravit.

[154] [& Sanctus alium virum ignoti idiomatis intelligit,] Alio item tempore iter agens Pater sanctus obvium quemdam habuit, hominem Dei sanctum; contristatus est autem, quod eum alloqui non poterat, eo quod linguæ illius & idiomatis intelligentiam non haberet. Tunc consolationis cælestis, fraternæque ædificationis flagrans desiderio servus Dei Dominicus, ad Dominum se in oratione convertit, postulans, ut sibi concederet perfrui colloquio ejus, qui sibi occurrerat, viri Dei. Et ecce datum est utrique per Spiritum Dei, ut variis linguis alterutrum loquerentur; sicque per dies tres, quibus simul gradiebantur, spiritualibus sermonibus & divinis colloquiis affecti, tandem consolati in Domino, valedicentes ab invicem discesserunt.

[155] [ac signo crucis se sociumque ab imbre intactum servat.] Cum iter ageret tempore quodam Vir Dei per viam cum Fratre Bertrando, sibi dilecto socio, facta est super eos tempestas gravis, quam pluvia est secuta. Cumque densus imber inundans terram per circuitum infunderet, Pater sanctus imminenti tempestati & imbri signum crucis opposuit, itaque in illa tanta aëris intemperie, virtute crucis protecti, processerunt, ut nec fimbriam vestimenti ipsorum pluvia contingeret, [licet imber] circumquaque omnia vehementius irrigaret. Contigit e regione, ut supervenientibus pluviis, sua suorumque quamplurimum madefierent vestimenta; & cum alii pro vestibus exsiccandis remanerent ad ignem, ipse sancti Spiritus igne fervens more suo statim ad pernoctandum in oratione sic madens complutis vestibus ecclesiam introivit. Mane cum aliorum vestes, qui ad ignem remanserant, madidæ persisterent, ejus vestes

adeo siccæ repertæ sunt, acsi tota nocte in loco calido jacuissent.

CAPUT XIV.
Prodigiosa pueri læsi ac matris febricitantis sanatio, severa paupertatis & regulæ observantia, iterata panis ac vini multiplicatio.

IX

Anno igitur Domini millesimo ducentesimo decimo nono veniens Parisius, invenit ibidem in domo sancti Jacobi Fratres numero triginta, [Sanctus puerum graviter læsum ac matrem febri afflictam sanat,] cum quibus modico tempore demoratus, valedicens eis, & committens Dei gratiæ, profectus est. Cumque per Franciam transiens, ad castrum Castellionis venisset, capellanus eum hospitio recepit, cujus sororis filius de solario cecidit, & a matre & parentibus, tamquam exanimis, plangebatur: quorum dolori sanctus compatiens Dominicus, in oratione cum lacrymis se prostravit. Exaudivit autem eum Dominus, & puerum incolumem reddidit matri suæ, tristitiaque in gaudium est conversa. Sacerdos igitur, avunculus pueri, magnum fecit convivium, multis Deum timentibus invitatis. Mater vero pueri quartanis febribus vexata, aliis anguillas edentibus, non edebat. At Christi famulus Dominicus morsellum anguillæ signans cruce mulieri obtulit dicens: Comede in nomine Salvatoris. Comedit, & ab omni febre curata est.

[157] Tandem in æstate prædicti anni Bononiam introivit, [Bononiam veniens possessiones rejicit,] ubi jam tunc apud sanctum Nicolaum magnus fuit cum Fratre Reynaldo Fratrum numerus congregatus; qui de adventu Patris valde gavisi, cum ingenti eum devotione & reverentia, sicut patrem carissimum, susceperunt. Mansit autem Pater sanctus in eadem civitate usque ad finem vitæ suæ,

nisi cum ivit ad curiam Romanam, & quando egressus visitavit quasdam terras Lombardiæ, civitatemque Venetiarum. Diligebat autem verus Jesu Christi imitator super omnes divitias euangelicam paupertatem. Unde cum venisset in Bononiam, & dominus Odericus Galicani possessiones suas, quæ valebant ultra quingentas libras Bononiensium, vellet dare Fratribus, iste verus divitiarum contemptor accipere penitus recusavit, factamque inde coram domino Bononiensi episcopo cartam rescindi fecit non enim voluit, quod Fratres haberent possessiones aliquas temporales; sed solummodo de eleemosynis parce viventes, vilibus vestibus contenti, parvas domos & humiles habitarent.

[158] Cum ergo Frater Rudolfus procurator Bononiæ parvas & vilissimas cellulas, [rigidam paupertatis] quas habebant Fratres, absente Patre sancto, per brachium elevare cœpisset, reversus videns hoc, procuratorem & alios dolenter & cum gemitu reprehendit; & erumpens in lacrymas, cum fletu dixit ad ipsos: Heu tam cito vultis paupertatem relinquere, & magna palatia ædificare? Ad mandatum igitur ejus opus hoc imperfectum remansit, quamdiu vixit. Erat Sanctus Dei patiens & gaudens in tribulationibus, quas ex defectu victus & vestitus illo tempore ipse cum Fratribus multiplices sustinuit, in quibus jucundatus & delectatus est, sicut invenisset spolia multa.

[159] [ac regulæ observantiam profuetur,] Regulam in se rigide & integre custodivit, voluitque a Fratribus firmiter observari. Et si quos transgressores reperisset, mansuetudine maxima & verborum dulcedine puniebat, ut nullus turbaretur, licet esset pœnitentia multum gravis. Cui [aliquando] Frater vadens, ut injunctam sibi impleret obedientiam, occurrit de prædicatione revertenti (intellexit autem Vir sanctus in Spiritu, quod non regulariter ambularet) a quo post salutationis verba dum Pater quæreret, quemadmodum pergeret, & si quid

illicitum deferret, deprehensum se videns miser, erubuit, seque portare pecuniam humiliter recognovit, quam statim religiosissimus Pater projici jussit, Fratremque per injunctam satisfactionis pœnitentiam emendavit. Silentium horis semper consuetis & debitis secundum Ordinem observabat; a verbis otiosis abstinebat; semper de Deo & cum Deo loquebatur.

X

[160] Eodem anno, quo sanctus Dominicus Bononiam venerat, [& F. Reynaldum Parisios mittit,] non sine gravi desolatione Fratrum, quos receptos ibidem paterno consolabatur affectu, missus est ab ipso Frater Reynaldus Parisius, ut ibi Christum euangelizans, impartiretur etiam eis aliquid gratiæ spiritualis. Venerabilis igitur Frater Reynaldus mandato humiliter obediens, Parisius veniens, indefesso cordis fervore prædicabat Jesum Christum verbo, [& opere.] Sed cito tulit eum Deus: placita enim erat Deo anima ipsius; propterea festinavit educere illum de medio iniquitatum. Verumtamen duos dedit ei Deus filios admodum generosos, dulcissimum videlicet magistrum Jordanum, beati Dominici successorem, & illum gratiosum prædicatorem, Fratrem Henricum de Colonia, Theutonicos natione; de quorum inenarrabilibus virtutibus malo humiliter tacere, quam insufficienter aliquid enarrare: gloriam enim virtutis eorum quis poterit explicare?

[161] [qui grave Ordinis jugum pro levi reputans,] Frater vero Matthæus, primus & ultimus abbas hujus Ordinis, tunc Prior exstitit Parisiensis: is, quia magistrum Reynaldum olim decanum Aurelianensem in seculo gloriosum & delicatum cognoverat, requisivit ab eo aliquoties cum admiratione dicens: Magister, estne vobis severum, hunc durum & asperum habitum assumpsisse? At ille vultu demisso respondit: Nihil in hoc Ordine mereri

me reputo, quia nimis in eo mihi complacuit [semper.] Nimirum unctione cælica perunctus vir sanctus, jugum durum euangelicæ paupertatis leniter tulit, & grave onus monasticæ Religionis odor unguenti fragrans suaviter portabile sibi fecit.

[162] [pie ex hac vita discedit,] Postquam brevi tempore idem Frater Reynaldus Parisius manserat, cœpit infirmari corpore; sed confortari mente, qui dum ad hujus labentis terminum, & perennis vitæ introitum approximaret, accedens ad eum Frater Matthæus Prior, de Sacramento secum extremæ unctionis contulit, dicens, quod pugna mortis & dæmonum immineret. Respondit beatus ille: Ego luctam hanc non timeo; sed exspecto cum gaudio & exopto. Mater misericordiæ quidem Romæ me inunxit, in qua confido, & ad ipsam cum multo desiderio vado; tamen ne hanc ecclesiasticam unctionem contemnere videar, placet mihi, & eam peto: qua devote suscepta, coram positis Fratribus & orantibus, in Domino feliciter obdormivit. O vere beatum virum, in die obitus sui benedictum, qui nec asperitatem mortis, nec crudelitatem dæmonis expavit; sed confidens in dulcedine Virginis matris, ad æternitatem cum gaudio properavit! Sepultus est in ecclesia sanctæ Mariæ de Campis, eo quod Fratres nondum propria gauderent sepultura, anno Domini millesimo ducentesimo decimo nono.

[163] Post mortem vero ipsius duo illi Theutonici, Jordanus videlicet & Henricus, [postquam duos egregios juvenes ad Ordinem admisisset.] valde gratiosi, qui in manibus ipsius votum emiserant, uti prædictum est, in capite jejunii, dum Fratres cantarent Antiphonam IMMUTEMUR HABITU, secularibus vestibus exuti, Ordinis habitum induerunt. Isti sunt duo fontes limpidissimi, qui de obturato fonte protinus orti sunt, prout visio præsignaverat: erant quippe virginei corporis, munditia purissimi, & fluentis doctrinæ gratia dulcissimi, lavandis peccatorum sordibus

patientissimi. Isti sunt duæ olivæ, pietatis & misericordiæ visceribus affluentes, qui suæ suavitatis odore totam Ecclesiam resperserunt. Hi sunt duo candelabra, super quæ clara, quæ non marcescit, sapientia lucem pedibus insipientium præbuit in hac vita, augentque nunc Sanctorum gaudia, ante Dominum lucentia.

XI.

[164] In diebus illis exemplar Religionis & speculum, sanctus pater noster Dominicus manens Bononiæ, [Sanctus Fundator exemplo suo Fratres] sicut oliva fructifera in domo Dei, floribus virtutum & famæ redolens, verbo & exemplis radians, gratiaque devotionis pinguescens, per incomparabiles fructus ubertim germinans pullulavit: qui tamquam lignum vitæ in medio paradisi, sic inter Fratres constitutus, Deo placitam, angelis similem, hominibus amabilem, solisque perfectis vix imitabilem duxit vitam: cujus divinissimam sanctitatem conversationis, quia dignis laudibus nequeo describere, verbis simplicibus attentabo. Fuit igitur iste homo valde humilis, mansuetus, patiens, & benignus; quietus, pacificus, sobrius, & modestus, in omnibusque suis actibus valde maturus.

[165] Regularis observantiæ discretus institutor & sanctus, [ad exactam regularum observantiam excitat,] cultor præcipuus, exsecutor strenuus & justus integre & perfectissime super omnes Ordinem suum servans, in nulloque sibi parcens, rigorem Conventus tenens in omnibus continue sequebatur. In choro, refectorio, vestitu, cibo, potu, jejuniis & aliis, Prædicatorum regulam & Ordinem in se strictissime tenuit, voluitque a Fratribus observari. Interdum quidem bene cum aliis rationabiliter dispensabat; sibimet vero supra humanum modum asper & durus, in nullo penitus condescendit: aliis namque duo pulmenta edentibus, ipse sibi alterum subtrahebat: valde

enim virtute abstinentiæ præeminebat: cum enim Frater Rudolfus, tunc procurator, quandoque pitanciam Fratribus faciebat, vocans eum silentio dixit ei: Quare interficis Fratres, dando pitanciam? Modico enim contentus erat.

[166] Quando vero dictus Frater defectum victualium intimabat ei, [in summa penuria cibum divinitus obtinet,] ait: Vade in ecclesiam, & ora; qui dum iret, frequenter eum sanctus Dominicus sequebatur; sicque dono Dei factum est, ut semper sustentationes haberent idoneas. Quandoque modicum panem, quem habebat, ponebat de mandato ejus in mensa, & ipsius meritis abundabat. Quadam die jejunii, cum in refectorio panis deficeret, dedit Sanctus procuratori signum, ut panis coram Fratribus poneretur: qui dixit ei, quod non esset panis. Tunc Vir Dei alacri vultu elevavit manus, & laudans Deum benedixit; & in continenti intraverunt duo portantes duo canistra, unum plenum pane, aliud quoque plenum ficubus siccis, ita quod ex iis abundanter Fratres sunt refecti. Prædicatores etenim sanctos, spe & contemplationis pennis ad sublimia evolantes, qui non serunt, nec metunt, nec congregant in horrea, Pater cælestis pascit, qui juxta mandatum Unigeniti soliciti non sunt, quid comedant, vel quid bibant.

[167] [& rursus panem] Igitur in eodem Conventu procurator Fratrum ad sanctum Virum accedens, dolenter querebatur, quod non nisi duos haberet panes, tam ingenti Fratrum multitudini apponendos: quod audiens Christi Confessor, præcepit in particulas minutas dividi panes illos, & in nomine Domini benedixit, confidensque de benignitate divina, servitori dixit, ut circuiens per mensas, duas vel tres particulas apponendo singulis ministraret. Circuivit sic servitor secundo & tertio apponendo, & tunc, quod modicum fuerat, abundavit. Quid plura? Toties circuivit, quod omnes satiati sunt, &

multo plus de pane sublatum est Dei miraculo, quam per homines appositum fuerat die illa.

[168] [vinumque multiplicat.] Et cum Fratres illius Conventus primitivo tempore propter paupertatem, aquam plerumque biberent, infirmis tamen vinum providebatur, sicut poterat, undecumque. Quod cum defecisset de vasculo, infirmarius hoc cum multa compassione pio Patri, qui tunc aderat, nuntiavit; qui mox ad orationem currens more solito, ad hoc etiam ipsum & alios hortabatur. Dixit autem Prior infirmario, ut attolleret vas, &, prout posset, infirmos reficeret die illa. Qui dum mandatum vellet perficere, vas usque ad summum plenum reperit vino cælitus procurato. Itaque & per sancti Patris merita filiis timentibus Deum nihil defuit, & quærentibus regnum Dei principaliter & justitiam ejus, necessaria adjecta sunt, & jactantes cogitatum in Domino ipse misericorditer enutrivit.

ANNOTATA.

Morsellus hic accipitur pro frusto vel buccella, ut videre est apud Cangium in Glossario.

Pitancia, Gallice pitance, est obsonium seu portio rei comestibilis, quæ Religiosis ad manducandum apponitur.

CAPUT XV.
Variæ dæmonis insidiæ fraudesque patefactæ, summa in Sancto dilectio euangelicæ paupertatis, & ejusdem virtutis commendatio.

XII

Sed neque de vestimento, quo operiretur, solicitus fuit Vir sanctus. Vestibus vilissimis induebatur, [Cum

rigidus ille sui ipsius Contemptor] indeque gloriabatur; nec erubuit etiam inter magnos deformi habitu apparere: curtum enim & vilissimum aliquando scapulare deferens, cappa operire noluit in præsentia magnatorum: a superfluis quoque omnino abstinens, hieme & æstate contentus tunica sola fuit. Nullo umquam lecto in domo vel extra sanus vel infirmus uti voluit, nisi terra vel banco, crate, stramine, palea, vel saccone; jacebatque nocte vestitus, sicut ambulabat in die, nisi quod extrahebat subtalares. Semper portabat catenam ferream, cinctam ad carnem super lumbos, qua, cum mortuus esset, cinctum invenit Frater Rudolfus, & ablatam a carne sanctissima [retinuit,] posteaque pro munere dedit Fratri Jordano, magistro Ordinis, ejusdem Patris sanctissimi successori.

[170] Post Completorium & orationem, a Fratribus communiter factam, [in oratione pernoctaret,] faciebat eos intrare dormitorium, seque ad orandum in ecclesia occultabat. Orabat autem cum clamore valido, gemituque maximo ad tantum prorumpens planctum & motum, quod in vicino dormientes excitabantur a somno, & plerumque ad lacrymas movebantur. Sic orans usque ad Matutinum pernoctabat, & nihilominus stabat ad Matutinum cantans alacriter, & vociferans usque ad cælum. Circuibat etiam utramque partem chori in voce jubilationis, monendo & solicitando Fratres, ut alte cantarent psalmos & devote, & cantarent solenniter & distincte. Post Matutinum autem tradens cor suum ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, ita orans perstitit, quod numquam visus est in lecto dormire. Inveniebatur tamen quandoque sedendo, vel in terra jacendo, vel in assere præ lassitudine obdormisse.

[171] Sic devotus suspensusque insistebat orationibus, quod proter tumultum vel turbationem qualemcumque non movebatur ab oratione, [frustra illum terrere,]

abstractus a sensibus & devotioni conjunctus. Nocte ergo quadam sanctum Dominicum, in oratione ante altare prostratum, diabolus revocare conatus, de tecto ecclesiæ lapidem magnum projecit tanto impetu, ut per totam ecclesiam resonaret; venitque tam prope sacro capiti jactus lapis, ut caputium ejus contingeret. Cumque Sanctus maneret immobilis, inimicus ejulans terribili voce, confusus abscessit.

[172] [aut illudere conatus est dæmon,] Qui cum eum terrere non posset, illudere attentavit: cui post Completorium oranti dæmon in specie Fratris orantis ante quoddam altare apparuit; quem Sanctus Fratrem æstimans, manu innuit, ut ad quietem iret. Tunc ille inclinans caput discessit. Postea monuit Pater Fratres, ne quis post ultimum signum in ecclesia remaneret. Nihilominus tamen falsus ille & fictus Frater, sicut primo orationem simulans, sic secundo fecit & tertio. Tunc accedens ad eum Pater dixit: Quænam est ista inobedientia, quod in hoc, quod toties prohibui, te tertio deprehendi? Tunc cachinnans ille nequissimus; Modo, inquit, silentium te frangere feci. Noli, ait Sanctus, miser lætari in eo, quod tibi non proderit. Ego sum super silentium dispensator, & loqui potero, cum mihi videbitur expedire.

[173] [qui alias ei apparens] Occulto & jucundo judicio suo insidiatoris nequissimi versutias electis suis Deus prævidit & ordinavit ad meritum & salutem: etenim sanctus Dominicus vidit quadam nocte accusatorem Fratrum quasi ferreis manibus tenentem scedulam, & ad lumen lampadis hanc legentem; a quo dum Vir sanctus quæreret, quid legeret, respondit: Peccata Fratrum tuorum lego. Præcepit ergo Pater potens, ut scedulam dimitteret, quam in nomine Christi coactus dimisit; in qua Pater quædam reperit, super quibus filios emendavit.

Ecce quomodo in insidiis suis iniquus capitur, & justi de angustiis liberantur.

[174] [insidias ac fraudes suas] Cum idem Sanctus civitatem, quam dilexit anima sua, quærendo circuiret, & vigilans muros Hierusalem custodiret, invenit eum, qui circuit quærens quem devoret, tamquam leo rugiens, omnia loca monasterii pervagantem, & dixit ei: Cur hic circuis, sæva bestia? Respondit: Propter lucrum, quod inde recipio. Dixit ei Sanctus: Quid lucraris in dormitorio? Respondit: Somnum necessarium eripiens, quietem impedio, lenteque surgere faciens, pigritiam ingero, sicque ab Officio divino remanere persuadeo. Insuper, cum permittor, carnis stimulos & illusiones immitto. Traxitque eum Sanctus ad chorum & ait: Quid in tam sacro loco lucraris? Respondit: Facio tarde venire, cito exire, & seipsum oblivisci.

[175] [patefacere cogitur.] De refectorio quoque interrogatus, respondit: Quis non plus, quis non minus? Hinc ad locutorium ductus, respondit cachinnans: Hic locus est totus meus. Hic veniunt risus, hic narrantur rumores, verba proferuntur in ventum. Cumque a Sancto traheretur nequam ad Capitulum, cœpit locum exhorrendo fugere, dicens: Iste locus mihi infernus est: nam quod alibi lucratus fuero, hoc hic perdo: etenim hic monentur, hic confitentur, hic accusantur, hic verberantur, hic absolvuntur. Idcirco hunc locum ceteris plus abhorreo & detestor. Sic coactus a Sancto virtute Altissimi, malitiæ suæ fraudes detexit invitus, ut videant justi, & ipsum irrideant, sibique a laqueis caveant, ne irretiti capiantur, & teneantur in ipsis.

XIII

[176] Summus erat Pater noster paupertatis amator, in omnibus actibus & moribus suis ipsam præferens &

ostendens, [Sanctus in victu & vestitu] filios & Fratres suos in id ipsum exhortans cum omni devotione & diligentia, monitis & exemplis. Propter hanc divinam & singularem discipulorum Christi virtutem, possessiones habitas abjici voluit, & oblatas accipere renuit, possidendasque in Ordine suo, statuto perpetuo prohibuit, & strictissime interdixit. In ædificiis sumptuositatem vitari voluit; in ecclesiis quoque cavendo curiositatem paupertati studuit. In cultu etiam & ornatu ecclesiasticarum vestium, paupertatis & sanctitatis indicia voluit apparere, magis quam divitias ostentari. Idcirco multum ad hæc nisus est in diebus suis & operam dedit, ne Fratres super se, vel in altaribus, sericeis vel purpureis uterentur præparamentis, aut vasis aureis vel argenteis, nisi in calicibus tantum, & ut vestes sacræ de buchirano, seu de panno alio simplici haberentur.

[177] Injunxit quoque Fratribus, & ipse tenuit, ut vilibus induti numquam in via portarent pecuniam, [ubique paupertatem dilexit ac commendavit,] sed ubique de eleemosynis victitarent. Possessionibus suum Ordinem omnino obfuscari noluit, & hæc in regula sua scribi mandavit. Sciebat Vir prudens, quod spinæ semen, injectum sibi, suffocant, ideoque ne pungens solicitudo divitiarum, anxiusque temporalium amor sanctitatis fructum aut prædicationis semen opprimeret, paupertatem Euangelicam, quæ solicitudinem abjiciens, de crastino non cogitat, elegit, mandavitque filiis eligendam: dum enim temporalium curæ vehementer insistitur, minus diligenter spiritualibus intenditur, & plerumque prædicatio dissipatur. Hoc certe Pater noster dulcissimus non fecit, cui numquam illa temporalium cura fuit; quin potius propter Christum & Euangelium omnia detrimentum fecit, & tamquam stercora reputavit, Christique inopia divitem eum fecit.

[178] O si attenderemus Patrem sanctum, penetraretque cor nostrum sincerissimus ille intimusque paupertatis Euangelicæ amor, [qua occasione biographus socios suos] qui ejus præcordia tanta perfudit dulcedine cum effectu, ut nec in divinis Officiis, nec quibuscumque necessariis judicaret ei aliquid præponendum. Gaudebat inopiæ & egestatis defectibus; sicut filii seculi gaudere solent in abundantia & superfluorum profectibus. Lætabatur, cum nuntiabatur defectus victualium, sicut lætantur in messe portantes manipulos suos. Exultabat in nuditate, sicut exultantes victores capta præda, quando dividunt spolia. Hæc procul dubio effecit in mente ejus gratiæ copia & caritas paupertatis non ficta. Plerumque tunc Fratres inopia pressi cum Patre sancto aquam bibebant, modicoque cibo contenti, Domino læti gratias referebant: anima enim eorum sicut adipe & pinguedine desuper replebatur.

[179] Hæc profecto Patrum nostrorum vita, perfectio fuit Euangelica. Nos autem vita vivimus tantum, [ad amorem euangelicæ paupertatis,] & non erit tale nomen nostrum. Pauperes quidem sumus, quia omnia pro Christo dimisimus. Summa nostræ perfectionis paupertas voluntaria & Euangelica est. Paupertas quidem omnibus mortalibus communis est, & miseriam habet; voluntaria vero paupertas philosophorum est, & gloriam habet; sed non apud Deum. Euangelica autem tantum Apostolorum & perfectorum est, & hæc habet miseriam propter Deum, gloriam apud Deum, suavitatemque amoris in Deo. In paupertate sine amore miseri erimus, & apud Deum gloria carebimus, licet voluntaria sit, & apud homines habere gloriam videatur. Euangelica autem præ amore miseriam non sentiet: perfundetur enim dulcedine, habebitque gloriam apud Deum.

[180] Hanc amavit & exquisivit a juventute sua, & quæsivit sibi sponsam assumere Pater noster, [& ad imitandum

sancti Patris exemplum] amator factus formæ illius. Summa namque sapientia est omnia relinquere, unique, quod solum est necessarium, adhærere: Christus etenim Dei sapientia id non suasisset, nisi hoc esse veram sapientiam cognovisset. Itaque & euangelicus pauper Dominicus, hac caritate affectus, ostiatim aliquoties quærebat eleemosynas, nec dedignabatur Vir humilis porrectum sibi pro nomine Christi panem accipere, ut mendicus. Instigavit ad hoc animam ejus non cupiditas, aut egestas; sed humilitas & caritas: nec fuit istud causa necessitatis, sed exercitium pietatis. Contigit ergo, quod ei sic mendicanti homo quidam integrum panem dedit. Sanctus vero & gratus pauper Dominicus flexis genibus oblatum pro Deo panem cum multa devotione & humilitate accepit.

[181] [impense hortatur.] Donet Deus, ut hæc Patris nostri mendicitas eximia, Euangelicæ caritatis dulcedine respersa, humilitatisque pinguedine ac devotionis referta, gratitudo quoque in acceptione muneris in ipso comperta sic in nostris mentibus perseveret, ut paupertatem, cum adfuerit, tamquam sponsam amanter amplectamur, mendicitati libenter & humiliter conjungamur, acceptisque eleemosynis gratissimi inveniamur. Dilectio paupertatis murmurationem cohibens, dat patientiam; humilitas desidiam expellens, reddit alacres; gratitudo duritiam cordis auferens, orationem multiplicat & gratiam.

ANNOTATA.

In codice nostro Ultrajectino pro buchirano legitur burrono; sed forte legendum est boqueranno: nam buquerannus, bucaranum & buchiranum est species telæ subtilioris aut levioris, ut in nova & auctiori Glossarii Cangiani editione ad vocem boquerannus pluribus exemplis probatur.

CAPUT XVI.
In primo Capitulo generali effulgens Sancti humilitas, fortis ac suavis suorum gubernatio, stricta regularum & jejuniorum custodia etiam in itineribus servata.

Pars IV.

Cap. 1.

Anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo vigesimo, a confirmatione Ordinis Prædicatorum sexto, [Anno 1220 habitum est primum Capitulum generale,] servus Altissimi, beatus pater Dominicus, ipsius inspiratus Spiritu, decrevit pro conservatione Ordinis inchoati capitula generalia a posteris frequentanda: ex concessione quippe Sedis Apostolicæ acceperat & habebat tunc temporis super totum Prædicatorum Ordinem disponendi, ordinandi, corrigendi plenariam potestatem. Mandavit igitur ipse primus magister Ordinis inclytus pater Dominicus per litteras suas Parisius, ut sibi quatuor Fratres de illo Conventu ad celebrandum generale Capitulum Bononiam mitterentur. Missus est ergo venerabilis Frater Jordanus Theutonicus cum aliis tribus ad Capitulum, prout mandaverat Pater sanctus. Frater vero Jordanus, cum missus fuit ad Capitulum, nondum in Ordine peregerat tres menses; erat autem gratia plenus, & ad omne opus bonum idoneus & paratus.

[183] In hoc Capitulo, cui beatus confessor, almus pater, [in quo S. Dominicus frustra desideravit] sanctusque magister præsedit Dominicus, consilio sancti Spiritus & illustrium virorum, quos advocaverat, collocata sunt hujus Ordinis fundamenta. Ibi paupertas Euangelica primarius lapis fuit: abjecerunt enim statuto perpetuo possessiones & redditus temporales, renuntiantes etiam iis, quas

habebant in partibus Tholosanis, paupertatem Christi Ægyptiorum divitiis præferentes. Præsidens autem Capitulo humilis Servus Christi, dixit inter Fratres: Ego sum dignus depositione, quia sum inutilis & remissus. Et qui sanctitate & auctoritate major erat omnibus, multum se humiliavit in omnibus coram omnibus.

[184] Cumque cessionem ipsius nequaquam Fratres admittere acquiescerent, [officio Magistri generalis se abdicare,] decrevit ex eorum beneplacito, ut deinceps statuerentur diffinitores, qui haberent potestatem super ipsum & totum Capitulum diffiniendi, statuendi, ordinandi, donec duraret Capitulum, salva imposterum reverentia magistrali. Ad exstirpandas etiam vitiorum frutices, & plantanda virtutum germina, statutum est ab illis sanctis patribus, ut singulis annis generalia Capitula celebrarentur. Transacto Capitulo, Frater Jordanus, accepta benedictione a magistro sancto Dominico, valedicens eidem Parisius est reversus, ubi Euangelium beati Lucæ tam gratiose Fratribus legit, quod ex ejus doctrina & profectum veritatis in scientia, & affectum pietatis in conscientia perceperunt: eratque conversatio ejus sancta,. & vita perfecta. Unde & doctrina ipsius utilis exstitit & accepta.

II

[185] Prædicatorum Ordinem ad utilitatem Ecclesiæ divina dispensatione directum, [& in supremo illo munere confirmatus] ac a Sede Apostolica rite confirmatum Christi confessor beatus Dominicus auctoritate ejusdem Sedis hactenus regendo cum omni sanctitatis diligentia gubernarat. Nunc autem illustres dicti Ordinis viri ipsum, in hoc Capitulo cessionem humiliter petentem, unanimi caritate sibi ac devotione voluntaria concorditer prætulerunt. Magister igitur & rector ab eis constitutus, fuit in illis, sicut unus ex illis, nisi quod rigore primus,

abstinentia, vigiliis, jejuniis & castigationibus in se ipsum maximus, sanctitate summus, humilitate exstitit altissimus; die noctuque divinum in choro frequentans Officium, mensa conventuali parce præ omnibus utebatur.

[186] Religiosæ institutionis [cultor] erat, custosque præcipuus, omnique studio nitebatur, ut sincere & integre ab omnibus servaretur: [subditos fortiter ac suaviter rexit,] & si quando, sicut humana fragilitas est, aliqua a quoquam commissio fiebat negligentius, vel omissio, non parcebat omnino. In correctionibus autem tam dulcem servabat rigorem, tam rigidamque tenuit dulcedinem, ut & sufficienter puniret culpabilem, & hominem non turbaret. Si videbat quandoque Fratrem præoccupari aliquo delicto, fiebat quasi non videns, nec habens os loquelæ, & dissimulando transivit. Opportunitate vero facta, cum multa mansuetudine dixit illi: Frater non bene egisti, faciens quod non licet. Da gloriam Deo, & confitere peccatum tuum. Et sicut patrem se exhibuit verba correctionis infligendo, sic etiam matrem consolationis ubera infundendo in spiritu lenitatis; eratque tam dulcis & efficax consolator, ut omnes turbati, venientes ad ipsum, discederent consolati.

[187] [& ad perfectionem concionibus excitavit.] Custodivit semetipsum & animas Fratrum suorum solicite, de omnis honestatis & religiositatis observantia curam habens. Unde quia scriptum est; Incessus hominis & risus dentium & amictus corporis enuntiant de illo, si cujus Fratris vestes videbat formam Religionis paupertatisve excedere, nequaquam sustinuit, sed protinus emendavit. Omni fere die, nisi grande impedimentum obstaret, prædicationem vel collationem Fratribus faciebat: cum tali vero devotione, tantaque lacrymarum effusione loquebatur, ut ipsos ad compunctionis gratiam & lacrymas provocaret. Nec est inventus similis illi, cujus verbum sic Fratres ad fletum & ad gratiam emolliret.

Quando videbat filios aliqua occasione eventus cujuslibet desolatos, movebantur ex pietate paterna omnia viscera ejus, ipsisque semper orationis præsidio succurrebat, multosque ad consolationem suorum, ut prædictum est, orando miraculose suscitavit a mortuis, & a diversis infirmitatibus liberavit.

[188] [Sanctus Fratrem a dæmone obsessum liberat,] Quidam Frater Bononiæ ad serviendum infirmis deputatus, reliquias carnium frequenter sine licentia comedebat; quod cum sero unius diei fecisset, arreptus a diabolo, cœpit horribiliter clamare. Accurrentibus autem Fratribus, pius Pater advenit, compatiensque graviter patienti, arguebat dæmonem, quod corpus invaserat Fratris sui. Dixitque ei diabolus: Intravi in eum, quia meruit comedendo carnes infirmorum contra ordinationem constitutionum tuarum. Sanctus pater Dominicus ait: Ego eum absolvo auctoritate Dei a peccato, quod fecit; tibi autem, dæmon, præcipio in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut exeas ab eo, & amplius eum non vexes. Quo dicto, statim Frater liberatus est.

III

[189] Cum egrederetur occasione quacumque Vir beatus, [& in itinere discalceatus incedens & orans,] omnibus secum euntibus per se vel per alios proposuit verbum Dei, & aut disputans, aut conferens, aut docens, aut legens vel orans, a divinis eloquiis non cessabat; ac quando loqui vel orare cum aliis non oportebat, dicebat sociis suis: Præcedite, & cogitemus de Salvatore nostro. Tunc audiebant eum gementem ad Dominum, & medullitus suspirantem. Numquam iratus visus est, nec commotus, vel turbatus in labore itineris, vel fervore passionis, seu occasione quacumque; sed semper in tribulationibus erat patiens. Discalceatus per vias nudis pedibus ambulabat;

villas autem & civitates transiens, calceos induebat, quibus egressis, rursus discalceatus incedebat. Portabat autem calceos super scapulas, & cappam, aliasque vestes suas, & nolebat in iis portandis ab aliquo sublevari. Et si quando offendebat pedem ad lapides, imperturbatus alacri facie sustinebat dicens: Hæc est pœnitentia.

[190] [aut hymnos cantans] Sic nudis pedibus ambulans ab urbe Roma, cum venisset ad locum, ubi erant acuti lapides, dixit socio: En ego miser hic fui coactus semel calceare me. Qui dum quæreret causam, respondit beatus Dominicus: Quia tunc pluerat. In eadem via ex redundantia pluviarum [rivi & flumina plurimum] excreverunt. Tunc Sanctus gaudens in turbine laudabat & benedicebat Dominum cantans hymnos AVE MARIS STELLA & VENI CREATOR SPIRITUS integraliter alta voce. Venientes autem ad aquas inundantes signabat eas signo crucis, dicens socio multum pavido, ut transiret. Confisus tamen ille de obedientia, & signo crucis ab eo facto, pericula inundantium aquarum cum Sancto securus & prospere pertransivit.

[191] Cum autem declinare deberet cum sociis ad manendum, [statuta Ordinis] non secundum suam, sed secundum sociorum voluntatem hospitium requisivit. Ambulans autem per civitates & villas, a terra vix oculos elevabat. Existens in via, singulis fere diebus Missam celebrabat, si ecclesiam inveniebat; & quando Missam celebrabat, multas lacrymas effundebat. Veniens ad hospitium, si erat ibi ecclesia, semper ibat ad orandum in eam. Cum extra Conventum esset, audiens primam pulsationem Matutinarum monasterii, surgebat & excitabat Fratres, celebravitque totum Officium cum multa devotione tam diurnum quam nocturnum horis competentibus, ita quod nihil dimittebat. Et post Completorium erat cum sociis in silentio in itinere, acsi essent in Conventu: maneque dum ibat, servabat &

faciebat Fratres servare silentium usque ad horam tertiam.

[192] Jacebat in palea vestitus & calceatus, sicut ambulabat, [& jejunia severe observabat.] nisi forte extraheret sotulares. Per vias eundo observabat jejunium continuum a festo Exaltationis sanctæ Crucis usque ad diem Dominicæ Resurrectionis. In æstate quoque omnia jejunia ab Ecclesia constituta, & omnes sextas ferias jejunabat. Comedebat autem ea, quæ dabantur, patienter, excepto, quod carnes non edebat, nec aliqua cibaria condita cum carnibus vel sanguine scienter; & si quando exilis esset procuratio, inde gratulabatur in Domino. Quando veniebat ad Conventus Fratrum, convocans eos, faciebat sermonem, proponens verbum Dei cum multa consolatione; & si quando in Conventibus moram trahebat, conformabat se Conventui in cibo & mensa, observabatque regulam integre & plenissime, & pro posse laborabat, ut Fratres eam totis viribus observarent: erat enim vir sapiens, discretus, patiens, & multum misericors, valdeque familiaris, sobrius & justus; qui dum iret Romam, graviter infirmatus in via, propter hoc non fregit jejunium, nec carnes comedit, nec pitanciam sibi fecit, nisi de pomis sive de rapis aliquando, servans jejunia omnia statuta in regula in sanitate & infirmitate: nam apud Viterbium & apud Mediolanum infirmatus, similiter faciebat; quando vero remittebat infirmitas, loquebatur de Deo cum Fratribus, & tenebat librum, vel faciebat sibi legi, & laudavit Dominum. Gaudebat quoque in infirmitate, sicut moris ipsius erat gaudere semper in tribulationibus potius, quam in prosperitatibus.

IV

[193] Multum erat hic primus Prædicatorum Dux solicitus exhibere se ipsum operarium inconfusibilem, [Frequenter

prædicabat,] recte tractantem verbum veritatis. Ne, quod lingua decorum sonaret, vita reprehensibilis deformaret, curavit prius opere exercere, quod postmodum nitebatur alios edocere Prædicabat frequenter, clamabatque non cessans, veritatem & salutare Dei dicens in corde suo: Ejus justitiam non abscondi. Et erat ignitum eloquium ejus vehementer, habebatque verba multum motiva: prædicando uberes lacrymas effundebat, plurimique compuncti ad fletum in ejus sermonibus movebantur. Prædicabat generaliter omnibus scholaribus, populis, sapientibus & insipientibus debitor factus. A concilio multo veritatem Dei & misericordiam non abscondit. Religiosorum monasteria visitabat, eisque verbum prædicationis & gratiæ proponebat.

[194] [& suos ad prædicationem] Hortabatur etiam Fratres cum omni diligentia caritatis, ut de salute animarum essent soliciti, & ad prædicandum benevoli, & parati: & ut hoc divinum officium possent liberius exercere, noluit, ut ad hoc habiles & deputati, temporalium exteriorumque occupati solicitudine ad alia traherentur. Decreverat etiam ab initio Pater noster, ut Conversi illitterati temporalibus administrando præessent, & ceteri Fratres orationi tantum, & meditationi prædicationique essent intenti.

[195] [ac studium sacræ Scripturæ hortabatur;] Quia vero sine sanctarum scientia Scripturarum perfectus prædicator nemo esse potest, suadebat fideliter filiis, ut semper studerent in novo & veteri Testamento. Ipse etiam beatus Vir Euangelium sancti Matthæi & epistolas Pauli secum deferens, multum studebat in eis, ut eas fere cordetenus retineret: Euangelicam quippe & Apostolicam doctrinam & vitam diligens & amplectens, figmenta philosophica parvi pendit. Ad confessiones peccatorum audiendas paratus & benignus fuit, & ad consolationes valde serenus & clemens faciendas omnibus tribulatis.

Nempe summus & optimus tentatorum, turbatorum, omniumque, & maxime Fratrum suorum consolator erat, misericordiæ & compassionis visceribus affluens, efficacibusque sermonibus & dulcibus semper abundans.

[196] [quo exemplo sacerdos quidam] Quidam sacerdos videns beatum Dominicum cum Fratribus prædicationi ferventer insistere, nulla terrenorum præmii solicitudine, ceterisque postpositis, solis spiritualibus indulgere, cœpit eorum vitam pia æmulatione appetere, beatum fore se reputans, si eos posset aliquando imitari; deliberavitque, prorsus omnibus relictis, eorum vestigiis adhærere, dum modo novi Testamenti librum haberet, quem sibi ad prædicandum necessarium existimabat. Hæc autem eo cogitante, ecce quidam juvenis, venalem bajulans sub veste codicem, affuit; quem sciscitatus presbyter, cujusmodi liber esset, agnovit, esse novum Testamentum, statimque cum magno gaudio illud emit. Habito autem libro, mox irrepsit ei tentatio, & cœpit hæsitare, an propositum illud, quod mente conceperat, exsequi expediret, & an forsitan Deo placeret.

[197] [mirabiliter ad Ordinem pertrahitur.] Cum ergo in mente variæ sibi cogitationes succederent, visum est ei in libro illo divinum flagitare responsum, & fusa ad Dominum prece, impressaque exterius in libro cruce, invocatoque Dei nomine, librum aperuit, & oculos ad capitulum, quod primo se obtulit, in ipsa libri apertione conjecit. Occurrit autem ei mox illud, quod in Actibus Apostolorum beato Petro de Cornelii nuntiis dictum a Spiritu sancto legitur: Surge, descende, & vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi. Statimque tamquam divino certificatus oraculo, relicto seculo, secutus est eos.

ANNOTATA.

Apud Edmundum Martene tomo 3 Collectionis amplissimæ col. 810 de mansueto gubernandi modo inveni notum paucis apophthegma S. Dominici, quod F. Albertus Sarthianensis Minorita, in Capitulo Patavino anni 1443 concionem instituens, refert usurpatum præclare nimis a beato Dominico, quem, inquit, devotionis causa nomino: Frater enim in Christo nostri patris beati Francisci, in Christo patruus itidem nobis est. Hic DURUM, aiebat, IMPERIUM CONTEMPTUM PROVOCAT ET SCISSIONEM INDUCIT.

CAPUT XVII.
Fervens Sancti zelus in procuranda animarum salute, magna orationis efficacia, & firma in Deo fiducia.

V

[198] Sciens Pater noster, quia Deus humanarum animarum æternus amator est, satagebat toto nisu, ut omnes animas suo conjungeret amatori: [Sanctus salutem animarum sitiens] inerat enim ei mira quædam & pene incredibilis salutis omnium æmulatio, zeloque ferventissimo æstuabat molas iniqui conterere, & de dentibus illius eruere prædam. Nec tantum Christianorum, verum etiam gentilium, maxime Cumanorum, desiderabat salutem, quos etiam personaliter adire decreverat, ut eis verbum fidei nuntiaret: tantus enim erat animarum zelator, ut vix aliquis in hac virtute sibi possit similis inveniri: ea quippe, qua majorem nemo habet, plenus erat, etiam cum adhuc esset juvenis, caritate; nam mulier quædam, cum adhuc in sua maneret patria, conquesta est ei, fratrem suum apud Sarracenos retineri captivum. Tunc ille compassionis gladio mox saucius, vendendum se obtulit pro redemptione captivi, ut sicut pro nobis Christus animam

suam posuit, sic ipse paratus erat pro fratre animam suam dare a.

[199] Sed & peregrinari & pro salute animarum proximorum exulare cupiens, [sine viatico mittit suos Prædicatores,] loquens Fratribus patefecit votum suum pergendi ad exteras nationes; dicebat enim: Cum instruxerimus & disposuerimus Ordinem nostrum, ibimus ad gentiles, eosque prædicando lucrabimur Domino Jesu Christo. Exemplo autem Christi & Apostolorum filios, quos dederat ei Deus, misit in universum mundum prædicare pœnitentiam in remissionem omnium peccatorum. Instruxit autem eos, ut spem suam in Deo ponerent, pecuniamque non portarent; sed tantum viverent piorum hominum eleemosynis sustentati. Egressi itaque multam experti sunt penuriam, vias difficiles ambulantes.

[200] Contigit ergo duos Fratres itinerantes, cum jam transisset hora nona, [quibus Deus providet, ut exemplo probatur,] quœrere ad invicem, ubi possent sustentationem necessariam corpori invenire: jejuni enim erant, lassique & in terra paupere & ignota. Mox illis ita solicitis adstitit vir magnus in habitu peregrino & ait: Quid confertis ad invicem, modicæ fidei? Primum quœrite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. Credidistis Deo, ut propter eum omnia dimitteretis, & nunc timetis, quod ipse vos dimittet impastos? Qui dat jumentis escam ipsorum, non affliget fame suorum animas filiorum; & hoc vobis signum: Transibitis campum istum, ac in valle sequenti parvam villam invenietis, ubi, cum intraveritis ecclesiam, vos invitabit sacerdos; adveniet autem quidam miles, qui vos ei auferet violenter. Illis vero sic pie altercantibus, patronus ecclesiæ superveniet, qui vos, ac sacerdotem, & militem largissime procurabit. Quibus dictis, disparuit. Fratribus vero omnia, ut prædixerat, evenerunt. Revertentes autem Parisius, hæc Fratribus, qui tunc erant ibi pauci & pauperrimi, retulerunt. Benignus

pater familias Dominus noster propheticum sancti sui Dominici verbum complens ministrat usque hodie largiter alimoniam servis suis.

[201] [eosque orationibus suis juvabat,] Paucos quidem in principio Pater sanctus Fratres habebat; tamen eosdem ad prædicandum per totam Ecclesiam dirigebat. Confidenter autem & sine hæsitationis scrupulo misit eos, licet quandoque simplices & exigue litteratos, sciens quia per stultitiam prædicationis complacuit Deo salvos facere credentes: qui cum se propter novitatem & imperitiam excusarent, edocebat eos dicens: Ite, & fructum facite, quia ad hoc sumpti estis, suadentes, ut agant pœnitentiam de iis, quæ & vos aliquando, diligentes hoc seculum, perpetrastis; quia qui converterit peccatorem ab errore viæ suæ, liberabit animam suam a morte, & operit propriorum multitudinem peccatorum. Et addidit: Confidite in Domino, & nihil deerit vobis; securus de protectione Dei cœli, cui eos precibus commendabat. Exeuntes autem in spiritu humilitatis & zelo Dei, fructum faciebant multum, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt, quia virtus Domini erat ad multiplicandum eos. Denique quos Pater sanctus mittendo periculis exponebat, orationis suæ clypeo protegebat.

[202] [sicut duo Fratres ejusdem Ordinis] Venerunt ergo duo Fratres sic missi in Theutoniam ad quamdam Cisterciensis Ordinis abbatiam, cui religiosus & devotus præerat abbas, nomine Hebberardus, cui Dominus apparens in somnis, ait: Cras ad te mittam equos meos, & tu ferrabis eos mihi. Evigilans vir sanctus, interpretari somnium nesciebat. Sequenti die adierunt idem monasterium, quod Salem dicitur, in diœcesi Constantiensi situm, præfati duo Fratres, quorum unus erat ille illustris vir, F. Johannes Theutonicus, postmodum in Ungaria Bernensis episcopus, sanctique Dominici successor quartus: quos adhuc in locis illis incognitos

religiosus abbas sciscitatus est de Ordine dicens: Cur, inquit, libros, & baculos, & varium portatis habitum?

[203] [in abbatia quadam Germaniæ experti sunt.] Cui vir prudens & doctus F. Johannes eleganter respondit ad singula. Prædicatores, ait, sumus, liberque scientiæ nobis competit; & quia Virgo Dei genitrix virga est aromatum, Christique crux directionis virga est, iis utimur, & tamquam baculis sustentamur. Secundum prophetiam etiam Zachariæ vatis sancti, quadriga ultima de medio duorum montium æneorum egressa, habens equos varios & fortes quadrifidam Euangelii prædicationem significat, quæ de duobus Testamentis confecta per viros ornatos variis scientiis, virtutibus, & miraculis, fortesque contra diabolicos, mundanos, & carnales incursus, paratosque ad discurrendum prædicando per omnem terram, in extremo seculi tempore per orbem vehitur universum: Angelus enim magni consilii misit illos. His auditis, abbas procidit ad pedes eorum, & devote osculans eos dixit: Vere vos estis equi, quos promiserat mihi Dominus. Statimque lotis pedibus eorum, calceamenta nova & vestimenta jussit proferri; ipseque & Fratres illius cœnobii usque in hodiernum diem, Prædicatorum Ordini sunt devoti.

VI.

[204] Quidam decanus de Francia Romam pergens, beatum Dominicum apud Mutinam prædicantem invenit: [Precibus suis Sanctus cuidam donum castitatis impetrat,] ad quem accedens, & de salute animæ suæ secum conferens, hoc inter alia dolenter exposuit, & quasi inevitabile naufragium esse dixit, quod a carnis lubrico continere non poterat, propter quod etiam a variis bonis operibus quasi desperatus abstinebat. Cui Vir Dei fide, qua plenus erat, confortatus dixit: Vade de cetero; viriliter age, & de misericordia Dei non desperes. Ego tibi carnis continentiam impetrabo. Sic dixit, & veraciter sic evenit:

nam qui immundus fuerat & lubricus, deinceps castus & continens est effectus. Ecce quantum valet deprecatio justi, qua carnis concupiscentia exstinguitur, castitas acquiritur, dæmones fugantur, morbi curantur, spiritualia simul & temporalia commoda conferuntur.

[205] Tempore, quo sanctus pater Dominicus Bononiæ morabatur, [& iisdem tantum efficit, ut ad Ordinem Prædicatorum amplectendum] erat ibi magister Conradus Theutonicus, cujus consortium habere in Ordine Fratres ardenti desiderio cupiebant. Contigit autem, ut religiosus quidam, ac venerabilis Prior Cisterciensis Ordinis ex speciali amicitia, quam Romæ contraxerant, patrem sanctum Dominicum transiens Bononiam visitaret: qui dum insimul in vigilia Assumptionis de cælestibus dulciter loquerentur, ex familiaritatis confidentia dixit beatus Dominicus ad amicum: Vere fateor tibi, Prior, quod numquam in hac vita petii aliquid a Domino, quod non assequerer juxta votum. Hoc tamen nulli umquam hominum dixi; nec tu illud alicui, quamdiu vixero, revelabis.

[206] Admirans ille tam specialem in Patre sancto gratiam, [moveatur Conradus, vir insignis] memorque desiderii, quod de conversione magistri Conradi habebant Fratres, dixit ad eum: Pete ergo, Pater, ut det tibi magistrum Conradum ad Ordinem, cujus societatem Fratres desiderant tantopere & exquirunt. Cui Pater sanctus ait: Rem, Frater bone, difficilem postulasti. Si tamen hac nocte Dominum volueris mecum deprecari, solita ejus benignitate confido, quod nos a petitionis nostræ desiderio non fraudabit. Dictoque Completorio, Pater almus, præfato Priore præsente & vidente, orans in ecclesia more solito pernoctabat. Illucescente vero die, cum Fratres Primam decantarent, ecce magister Conradus ad pedes Confessoris Christi procidens,

Ordinem instanter & humiliter petiit, & perseveranter accepit.

[207] Hic F. Conradus conversatione religiosus & lector gratiosus obitum suum & locum prædixit; [cujus pius obitus hac occasione narratur,] qui morti proximus in Magdeburch, Priore & Fratribus præsentibus, dulci voce cecinit: Cantate Domino canticum novum alleluia. Et cum aliud non proferret, orabant Fratres septem psalmos. Tunc apertis oculis circumspiciens omnes, dixit: Dominus vobiscum. Et cum respondissent; Et cum spiritu tuo, subjunxit: Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace. Responderunt: Amen. Et obticuit; & cœperunt orare quindecim gradus. Cumque dicerent, Hæc requies mea in seculum seculi, elevato brachio & extento digito ad cælum, ore jucundo & facie lucida exspiravit. Tunc prostrati sunt omnes pro reverentia Salvatoris, & quidam ibidem tantam dulcedinem experti sunt, quam nec credere nec exprimere valuerunt. Ii quoque, qui defuncti corpus induerunt, delectabilem & suavem odoris senserunt fragrantiam, quæ ipsorum manibus diutius post adhæsit. Vere beata & efficax Patris nostri oratio, quæ talem filium gratiæ & coheredem gloriæ meruit obtinere.

[208] [aliosque discipulos contra vim consanguineorum vel amicorum] Recepit etiam sanctus Dominicus Bononiæ Apulum, Thomam nomine, quem propter innocentiam & simplicitatem tantum dilexit, ut ejus filius specialiter vocaretur. Hunc seculares sui socii a claustro insidiose abstractum, Religiosis vestibus spoliantes, secularibus induerunt. Currunt igitur Fratres ad sanctum Patrem, conquerentes: En filius vester ad seculum trahitur violenter. Mox ecclesiam intrat Confessor almus, postulaturus judicium de rapina; judicavitque Dominus humili Dominico. Et ecce, mox ut lupi illi rapaces ovi raptæ lupinam vestem camisiam vi induerunt, exclamavit:

En totus exuror; nec quiescere potuit, donec vestibus agninæ Religionis reindutus, ad ovile claustri tutissimum est ductus; qui postea tempore multo vivens, utilis & admodum exstitit gratiosus.

[209] [in eodem Ordine retineat.] Legistam quemdam Bononiensem dum amici violenter de Ordine extrahere conarentur, timentes Fratres deliberabant quosdam milites patronos suos ad sui defensionem advocare; quibus pius Pastor ait: Non indigemus seculari brachio, vel humano præsidio: ego enim video plus quam ducentos angelos circa ecclesiam, ad Fratrum custodiam a Domino destinatos. Recesserunt ergo, terrore cælesti pavidi & concussi.

CAPUT XVIII.
Propagatio & incrementum Ordinis Prædicatorum, forma corporea sancti Conditoris, & singulares animæ ejus dotes.

VII.

[210] Anno ab Incarnatione dominica millesimo ducentesimo vicesimo primo contigit, [Frendente dæmone, Ordo propagatur,] duos Fratres proficisci Bononiam ad Capitulum generale, quibus in via junxit se quidam succinctus ad iter, speciem præferens cursoris, dicens: Quo pergitis? Responderunt: Bononiam imus ad Capitulum generale. Tunc ille: Quid ibi tractabitur? Responderunt: Ordinabitur ibi, ut Fratres eunres in mundum universum, prædicent Euangelium omni creaturæ, & annuntient regnum Dei. Tunc ille: Mittenturne aliqui in Ungariam? Dixerunt: Dante Domino, multi mittentur. Tunc fictus ille cursor exsilivit in aëre, terribili voce clamans: Ordo vester, confusio nostra est; & mox ab oculis eorum evanuit, tamquam fumus. Fratres autem illi

venientes Bononiam, narraverunt hæc omnia patri sancto Dominico, & aliis ibi in nomine Domini congregatis.

[211] Eo quoque tempore magister Paulus Ungarus, actu legens in jure canonico Bononiæ, [& insignibus viris splendet, inter quos archidiaconus Lingonensis] inspiratus Dei gratia, Prædicatorum Ordinem est ingressus. Post celebrationem hujus secundi generalis Capituli missus est conventus in Angliam cum F. Giselberto Priore. Misit quoque tunc beatus Dominicus prædictum F. Paulum in Ungariam cum quatuor Fratribus, quorum unus fuit F. Sadoch, vir magnæ perfectionis. In hoc præfato Capitulo injunctum fuit venerabili viro, F. Jordano Theutonico absenti officium Prioratus provinciæ Lombardiæ. Intraverat tunc temporis Parisius Ordinem FF. Prædicatorum dominus Ebberhardus, archidiaconus Lingonensis, vir multarum virtutum, opere strenuus, consilio providus, qui auctoritatis magnæ quanto fuerat latius notus in seculo, tanto plures assumptæ paupertatis ædificavit exemplo. Hic cum F. Jordano, quem valde dilexit, in Lombardiam iter aggressus est desiderio videndi magistrum Ordinis sanctum Dominicum. Et per omnes partes Galliæ & Burgundiæ, per quas transierunt, & in quibus erat notissimus F. Ebberhardus, Christum egenum & pauperem in corpore suo circumferens, tandem infirmatus apud Losannam, ubi episcopus electus fuerat, sed acceptare renuit, vitam hanc ærumnosam & flebilem festino quidem, sed omnino felici fine complevit.

[212] Paululum vero antequam moreretur, cum jam certum ipsius obitum medicorum pronuntiavit sententia, [brevi piam vitam cum secura morte commutavit.] & dum hoc celaretur ab ipso, dixit ad Provincialem: Si moriturus sum medicorum judicio, quare mihi non dicitur? Celetur mors ab eis, quibus mortis est amara memoria. Ego morte non terreor. Nihil timendum, si terrestris hæc domus miseræ carnis subruitur, qui domum non manu factam

æternam in cælis felici commutatione exspectat. Defunctus est itaque, commendans ibidem corpusculum terræ, spiritum Creatori; de quo sic scribit magister Jordanus dicens: Felicis defunctionis ejus hoc mihi laudabile indicium fuit, quod in exitu spiritus ejus, cum me crederem ad dolorem cordis & turbationem spiritus concitandum, quadam econtra devotione atque jucunda hilaritate perfusus, ut minime flendum eum, qui migrasset ad gaudia, testimonio conscientiæ commoverer. Itaque defuncto apud Losannam F. Ebberhardo, F. Jordanus procedens, Lombardiam intravit, injunctum sibi per illam provinciam ministerium peracturus.

VIII.

[213] Interim sanctus pater Dominicus in conventu Fratrum Bononiæ morabatur, [Scriptor Actorum hoc loco formam corporis,] ex hoc seculo in proximo migraturus; qui utriusque hominis sui decore ac puritate gratiosus, omnium in se provocavit aspectum pariter & affectum: erat namque staturæ mediocritate æqualis, corporis tenuitate agilis, facie pulcher & paulisper rubens. Barba vero ejus & capili aliquantulum rufi coloris speciem præferebant. De fronte ipsius & interciliis splendor quidam radiosus micabat, qui omnes ad venerationem ac dilectionem ejus attrahebat. Hilaris semper & jucundus apparebat, nisi cum ad compassionem per quamlibet afflictionem proximi movebatur. Manus longas habebat & pulcras; vocem magnam & pulcram, & tubaliter resonantem. Calvus non fuit; sed coronam rasilem totam integram habebat, paucis canis respersam.

[214] [& diversas Sancti virtutes,] Hoc vas fictile & corpus fragile plasmavit, suaque sic gratia perornavit Conditoris manus, ut ei digne infunderetur Spiritus sanctus: sic instituit corporis hujus membra, ut essent donorum Dei vascula, & spiritus ejus organa. Templum revera Spiritus

sancti fuit hoc corpusculum, quod numquam maculavit mortalis culpæ contagium, nec infecit carnalis concupiscentiæ vitium. Vere beata membrorum hujus corporis organa, in quibus talis ac tanta est cordis ac carnis in Deum vivum exsultantis consonantia: ad omnem enim sanctitatis perfectionem tendenti caro in eo cum spiritu concordabat: agebatur namque spiritu Dei, liberum habens imperium suæ carnis. In operibus miraculosis signorumque prodigiis, in gratia sanitatum & curationibus infirmitatum, quibus Christus glorificat Sanctos suos, clarusque efficitur in conspectu hominum Christianus, nulli secundus vel inferior reperitur.

[215] [eximiasque animæ dotes] Ceterum quod ipsis fulgentius est magnificentiusque miraculis, tanta morum honestate pollebat, tanto divini fervoris impetu ferebatur, ut ipsum esse vas honoris & gratiæ, vas ornatum omni lapide pretioso verissime prædicemus. Inerat ei firma valde mentis æqualitas, nisi ad compassionem & misericordiam cujuspiam turbaretur. Et quia cor gaudens exhilarat faciem, placidam interioris hominis compositionem manifesta deforis benignitate ac vultus hilaritate prodebat. Tantam autem servabat in iis, quæ secundum Deum rationabiliter fieri concepisset, cordis constantiam, ut vix vel numquam semel enuntiatum cum digna deliberatione sermonem acquiesceret immutare. Et cum multa, ut memoratum est, in ejus facie de bono conscientiæ testimonio semper luceret hilaritas, lux tamen vultus ejus non cadebat in terram.

[216] Erat jucunditas ejus secundum faciem Sanctorum, [graphice depingit.] per quam omnium sine difficultate, mox ut eum aspicerent, illabebatur affectibus. Ubicumque versabatur, sive in via cum sociis, aut in domo cum hospite reliquaque familia, aut inter magnates aut principes & prælatos, semper ædificatoriis affluebat sermonibus, sacris abundabat exemplis, quibus ad

amorem Christi seculive contemptum præsentium animi flecterentur. Ubique virum euangelicum verbo se exhibebat & opere, excipiens omnes largo caritatis sinu. Et cum omnes diligeret, ab omnibus amabatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, sibi proprium vendicabat, affluens pietate se totum in proximorum caritatem atque miserorum compassionem effundens. Et cum pie moveretur ad omnia, super peccatis tamen hominum miserabili tabescens turbabatur affectu. Unde civitati vel villæ, quam longe videre poterat, propinquans, & hominum miserias recogitans, totus in lacrymas solvebatur. Hoc etiam eum cunctis faciebat gratissimum, quod simplici gradiens via, nullum umquam in verbo vel opere duplicitatis aut fictionis prætendebat vestigium.

CAPUT XIX.
Efficaces Sancti conciones, ardens orationis ac mortificationis studium, tenera devotio in sacrificio Missæ, abstinentia, & prævia imminentis mortis suæ notitia.

IX.

[217] Hic dulcissimus Homo, paterque piissimus, Prædicatorum Ordinis institutor devotissimus in hac carne vivens inter peccatores, [Post apostolicos labores] cum Deo & cum angelis pia mente versabatur, præceptorumque Dei custos, consiliorum æmulus, ex omni, quod scivit & potuit, æterno suo Creatori deserviens, lucens in hujus mundi tetra caligine per vitam innocuam, & conversationis sanctissimæ cælibatum, diem impartiebatur proximis, noctem Deo, quia mandavit Dominus in die misericordiam suam, & nocte canticum ejus. Prædicabat diebus populis & clericis, nec revertebatur verbum ejus vacuum: nam multos avertit ab iniquitate. Audiens namque quidam clericus eum

peroptime prædicantem, & de Scripturis potenter & lucide disserentem, quæsivit ab ipso, quorum librorum studiis tam sublimia didicisset. Cui benigne Sanctus respondit: Fili, in libro caritatis plus quam in aliis studui; hic enim liber de omnibus docet. Erat itaque eruditus pater familias de thesauro caritatis proferens nova & vetera. Circuibat vicos, civitates & castella, prædicans & annuntians regnum Dei, visitans infirmos, consolans desolatos & curans languores.

[218] [Sanctus in oratione] Cum post laborem itineris ad hospitium declinabat, exstinguebat prius sitim ad aliquem fontem vel aquam, timens ne ex siti, quæ labore accenditur, plus bibendo notam incurreret, quam in omnibus toto conamine devitabat. Diebus cum sociis ac proximis nemo communior, nullus utilior; noctibus vero vigiliis & obsecrationibus nemo per omnem modum instantior. Ad vesperum demorabatur fletus, & ad matutinum lætitia. Pernoctabat in ecclesiis & orabat, modo geniculans, modo prostratus, quantum a fragilitate corporis extorquere poterat. Cumque tandem, lassitudine succedente, somni interpellabat necessitas, sive ante altare, sive alio quocumque loco, aut certe super lapidem, instar patriarchæ Jacob, capite reclinato paululum requiescens, rursus evigilabat ad orationem spiritusque servorem. Circuibat vero tunc visitans altaria, Sanctorumque patrocinium invocans, sic usque noctis medium perdurabat.

[219] [& Fratrum custodia perseverabat,] Postea Fratres dormientes quietissime visitans, discoopertos operuit, ipsosque cruce Christi consignans, ad oratorium rediit, orationem continuans vigilando. His horis multos dæmonum insultus & tentationes sustinuit, multosque de ipsis triumphos in virtute nominis Altissimi reportavit. His horis multas animæ illuminationes, multasque supernas visitationes ac divinas revelationes, de quibus

præscriptum est, meruit, quia Deum in nocte desideravit, & ad eum totis suspirando præcordiis vigilavit. Hæc erat ei vigilandi & orandi creberrima consuetudo, & vix umquam lectulo dormiens quiescebat, cum tamen Fratres ad quietem diligentius hortaretur. Oratio ejus munda & accepta in conspectu Dei fuit, quam sine intermissione obtulit, in quam omnem spem contulit, per quam quidquid voluit, a divina misericordia impetravit: sicut enim ipse confessus est, numquam aliquid in hac vita a Domino orando petiit, quod non ab ipso perceperit juxta votum. Nempe quia veritati promittenti credidit, quod acciperet, quidquid peteret, a benignitate largiente omne quod petiit, impetravit.

[220] [carnem suam affligebat,] Non suffecit ei vigiliis jugibus macerando tabefacere carnem suam; sed afflixit etiam & attrivit Vir innocens multis flagellationibus virgineum corpus suum. Nempe tres accepit singulis noctibus de catena ferrea disciplinas; unam pro se; aliam pro peccatoribus, qui versantur in mundo; tertiam pro iis, qui in purgatorio cruciantur. Sane de suis oculis quasi quemdam fontem effecerat lacrymarum, flebatque uberrime atque creberrime, fueruntque lacrymæ suæ sibi panes die ac nocte. Die quidem tunc magis, dum Missarum crebra & quotidiana celebraret solennia; nocte vero, cum super omnes infatigabilibus vigiliis excubaret. Erga dominici corporis Sacramentum flagrabat devotione permaxima, & Crucifixi memorans divinissimam caritatem & abundantissimam suavitatem, frequenter, dum elevaretur in Missa corpus Christi, in mentis rapiebatur excessum, Majestatis divinæ præsentia delectatus.

X

[221] Dives in fide, hujus mundi divitias respuit, & despexit pompam seculi, [& contemneus honorem, in adversis lætabatur.] humilitatem amplectens Christi &

euangelicam paupertatem: nam electus in Cozeranensem episcopum, omnino renuit, dicens, se potius terram velle deserere, quam electioni de se factæ alicui consentire. Mundus sibi, & ipse mundo crucifixus fuit, dum ipse mundi gloriam contemneret, & contemnendam prædicaret, amatoresque mundi ipsum despicerent, & despicabilem judicarent. Interrogatus namque, cur non libentius in Tholosana diœcesi moraretur, quam in Carcassona, respondit: Quia in Tholosana multos, qui me honorant, invenio; in Carcassona vero omnes econtrario me impugnant. En verus mundi contemptor, Christique imitator, qui, proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.

[222] Verus erat paupertatis amator, utens vilibus indumentis: [Cum verus ille pietatis Amator,] amorem quippe suum sic divinitati affixum tenebat, quod non solum a magnis abstinere, sed etiam a minimis affectus suos studuit cohibere. Unde vestimenta, calceamenta, libros, cultellos, cingulos, aliaque sui corporis usui necessaria, pretiosa ac curiosa habere noluit; sed humilia Religionique consona, & paupertati congrua acceptavit. Monebat etiam Fratres, ne quidquam talium appeterent, vel deferrent, quod Religioni & modestiæ non per omnia concordaret. In cibo quoque & potu temperatissimus erat, delicata vitans, & libenter simplici pulmento contentus: sic necessitati naturæ satisfaciens, ut numquam cor ejus crapula gravaretur, aut refectio corporis subtilem ejus spiritum hebetaret: a prima enim ætate usque ad finem vitæ suæ, carnem in servitutem redegit spiritus, corpusque suum impollutum ac innocens vigiliis, jejuniis, orationibus, flagellis, ceterisque pœnitentiæ operibus castigavit.

[223] Quis hujus hominis virtutes usquequaque imitari poterit, [quem copiosis gratiarum donis] quas etiam lingua exprimere non sufficit? Tanta quippe fuit in anima

ejus per Spiritum sanctum gratiarum ac virtutum diffusa copiositas, in corde sinceritas, in sermone veritatis auctoritas, talisque in actione caritatis ac humilitatis lucebat sanctitas, quod humanam naturam excederent, Deumque inhabitantem verissime prædicarent. Mirari possumus, & ipsius exemplo pensare nostri temporis inertiam: posse vero, quod ille potuit, non humanæ virtutis, sed gratiæ est singularis, nisi quem forte miserans Dei bonitas, in hanc dignata fuerit gratiam prorogare. Sed ad hoc quis idoneus?

XI

[224] Benedictus Deus, Pater domini nostri Jesu Christi, [misericors Deus ditavit,] qui benedixit servum suum sanctum Dominicum omni benedictione cælesti, ut nihil illi desit in ulla gratia: præparavit enim cor suum, in mente habens Deum & quærens eum in omni virtute sua & operatione: providens enim Deum in conspectu suo semper, visus est in contemplatione, elevatis in cælum manibus, stare suspensus, ut vix terram contingere videretur. Vigilabat & orabat plus ceteris, majores & frequentiores accipiens disciplinas. Verberabat se, & verberari ab aliis faciebat cum catena ferrea, quæ tres habebat ramos, castigans innocens corpus suum.

[225] [saluti proximi] Missam celebrans quotidie, in domo & extra, uberes fundebat lacrymas, tantaque devotione sacris adstabat altaribus, orationemque dominicam dicebat in Missa, ut intelligerent præsentes gratiam infusam cælitus cordi ejus. In horis Canonicis & psalmodia, quas cum multa reverentia & devotione dicere consuevit, visa est facies ejus frequenter lacrymis irrigari. Coram hominibus quidem serenus & gaudens semper erat, in abscondito autem Patrem orans deducebat, velut torrentem, lacrymas, quas ab oratione evocatus a facie detergebat. Observabat diligentissime, ne delinqueret in

lingua sua; volebatque in via & in domo semper de Deo vel cum Deo loqui, raroque alias loquebatur: testatique sunt viri perfecti, cum ipso multo tempore conversati, quod non est inventus in ore ejus dolus, nec est auditum, verbum otiosum vel nocivum, vel detractionis, vel adulationis umquam processisse ex ore ejus. Maledicentibus sibi benedicebat, nec omnino umquam pro maledicto reddidit maledictum, qui non solum maledici, verum etiam flagellari, & frustatim incidi pro caritate Christi concupivit & mori.

[226] [ac propriæ perfectioni] Sane volens, Fratres solis spiritualibus intentos semper esse, prohibuit, ne intromitterent se de negotiis domus vel consiliis temporalium, exceptis iis, quos obedientia ad hoc adstrinxit, & prælatorum injunctio obligavit: in solicitudine enim caritatis Fratribus præerat, attendens sibi & universo gregi. Delicta juste satis, benigne tamen & misericorditer puniendo correxit; cruciabaturque mente compatiens eis, quibus nihilominus debitas pœnitentias infligebat. Sic tamen dulcis consolator erat, quod a multis & variis tentationibus novitii per eum pluresque alii sunt erepti. Gratuitam etiam gravemque in corpore suo pœnitentiæ portans crucem, cum de terra ad terram pergeret, discalceatus nudis pedibus incedebat. Siquidem proximis compatiebatur omnibus & afflictis, maximeque peccatoribus ac infidelibus, quorum salutem laboribus promovere & apud Deum precibus obtinere ardentissimo desiderio cupiebat. Sanctorum Patrum Religiones venerabatur devote, Religiosasque personas omnes affectuose præ ceteris diligebat, tamquam cives Sanctorum & domesticos Dei, statumque ipsorum & vitam condignis præconiis extollebat, utpote consortum & confratrum.

[227] [omnem vitam impendisset,] Porro propter præcedentes vigilias parum comedit, minusque bibit.

Unde frequenter in mensa præ lassitudine dormitavit. Itinerando tempore jejunii, horam nonam certam semper & debitam exspectavit; socios autem prævenire ac bis refici dispensavit. Numquam pro cibo vel potu, aut lecto seu procuratione tenui, sanus aut infirmus, querulosus fuit, sed gratias agens omnibus diebus vitæ suæ. In via priusquam vespere post Completorium ad quietem se aptaret, orationibus tamdiu incubuit, ut plerumque per fletum a somno socios excitaret. Zelator erat Ordinis & regulæ ferventissimus, religiosusque & valde strenuus statutorum conservator, Fratrum etiam piissimus consolator, adeo quod in istis habere non creditur successorem.

[228] Inter cetera doctrinæ suæ monita vitæque eximia exempla, [easdemque virtutes filiis suis sæpe commendasset,] tria præ ceteris a posteris observanda solicitus flagitavit; videlicet ut semper de Deo vel cum Deo loquantur; pecunias per vias eundo non deferant, & in æternum possessiones non recipiant temporales: hæc enim sunt, quæ cor mundum, & a curis liberum efficiunt animum, servumque Christi ad meditanda divina, tractandaque spiritualia constituunt expeditum. Conemur igitur, Fratres, imitari monita paterna, prout possumus, & vestigia; simulque agamus gratias Redemptori, qui talem in via hac, qua ambulamus, ducem exhibuit servis suis, per eum nos in hujus conversationis lucem regenerans; deprecemurque Patrem misericordiarum, ut illo nos regente spiritu, quo filii Dei aguntur, per terminos, quos posuerunt patres nostri, ad eamdem metam perpetuæ felicitatis, ad quam ille felix introivit, nos quoque indeflexo tramite pertingere mereamur.

XII

[229] Cum in omni sanctitate perfectus beatissimus pater Dominicus cunctis fulgeret virtutibus, [ei instans mors]

inter cetera spiritualium charismatum dona etiam spiritum prophetiæ a Domino meruit accipere, quo multa futura prævidit, effectus divinorum conscius secretorum; cui etiam, tamquam specialis electionis dilecto, suæ vocationis terminum Dominus præostendere dignatus est: quomodo enim celaret a dilecto, quæ imminebat, mortem, suorumque dissolutionem membrorum, qui ei multorum mortes revelaverat aliorum. Nempe quia fuerunt ei lacrymæ suæ panes die ac nocte præ desiderio veniendi & apparendi ante faciem Dei sui, audivit desiderium pauperis Dominus, ponens in conspectu suo lacrymas ejus.

[230] Et ecce oranti, supernorumque desiderio vehementer æstuanti vidit sibi juvenem pulcherrimum assistere, [ab angelo prænuntiatur,] qui vocans eum, dixit illi: Veni, dilecte mi, veni; intra ad gaudia vera. O gloriosa & omni caritatis dulcedine plena amicabilis hujus sancti & felicis Viri vocatio, qua non ad vana & caduca, sed ad certa mansuraque perpetuo gaudia invitatur. Vere beatus homo, qui vocatus non quæsivit inducias, Judicem formidando, nec venire jussus ad cœnam magnam Agni, distulit perperam excusando; sed præcinctus lumbos, lucernamque ardentem in manibus bajulans Vir euangelicus pulsanti incunctanter aperuit, venientique Domino obviam alacriter properavit.

[231] Gratulans itaque & gratias agens de certitudine suæ gloriæ Vir justus visitavit quosdam clericos Bononiæ sibi familiares admodum & dilectos, [quam quibusdam amicis suis prædixit.] cum quibus de contemptu mundi, & incolatu transeuntis seculi habita collatione perutili, postremo vale faciens eis, dixit ad eos: Vos quidem, carissimi, videtis me nunc sanum; sed ego adhuc ante illam solennissimam Dominæ nostræ Virginis Matris assumptionem de hac vita assumptus, ad Dominum emigrabo. Fidelis sermo: sicut enim prædixit, sic evenit:

nam decimo die e ante festum assumptionis Virginis assumptus est ab ipsa Dominicus servus ejus fidelis, super omnia bona ipsius Filii constitutus.

CAPUT XX.
Ultimus Sancti morbus, pia monita, & felix mors absentibus quibusdam statim revelata.

Pars V.

Cap. I.

[232] Celebrato secundo generali Capitulo, beatus Dominicus domini Hugolini Ostiensis episcopi, tunc in Lombardia Sedis Apostolicæ legati, [Sanctus Bononiam reversus] curiam pro sui directione & promotione Ordinis visitavit. Regrediens autem a legato circa finem mensis Julii, venit Bononiam valde lassus: æstus quippe erat maximus, & labor itineris fuerat multum gravis. Tamen, licet sic concussus, cum Priore domus, F. Ventura, & cum F. Rudolfo usque in noctis partem de statu & factis Ordinis loquebatur: qui cum ad quiescendum pergerent, instabant ei, ut ad quietem fatigata membra componeret, Matutinoque non interesset. Quorum non acquievit precibus; verum ecclesiam ingressus, in ea more solito pernoctavit, insuper & interfuit Matutino. Post Matutinum vero dixit Priori, quod dolorem capitis pateretur.

[233] [ex defatigatione morbum contrahit,] Extunc ergo cœpit manifeste languere infirmitate, qua ex hac luce subtractus est. Qua invalescente, confortatus spiritu, Deo infatigabiliter adhærebat, tam patienter hanc ægritudinem sustinens, ut semper jucundus & hilaris appareret, licet dysenteria urgeretur, & febribus ureretur. Sciens autem diem mortis sibi proximum, jussit coram se novitios convenire; quos serena facie intuens, ad amorem

Dei & Ordinis, ad devotionem, Religionisque observantiam verbis dulcissimis hortabatur. Moreque suo contentus sacco, nec sic debilis acquievit requiescere super lectum.

[234] [in quo Fratres de castitatis] Tunc vocatis duodecim discretioribus Fratribus, Priori domus F. Venturæ, multis sacerdotibus audientibus, de omnibus actibus suis generaliter est confessus, & dixit eis: En usque in hanc horam incorruptum carne Dei misericordia me servavit, illibatamque mihi virginitatis munditiam custodivit: quæ ut in vobis immaculata permaneat, feminarum omnium suspecta consortia devitate; qua custodita, servus Dei per puritatem vitæ gratus Christo, ac per odorem bonæ famæ fructuosus & gloriosus erit in populo. In fervore spiritus persistite, & in ipso semper Domino deservite, promotioni & dilatationi inchoati Ordinis intendite, stabiles in sanctitate manete, in Religione canonica & virtutum omnium incremento perseverate.

[235] [ac paupertatis custodia monet,] Et quoniam, revelante Spiritu sancto, se de hoc seculo cognoverat migraturum, congregatis coram se filiis & Fratribus, testamentum condidit, cui superordinare nulli licet: testatoris enim morte confirmatum est. Hæc sunt, ait, Fratres & filii, quæ vobis hereditario jure possidenda relinquo: caritatem habete, humilitatem servate, paupertatem voluntariam possidete. Argentum & aurum terrenaque substantia, unde testamentum conderet, quod filiis relinqueret, non erat illi; quod autem habuit dives in fide, hoc legavit; videlicet divitias salutis, thesauros cælestes, & opes immortales, quas ipsum possedisse sacra insinuat vita, clamant exempla, miracula protestantur. Ne autem paupertas euangelica, firmissimum hujus Ordinis fundamentum, per inimicam Deo carnalem sapientiam quateretur, quanta potuit districtione prohibuit, ne quis in hunc Ordinem

possessiones induceret temporales, maledictionem Dei omnipotentis & suam terribiliter imprecans ei, qui Ordinem Prædicatorum, quem præcipue decorat paupertatis professio, terrenæ substantiæ pulvere præsumpserit offuscare.

II.

[236] Cum autem de die in diem invalesceret ægritudo, [eoque ingravescente, ad salubriorem locum transfertur;] filii de Patris salute soliciti, ipsum ad sanctam Mariam in Montem deportaverunt, sperantes, ipsum ibi ad vitam reformari, quia sanior erat locus: qui ibi positus, cum viribus magis cœpisset destitui, sentiretque, dissolutionem sui corporis imminere, jussit ad se vocari Priorem; qui venit, Fratresque viginti secuti sunt eum, desiderio Patrem sanctum debilem visitandi. Quibus coram se positis prædicavit jacens sermonem pulcrum valde & motivum. Audito vero, quod rector illius loci ipsum disponeret in sua ecclesia sepelire, dixit humiliter & mansuete: Absit, ut ego sepeliar, nisi sub pedibus Fratrum meorum. Tunc homo caritatis & pacis spiritu plenus, præcavens, ne vel optato fraudaretur sepulcro, vel forsitan oriretur contentio, Portate me, ait, extra, ut in vinea illa moriar sub divo, ut possitis me in nostra ecclesia sepelire. O vere fidelem Patrem & felicem virum, qui magis incommodam & despectam elegit sepulturam, quam a filiis separari corporaliter etiam post mortem.

[237] Tollentes igitur filii dilectum Patrem, retulerunt ad domum Prædicatorum paventes nimis, [sed sese inde reportari jubet,] ne in via forsitan moreretur. Collocatus est autem in quadam cella, unctionis sacræ sibi præstito Sacramento: ubi dum aliquamdiu permaneret, F. Rudolfus caput Sancti tenens, sudorem faciei ejus cum tobalia linea detergebat. Flebant autem adstantes Fratres videntes in agone jam constitutum dulcissimum Patrem,

cujus se dolebant consolatione destitui, numquam in ea gratia sui similem habituri. Quos Pater pius lacrymantes aspiciens, consolans eos dixit: Nolite plorare, filii carissimi, nec vos mea corporalis turbet discessio; in loco, ad quem vado, utilior vobis ero, quam hic fuerim, & post mortem advocatum me potiorem habebitis, quam in hac vita me habere possitis. Grandis hæc in morte sua fiducia vere justum eum omnino proloquitur, quia nec mori timuit, nec de æternitatis introitu dubitavit, ubi patrocinari tam confidenter filiis se promisit.

[238] Tunc interrogavit eum unus Fratrum dicens: Pater, [sub pedibus Fratrum suorum sepeliri cupiens,] ubi vis corpus tuum sepeliri? Respondit: Sub pedibus Fratrum. Invitatus ad nuptias, locum elegit novissimum, quem jam Paterfamilias summus ad locum superiorem, utpote amicum honoratiorem, transferret, & coram simul discumbentibus in gloria sublimatum. Tunc convocatis ad se Priore & Fratribus dixit: Præparate vos. Qui dum ad commendationem dicendam essent solenniter præparati, dixit eis: Exspectate adhuc. Tunc dixit ei Prior: Pater, tu scis, quomodo dimittis nos desolatos & tristes. Memento nostri, ut ores pro nobis ad Dominum.

[239] [& placide spiritum Creatori reddit,] Tunc in Deum jam totus absorptus Homo suavissimus, elevatis manibus ad cælum, dixit: Pater sancte, tu scis, quia libenter perstiti in voluntate tua, & illos, quos dedisti mihi, custodivi & conservavi. Ego recommendo eos tibi; conserva eos & custodi. Et ego venio ad te, Pater cælestis. Et post paululum sciens, quia venit hora, ut ex hoc mundo transeat ad cælum, dixit Fratribus: Incipite. Qua devotione, quibus lacrymis & singultibus tunc completum fuerit commendationis officium, novit, qui non spernit preces pauperum, nec gemitum mœrentium despicit & affectum. Interea Pater migrans motu labiorum orabat in spiritu, licet vox minime audiretur. Cumque in conclusione

commendationis, ut moris est, dicerent, Subvenite sancti Dei, occurrite angeli Domini, suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi, elevatas ad cælum habens manus, emisit spiritum. Et ecce manus angelicæ susceperunt eum, conspectui divinæ gloriæ præsentantes. Remansit autem jacens in cinere corpus exanime, mœrentium desolationi miserabile, fidei pietati amabile, & pro sua sanctitate cunctis venerabile.

III.

[240] Affuit in hac hora sacratissimæ mortis fideli Famulo gloriosa cum Filio Mater, [cujus felix obitus Priori Brixiensi] Maria Virgo, angelorumque psallentium multitudo, beatum spiritum in cælum deferentes cum gaudio, quemadmodum fidelibus suis divina patefecit revelatio: eadem quippe die, eademque hora defunctionis ejus, venerabilis vir ejusdem Ordinis, F. Wala, Prior Brixiæ, postmodum ibidem episcopus, levi depressus somno, vidit interioribus oculis quamdam aperturam in cælo, per quam submittebantur duæ candidissimæ scalæ. Summitatem unius scalæ manu tenebat dominus Jesus Christus; summitatem vero alterius scalæ tenuit Virgo, mater ejus beata, angeli vero discurrebant ascendentes & descendentes per eas.

[241] [in mira quadam visione,] Et ecce inter utramque scalam sedes posita erat in imo, & supra sedem sedens; & qui sedebat, similis erat Prædicatori, habenti faciem euntis in Jerusalem supercælestem. Scalas autem illas sursum ducebant paulatim Christus Jesus, ejusque Mater, virgo gloriosa. Ducebatur pariter sedes cum sedente, donec psallentibus angelis cælo illatus est. Receptis itaque in cælum scalis & sede pariter cum sedente, cæli apertura clausa est, visioque disparuit. Veniens prædictus vir Bononiam, reique veritatem explorans comperit, eamdem fuisse diem & horam, qua Pater sanctus migravit

a corpore, qua sibi visio illa cælestis fuerat revelata: qui etiam ad gloriam Dei & sancti Dominici visionem manifeste populo prædicavit.

[242] [& F. Raoni Missam celebranti] Ipsa etiam die migrationis beatissimi Patris nostri contigit, duos viros Ordinis Prædicatorum, F. videlicet Tancredum, de quo supra facta est mentio, Fratremque Raonem in via pariter ambulare; qui cum in hospitium pervenissent, F. Rao ad altare Missam celebraturus accessit: cui F. Tancredus, ut magistri Dominici, quem ægrotare Bononiæ audierat, memor esset, injunctionem fecit. Cumque ad illum locum, quo pro vivis in Missa solet fieri memoria, pervenisset, injunctionemque sibi factam mente revolveret, subito factus in excessu mentis, stans ad altare immobilis, raptus in spiritu, vidit manifesta visione sanctum patrem Dominicum corona aurea laureatum, totumque mirabili splendore fulgentem, duobus reverendis viris comitatum hinc inde, extra Bononiam via regia procedentem.

[243] In eadem visione vir ille devotus, Spiritu sancto sibi revelante, [statim revelatur.] didicit, quod eadem die, sexta scilicet feria, hora sexta confessor sanctus Dominicus migrans a corpore cælestem patriam gloriosus adisset. Hanc visionem præclaram is, qui viderat, Frater ex humilitate, qua utique plenus erat, longo tempore sub silentio custodivit; postea vero admonitus a Domino, quibusdam Fratribus ad laudem Dei & sancti confessoris Dominici recitavit. Sic dulcis Pater, almus Christi confessor, adstantibus Fratribus & orantibus, mundus ex hoc mundo transiit ad obvia angelorum agmina, præsentis vitæ & incolatum miseriæ, supernæ habitationis decore commutans.

CAPUT XXI.

Honorificæ Sancti exsequiæ, varia beneficia statim post obitum ejus nonnullis collata, & revelatio cuidam facta de magnis illius meritis ac virtutibus.

IV.

[244] Cum autem filii sacrosanctum corpus beati Patris ad sepeliendum involverent, [Sancti cadaver catena ferrea cinctum invenitur,] invenerunt carnem ejus ad lumbos catena ferrea circumcinctam; quam F. Rudolfus auferens, & reverenter conservans, postea venerabili patri magistro Ordinis Jordano pro munere magno dedit. Itaque reverenter ac religiose involutum sanctissimum corpus cum lacrymosa solennitate ad ecclesiam deportarunt. Assistentes vero Fratres sacro funeri cum psalmis & canticis congruis, illud devotione lugubri venerabiliter ambiebant. Affuit tunc inter eos quidam vir religiosus & devotus, beatæ Catharinæ in Bononia Prior, dominus Albertus, qui beatum Dominicum speciali familiaritate & devota coluerat caritate; qui cernens Fratres miserabilem planctum in amicum jubilum commutasse, cœpit & ipse gaudentibus congaudere: concepta namque de gloria Patris sanctissimi non inani fiducia, jubilare cœperant filii Dei, & laudare Dominum super omnibus, quas viderant, virtutibus.

[245] [& cuidam instantem ac felicem mortem prædicit,] Vir autem ille sui ipsius misertus, in semetipso compunctus, accessit ad sacrosanctum defuncti corpus exanime, ruens cum mœrore in pia oscula & devotos amplexus, quibus tam diu inhærens, inde non recessit, quousque mortis suæ, quæ imminebat, indubitatum meruit habere responsum. Quo accepto ad votum, vir bonus & pius surgens ab amplexibus corporis sacri, quibus devotus inhæserat, ait Priori Fratrum jucundus &

gaudens: Fidelis sermo & omni acceptione dignus! Magister Dominicus amplexatus est me, dicens: Hoc anno ibis post me ad Christum; quod & factum est: nam eodem anno defunctionis sancti Patris, vir ille justus migravit ad Dominum, sicut prophetavit mortuum corpus sanctum.

V.

[246] Contigit in diebus illis venerabilem Hugolinum Ostiensem episcopum, [illudque coram variis præsulibus sepelitur,] sedis Apostolicæ in Lombardia legatum, qui post fuit summus Pontifex Gregorius, Bononiam, ordinante Domino, advenisse: propter quod multi magni viri & ecclesiarum prælati aderant tunc præsentes. Hic, cognita beati Viri morte, advenit, & corpus ejus sanctum condigna devotione personaliter sepulturæ mandavit. Noverat quidem sanctam ejus conversationem in Domino, & specialis eum, dum viveret, sibi adstrinxerat amoris amplexu; qui etiam præsens exstiterat, quando idem sanctus Pater Romæ domini Stephani Cardinalis nepotem a mortuis orando suscitavit. Aderat nihilominus illustris patriarcha Aquileiensis, pluresque episcopi & abbates, aliorumque prælatorum ac populi non minima multitudo. Transiit igitur ex hoc seculo sanctus iste confessor Dominicus octavo Idus Augusti, sepultus Bononiæ juxta filios & Fratres suos Prædicatores, quorum Ordinis primus magister exstitit & fundator, anno Domini millesimo ducentesimo vicesimo primo.

[247] [ac firmo tumulo includitur,] Porro monumentum hoc sacri corporis hospitium de contemptibili quidem est & nequaquam pretiosa materia compositum; verumtamen pia devotione ac solerti studio præparatum: nempe F. Rudolfi diligentia, qui tunc procurator erat, ad cujus nutum omnia gerebantur, fabricata est arca de lignis ad hoc aptis & congruis, in qua per eumdem depositum corpus sacrum, ferreis clavis firmiter est conclusum;

locumque sepulcri magnis lapidibus forti cæmento connexis circumseptum undique communivit: metus quippe erat eis, ne quid circa tam pretiosum thesaurum agerent impii malo dolo. Suppositus est igitur tumulo sancto grandis cæmento firmatus lapis, sub quo gleba illa auro præclarior, argento mundior, omnique gemma nobilior servaretur.

[248] [quem locum, licet humilem,] Dormit itaque in sinu matris suæ sic contentus, requiescens in pace; suavisque est somnus ejus; nec evigilabit, donec tuba novissima excitatus resurgat, cum electis Dei in parte dextera collocandus. Vigilat tamen anima ejus, discussa tenebrarum caligine, apertis oculis desideratam æterni luminis intuens claritatem. Vigilat, miserorum precibus ac languentium clamoribus patulas aures præbens, eorumque calamitatibus jugiter occurrens: omnipotens enim Dei virtus multa in morte & post mortem electi famuli sui Dominici evidenter ad exaltationem ipsius miracula dignanter operatus est, & usque hodie per ipsius merita in omnibus regnis Ecclesiæ operatur.

VI.

[249] Jacet igitur, sicut desideraverat, Pater sanctus inter filios, [Deus variis miraculis] in loco humili & depresso conditus, nullisque, aliorum Sanctorum more, aromatibus conditus, terra tantum & pulvere ab aspectibus hominum absconditus & opertus. At Deus, qui facit de tenebris lumen splendescere, ex hoc obscuro lumine dignanter & misericorditer præcepit miraculorum fulgara coruscare: clericus etenim quidam honestus, Bononiæ constitutus, de morte quidem beati Dominici audierat; verumtamen qualitercumque impeditus, sepulturæ ejus solenniis non meruit interesse. Nocte igitur sequenti vidit in somnis beatum Dominicum in ecclesia sancti Nicolai sedentem in cathedra, gloria & honore mirifice coronatum. Dixitque

clericus ad ipsum: Numquid vos estis magister Dominicus, qui estis mortuus? Respondit: Non sum mortuus, fili, quia Dominum bonum habeo, cum quo vivo. Mane facto, pergens ille ad ecclesiam Fratrum, in illo loco Sanctum sepultum reperit, ubi eum in visione inthronizatum vidit.

Ipsa die ad hoc sancti Patris sepulcrum dæmoniacus quidam adductus est; qui cum ingressus esset ecclesiam, cœpit clamare dæmon dicens: Quid mihi vis, Dominice? Frequenter hoc clamans, & replicans Dominice. Sic super sepulcrum ejus tractus, a dæmonio liberatus est.

[250] Eodem etiam anno dormitionis Viri sancti, tempore hibernali cœpit odor suavissimus & maximus juxta sacrum fragrare sepulcrum, [& suavi odore illustravit.] ac per totam ecclesiam circumfundi. Duravit igitur hujus odoris fragrantia per multos dies, quam F. Ventura Prior Bononiensis, ac de ipso Conventu Fratres alii persenserunt. Cumque cœpissent innovari signa, & multiplicari mirabilia, videntes Christiani fideles, vere in loco operari Dei virtutem, decreverunt præ reverentia claudere sepulturam & pannis sericis operire. Fratres autem non admiserunt timentes, ne cupiditatis vel jactantiæ notam incurrerent, si hoc facerent, vel fieri paterentur.

VII.

[251] Cuidam beatum Dominicum speciali caritate diligenti Dominus multa de meritis ipsius & gloria, [Devotæ cuidam personæ] & etiam de Ordine Prædicatorum revelavit, quæ scripta reliquit; ubi inter alia sic loquitur: Peculiari dilectum meum affectu prosequor, arctiorisque amoris, quantum fas est, amplexibus stringo præ ceteris delicatum virum sanctum Dominicum. Igitur in ejus solennitate cum Dominum pro Prædicatorum Ordine deprecarer, dignatus est mihi

Dominus suam exhibere præsentiam, dilectum meum mihi in gloria manifestans. Ecce, inquit Dominus, quæ in omnibus fidelium meorum requiro rectoribus, iis servus meus fidelis & bonus pastor inter ceteros effulsit Dominicus. Nimirum in carne degens, nullum umquam subditorum sibi Fratrum amaricavit corde, aut exasperavit verbo vel opere: non enim poterat de scaturigine caritatis, quidquam amaritudinis emanare.

[252] Inerat ei quoque tam larga benignitas ac suavis pietas erga omnes, [revelantur eximiæ virtutes,] ut corporalem necessitatem, non solum religiosam & frugalem, verum etiam commodam pro tempore, sicut poterat, procuraret, ne vel adolescentior ætas inedia tabescens, saturitatem Ægyptiam appeteret, neve senilis gravitas, jejunio confecta, deficeret. Sic autem clementer omnibus condescendens, antecessit omnes, eleganti docens exemplo laudabilem esse modestiam & abstinentiam salutarem. Misericordiam insuper & judicium superexaltans, in corrigendis delinquentium commissis intra regulares limites se continuit juste parcens hujus clementia, & pie sæviens disciplina. Hæc dilectus dixit ad me de dilecto; & vidi, & ecce dilectus meus erat vestitus multis coloribus, & varietate admirabili circumtectus: nam amictu candoris nivei, decorisque purpurei ac virentis coloris specie resplendebat: tincta namque est illa immortalitatis, qua tegitur, tunica virginalis munditiæ candore pulcherrimo, super nivem nitido, veritatisque primæ viriditate, quæ cælestes oblectat & reficit mentes, splendore radiat, rutilo permixta caritatis geminæ colore roseo, qua per compassionem jungebatur proximo, & pro Christo ponendi animam flagrabat desiderio.

[253] [quas sanctus Prædicatorum Fundator] Et adjecit Dominus loqui ad me, de Sancto suo dicens: Cum aliquando rideret hic Electus meus, de suavitate spiritus

mei prodiit risus ejus. Verax erat, talique risu veracis debuit os impleri. Cum autem orans funderet lacrymas, totius Ecclesiæ causam & angustias, specialiter filiorum Ordinis sui, & necessitates in thuribulo devotionis suæ cum grandi fide conspectui meo præsentabat. Consideravit diligentissime Pastor pius pecoris sui vultum aspectu benigno, devotione sincera, discretione prudenti: perversi sensus homines pia animadversione convertit. Docebat sapientes scientiam suam columbina simplicitate juxta Domini Salvatoris Euangelium perornare, informans simpliciores eam, quæ desursum est, sapientiam pudicam & modestam quærere præ omnibus, & amare.

[254] [in vita sua exercuerat.] Tentatorum pericula & turbulentas molestias compassione paterna & miseratione anxia in secreto sacri portabat pectoris, pie consolans, discrete consulens, & oratione sustentans. Suadebat juvenibus juge silentium propter assequendam prudentiam & observantiam disciplinæ. Debiles & infirmos piissimo fovebat affectu, necessitatibus eorum solicito providens cum effectu. Gaudebant igitur de ejus diutina præsentia universi, ejusque dulcissimæ conversationis desiderabilis societas tolerabilem eis reddidit omnem paupertatis inopiam, & totius laboriosæ vitæ austeram duritiem levigabat. Agamus gratias Domino Jesu Christo, & gloriemur in laude ejus, qui talem nobis hujus peregrinationis Ducem ac principem contulit, cujus magnificentia sanctitatis probata & laudata est ore ipsius dominicæ Veritatis. Gloriemur de ipso in Domino, quia ex honore Patris nostri gloria nostra est, nosque ejus erimus gloria, si fuerimus sapientes.

CAPUT XXII.
Illustre Ordinis Prædicatorum incrementum post mortem sancti Institutoris, & magnus primorum Fratrum fervor ad imitandam Fundatoris sui sanctitatem.

Pars VI.

Cap. I

[255] Anno dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo secundo, patre nostro sancto Dominico inter angelos & Sanctos translato, [Auctus est Ordo Prædicatorum] celebratum est Parisius tertium Capitulum generale, in quo vir vitæ venerabilis, F. Jordanus Theutonicus de Saxonia oriundus, per voluntatem Dei, dirigente spiritu Jesu, in magistrum Prædicatorum Ordinis est electus. Hic primo ejusdem Ordinis fundatori sancto Dominico, non tam administratione regiminis, quam æmulatione justitiæ & rectitudinis, successit, intentionis ac religionis, fervorisque paterni factus perfectissimus imitator: qui dilectus Deo & hominibus quæsivit bona genti suæ, & dilatavit gloriam Ordinis sui, amplificans eum in provinciis, in Conventibus, & in optimarum multitudine personarum: nam multi natalibus & dignitatibus præeminentes, plurimi possessionibus & beneficiis locupletes, plerique diversarum scientiarum magistri & doctores, aliique innumeri delicati juvenes & litterati scholares, ad sermonem ejus & mellifluum eloquium compuncti, omnia propter Christum & Euangelium relinquentes, Prædicatorum Ordinem assumpserunt. Creverunt tunc filii Dei, & quasi germinantes multiplicati sunt, & roborati nimis impleverunt terram. Nempe purissimum illud tritici granum mortuum in terra latens, sed in cælo vivens, sanctus Dominicus in hanc pulcherrimam & copiosissimam segetem pullulans redundavit.

II.

[256] Erat profecto tunc tempus acceptabile diesque salutis, [doctis & illustribus viris,] cum tot illustres viri de

sua aliorumque salute soliciti, se ipsos aliosque odoriferum sacrificium & in conspectu Domini holocaustum acceptabile obtulerunt. Erant tunc vere dies immaculatorum, quos novit Dominus, qui spiritu ferventes, Domino servientes erant in sanctitate & justitia coram ipso. Miserat namque tunc Deus ignem de excelso in ossibus eorum, & facta sunt corda ardore caritatis æstuantia vehementer. Diffundebatur autem flamma exterius lucentium operum & efficacium exemplorum, de quibus innumeris aliqua pauca sanctitatis perfectionisque opera memoramus ad ædificationem modernorum. Qui enim per gratiam a voluptatibus seculi & peccatis tunc convertebantur ad frugem vitæ melioris, de malis perpetratis compuncti, in tota tribulatione animæ suæ præterita expurgare peccata conati, cor contritum immolabant sacrificium Deo, delicta sua strictissime purissimeque confessoribus accusantes. Rimabantur solicite suarum secreta conscientiarum, ne quid vel modicum cor pungeret vel ejus munditiam offuscaret: delicata enim conscientia non solum criminalibus, verum etiam minimis culpis affligitur & mordetur.

[257] [qui a terrenis rebus abstracti] Fiebant igitur tunc discussiones mentium assiduæ, confessionesque quotidianæ; nec tantum uno diei tempore, aut semel; sed vespere & mane & meridie, quandocumque quidpiam occurreret, quod piam conscientiam perturbabat. Tunc contra omnes carnis dæmonisque tentationes armati viriliter, primos sentire motus indignum reputabant; admittere vero, vel in eis moram contrahere, utpote abominationem turpissimam respuebant. Omnium præcedentium negotiorum, commodorum, deliciarumque nulla erat eis recordatio; sed solum peccata plangere, divinis intendere, se intra se continere, corpus suum servituti subjicere & despicere, Deo omnia committere, eique soli jugiter adhærere, solicitudo & intentio tota fuit; animadvertentesque Ordinis honestatem & Religionis

assumptæ pulcritudinem, eamque sermonibus & cordibus efferentes, hoc tantum querebantur, quod eam assumere, Deoque servire tanto tempore distulissent.

III

[258] [diligenter novitios erudiebant,] Magna valde tunc fuit ad novitiorum informationem diligentia, grandis ad conservationem salutis, corporalisque sanitatis eorum ac studiosa custodia, ne nimietate indiscreti laboris debiles effecti, postmodum ad potiora inutiles redderentur. Sicut necesse est tepidos ac remissos ad operandum stimulis urgere, sic oportuit tunc frenum discretionis nimio devotionis calore ferventibus adhibere: & sicut plerique nunc vix excitantur impulsibus, ut a somno evigilent, sic tunc in diversis angulis requisiti ac in orationibus inventi, vix compelli poterant, ut dormirent.

[259] [ut exemplo ostenditur,] In observatione silentii, quod fundamentum Religionis sacræ est, stricta fuit censura, devota cura, & observatio studiosa & pura: nisi enim grandis urgeret necessitas, vel periculum immineret, disciplinam silentii infringere, inter eos nefas erat. Verbi gratia, cum quidam Frater Bononiæ ante altare prostratus post Completorium exoraret, diabolus eum apprehendens pede, usque ad medium protraxit ecclesiæ: quo clamante, accurrunt plus quam triginta Fratres, qui in diversis ecclesiæ angulis orantes latitabant, qui tractum intuentes, trahentem vero penitus non videntes, nitebantur, sed nequaquam eum poterant, retinere. Valde itaque territi, ipsum aqua resperserunt benedicta; nec sic etiam profecerunt. Frater vero unus de senioribus illi ad retinendum adhærens, & ipse cum tracto pariter trahebatur. Multo tandem conamine ad altare sancti Nicolai perductus est. Tunc veniens venerabilis pater Reynaldus confessionem ejus audivit, & confestim eum Dominus a potestate diaboli liberavit: latuerat enim

nescio quod in corde ejus malum, quod non ejecerat confitendo. Mira vere & miranda virtus puræ confessionis, & imitanda nihilominus & commendanda disciplina Fratrum in observantia religionis: nam in tali tantaque vexatione non est inventus Frater, qui vel modico uno verbo legem silentii sit transgressus.

[260] [in rigida linguæ custodia,] Fuit igitur pax in eis, quia refrenabatur lingua loquax: nam sicut obstructo ore clibani, calor intus fovetur, sic, servato silentio, gratia Spiritus sancti in corde retinetur. Hoc cognoscentes ponebant custodiam ori suo, ut non delinquerent in lingua sua, ideoque concaluit cor eorum intra eos, & in meditatione eorum exarsit ignis ille consumens vitia, Deus noster. Hanc observantiam sacer Dominicus instituit & exemplo docuit, qui detractorium vel adulatorium verbum numquam protulit aut nocivum: qui etiam in itinere constitutus silentium usque ad horam tertiam tenuit, mandans idem a sociis observari. Numquam nisi de Deo seu cum Deo loquens, os aperire dignum duxit.

IV.

[261] Matutinum & Missa, omnesque horæ canonicæ certis temporibus quotidie cantabantur solenniter & distincte, [in orationibus,] quibus magister Ordinis, sanctus pater Dominicus semper interesse consuevit, dans operam diligentem, ut psalleretur alacriter & devote. Adstabant cum eo divinis laudibus viri reverendissimi hujus Ordinis Patriarchæ, ac generaliter omnes Fratres, quorum medius stetit, qui se promisit congregatis in suo nomine affuturum. Præterea raro vacabat obsecrantibus, raroque ecclesia sine Fratribus videbatur; unde inveniebantur ibi frequentius a quolibet homine requisiti: non enim discedebant, die ac nocte orationibus insistentes. Alta pœnitentiæ suspiria internosque cordis dolores Domino immolantes, sua aliorumque peccata

expressis quandoque clamoribus deplorabant. Alii centenis ac ducentenis genuflexionibus per diem & noctem laborantes affligebant se, Majestatem Domini adorantes.

[262] Expletis cum observatione debita & omni pietate Horis diurnis, [aliisque pietatis] Fratres tamquam desiderabile quoddam Completorium exspectabant, seque ad id tamquam ad festum aliquod solenne devotius præparantes, mutuis se invicem orationibus commendabant. Pulsato autem signo, de omnibus monasterii locis ad ecclesiam festinantius properabant, salutataque post Completorium per Antiphonam Regina cæli, subjiciebant se Fratres communiter disciplinis. Deinde cives Sanctorum & domesticos Dei, patronos suos, quorum in oratoriis altaria habebantur, ipsi ut peregrini, nec habentes hic manentem civitatem, jam beatos in patria corde & corpore visitantes, & eos a longe aspicientes, devotissime salutabant. Interim ex devota Sanctorum memoria mundabatur cogitatio, incaluit affectio, serenebatur conscientia, elevebatur in Deum mens, & radiante luce gratiæ compuncta corda & commota sunt viscera, & erumpebant lacrymæ; nec poterant se continere, quin ab extra stantibus audiretur expressius vox ploratus & ululatus multus, qui putabant, quod funus a circumpositis plangeretur. Unde plurimi compuncti sunt, & aliqui habitum Ordinis susceperunt.

[263] Nec tamen hac exercitatione contenti, in angulis quibuscumque se monasterii occultabant, [ac pœnitentiæ exercitiis perseverabant,] actusque suos examinatione strictissima discutientes, alii virgarum verberibus, alii nodosis corrigiis carnem suam acerrime lacerabant. Ex his ardentissimæ devotionis exercitiis facti quasi ignis effulgens, & quasi thus ardens in igne; alii in oratione elevati inter cælum & terram aliquamdiu manere cernebantur, igne Spiritus ipsos sursum agente; alii

pœnitentiæ flammis concremati, in favilla gemebant & cinere, ponentesque in pulvere os suum, nolebant oculos levare ad cælum, quousque ardor ebulliens per lacrymas doloris incendium irritaret; alius præ desiderio amoris quiescere non valens, somnum oculis indulgere renuit, donec calefacientem se novam gratiam invenisset. Perpendat omnis devotus, quantum noctis spatium post hujusmodi exercitia ad quiescendum servis Dei potuerit superesse.

[264] Surgentes ad Matutinas, Officium Virginis Matris reverenter, [& Deiparam devote venerabantur.] ut moris est, stando complentes, ad altare ipsius devotius percurrebant, ne illud tantillum tempus orationi deesset. Dictis autem Matutinis & Completorio, præfatum altare Virginis triplici quandoque ordine ambiebant in gyro, ut merito cantetur, quod circumdabant eam flores rosarum & lilia convallium: nimirum gyrabant adorantes eam pœnitentes, verecundia rosei, & innocentes virginali pudicitia liliati. Itaque post Matutinas pauci ad lectionum studium, pauciores recurrebant ad lectum, plerique remanebant vigiles ad orandum. Cum autem claresceret, & ad celebrationem Missarum signum fieret, vix inveniebatur, qui non per confessionem ante Missam, suam conscientiam emundaret. Tunc ad unum sacerdotem concurrebant plurimi gratia ministrandi, eratque inter eos sancta contentio, qui potissimum sacerdotem in tam sacro officio adjuvaret.

CAPUT XXIII.

Ordo Prædicatorum magna primorum Fratrum pietate, singulari Deiparæ cura, quibusdam revelationibus, & caritate erga proximum clarus.

V.

[265] Post tantos in divinis Officiis impensos labores, accessuris ad refectionem plerumque panis & cibus deerat atque potus. [Austera primorum Prædicatorum abstinentia,] Verumtamen Christi benignitas sive per merita patrum mirabiliter, sive ex eleemosynis fidelium misericorditer providit, ut in se confidentibus nihil deesset. Et licet mensa conventualis per se parca & sobria satis esset, ipsam tamen quorumdam sobrietas & superaddita abstinentia perornabat: alius enim per octo dies a potu abstinens non bibebat; alius saporem cibi superfusa aqua frigida diluebat. Multi etiam ne notam singularitatis incurrerent, nunc ab uno cibo, post ab alio abstinebant, de oblatis sibi aliqua subtrahentes. Alius per totam Quadragesimam stetit non bibens nisi semel in die, nec loquebatur, nisi de aliquo requisitus.

[266] In Conventu vero lecturis & servituris tam gregatim alii pro adjutorio occurrebant, [fraterna caritas,] quam solent fidissimi suis amicis in prælio congressuris. Nimirum tanta fuit in iis pietatis servitiis devotio, tantaque cordis hilaritas, ut non hominibus servire viderentur, sed angelis; tantamque nonnulli senserunt dulcedinem, ut præ jubilo cordis scutellas etiam deoscularentur occulte. Præterea quanta in fraternæ caritatis obsequiis promptitudo fuerit, quis enarrare valebit? In sublevandis etenim infirmorum Fratrum necessitatibus misericors valde erat omnium compassio & indefessa & efficax sermonis & operis consolatio.

[267] In susceptione advenientium de laboribus affectuosa admodum fuit & caritativa jucunditas, [magna erga peregrinos hospitalitas,] quorum servitiis se Fratres passim ingerebant, & in abluendis pedibus se humiliter provolvebant. Proinde si quis in compassione infirmorum suavior, in susceptione hospitum lætior, in lotione pedum humilior, in conventualibus servitiis sedulior esse poterat, feliciorem se coram Domino reputabat. Exuebant

frequenter tunicas, cappas, & scapularia, spoliantes semetipsos, & peregrinis Fratribus vel alia occasione indigentibus exhibebant. Plures quoque ex Fratribus asperitate regularis habitus non contenti, induti occulte ciliciis, carnem propriam afflixerunt, lumbosque suos super nudo cingulis ferreis accinxerunt.

VI.

[268] Inter hos prædictos rigores exterioris hominis & corporalis afflictionis, [& immaculata vitæ puritas,] quod majus est, virtutum veritas in hac Religione munda & immaculata, & innocentiæ puritas eminebat. Nempe, Fratre sancto viroque magno referente, compertum est, quod infra modicum tempus centum Fratrum confessionem audierat generalem, qui mente integri pariter & corpore pudicitiam conservaverant virginalem. Si unus sacerdos in confessione tot sanctorum castimoniam meruit experiri, quot & quanta putas in toto Ordine latere sanctimonia? De florido nimirum Prædicatorum Ordinis horto, Virginis Matris manu plantato, hæc lilia colligit flos Filius ejus, Dominus Jesus Christus. In hunc hortum, regio cultu & manu consitum, Regina mundi supernis comitata proceribus ac virginibus ad deliciandum progrediens, exstirpat vitiorum genimina, plantans virtutum omnium germina ac inserens semina, fundens desuper gratiæ stillicidia. Hic cum Filio Ecclesiæ sponso ejusque sodalibus, deliciis affluens, delectatur venustate florum, suavitate odorum, & satietate saporum. Flores sacros dico mores, orationes odores, consolationes spiritus sapores.

[269] [ob quam Deipara singulari cura hunc Ordinem fovit,] Iis ex hoc horto refecta Virgo delicata refertaque deliciis, libenter ipsum perambulat & frequenter, conclusumque Dei custodia circumdat & protegit diligenter: non enim solum summis excelsisque hujus horti

cedris, sancto videlicet Dominico, dulcique Jordano, & Reynaldo doctissimo, ut prædictum est, dignata est suam exhibere præsentiam; verum etiam myrtum & hyssopum, rosam, lilium, & violam & nardum non respuit manifestata facie visitare. Hæc hortulana in laboribus, in tentationibus, in periculis, in extremis vitæ constitutis Fratribus visibiliter apparens, fatigationem, titubationem, angustiam & timorem abstulit; itemque in choro, in cellis, in dormitorio, in Completorio ac in itinere positis præsentia sua gaudium & consolationem infundit, quæ omnia alteri tempori & operi reservantur. Unum tamen de solicita hujus horti custodia, quod quanto extranius tanto carius, enarrabo.

[270] [ut ipsa ostendit apparens cuidam mulieri,] Femina quædam devota in Lombardia solitariam agens vitam, audiens novum Prædicatorum Ordinem surrexisse, videre ex iis aliquos concupivit. Contigit autem, duos Fratres partes illas prædicando transire; qui divertentes ad eam, ipsam more Fratrum verbis sacris allocuti sunt. Quæ cum quæsisset, qui & de quo forent Ordine, responderunt, se de Prædicatorum Ordine novo esse. Quæ considerans eos pulchros & in habitu decenti, juvenes, despexit existimans, quod sic non possent in hoc nequam seculo subsistere illibati. Cui nocte sequenti beata Dei Virgo Mater turbata facie adstans, dixit: Ab heri me graviter offendisti. Non credis, quod valeam servos meos juvenes custodire illæsos, pro salute animarum per mundum discurrentes? Ut autem noveris, me in specialem eos custodiam suscepisse, ecce ostendo tibi, quos heri despicere præsumpsisti: & elevans pallium ostendit ei multitudinem Fratrum magnam, & eos, quos despexerat, inter illos. Tunc femina sacra compuncta, Fratres deinceps ex intimis dilexit, & hæc per ordinem enarravit.

[271] [quæ hos ignotos beatissima Virginis clientes despexerat.] Sane pallium Dei Matris Virginis insignis

habitus est sacri Prædicatorum Ordinis, quem si cum religiosa caritate in vera humilitate gestamus, profecto sub alis protecti ejusdem Virginis in adjutorio Altissimi habitamus. Tanta igitur fuit ad hanc Dei Genitricem Mariam Fratrum omnium devotio, tam mira in ejus reverentia piaque in laudis ejus cultu diligentia, tam sedula ac fervens ad eam oratio, sanctique amoris affectio, tam grandis fidelisque de ipsius patrocinio confidentia atque insatiabilis in ejus contemplatione suspensio, quod hæc humanus sermo non prævalet explicare. Habebant itaque in cellulis habitaculisque suis expressas imagines Virginis cum Filio, & Crucifixi pendentis in ligno, quarum aspectus memoriam dormitantem excitaret, exterioremque sensum contra vana lubrica spirituali robore solidaret.

VII.

[272] Accidit etiam eo tempore, cum jam Fratrum Conventus numerosior esset Bononiæ, [Episcopus Portuensis Ordinem Prædicatorum magni facit, fortuito inventis verbis,] ut quidam Apostolicæ Sedis legatus, episcopus videlicet Portuensis, Conradus nomine, vir religiosus Ordinis Cisterciensis, Bononiam devenisset. Hic in Conventum Prædicatorum veniens, cum honore debito est susceptus. Quædam autem hæsitationis de hoc Ordine mentem ejus cogitatio agitabat, videlicet quid sibi vellet nova hujusmodi & inusitata Religio, & an esset ex hominibus, an ex Deo. Posita autem sibi cathedra residens in ecclesia Fratrum, librum aliquem petiit, & allatus est ei liber Missalis: quem facto signo crucis aperiens, in superiori primi folii parte legit: LAUDARE, BENEDICERE, ET PRÆDICARE. Quo tamquam cælitus emisso responso exhilaratus, omnem ambiguitatis scrupulum jam certus abjecit. Tunc quasi totis visceribus Fratres amplexus, ait: Ego quidem, etsi alterius professionis habitum exterius præfero, vestrum tamen

interius mente gero; nec dubium vobis sit, quin totus sim vester. Vestri Ordinis sum: vobis me tota devotione committo.

[273] Bene revera hujus Religionis viris laudatio, benedictio, [quæ præcipuum ipsorum officium exprimebant,] & prædicatio per divinum oraculum coaptatur, in quorum ore laus Domini semper resonat, totaque die benedicunt ei, virtutem, magnitudinem ejus populis prædicantes. Etenim quatuor illa sancta animalia mystica Ezechielis prophetæ visione, Johannisque apostoli Apocalypsi in Prædicatorum figura descripta non cessant die ac nocte clamare SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS, quia Prædicatores sancti laudare, benedicere, ac prædicare Majestatis divinæ magnificentiam non disistunt: gratiam enim admirandi fervoris Spiritus sanctus cordibus eorum infuderat, ut verbum Dei annuntiare fidelibus, & Jesum Christum prædicare pio desiderio affectarent. Qui quia sciebant, Ordinem principaliter ob prædicationem animarumque institutum salutem, aliqui simplici zelo moti, ad sumendum cibum non accedebant læti, nisi prius pluribus vel saltem uni verbum Domini prædicassent. Vere isti prædicabant cum Apostolo, non ut comederent; sed comedebant, ut prædicarent. Ponam hic aliqua, quæ de iis sanctis Prædicatotibus dignatus est Dominus revelare.

VIII.

[274] In diebus illis fuit in Tuscia in monasterio sancti Galgani Cisterciensis Ordinis monachus, [& Christus eumdem Ordinem commendat precibus pii monachi,] nomine Jacobus, multæ simplicitatis & gratiæ & famæ, cui frequenter Dominus in orationibus suam præsentiam exhibebat: cui Fratres duo Prædicatorum Ordinis illuc venientes, se & totum Ordinem devotissime commiserunt. Post Matutinum igitur orans, dum cogitaret, quomodo pro

Prædicatoribus exoraret, apparuit ei Dominus dicens: Frater Jacobe, accipe has orationes, & sic pro Prædicatoribus ora. Quas vir devotus intellectu capiens, publicavit, & auctoritas Apostolica confirmavit, & in Officio Missæ frequentare concessit: erat quippe monachus ille propter sanctitatem suam acceptus, & ad curiam sæpius vocabatur.

[275] Hic vir simplex & rectus dum cujusdam Fratris sermonibus frequentius interesset, [qui etiam vidit Deiparam cuidam Prædicatori verba suggerentem,] Domino revelante, vidit, quod beata Dei Mater virgo Maria librum apertum tenebat coram facie ejus, ex cujus lectione tota prædicationis illius series decurrebat. Alterius quoque Prædicatoris, de materia improvisa loquentis, sermonem idem vir electus audiens, vidit beatam Virginem dignanter adstantem, quæ verba jactabat in os Fratris, & singula, quæ protulit, largitatis suæ munere ministravit. Secuta est ex iis Prædicatorum dictis animarum multa salus, nimirum Matre Verbi, virtute multa verbum euangelizantibus ministrante. Dilexit proinde vir iste sanctus Ordinem, Fratresque sequebatur, optans, quod omnes sui Ordinis, aliique clerici litterati Prædicatorum Ordini juncti essent, ut curam saluti impenderent animarum.

[276] [cum tunc Fratres fervidis concionibus] Erat autem tunc prædicatio fervida, continua, & voluntaria, annuntiabantque verbum Domini desideranter, ardenter, & frequenter. Deus igitur, cui complacuit per stultitiam prædicationis salvos facere credentes, supplebat effectu gratiæ in eis defectum scientiæ, ut multos ad salutem acquirerent, & ad agendam pœnitentiam provocarent. Beati Matthæi Euangelium cum septem Canonicis epistolis tantum in prædicatione euntes deferebant. Divinus namque pater noster Dominicus hæc deferenda, provida dispensatione decreverat, ut filiorum suorum

prædicatio & euangelica veritate roboraretur, & auctoritate Apostolica firmaretur. Sic simplices filii Dei, scientiam principum hujus mundi, quæ destruitur & quæ inflat, contemnentes, per caritatem, quæ ædificat, & per scientiam Sanctorum, quæ stultissimos hominum facit, ibant, & fructum faciebant, & fructus eorum manet. Ardebat in se ipsa igne divini amoris mens prædicantium, ideoque verba exinde procedentia alios inflammabant.

[277] [& pio vitæ exemplo salutem proximi ubique quærerent,] Nec solum ardor scintillabat in sermone; imo plus flammescebat in actione: cum enim in generali vel provinciali Capitulis de mittendis trans mare vel ad Tartaros, aut certe ad alias barbaras gentes Fratribus mentio fieret, quot cum veniis & lacrymis multis, devotissimisque se offerebant precibus, nullus prævalet enarrare: flagrabat siquidem in eis gloriosus ardor salutis proximi & adipiscendi martyrii. Hunc missum in terram ignem sui amoris accenderat tunc Salvator in cordibus hujus Congregationis volens, ut arderet & accenderet, & tenebrarum hujus mundi lux & illuminatio magna esset. Ibant igitur accincti virtutibus, flammis sancti Spiritus ardentes: erat enim aspectus eorum, ut carbonum ignis ardentium, & incendebant ignito vehementer Dei eloquio ad compunctionis gratiam frigidos peccatores, illustrantes devotos, mentibus puriores, ferebanturque sursum flamma, ceteris humilitate altiores.

[278] [quem zelum optat auctor refervescere.] O utinam refulgeat igneus ille, qui jam nunc (proh dolor!) est in nubilo, fervoris sol, qui nos accensos devoret, ut ignis cælitus missus olim consumpsit sanctorum patrum mysticum holocaustum! O Domine Deus, perfunde crassa illa tuæ benedictionis aqua, de abscondito sacri ignis loco concepta, jam dudum siccos ac gelidos majores dignitate hujus structuræ lapides, ut accensa ex eis flamma tenebrosos irradiet, & tepidos reaccendat, ut,

sicut olim, tibi serviant cum fervore, tuoque ardeant in amore!

CAPUT XXIV.
Aliquot miracula patrata per intercessionem S. Dominici, antequam solenniter catalogo Sanctorum adscriberetur.

Pars VII.

Cap. I.

[279] Interea dum sanctus pater iste Jordanus aliique devoti Fratres, tamquam stellæ radiantes, ut prædictum est, [Inter miracula coram Romano Pontifice probata] luce suæ prædicationis, & exemplo datæ conversationis, peregrinam adhuc in hujus mundi tenebris perlustrarent ecclesiam, gloriosus ille jam fulgens in regno claritatis æternæ, ut sol, radios caritatis igneos exsufflans, beatissimus Dominicus beneficiorum fulgores spargebat, & miraculorum fulgura coruscantia indesinenter per virtutem emittens, admirationem & amorem cordibus infudit fidelium & stuporem; qui sicut in hac mortalitate positus, nulli umquam clausit gremium caritatis, ita nunc fonte pietatis inebriatus, omnibus invocantibus se præstat, quod desiderant, suæ Majestatis potentia sublimatus, cujus virtute ipsius meritis salus ægris, lumen cæcis, auditus surdis, loquela mutis, gressus claudis redditur, membra quoque mortalium paralysi dissoluta, ariditate inutilia, contractione monstruosa, putredinis fluxu sordida, febribus languida, variisque infirmitatibus morbida, optatæ sanitatis remediis solidantur: quorum nonnulla diligenti inquisitione discussa, coram domino Gregorio Papa nono recitata, & ab ipso approbata sunt.

II.

[280] Scholaris quidam, nomine Nicolaus de Busco, [occurrit sanatio Nicolai Angli,] Anglicus Wingonensis diœcesis, degens Bononiæ, gravi renum ac genuum dolore vexatus a festo sancti Michaëlis usque ad Pentecosten, nec per se poterat surgere, nec per domum sine baculo vel alterius sustentationis adminiculo se movere. Denique invalescente morbi molestia, quindecim diebus de lectulo non surrexit. Sed & lævum femur ejus vehementi macie attenuatum emarcuit in tantum, quod omnis ab eo secundum medicorum judicia spes curationis abscessit: adhibitis enim quampluribus medicinæ remediis, nihil ei proderat; sed magis deterius habebat.

[281] [qui a gravi morbo statim per invocationem S. Dominici liberatus est.] Itaque humano destitutus auxilio, Christo domino & beato Dominico se devovit. Volens etiam in signum devotionis offere candelam juxta modum propriæ quantitatis, cœpit filo stuppeo, de quo candela facienda erat, corporis sui longitudinem & grossitudinem mensurare. Cumque se mensus esset in longum, caput etiam & collum, ac pectus, deinde renes ac femora, tandem genu filo ambiente, succinxit, invocato ad quamlibet mensurationem nomine Jesu Christi & beati Dominici, continuo se alleviatum sentiens, exclamavit: Ego sum liberatus. Et exsurgens lacrymabatur præ gaudio, currensque sine baculo vel aliquo fulcimento venit non egens vehiculo ad ecclesiam, ubi corpus beati Dominici quiescebat. Distabat autem ecclesia ab ejus hospitio, quantum jacere potest arcus. Recessit igitur restitutus pristinæ sanitati, Christi gratias agens nomini, ac beati Dominici testimonium perhibens sanctitati.

[282] [Alii multi] Quædam puella Bononiensis, nomine Thomasina, gravem morbum & pene incurabilem diebus quindecim in sinistra patiebatur maxilla. Cumque multa

putredinis sanie ulcerata ejus facies fœdaretur, impossibile videbatur, quin aliqua cicatrice vel deformi macula turparetur. Tentatis igitur frustra variis medicinæ remediis, ad invocationem beati Dominici beneficium obtinuit sanitatis: mane siquidem diei sequentis nec vestigium quidem morbi remansit in facie, excepta quadam rubedine, nullam prorsus deformitatem præstante, sed tanti dumtaxat miraculi memoriam commendante.

Bononiensis quædam domina, Hilla nomine, octo annis dextri lateris a cingulo inferius vires prorsus amiserat, ita quod nec pedem nec tibiam movere poterat, nisi forte manibus, sicut lignum. Hæc, invocato beato Dominico, accepta protinus sanitate, caruit omni morbo, gratias agens Deo.

[283] [diversi sexus] Juvenis quidam de Manzelino, nomine Manfredinus, a festo sanctæ Agathæ usque ad festum Pentecostes omnium membrorum viribus destitutus, nec ambulare per se poterat, nec super latus jacere, nec in terra, nisi alio se deponente, sedere, nec se, nisi alio trahente, levare. Tibias quoque proprias frustra, & quasi alienas portabat. Is, cum adhibita sibi medicamina expertus esset inania & nociva, invocavit beatum Dominicum, & perfectæ sanitatis continuo assecutus est donum.

Ghislina quædam mulier apud Mansolinum commorans, ab introitu Quadragesimæ usque ad translationem beati Dominici, gravi totius corporis infirmitate detenta, brachii sinistri usum pariter & sensum amiserat, quod ita erat emortuum & penitus arefactum, quod nec vulnus in eo causa minutionis illatum sentire poterat, & nec ex ipso vulnere sanguinem emittebat: eratque ipsum brachium dextro gracilius, quia ipsum nimis extenuaverat longus morbus. Quæ ut beato

Dominico se devovit, statim perfectæ curationis beneficium reportavit.

Alia quoque manens apud Mansolinum mulier, nomine Menatheta, labii jam per anni spatium privata erat officio, ut nec loqui posset, nec sine magna difficultate sumeret alimenta, eo quod enormiter labium illud intumuerat, & quasi emortuum dependebat. Invocabat opem beati Dominici, & dudum amissæ reddita est continuo sanitati. Nec mirum, si labia sanat corporis, cujus labiis sæpe curatæ sunt pestes mentis.

[284] Quidam Cambrius nomine de Bacicoribus apud Pragatuli, [& variæ ætatis] dum purgaret aream, ingressam in guttur atque inhærentem rejicere non valebat aristam. Octo denique diebus gravi gutturis dolore gravatus, per dies quatuor increscente gravamine, nec cibum sumpsit, nec sermonem emisit. Cumque sibi medicinæ remedio subveniri non posset, ad invocationem beati Dominici statim redditus est sanitati.

Quædam mulier, nomine Johanna, quinque annis habens scrofulas & glandulas sub ascella, vesicas etiam circa mamillas in dextro latere, fœtida valde sanie defluente, gravi admodum affligebatur dolore, ita ut nec etiam super dextrum latus posset jacere. Hanc quoque ad invocationem sancti Dominici, Jesu Christi pietas continuo liberavit.

Quædam mulier, Johanna nomine, ultramontana usum digiti viginti annis amissum (incurabiliter siquidem arefactus fuerat & contractus) sancti Dominici devota invocatione statim recepit.

Rafanelus quidam nomine ruptus in inguine, descendentibus quoque in virilia intestinis, vehementer afflictus, invocato beato Dominico, fuit continuo liberatus.

[285] Ante translationem corporis beati Dominici quidam puer, [gravibus morbis] nomine Petriolus, rupturam passus in inguine, annis duobus defluentia in ocream intestina gestabat; cumque nulla posset medicorum opera curari, matre ejus invocante beatum Dominicum, præter spem, diu desperatam recuperavit salutem.

Adjiciendum ad hæc laudibus Viri sancti ad conterendas molas obloquentis iniqui, quod mulier quædam, nomine Geyla, apud Imolam gravi dentium urgebatur dolore. Itaque vehementissimi cruciatus aculeis agitata, nec quiescere poterat, nec somnum oculis capiebat; sed velut furiosa continuis clamoribus ululabat. Facto autem ad beatum Dominicum voto, incolumitatem obtinuit in momento.

III.

[286] Sed & juvenis quidam, nomine Germinianus, per quatuor annos & amplius gravi languore detentus, [vel insanabilibus malis afflicti,] ita ut capillis elapsis capite, & sanie defluente, gravissimæ passionis præferret indicia, beati Dominici meritis potitus est beneficio sospitatis: cum enim juvari non posset a medicis, invocato beato Dominico a longe, breviter curatus est a morbo.

Alius quoque, nomine Marsilius, de sua vita desperans, febri continua, & gravi pectoris dolore vexatus, & quasi jam in extrema vitæ suæ regula constitutus, beato se commendans Dominico, statim convaluit, admirantibus cunctis pro subitatione insperatæ salutis.

[287] [implorata S. Dominici ope,] Scholaris quidam, nomine Guillelmus, de castro Vari diœcesis Tholosanæ, studens Bononiæ, duplici tertiana graviter cruciatus, cum jam incurreret desperationem de recuperando remedio

sanitatis, is ad ecclesiam sancti Nicolai veniens, super lapidem superpositum sepulcro beati Dominici jacuit, perceptaque continuo sanitate, surrexit.

Quædam mulier, nomine Bona-filia, nasi & superioris labii tumore non mediocriter gravabatur: obortus siquidem morbus, qui ficus dicitur, sic labium illius & nasum inflaverat, quemadmodum ovi gallinæ ori ejus grossities imminebat, ac fœtorem horribilem exhalabat. Hoc malum igitur perpessa biennio, nec umquam proficiens medicorum auxilio, beatum Dominicum precibus adiit, & diu desideratam salutem protinus impetravit.

Puer quidam, Johannes nomine, gravissima per tres dies discubuit infirmitate; cumque evidenter apparerent mortis indicia, omnes etiam medicinæ artis periti de ejus desperarent vita, mater ejus beatum Dominicum petiit, & ab ipsius mortis januis revocatum, incolumem mox recepit.

[288] [vel voto quodam emisso,] Mulier quædam, nomine Corthesina, gravi per annum & dimidium & amplius infirmitate confracta, cum fere membrorum esset officio destituta, & inutilis prorsus effecta, ita ut non posset quidpiam operis exercere, invocatione autem facta ad beatum Dominicum, liberata continuo vires corporis recuperavit & usum.

Quidam puer, nomine Henricus, per octo dies & amplius gravissima ægrotatione decumbens, nec loqui jam poterat, nec cibum aut potum sumere prævalebat, totumque corpus ejus lethali jam frigore pene congelatum, vicinæ mortis evidens præferebat indicium. Cunctis igitur de salute ejus desperantibus, invocatus beatus Dominicus, & subito rediit salus.

Alius quoque puer, nomine Petrinus, per quindecim dies & amplius gravissimæ infirmitatis molestiis occupatus, miserabiliter intuentium molestabat aspectus: ab umbilico siquidem inferius gravi tumore inflatus, suique impotens erat effectus, ut nec ire posset aut stare, vel aliquatenus se juvare. Nec erat quisquam, qui eum cerneret, qui non ipsum, quasi unum ex mortuis reputaret. Facto autem voto ad beatum Dominicum, contra spem omnium adeptus est celerem sanitatis effectum.

[289] [per intercessionem ejusdem Sancti] Nec silenda est pueri Rudolfi mira curatio ad ejus gloriam, qui ex ore infantium perficere novit laudem, ut destruat inimicum suæ perfidiæ defensorem: languens siquidem per tres septimanas & amplius dictus puer, ad portas mortis evidenter & secundum rationem inferioris naturæ irrevocabiliter appropinquabat. Denique diebus octo nec cibum sumere poterat, nec mamillam sugebat; eratque illud corpusculum summa confectum macie, naturalique calore adeo destitutum, ut nemo esset, qui ipsum ad vitam præsentem confideret rediturum. Facto autem pro ejus salute a parentibus voto ad beatum Dominicum, invenerunt eum protinus liberatum.

Illud quoque nulla oblivione delendum est, quod Andulfus nomine de Mazanello, in se ipso expertus est, patratum miraculum: periculosa namque admodum apostematis per mensem & amplius gravatus inflatione, ab omnibus videntibus judicabatur mali illius gravamine moriturus: erat enim apostema illud perturgidum parte interiori dextri lateris sub ascella, nec videbatur ei posse ulla succurrere medicina. At ubi facto voto invocatus est beatus Dominicus, sanitatis effectrix statim affuit Dei virtus: nam protinus ulcus detumuit, & is, de cujus vita desperabatur, homo sanus evasit.

IV.

[290] Scribantur & hæc in generatione altera, ut populus, [derepente & mirabiliter] qui creabitur, laudet Dominum in Dominico servo suo, & nihilominus Dominicum laudibus attollat in Domino, qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas. Duo itaque pueri, cujusdam Alberti de Casmato filii, muti a nativitate permanserunt; ætatis quidem alter supra quintum & dimidium; alter vero supra tertium & dimidium agens annum. Facto autem voto, pater eorum invocavit beatum Dominicum, & statim utrique datum est divinitus expeditæ locutionis officium, & vetus absolvit silentium novum verbum.

Huc accedit & Bertæ puellæ diu quidem perdita, sed mira celeritate restituta loquela: hujus enim lingua, trans guttur bovis cornupetæ percussione discussa, muti oris inutiliter occupabat claustra, coactoque pressa silentio, nulla formare poterat prorsus verba. Invocato autem beato Dominico, fecit votum, & integritatem linguæ recuperavit & usum.

[291] Nec sane prætermittendum est sanctitatis abundans quidem & evidens argumentum, [optatam sanitatem recuperarunt.] quod beati Dominici meritis non tantummodo salus ægris, gressus claudis, loquela mutis, sed etiam lumen cæcis redditur, & surdis auditus: nam quædam mulier, Druda nomine, oculorum privata lumine, per tres annos & amplius subtracti sustinuit damna visus, nec ullius potuit medicaminis exhibitione juvari. Invocato autem beato Dominico, votum fecit, & statim lumen oculorum recepit.

Quædam autem puella, Gilborga nomine, surditatem incurrerat, ita quod per mensem & amplius nihil prorsus intelligere poterat vel audire. Clamans igitur ejus mater

ad beatum Dominicum, exaudiri meruit, & auditum filiæ impetravit.

Similiter quædam mulier, nomine Riochaldina de Serra, diœcesis Imolensis per annum & amplius tantæ surditatis sustinebat incommoda, ut nihil auditu perciperet, nisi quis super eam auribus ejus fortiter inclamaret. Invocatus igitur ab ea beatus Dominicus, & clamosis precibus aures præbuit, & auditum surdis auribus restauravit.

CAPUT XXV.
Translatio sacri cadaveris ad honorificentiorem locum & in ea translatione fragrantissimus odor ab omnibus adstantibus perceptus.

V.

[292] Crescentibus itaque per totam Italiam per merita sancti confessoris Dominici tam evidentibus miraculis, [Frater Stephanus, qui miro modo ad Ordinem vocatus fuerat,] fidelium dignum duxit devotio, corpus ejus, humili prius solo repositum, ad altiorem locum debito cum honore reverenter transferre: indignum quippe erat, ut ejus ossa humanis subjecta pedibus humus obtegeret, cujus anima æthereis jam sublimata sedibus in cœlis regnabat. Erat tunc Prior Provincialis Lombardiæ F. Stephanus, vir strenuus & probatus, quem beatus Dominicus studentem Bononiæ habuerat in confessione specialem filium ac dilectum. Huic quodam sero cœnanti cum sociis misit sanctus Pater duos Fratres dicentes: Frater Dominicus mandat vobis, ut statim veniatis ad ipsum. Cui respondit: Cum cœnavero, ego veniam ad eum. Imo, inquiunt illi, statim veniatis. Et surgens, relictis omnibus, venit ad eum. Invenit autem eum cum multis Fratribus, & ait sanctus Pater: Instruite eum, quomodo

petat veniam; & facta venia, tradidit sese in manus ejus, induitque eum habitu FF. Prædicatorum dicens: Ego volo tibi dare arma, cum quibus toto tempore vitæ tuæ debeas pugnare contra diabolum, hostem tuum. A Domino factum est istud, eratque mirabile in oculis hujus: nihil enim super eo secum pertractaverat Pater sanctus.

[293] [corpus Sancti ad honoratiorem locum transferre statuit,] Extractus itaque per Patrem sanctum de hoc nequam seculo, junctus bonorum consortio, rependit nunc vicem Patri fidelis filius, laborans & satagens, ut transferatur a mortalitatis opprobrio, adscribaturque Sanctorum catalogo. Ordinatione ipsius etenim dies & modus transferendi sacrosanctum corpus Confessoris sanctissimi constitutus est, & devotione celeberrima frequentatus: ad Capitulum namque generale, quod tunc occurrerat celebrandum, Fratrum copiosa confluxerat multitudo, inter quos F. Nicolaus de Juvenacio, virtute & opinione præclarus, dum intentus cogitaret, an Dominus Sanctum suum dignaretur in hac translatione aliquibus miraculis exaltare, adstans quidam in visione dixit ei: Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo.

VI.

[294] Præfatus autem Prior provinciæ Lombardiæ Stephanus, [& coram plurimis testibus, tum domesticis, tum exteris,] ceterique Fratres Bononiensis Conventus considerantes locum sepulcri humilem & depressum, ubi pluviales aquæ confluxerant, simulque verentes conditionem humanæ miseriæ, si corruptio quælibet exhalaret, translationem occulte facere disponebant, sed nullatenus potuerunt: noluit enim Omnipotens suam Sanctique sui gloriam occultari; sed ex mandato Potestatis multi honorati cives Bononienses, antequam aperiretur sepulcrum, pluribus diebus custodiebant illud,

timentes, ne surriperetur eis, & perderent inpretiabilem hunc thesaurum.

[295] Statuta igitur hora, qui ad hoc opus sacratissimum exsequendum & intuendum digni & idonei reputati sunt, [aperit sepulcrum firmissime clausum,] convenerunt; videlicet Dominus archiepiscopus Ravennas, aliique plures episcopi, nec non Magister Ordinis dulcis pater Jordanus cum diffinitoribus Capituli, Potestas quoque cum multis Bononiensibus, aliarumque civitatum non paucis civibus honoratis, cum Fratribus, & clericis, & laicis affuerunt, ambientesque sepulcrum almi Confessoris circumsteterunt: in quorum omnium præsentia F. Stephanus Prior provincialis, Fraterque Rudolfus cum aliis Fratribus accedentes, ut aperirent sepulcrum, invenerunt terram durissimam, cæmentumque fortissimum, utpote jam per annos tredecim solidata. Foderunt tamen cum piconibus & ferreis instrumentis; & malleis ferreis confregit F. Rudolfus murum sepulcri, quem fieri jusserat valde fortem. Vix tamen cum difficultate magna elevaverunt cum palis ferreis lapidem superpositum monumento.

VII.

[296] Elevato igitur taliter lapide, egressus est odor suavis & delectabilis, [ex quo prodiit suavissima odoris fragrantia,] ut non tam sepulcrum, quam cella sentiretur aromatum patuisse; eratque tam magnus & ingens, quod omnium, qui aderant, sensus totamque ecclesiam adimplevit, incognitus dissimilisque omni rei naturali, & aromata superans universa. Tunc archiepiscopus cum episcopis & omnes, qui aderant, stupore & gaudio repleti, ad terram se cum devotione & lacrymis prostraverunt, laudantes Dominum, qui glorificavit tam magnifice Sanctum suum. Revoluto vero penitus superiori saxo grandi, invenerunt capsam ligneam, clausam studiose

clavis ferreis & firmatam, in qua exanime corpus jacuerat sacrosanctum: quæ dum manifestata est, ampliatus & odor dulcis ac bonus, & inclinantes se circumstantes, osculati sunt capsam, eratque fluminis & lacrymarum impetus, Dei lætificans civitatem. Erutis deinde clavis ferreis, quibus firmata fuerat arca, inæstimabilis odor de sacrosanctis ossibus exspiravit. Tunc Magister Jordanus aliique Fratres cum multa devotione & reverentia de veteri capsa tollentes ossa sacra, in nova, quam paraverant, posuerunt, clausamque & firmatam clavi, quam tenebat Potestas Bononiensis, & tenet idem Magister, & Provincialis Stephanus, coram omnibus usque ad sepulcrum marmoreum transtulerunt.

VIII.

[297] Mane facto, præsentibus archiepiscopo aliisque episcopis cum Fratribus & multis, aperta denuo & reserata fuit arca, [quam omnes præsentes senserunt,] pristinum odorem effundens, per manusque episcoporum deposita est capsa cum ossibus sacris in novo sepulcro, seris & clavibus obfirmato. Deinde quidem in octava die post, Potestas Bononiensis cum multis honoratis civibus ad instantiam eorum, qui translationi non interfuerant, sepulcrum iterum aperuit, ut a devotis filiis sacrosanctæ reliquiæ viderentur. Tunc dulcis Magister Ordinis Jordanus piissimi prædecessoris sui sancti Dominici caput purissimis manibus tenens, filiis obtulit osculandum. Erant trecenti & ultra Fratres, qui ad hoc sanctitatis osculum accedentes, eum, de quo dictum est, inenarrabilem suavitatis odorem sensibiliter perceperunt. Remansit autem sacer odor ille postmodum multo tempore in priori sepulcro, & in rebus in eo positis, in vestimentis quoque & manibus eorum, qui sanctas reliquias contigerant, & usque hodie in ossibus mirabiliter perseverat. Facta est autem hæc translatio anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo tertio, Indictione sexta, Pontificatus domini

Gregorii noni anno sexto, Friderici Romanorum imperatoris undecimo anno, a confirmatione Ordinis anno decimo septimo; a transitu vero ipsius beati Dominici anno decimo tertio. Per omnia benedictus Deus. Amen.

IX.

[298] Delectat immorari aliquantulum recapitulando & memorare contemplando corpus illud immaculatum & multiformem gratiam sanitatum, [cujus odoris occasione auctor digreditur] quæ hæc florigera Patris nostri & odorifera salutiferaque translatio repræsentat. Revera etenim corpus ejus virgineum, quod illibata integritate manserat incorruptum, unde tam mirifica manabat odoris fragrantia, sancti Spiritus organum, salutarisque unguenti exstiterat alabastrum, virtutum cella, charismatum apotheca; quod dum in hoc mundo vitalis vegetaret spiritus, conversatione gratissima floruit, suavi fama fragrans redoluit, prædicationis verbo fronduit, pretiosa morte aruit, translatione refloruit, odore mirifico sensus exteriores implens, corda lætificans, atque languentia membra sanans: eratque odor iste tam magnus tamque mirabilis, ut inusitata fragrantia cuncta superaret aromata, nec alicujus rei naturalis odori similis videretur: non enim de terra vel terrenis aromatibus processit odor iste, nec naturaliter, sed supernaturaliter ac divinitus de mortui hominis ossibus & pulvere fluebat redolentia tam suavis.

[299] [ad laudandas sancti Patris sui virtutes,] O gloriosum sepulcrum, in quo tam pretiosus thesaurus immaculati corporis latuit, in quo tam sanctus Pater a suis laboribus requievit, de quo spirat tam dulcis odoris jucunditas, & tam mira emanat & varia ægrotis sanitas! Ingressus est enim in abundantia sepulcrum, ideoque redundant & effluunt fidelibus de ipso deliciæ gratiarum: nam non solum virginei corporis pulverem ossaque

sacrosancta cum capsa deliciosus ille ac divinus odor perfuderat, verum etiam circumquaque in re congesta sic hæsit, ut ad longinquas regiones delata odorem sacrum multo tempore retineret. Fratrum quoque manibus, aliquid de sacrosanctis reliquiis contingentibus, illa fragrantia sic adhæsit, ut quantumcumque lotæ vel confricatæ redolentiam suavissimam reservarent. Qua in re pensandum, quam immensis in cælo deliciis perfruatur spiritus, cujus tanta suavitate redolet adhuc in pulvere jacens corpus. Nempe ædificaverat, dum adhuc viveret, in templo corporis sui altare aureum Domino, super quo thymiamata sanctorum desideriorum & thura suavium orationum jugiter incendebat; quorum odor dulcissimus in conspectu majestatis ascendens, supercælestes cives odoramentis mirificis respergebat. Odoratus igitur Dominus suavitatem odoris, benedictionem inæstimabilis hujus fragrantiæ superfudit ossibus fidelissimi Prædicatoris & sanctissimi Confessoris. Et ecce factus est odor bonus in omni loco dominationis ejus, curruntque in odore unguentorum salutarium istorum omnes fideles, alii spiritus, alii corporis sanitatum beneficia capientes.

[300] Redit nunc ad mentem odoriferæ sanctitatis gloriosi Patris hujus insigne miraculum, [& narrandum miraculum, quod in vita ejus contigit,] quod per manum ejus adhuc in carne positi dignatus est Dominus operari. Auditurus namque sermonem & Missam ad Fratres Bononiæ scholaris quidam, carnalis concupiscentiæ lubrico sordens, accessit in festo solenni, qui, dum sancto Dominico celebrante Missam, oblaturus accederet, tantam in deosculatione manus ejus sacræ, suavissimi odoris percepit fragrantiam, quantam in vita sua non senserat umquam. Mira satis res de odore percepto; sed admiranda magis de lubrico carnis in homine restricto: sicut enim fassus est, tantam in ipso carnis temperantiam illa divini odoris fragrantia operata est, ut postmodum facilis ei esset continentia, quæ prius impossibilis

videbatur. Si de clauso adhuc tam efficax tamque salubris erupit odoris suavitas, quid mirum, quod de fracto & aperto ore tot spiritualium unguentorum alabastro nunc emanans effluit cum odoris jucunditate infirmitatum curatio? Multi namque de populo in hujus effusi unguenti odore concurrentes, sanitatum beneficia perceperunt. Vere celebris omnino tumba, quæ tanto tempore sacrosancti corporis fovit membra, de quibus tam dulcis exuberat fragrantia; unde inardescunt corda, languida reparantur corpora, & dilatantur præconia Christi.

[301] Ad hanc itaque sacrosanctorum ossium beatissimi patris nostri Deo dilecti Dominici translationem convenerant cum tota devotionis reverentia magnus pater, [simulque enumerat eos, qui interfuerunt huic translationi,] dominus scilicet archiepiscopus Ravennas; necnon & venerabiles viri Salunnensis, Bononiensis, Brixiensis, Cornatensis episcopi. Aderat etiam dulcissimus & felicissimus ejusdem patris sancti Dominici successor dignissimus F. Jordanus Magister Ordinis cum diffinitoribus Capituli, & Fratrum multitudine devota; adstabat etiam Potestas Bononiensis cum suis militibus reverenter. Hi omnes cælestis doni benedictione perfusi, dum inæstimabilis ille virginei corporis effoderetur thesaurus, gavisi sunt vehementer, invenientes sepulcrum tanta munditia præditum, tamque suavi fragrantia respersum, necnon supernæ virtutis magnificentia refertum. Lacrymabantur tunc Fratres, omnesque Deo devoti præ exultatione cordis & gaudio spiritus. Jubilabat clerus & conclamabat populus in voce exultationis, resonabatque in ore omnium gratiarum actio & vox laudis. Stupebant autem omnes & mirabantur, quod de sepulcro gratia Spiritus sancti in odore dulcissimo effusa est, factusque tumulus defuncti paradisus deliciarum, pigmentorum areola, & aromatum apotheca. Nempe facta est memorabilis hæc translatio in diebus Pentecostes, quando Spiritus sancti gratia super

Apostolos effusa est, feria videlicet tertia, ut sicut tunc per ignem inflammavit ad amorem, ita nunc invitaret ad gratiam per odorem.

[302] Collocatis itaque in loco honorabili sacrosanctis reliquiis, [quam magnus prædicationum fructus subsecutus est.] singuli redierunt in sua, Jesum Christum in servo suo sancto Dominico collaudantes. Tanta tunc temporis prædicationis gratia totque mirabilium operum efficacia non solum in Italia, verum etiam in aliis provinciis, per Fratres Ordinis, meritis sancti Patris hujus effulsit, quod totus mundus stupuit, ac in amorem & laudem Salvatoris exarsit: nam F. Johannes Vincentius, vir utique devotus, ubique Dei prædicator egregius, prædicti Ordinis filius, cœpit tunc circa Bononiam gloriosis coruscare miraculis, adeo ut virtute fidei per gratiam mediantem decem mortuos suscitaret: aliaque ducenta miracula admiranda per eum dignatus est Dominus potenter & misericorditer operari: postquam enim idem F. Johannes revelationem de patre sancto Dominico divinitus sibi factam cœpit prædicare, vitamque & conversationis ipsius sanctitatem populo nuntiare, & postquam F. Stephanus Prior provincialis de translatione sacrosancti corporis ejus cœpit tractare, extunc manifeste tam in Fratribus hæc prædicantibus, quam in auditoribus amplior gratia benedictionis refulsit: in civitatibus etenim Lombardiæ maxima hæreticorum multitudo resipiscere nolentium, igne cremata est, & plus quam centum millia hominum, qui nesciebant, utrum Ecclesiæ Romanæ, an hæreticis, adhærere deberent, ad Catholicam fidem per Prædicatores conversi sunt; nunc persequuntur hæreticos, & abominantur, quos primitus defendebant. Civitates etiam Lombardiæ & Marchiæ fere omnes facta sua & statuta in manibus Fratrum tradunt, eorum consiliis & judicio ordinanda. De bellis quoque exstirpandis & discordiis componendis, de usuris & male quæsitis reddendis Fratrum sententiæ se submittunt. Hæc

admiranda, quæ in cordibus fidelium est, gratia, stupendaque Dei, quæ per orbem coruscabant, mirabilia ad audientiam Apostolicam pervenerunt.

CAPUT XXVI.
Compendium juridicæ relationis novem testium juratorum de virtutibus Sancti, quas viderant, & aliquot miracula, quæ circa tempus hujus examinis contigerunt.

X

[303] Eodem igitur anno, quo sancti patris Dominici corpus translatum est, [Ex Ordine Prædicatorum novem Fratres,] summus Pontifex dominus Gregorius nonus honorabiles viros magistrum Tancredum, Bononiensem archidiaconum, & Priorem sanctæ Mariæ de Reno, Fratrem quoque Palmerium ecclesiæ de Campagnola Bononiensis & Reginæ diœcesium, inquisitores auctoritate Apostolica delegavit, ut de vita, conversatione, transitu miraculisque prædicti Confessoris perquirerent diligenter. Frater vero Philippus Vercellensis Ordinis Prædicatorum a Fratre Ventura Priore & Conventu Bononiensi ejusdem Ordinis, hujus rei procurator legitime institutus, Fratres de diversis Conventibus collectos, qui supererant, ejusdemque sancti Dominici familiari consortio & amicitia decorari meruerunt, pro testimonio introduxit; qui utique illæsæ dignitatis, omnique exceptione majores, utpote viri sacerdotes, Religiosi & sancti, coram præfatis inquisitoribus se de iis, quæ viderunt & audierunt, quibus interfuerunt, redditeros veritatis testimonium jurarunt sub anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio, Indictione sexta; quorum testimonia Olderandus quondam Theobaldi, auctoritate imperiali notarius, in præsentia memoratorum

inquisitorum recepit, eorumque mandato in publicam formam redegit & subscripsit.

[304] Hi præclarissimi viri & testes fide dignissimi coram prædictis dominis paternæ sanctitati testimonium perhibentes, [qui cum S. Dominico familiariter conversati fuerant,] singulis diebus quasi singulas edidere legendas, de quibus ex magna parte præsens opusculum est confectum: non enim poterat laus & præconium tantæ sanctitatis verbis paucissimis explicari. De quorum prolixis de tam prolixa sanctitate prolatis testificationibus verba quædam paucissima breviter hic repetendo ponuntur, de late patentibus & virentibus pratis quidam pro delectamento flosculi decerpuntur, ut per hæc succincta verba & abbreviata humilis viri F. Dominici eximia sanctitas, reique processus veneranda auctoritas, necnon testium religiosa dignitas, omnium fidelium maximeque filiorum memoriis arctius imprimatur.

[305] Anno igitur Domini MCCXXXIII, Indictione sexta, [videlicet F. Ventura & F. Wilhelmus] die sexta intrante, Augusto, F. Ventura Prior Bononiensis, vir timoratus & devotus testimonium perhibuit dicens: "Magnæ auctoritatis exstitit sanctus Dominicus, pater noster, super confirmatum a Sede Apostolica Prædicatorum Ordinem, habens ejusdem Sedis plenariam potestatem, qua fretus Ordinem, quem instituit, omni carnali commoditate destituit, cunctisque terrenis possessionibus habitis & habendis carere constituit. Immaculatam & rigidam valde ducens vitam, virgo obiit, de cujus tumulo in translatione corporis ejus, odor suavissimus prodiit, qui ante & post multo tempore perduravit". Ipso die F. Wilhelmus, vir prudens & constans testificatus est dicens: "Religiosus valde fuit Pater sanctus, sanus & infirmus jejunia ecclesiastica & regularia servans, vigiliis & orationibus instans, silentium secundum Ordinem semper tenens,

virgo permansit. In apertione sepulcri ejus odorem delectabilem & admirabilem ego sensi".

[306] [F. Amizo & F. Bonvisus,] Die octava intrante, Augusto, F. Amizo, vir pius & modestus Prior Paduanus sic ait: "Magister Dominicus fuit homo humilis, mansuetus, patiens & benignus, quietus, pacificus, sobrius, modestus, & in omnibus actibus & verbis suis valde maturus, pius consolator omnium, maxime Fratrum; regularis observantiæ cultor præcipuus, summus paupertatis amator in victu & vestitu ac ædificiis; de cujus ossibus odorem dulcem percepi". Die nona intrante, Augusto, Kanevisus vir bonus & devotus dixit: "Audivi Virum Dei frequenter noctibus in ecclesia cum clamore valido & lacrymis orantem, gemituque maximo Dominum deprecantem. Religiosos & Religiones omnes diligebat. De terra vadens ad terram, nudis pedibus incedebat. In psalmodia frequenter, & in officio Missæ semper in tanta abundantia per faciem ejus lacrymæ decurrebant; quod vix gutta aliam exspectabat. Odorem mirificum ex ossibus ejus sensi".

[307] [F. Joannes, & F. Rudolfus,] Die decimo intrante, Augusto, F. Johannes Hispanus, unus de primis vir expertus testificans ait: "Pater noster, contemptor mundi, electus in episcopum renuit, Prædicatorum Ordinem instituit, quia salutem animarum ardentissime concupivit. Sæpe & frequenter prædicabat, Fratresque ad prædicandum modis, quibus poterat, inducebat, rogans & exhortans, ut de salute animarum essent soliciti. Persuadebat verbis & litteris Fratribus, ut in utroque Testamento divino suum studium firmiter collocarent. Raro loquebatur, nisi de Deo. Abstinens, cum lacrymis semper orans, virgo permansit, pro fide mori cupiens". Die tertio decimo intrante, Augusto, F. Rudolfus de Francia, capellanus ecclesiæ sancti Nicolai, vir sanctus & bonus sic dixit: "Pater noster frequenter in ecclesia

orabat cum multo gemitu & lacrymis. Sanctus Dei catena ferrea cinctus ad lumbos, dormiebat in terra indutus, sicut ibat in die. Verbum otiosum vel malum aut nocivum nullum umquam dixit. Prædicans plorabat. Religiosus & devotus super omnes erat, hilaris, jucundus, patiens, misericors, & benignus, Fratrum consolator, omnium hominum salutem desiderans. De sepulcro ejus processit odor aromata superans universa".

[308] [F. Stephanus, qui erat Prior Provincialis Lombardiæ,] Die tertio decimo intrante, Augusto, F. Stephanus, Prior provincialis Lombardiæ, vir reverendus testatus est dicens: "Post orationem a Fratribus communiter factam pater noster sanctus Dominicus in ecclesia remansit, & orans ad tantum gemitum & planctum motus prorumpebat, quod in vicino dormientes a somno excitati ad lacrymas movebantur; sicque usque ad Matutinum permanens, in Officio nihilominus perstitit, utramque partem chori circuiens innuit, ut Fratres alte psallerent, & psalmos cum reverentia decantarent. In prædicando sic erant efficacia verba ejus, ut ad fletum se & alios commoverent. Dum Missas celebraret, oculi ejus & maxillæ lacrymis rigabantur. Oblatas possessiones respuit paupertatis summus amator, & Ordinis æmulator. Corpus ejus de terra sustuli, & odoris percepi cum omnibus, qui aderant, inæstimabilem suavitatem".

[309] Die tertio decimo F. Paulus Venetus, vir prudens & justus testabatur dicens: [F. Paulus, & F. Frigerius de virtutibus sui Fundatoris dant testimonia,] "Sermonem otiosum aut malignum de ore sancti Patris nostri procedere non audivi. Paupertatem amans, panem ostiatim ut pauper accepit. Virgo semper fuit, & omnibus virtutibus ita pollebat, quod meliorem tunc temporis non credo fuisse; sed nec adhuc ei similem inveni. Modo, cum a Venetiis venissem Bononiam pro isto testimonio ferendo, arripuit me dolor renum maximus, qui me diebus

pluribus affligere consuevit. Timens igitur in hoc sancto actu impediri, ad sepulcrum Sancti orans, sanitatem continuo impetravi". Die quarto decimo exeunte, Augusto, F. Frigerius Penensis, vir humilis & devotus dixit: "Sanctus Pater noster asper sibi erat, etiam in via jejunia Ordinis servans, nec ante horam debitam cibum sumens, licet cum sociis dispensaret. Æstate & hieme una tunica contentus fuit. Ex confessione ejus didici, quod numquam lethali crimine inquinatus fuit; sed virgo semper permansit. In tribulationibus patiens, in adversitatibus gaudens, misericors consolator omnium, sic cunctis adornatus virtutibus, quod sui similem non cognovi".

[310] Hi sunt discipuli magistri primi beati Dominici, [quibus auditis, Papa statuit eum adscribere catalogo Sanctorum,] qui testimonium perhibent de his, & scripserunt hæc, & scimus, quia verum (sub sacramento quippe factum) est, testimonium reddente eis conscientia eorum in Spiritu sancto, & receptum approbatumque est testimonium eorum a Sede Apostolica cum effectu. Accedit ad hoc testimonium Dei, quod majus est; nempe Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, unus Deus, qui facit mirabilia magna solus, testificatur in Ecclesia signis & prodigiis veram sui dilecti famuli Dominici sanctitatem. Summus igitur Pontifex, qui sanctam ejus conversationem in Domino noverat, eumque sibi speciali, dum adhuc viveret, adstrinxerat dilectionis amplexu, pari una cum Cardinalibus devotione decrevit servum Christi Dominicum Sanctorum catalogo adscribere in hac Ecclesia militante, quem certissime cognoverunt, cum ipsis regnare in Ecclesia triumphante.

XI.

[311] Anno igitur dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo trigesimo tertio constitutus apud Perusium Pater patrum, [quod postea solenniter exsecutioni

mandavit.] præsentibus archiepiscopis & episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis multis, cum Fratribus & populis, fidelem Christi famulum humilem Dominicum inter Sanctos Dei nominavit & invocavit, ejusque nomen Sanctis adscribi, ac diem celebrari Ecclesiæ universali mandavit. Consummatum est hoc canonizationis officium solenniter apud Perusium per dominum Gregorium Papam, regnante Friderico Romanorum imperatore, anno a confirmatione Ordinis Prædicatorum decimo octavo, a transitu ipsius beati Dominici tertio decimo, sub venerabili ac sancto patre Jordano, Prædicatorum Ordinis Magistro secundo. Directæ sunt etiam litteræ Sedis Apostolicæ per omnia regna Ecclesiæ de sancti Patris hujus solenni canonizatione, in quibus vitæ ipsius sinceritas & gloriæ sublimitas universis Christi fidelibus declaratur.

XII.

[312] Fuit tunc temporis Frater quidam plus quam sexagenarius in Conventu Lemovicensi, quem ad Ordinem recipi sanctus pater mandaverat Dominicus. [Interim ope Sancti Dominicanus sexagenarius] Hic, antequam canonizaretur, audiens signa miranda, quæ ad tumbam ejus super infirmis divina operabatur potentia, prosternens se ante altare, humiliter orans, dixit: Domine Jesu Christe, si vera sunt, & si aliquid potest servus tuus Dominicus, per quem ad hunc Ordinem me vocasti, sicut vere credo, quæso, ut ejus meritis curare me ab hac turpi infirmitate digneris: erat enim hæmorrhoïdarum morbum patiens multis annis. Statim ergo sanatus, Deo gratias egit, nec umquam postea, cum per septennium vixerit, est ea infirmitate vexatus.

[313] [bis sanitatem, & monialis quædam surda auditum recuperant,] Postmodum idem Frater in Cadurcensi Conventu positus, canonizatum audiens sanctum Patrem,

cum Fratres ob hoc exultantes hymnum angelicum TE DEUM LAUDAMUS canerent, idem senex humili corde dixit: O bone pater Dominice, ab hoc quoque gravi morbo meam libera senectutem. Hac oratione completa, a ruptura, quam per aliquot annos habuerat, continuo perfecte curatus est.

In eisdem partibus monialis quædam, quæ multis annis surda fuerat, cognitis beati patris Dominici miraculis, ipsum devote invocans, plene recuperavit auditum.

[314] [litteræ canonizationis mirabiliter in aquis siccæ manent,] Frater Bartholomæus vir valde venerandus transfretans, cum litteras canonizationis beati patris Dominici transmarinis directas partibus transportaret, contigit, navem ex vi ventorum & tempestate contra quemdam portum fractionis sustinere jacturam. Unde omnia, quæ supra & infra litteras conjuncta erant, per aquam totaliter sunt corrupta; litteræ vero canonizationis sacræ in nulla sui parte læsæ sunt, sed illibatæ penitus permanserunt, cum tamen ex solo contactu rerum aqua madentium destrui potuissent. Custoditæ autem sunt Dei miraculo, ne gentes illæ Sancti privarentur patrocinio, & ut Christus magnificaretur in ipso.

[315] [vir Bononiensis gravi morbo statim liberatur,] Vir quidam magnæ religionis in Bononia defluentibus ad inferiora intestinis graviter torquebatur, qui timens oneri esse iis, cum quibus vivebat, interpellabat pro curatione beatum Jacobum, cujus visitaverat limina, aliosque Sanctos, quos familiares habebat: & cum a nullo sibi præstari sentiret auxilium, occurrit menti ejus beatus Dominicus nuper canonizatus; quem quidem bonum hominem & cum Christo regnare credebat, nec tamen tanti meriti, qui posset se invocantibus patrocinari, ut multi asserebant. Firmans tandem animum ad

invocandum eum, vovit, se crediturum operibus mirificis per ipsum gestis, & glorificaturum in eo Deum, si ipsius meritis curaretur. Igitur post prolixam orationem soporato apparuit beatus Dominicus, colligens in anteriori parte scapularis sui defluentia intestina. Expergefactus a somno vir debilis & senex, puta septuagenarius & amplius, invenit se ab omni infirmitatis molestia absolutum.

[316] [& alia beneficia multis conferuntur.] Non est morbus, quem sanctus Dominicus non curet, dummodo morbidum infidelitas non obduret. Multa quidem & alia tam in vita gloriosi Patris hujus, quam etiam post obitum perpetrata innotuere miracula, quæ non sunt styli officio designata. Hæc autem breviter annotata sunt ad sanctitatis ejus demonstrationem, ad fidelium ædificationem, ad laudem quoque & gloriam ejus, qui facit mirabilia magna, qui trinus in personis, & unus in essentia vivit & regnat per infinita secula seculorum. Amen.

CAPUT XXVII.
Apostolici Prædicatorum labores apud Cumanos & Hungaros, & varia prodigia, quæ patrocinio S. Dominici in illis regionibus patrata sunt.

Pars VIII.

[317] Miracula prænotata ad tumbam sancti Dominici & in Italia per merita ipsius ante translationem ejusdem virtute Dei facta sunt: [In Hungariam, Cumanis conterminam,] quoniam tunc in illa terra Pater sanctus tantummodo notus, ibique erat magnum nomen ejus; super candelabrum vero canonizationis positum lucet omnibus, qui sunt in domo Ecclesiæ, nomen ejus, & beneficiorum splendores, mirabiliumque radii per omnia diffunduntur: a solis enim ortu usque ad occasum in

sancto Dominico laudant pueri nomen Domini: nam propitium eum sentiunt in necessitatibus invocatum. Multis namque in diversis, sed in iis præcipue, quæ infidelibus adjacent, regionibus, miraculis gloriosius coruscavit. Unde in regno Ungariæ, cui Cumanorum gentilis populus conterminus est, cujus fidem & salutem beatus Confessor summe desideraverat, stupenda & innumera mirabilia per ejus merita contigerunt.

Cap. I.

[318] Anno Domini millesimo ducentesimo vicesimo primo cum magister Paulus Ungarus, [profecti sunt quidam Prædicatores;] qui actu legens erat in jure canonico Bononiæ, intrasset Ordinem, cum aliis quatuor Fratribus missus est in Ungariam per beatum Dominicum ipso anno. Et egressi primo venerunt in civitatem Lauriensem; ad quorum prædicationem concurrebat multitudo hominum, tamquam ad novum & inauditum spectaculum: ubi in ipsa prædicatione tres de bonis scholaribus ad Ordinem sunt recepti. Et quia nondum locum habebant, egressi inde transierunt in Pannoniam, ubi ipsa nocte Fratri Sadoch, qui unus de quatuor erat, viro magnæ perfectionis, multitudo dæmonum apparuit, alta voce & multo ululatu clamans: Venistis huc, ut auferatis jus nostrum. Et conversi ad illos tres novitios aiebant: Heu per tales parvulos nos confunditis. Hæc, dictis Matutinis, Frater Sadoch sociis enarravit.

[319] [ex quibus duos pauper piscator benigne hospitio excipit,] Illis temporibus duo Fratres in eadem provincia ad quamdam villam venerunt hora, qua solet ad Missam audiendam Christianus populus convenire. Qua celebrata, cum redirent omnes ad propria, & ecclesiam sacrista clauderet, remanserunt soli Fratres in atrio; nec erat, qui eis caritatis viscera aperiret. Vidit eos piscator pauper, & misericordia motus super eos, cum non

haberet, unde eos pasceret, ad hospitium trahere non præsumpsit. Præcurrens tamen ad domum conjugi suæ affectum compassionis indicat dicens: O si haberemus, unde possemus pascere duos Fratres! Torqueor valde pro peregrinis Fratribus, qui stant in atrio ecclesiæ, & a nemine colliguntur. Cui mulier: Non habeo, nisi parum de milio ad vescendum. Ad mandatum ergo viri revolvens marsupium, præter spem reperit æra duo. Unde gavisus homo nimis, Accelera, ait, uno ære panem, & altero eme vinum. Milium etiam coque & pisces.

[320] [& propterea cælitus ditatur.] Obedivit mulier viro imperanti, qui reversus adhuc invenit eos, ubi reliquerat, in atrio stantes, & humiliter eos invitans, deduxit eos & excepit in domum suam gaudens. Qui dum in mensa paupertatis, ferculis immensæ caritatis fuissent refecti, gratias agentes abierunt, hospiti suo retributionem a Domino imprecantes. Dedit ergo Dominus mercedem viro illi pro misericordia, quam fecerat, & ab illo die non defecerunt in zonis ejus æra duo pro quibuslibet necessariis domus suæ. Sed duobus datis & consumptis, duo alia mox habebat. Ditatus est igitur homo in ædibus & agris habens oves & boves, & alia quæque bona, addiditque sibi heredem Dominus. Cumque secundum statum suum sufficiens esset sibi, subtracta est gratia æris, sibi cælitus ministrati. Deinceps vero Fratrum receptor exstitit & amator.

II.

[321] Post hæc numero Fratrum crescente, missi a Fratre Paulo quidam intraverunt terram, quæ Feuriensis vocatur, [Postea adeunt Cumanos infideles.] cujus habitatores schisinatici & publici hæretici erant: ubi multis tribulationibus perpessis, tandem convalescentes, multos ab hæresi ad veram fidem, & a schismate ad unitatem Ecclesiæ converterunt. Deinde memores fideles filii

devotionis & zeli patris sancti Dominici, qui Cumanos personaliter adire decreverat, qui nullam Dei omnino habebant notitiam, ordinaverunt Spiritus sancti consilio Fratres, viros virtutis mittere ad gentem jam dictam, ubi tribulationibus & vix credibilibus miseriis affecti, a paganis repulsi, nullo fructu allato, redire ad propria sunt compulsi.

[322] At, Spiritu sancto inflammante, zeloque animarum movente, [& post longam patientiam multasque tribulationes, unum,] secundo ad eam gentem redierunt, & per multa viarum discrimina pervenerunt ad eos juxta fluvium, qui dicitur de Neper; ubi frequenter fame & siti, ae varia persecutione afflicti, alii ex ipsis in captivitatem ducti, alii ab infidelibus interempti sunt. Alii nihilominus in cœpto prædicationis officio constanter permanserunt. Respexit tandem Altissimus constantiam & laborem eorum, deditque eis gratiam, ut audirentur a paganis; & sic primo omnium ducem, nomine Brut, cum aliquibus de familia sua baptizaverunt; qui post aliquot annos in confessione veræ fidei perseverans, obdormivit in Domino, facta prius confessione, & communione, ut moris Christianorum est, suscepta, per manus Fratrum in capella beatæ Virginis, quam in eadem gente commorantes Fratres, ut se ibi quandoque colligerent, ædificaverant, honorifice est sepultus.

III.

[323] Post hæc Bernborch nobiliorem ducem cum mille circiter de familia sua ad fidem Jesu Christi convertebant, [alterumque eorum ducem cum familia ad fidem convertunt.] quem de sacro fonte baptismatis non sine magno gaudio illustris rex Ungariæ Andreas, pater sanctæ Elisabeth levavit. Hic dux, dum in extremis ageret, in manibus Fratrum in agone constitutus, dixit: Discedant a me omnes Cumani pagani, quia video circa eos

dæmones horribiles; remaneant soli Fratres & Cumani baptizati, quia ecce circa me video Fratres martyrizatos, qui exspectant me, ut secum ducant ad gaudia, quæ prædicaverunt. Et his dictis, cum mirabili gaudio exspiravit, & in capella beatæ Virginis supra memorata traditus est sepulturæ. Profecerunt itaque in regionibus illis Fratres prædicando, hæreticos & schismaticos, gentilesque, ut prædictum est, ad fidem Catholicam convertendo, Domino cooperante & sermonem signis efficacibus confirmante: infinita etenim miracula per gratiam Dei meritis beati Dominici in pluribus Conventibus nostris sunt in Ungaria facta, adeo quod numerum etiam excedunt: de quibus aliqua, quæ fideli testimonio probata sunt, adscribere curavimus ad gloriam Domini nostri Jesu Christi.

IV.

[324] Est quædam illius regni regio, quæ Sumlu nominatur, [Patrocinio S. Dominici, cujus reliquiæ in Hungaria quiescunt, puer mortuus,] ubi in Conventu Fratrum almi Confessoris reconditæ habentur reliquiæ sacrosanctæ, quas populus cum multa devotione frequentans veneratur, reportans meritis ipsius optata beneficia sanitatum. Accessit igitur vir quidam nobilis cum uxore ad Conventum Fratrum, devotionis causa, ad sancti Patris reliquias visitandas, cujus filius, quem secum duxerat, parvulus infirmatus, ibidem ad extremum vitæ moriendo pervenit: quem pater mœrens ad ecclesiam deferens, & coram altari beati Dominici collocans, voce flebili lamentari cœpit & dicere: Beate Dominice, lætus veni ad te; en tristis redeo: cum filio veni; en orbatus recedo. Redde mihi, quæso, filium meum; redde mihi lætitiam cordis mei. Cumque lugens usque ad noctem perseveranter insisteret, circa noctis medium puer revixit, lac suxit, & per ecclesiam ambulavit, tandemque ad

domum propriam a parentibus est incolumis cum lætitia reportatus.

[325] [juvenis in flumine submersus,] Juvenis quidam dominæ Justinæ, Michæ Comitis uxoris, mancipium, dum in Cris flumine piscationi minus cautus insisteret, in aquam lapsus, suffocatus disparuit. Magno autem spatio temporis interjecto, ejus corpus in profundo fluminis requisitum, mortuum est eductum. At præfata domina super subtracti famuli nece tam miserabili condolens, pro resuscitatione ejus beatum Dominicum invocavit, promittens, se ad suas reliquias in Sumlu visitandas personaliter nudis pedibus accessuram, & resuscitatum mancipium libertati daturam. Statimque, qui fuerat mortuus, in medium, videntibus omnibus, vitæ redditus prosilivit; quem devota domina in Sumlu, sicut promiserat, veniens, Priori domus & Fratribus & suscitatum retulit, & liberum præsentavit.

[326] [puer febribus exstinctus:] Cujusdam viri nobilis, Ladissai nomine, filius parvulus lethali febrium infirmitate præventus, per mortis transitum ex hac vita discessit; cujus corpusculum pannis juxta consuetudinem involutum, extra domum fuerat jam delatum. Mater vero nobilis domina inter nimiam, qua fuerat absorpta, tristitiam, resumens spiritum, accersiri fecit ad se continuo sacerdotem, coram quo emisso voto, cum devote beatum Dominicum invocasset, quæ plorabat mortuum, recepit filium vitæ protinus restitutum; cum quo in Sumlu reverenter accedens, præsente sacerdote, coram quo puer fuerat suscitatus, viroque ipsius, & rei gestæ veritatem exposuit, & in sancto suo Dominico debitas egit gratias Salvatori.

V.

[327] Vir quidam de castro Somuf de villa Lelei, Gothart nomine, [& alius defunctus revixerunt,] orbatus filio, Thoma nomine, jam defuncto, superveniente nocte circa corpus plorans & ejulans residebat. Socio tandem, qui secum aderat, ad quiescendum pergente, cum remansisset solus, accenso lumine, juxta caput adolescentis filii defuncti se collocavit, habenas lacrymis relaxavit, beatum Dominicum, ut patri redderet filium, incessanter votis pariter & vocibus interpellans. Factum est igitur circa pullorum cantum, ut, qui mortuus fuerat, se moveret: & apertis oculis patri dixit: Quid est, pater, quod sic habeo faciem madefactam? Cui ille: Lacrymæ patris tui sunt, fili, quia tu mortuus fueras, & ego solus remanseram omni gaudio destitutus. Et ille; Multum, inquit, flevisti pater; sed beatus Dominicus desolationi tuæ compatiens, ut tibi vivus redderer, suis meritis impetravit.

[328] [quale prodigium ibidem duo alii viri] Crebrescente per totam Ungariam virtutum fama, quas per merita beati Dominici super vivos & mortuos manus Domini frequentabat, vir quidam ad omnia infidelis prorsus & incredulus persistebat. Contigit autem, ejus filium, quem habebat, graviter infirmari; in qua etiam infirmitate tandem ultimum spiritum exhalavit. Quidam autem de iis, qui ad consolandum patrem, & assistendum nocte circa corpus defuncti filii ex more convenerant, dixit illi: Crede, beatum Dominicum magni esse meriti apud Deum, virtutemque Dei in veritate operari per cum miracula, quæ feruntur, nec non ipsum invoca toto corde: forsitan, qui plerosque mortuos suis meritis suscitavit, tuum etiam filium suscitabit. Tunc ille compunctus corde super incredulitate præterita, amare redarguit semetipsum, assumptaque fiducia, ab invocatione beati Dominici per noctem illam cordis gemitibus ac oris precibus non cessavit. Igitur prima hora diei, qui jacebat mortuus, manum movit, velamen abjecit, quo ejus facies involuta

fuerat, ac surrexit. Tandemque pater cum filio suscitato in Sumlu properans, quanta sibi fecerat Dominus, ad honorem gloriosi confessoris sui Dominici nuntiavit.

[329] Honestus quidam vir, Gentus nomine, de villa Pinar, [in filiis suis experti testantur.] quæ est sub castro Crassu, cum suis parochianis ad Fratres venit, filium parvulum secum ferens ac dicens: Hic est filius meus, quem beatus Dominicus jam defunctum a mortuis suis meritis suscitavit: nam cum a summo mane usque post meridiem in domo mea in medio ululantis familiæ jaceret exanimis, subtraxi me paululum, & recordatus, quod Deus beato Dominico super mortuos suscitandos tantam gratiam contulisset, sumpta fiducia, locum, in quo orare consueveram, adii, & gloriosum Domini Confessorem, ut orbato patri unicum redderet filium, fusis amarissimis lacrymis invocavi. Cumque rediissem ad corpus pueri, & me super faciem ejus flens & ejulans incurvassem, ecce puer aperuit oculos factus vivus, quem ad vos gaudens attuli ad laudem & gloriam Salvatoris, qui sancti Dominici merita tot & tantis miraculis exaltare non cessat.

CAPUT XXVIII.
Aliqua miracula, quæ intercessione ejusdem Sancti in Hungaria & Sicilia contigerunt.

VI

[330] Languidus quidam & morti proximus lecto decumbens, [Quidam languidus & simul cæcus,] qui etiam ad decem & octo annos lumen amiserat oculorum, cum audisset sacerdotem cum suis parochianis proficisci velle ad beati Dominici reliquias visitandas, confortatus spiritu voluit & ipse pariter proficisci. Cum autem eum sacerdos, tamquam rem impossibilem præsumentem, modis omnibus prohiberet, tandem valetudinem corporis desiderio superans, tamquam tentans ire, de lecto

surrexit, tantamque subito sibi sensit infundi virtutem, quod passu concito gradi cœpit, tanto magis ac magis in convalescentia corporis & oculorum illuminatione proficiens, quanto quotidie in itinere procedebat; donec tandem ad locum destinatum perveniens, perfectum recepit utriusque beneficium sanitatis.

[331] [mulier monstrose contracta,] Quædam mulier de villa Corzordinem ab antiquo tempore dorsum habens monstruose contractum, ita ut quasi in dorsum versa statura cetera corporis videretur, ad reliquias beati Dominici super currum posita ducebatur. In mentem autem illi venit, ut, quod petebat, facilius impetraret, ex devotione, quamvis non sine multa molestia, pedes aliquantulum ambularet. Igitur de curru posita, dum, vix attrahens spiritum, cœpisset incedere, subito fracto cingulo & in terram fluente, corpus ejus in directum extensum est, & ad statum debitum mirabiliter reformatum. Quam sacerdos suus & ceteri convicini, qui secum venerant, accedentes ad locum, Fratribus præsentaverunt, tam infirmitatis pristinæ, quam sanitatis taliter subsecutæ, testimonium perhibentes.

[332] [alius diversis infirmitatibus afflictus,] De villa Tytuliensis ecclesiæ quidam, Tequeren nomine, cum propter infirmitates graves, quas patiebatur in dorso, scapulis atque brachiis, reliquias beati Dominici visitasset, sanitatem ad integrum de omnibus reportavit. Post paucos autem dies morderi cœpit in conscientia; quod perceptæ beneficium sanitatis, quo Deo debitæ gratiæ redderentur, nequaquam Fratribus revelasset. Unde & se promisit continuo rediturum. Cum autem iterum ex negligentia ire differret, nocte quadam apparuit ei beatus Dominicus, & ab eo sanitatis præstitæ pretium exigebat. Quapropter expergefactus de somno, statim iter arripuit, ad locum venit, & coram Fratribus de ingratitudine seipsum digne redarguens, quod factum

fuerat, totum tam de sanitate prius exhibita, quam de revelatione postmodum facta, simul devote & diligenter exposuit, audiente quamplurimo, qui aderat tunc, populo, & Deo gratias referente.

[333] [multique variis malis vexati,] Juvenis quidam retortos miserabiliter habens pedes, ita quod in superficie pedum cum afflictione non modica plantis contractis & inversis posterius ambulabat, ad beati Dominici sacrosanctas reliquias accedens, curationis est integram gratiam assecutus. Huic non solum mater & cognati, vicinique quamplurimi, verum etiam ipsa pedum postmodum superficies figuram plantæ retinens ingrossatæ, infirmitatis pristinæ testimonium perhibebat.

Filius cujusdam Comitis curialis, diebus pluribus graviter infirmatus, ductus tandem ad reliquias sacrosanctas, & tactis eisdem, perfectam recepit in virtute Domini sanitatem, ita quod post paucos dies occidebat bestias coram rege.

VII

De villa Ondon puer quidam mutus, cujus pater vocabatur Morith, ad tactum reliquiarum beati Dominici, loquelæ protinus beneficium reportavit. Vidua quædam Orodiensis, Pita nomine, post annum tertium maritalis thori, loquelæ usum prorsus amiserat, muta facta. Hæc jam vetula, tactis sacrosanctis reliquiis, linguæ officium sibi sensit statim integre restitui.

[334] Senex quidam clericus, qui ab antiquo gravem aurium incurrerat surditatem, [inter quos erant muti, surdi, & cæci,] cum convicinis suis ad reliquias beati Dominici visitandas accessit; quas cum osculatus esset, ab eisdem iterum iterumque tactus, ad auditum integrum proficiendo pervenit.

De villa Reseud vir quidam, nomine Tybi, filium suum surdum penitus, Gurtu nomine, ad reliquias sacrosanctas adduxit; quibus tactis, audiendi gratiam incunctanter accepit.

Cæcus quidam, Paulus nomine, de villa Vrecha in festo beatorum martyrum Abdon & Sennen, meritis beati Dominici lumen recepit integrum oculorum.

Eodem die mulier quædam, Leuseva nomine, uxor Uvonet, paralytica perfectæ sanitatis gratiam est adepta.

De villa Thyca vir quidam, Bulchum nomine, tanta cordis vesania vexabatur, quod in omnes homines, quos habebat obviam, quasi canis rabidus insurgebat, & fere nihil comedens, die noctuque agitatus furiis ferebatur. Hic ad reliquias ductus beati Dominici, ad earum tactum sanæ mentis statim compos effectus est, rationi pristinæ restitutus.

VIII.

[335] De villa Genen juvenis quidam, Orodiensis præpositi dapifer, [apud reliquias Sancti in Hungaria conservatas,] gravissima quadam infirmitate detentus est, in qua manifeste contra se videbat irruere multitudinem dæmonum infinitam, nunc ad suspendium eum trahentium, nunc diversis generibus affligentium tormentorum. Ipse vero inter hæc inæstimabili timore depressus, voto simul & voce, qua poterat, Deo se & beato Dominico commendabat: statimque in forma Fratris beatus Dominicus aderat, qui sinu cappæ collecto, importunas ab eo dæmonum abigebat molestias, eorumque impetum virtuosa potentia coërcebat; nec mora, simul eumdem ab infirmitatis desperato gravamine penitus liberavit. Quapropter ad reliquias beati Dominici properans, & de tanto beneficio coram Fratribus gratias

retulit, & peccata sua humiliter confitens, emendationem vitæ proposuit & promisit.

[336] Matrona quædam de villa Pinar, ætate pariter & honestate provecta, [prodigiosum ejusdem auxilium evidenter experti sunt.] votivam Missam ad honorem beati Dominici disponens facere celebrari, candelas tres ad hoc idoneas præparavit; sed hora debita sacerdotem, qui Missam celebrare debuit, non invenit. Quapropter candelas ipsas in vase quodam reposuit, manutergio mundo pariter involutas. Cum autem aliquantulum divertisset, post horam rediens, candelas flammis patentibus ardere vidit. Stupefacta igitur foras exiit, vicinas undique convocavit. Concurrunt omnes ad mirandum spectaculum, tamque diu ibidem trementes pariter & orantes steterunt, donec prædictæ candelæ, ipsis videntibus, penitus arserunt. Sic autem usque ad extremum paulatim ardendo consumptæ sunt, quod manutergium vel aliquid, quod in vase fuerat, non læserunt.

IX.

[337] Ad hoc accedit, quod in Sicilia apud Augustam per Fratres, [In Sicilia mulier festum Sancti spernens punitur, sed pœnitens curatur,] tunc temporis ibidem manentes, contigisse probatum est. In festo namque translationis beati Dominici cum matronæ quædam, quæ in ecclesia Fratrum Missarum interfuere solenniis, domum redirent, invenerunt mulierem quamdam, domus suæ sedentem præ foribus, & filantem: quam cum verbis caritativis arguerent, quare in festo tanti Patris a servili opere non cessasset, illa protinus indignanti animo, & turbata facie dixit eis: Vos, quæ estis bezozæ Fratrum ejus, festa colite Sancti vestri. Statimque oculi ipsius in tumorem cum pruritu conversi sunt, & ex ipsis cœperunt vermes protinus scaturire. Itaque vicina quædam, quam ad se perterrita

convocavit, decem & octo vermes eduxit ex ejus oculis instanti. Quapropter contrita spiritu, ad ecclesiam beati Dominici cum ejulatu cucurrit; ante cujus januam se prosternens, & peccata sua confitens cuidam Fratri, facto voto, quod de cetero sancto Dei Dominico numquam detraheret, & festa ejus devotissime custodiret, continuo tumor cum pruritu disparuit, & in ejus oculis vermes amplius non fuerunt.

[338] [& ibidem puella calculo laborans, & hydropicus quidam sanantur,] In eadem civitate devotæ cujusdam matronæ filia vitio lapidis longo tempore graviter laboravit. Nullo autem medicinæ consilio suffragante, sibi solum supererat remedium incisuræ. Cum igitur dies esset statuta, qua puellam oportebat incidi, mater timens periculum filiæ, præcedenti die ad ecclesiam beati Dominici perrexit, orationi se contulit, suamque filiam Deo & beato Dominico voto, quo potuit, commendavit. Sequenti ergo nocte dormienti puellæ beatus Dominicus adstitit, in manu ejus, quo torquebatur, lapidem posuit, & abscessit: quem puella evigilans, & se liberatam inveniens, matri dedit, & visionem per ordinem explicavit. Mater vero cum ingenti lætitia lapidem ad Fratres attulit, rem gestam coram se exposuit, quem Fratres in ecclesia coram imagine beati Dominici in futuram memoriam tam stupendi miraculi suspenderunt.

X.

Hydropicus quidam monstruose inflatus, auditis beati Dominici miraculis, ipsum devote invocans, pro salute corporis votum fecit; cui dormienti sanctus apparens Pater, ventrem ejus aperuit, immunditias exstraxit sine molestia & dolore, ipsum denuo consolidans sancta manu: qui evigilans, seque sanatum inveniens, gratias Deo & sancto Dominico dignas egit.

[339] [ubi etiam juveni cuidam,] In Siciliæ castro, quod dicitur Johannis, erat juvenis quidam ventrem habens mira turgiditate distentum, ceteris membris tanta gracilitate debilitatis, ut mortem exspectaret vicinam. Is tamen egestate compulsus ad campos ibat, ut fascem lignorum apportaret, qui se ipsum portare non poterat. Et dum die quadam jacens in campo, miseriam suam querulosis vocibus deploraret, venit in mentem, quod beatus Dominicus se invocantibus clemens esset. Invocans igitur ipsum, votum fecit, ut, si ipsius meritis sanaretur, Fratribus suis per annum gratis in Placentia deserviret. Mox adstitit Frater extendens manum ad arborem, sub qua jacebat, dicens ei: Accipe folia hujus sambuci, & ter bibe succum ejus, & sanaberis. Quo dicto, disparuit. Surgens autem infirmus lapidibus de foliis succum expressit, ter bibit, & mox venter ejus detumuit, pleneque curatus est: & confortatus magnum lignorum fascem incolumis domum tulit, seriem miraculi cunctis narravit, & valedicens matri, Placentiam venit, Fratribus, ut voverat, serviturus.

XI.

[341] In eadem terra in villa, quæ dicitur Placicia, erat femina Deo & Fratribus valde devota, [Sanctus in gratiam piæ mulieris vinum multiplicat,] viro tamen malevolo renitente; quæ, cum in Conventu vinum deficeret, ignorante viro, ipsa Fratribus ministrabat. Quod cum defecisset, vir de illo vase, unde Conventui devota mulier dederat, vinum exigebat. Cumque non nisi sex reperiretur in vegete, stupens ancilla, dominæ nuntiavit. Mittit ergo domina ancillam iterum. Interim autem domina, positis in terra genibus, beatum Dominicum invocat, viri metuens malitiam & tumultum. Accepta autem de meritis sancti Patris fiducia, ad vegetem tertio remittit ancillam: quæ murmurando vadens, reperit vas plenum usque ad summum. A Domino factum est istud: vinum enim, quod

Fratribus familiæque illorum per sex tantum hebdomadas consuevit sufficere, hoc Fratribus & familiæ per menses quatuor, Domino multiplicante, abundavit. Quod dum vir admirans cognovisset per uxorem, Deo & Fratribus postmodum factus est devotus.

[342] In comitatu Urbevetano in patrimonio beati Petri, [& alibi vineam hospitis sui, qui eum viventem recipere consueverat, a tempestate servat.] civitate, quæ ad sanctam Christinam appellatur, erat quidam ex civibus, qui beatum Dominicum, loca illa transeuntem, hospitio recipere consuevit. In illo tempore in territorio civitatis ejusdem exorta tempestas prævalida omnes in circuitu ejus vineas cum vitibus contrivit penitus & destruxit. Tunc omni inspectante populo & mirante, apparuit visibiliter Frater in habitu Prædicatorum Ordinis, qui inter cælum & terram in aëre stans, cappa sua memorati hospitis vineam a turbine protegebat. Unde cum omnia vineta plaga illa tempestatis terribiliter grassando percuteret, & funditus destrueret, sola illa vinea penitus illæsa permansit, quia sanctus pater Dominicus amictum suum expanderat super illam. Igitur vinea hæc uberes fructus tempore illo, & vinum delicatius germinavit. In memoriam ergo tam evidentis miraculi ordinavit dominus hujus vinæ, ut Fratres Prædicatores in perpetuum benigne a suis successoribus suscipiantur, & de illo vino sufficienter refecti, commodius procurentur: quod usque in præsens tempus observant fideliter devoti hospitis successores. Accidit hoc tam insigne miraculum, dum adhuc in hac mortalitate degeret, & in hujus viri hospitio quiesceret Pater almus. Et cum alia illius fundi habitacula propter vetustatem renovata sint, solum sancti viri domuncula pro ejus reverentia perseverat adhuc, in qua Fratres usque hodie requiescunt.

CAPUT XXIX.

Mira sanatio monialis cujusdam in Syria, & resuscitatio pueri mortui in Hungaria, qui postmodum Ordinem Prædicatorum ingressus est.

XII.

[343] Fuit in Syria vir quidam nobilis, valde devotus beato Dominico, [Cum monialis Maria variis morbis laboraret,] cui se cum liberis totamque commendaverat domum suam. Hic duas filias virgines in monasterio apud Tripolim, quod Magdalenæ dicitur, divino famulatui dedicavit: quarum una, Maria nomine, simplex & innocens, post multas infirmitates, in tibia & pede tanta passione per quinque menses vexata est, quod nec per se nec per alios se verti sustinere poterat, jacens resupina continue, ex adhæsione lecti carnibus jam consumptis. Primis quidem tribus mensibus tam acutis cruciabatur doloribus, ut Sorores miserabilibus clamoribus inquietaret; præ doloris autem vehementia septem diebus sine cibo & potu languit; aliquando etiam in pallorem vultu converso sine sensu & motu jacens putabatur illico moritura: cujus tandem femur cum tibia & pede arefacta, quasi lignum insensibile, permanebant.

[344] [& tamen valetudinis recuperandæ causa nollet exire monasterio,] Quam dum mater & proximi pro adhibendis medicinæ remediis de licentia majorum de monasterio vellent educere, id Religiosa & pudica puella penitus recusavit. Unde germana ejus irata improperans, Modo, inquit, propter sanctitatem tuam sanabit te Dominus. Mater quoque indignans, Non est, ait, antiquum tempus, in quo miracula fecit Deus. Tunc illa pavens periculum, confugit ad Dominum, & recordata paternæ devotionis, qua beatum dilexerat Dominicum, humiliter deprecando dixit: Mi domine Deus, non sum digna rogare te, nec apud tuam misericordiam mereor exaudiri, ideoque rogo dominum meum sanctum Dominicum,

dilectum servum tuum, ut inter te & me mediator existat, & suis mihi meritis impetret beneficium sanitatis.

[345] Tanta vero precum instantia, tantaque lacrymarum abundantia beatum interpellavit Dominicum, [apparet ei S. Dominicus, cujus opem imploraverat,] cui erat devotissima, quod data est in corde ejus fiducia impetrandi. Et cum adhuc ad probationem ejus sanitas differretur, admirabili quadam interpellatione Sanctum allocuta est, cur tam diu exaudire distulerit preces ejus: quem cum iteratis orationibus nocte quadam in suis obnixius interpellaret doloribus, in ecstasi facta mentis, vidit ipsum cum duobus Fratribus aperta cortina, quæ lecto præerat, introëuntem. At illa, cum datum esset ei Sanctum cognoscere, cœpit eum suppliciter pro sua sanitate rogare. Cui Sanctus; Cur, inquit, tanto desiderio sanari exoptas? Respondit: Ut devotius Christo famulari valeam, si tamen meæ congruit hoc saluti. At ille, Extende, ait, tibiam tuam in nomine Christi. Quod cum se nullo modo posse virgo assereret, ille de sub cappa proferens unctionem miræ & inconsuetæ fragrantiæ, manu sua perunxit eam. Confestim perfecte sanata, tibiam extendit libere & retraxit.

[346] Postea dixit ei beatus Pater: Hæc unctio salubris pretiosa est & dulcis, [illamque sensibili unctione sanitati restituit.] unde & valde difficilis. Cujus verbi dum puella quæreret rationem, Sanctus respondit: Hæc unctio dilectionis Dei signum est & figura, quæ revera pretiosa est, quia nullo pretio comparari potest, & nullum in donis Dei melius est. Dulcis, quia nihil dulcius caritate. Difficilis, quia cito perditur, nisi valde caute custodiatur. Ipsa nocte apparuit sanctus Pater sorori ejus in dormitorio dicens: Ego curavi sororem tuam; quæ statim currens ad ipsam, invenit sanam, Domino & sancto Dominico gratias referentem. Inveniens autem unctam se etiam unctione sensibili virgo, illam panno detersam per plures dies

apud se ex humilitate conservavit occulte. Tandem, urgente conscientia, matri & confessori suo aperuit, ut docerent, quid ageret de tam sacra penes se recondita unctione. Et cum protulisset, quod latuerat apud ipsam, confessor & mater, sororque tanta & tam nova suavissimi odoris fragrantia sunt perfusi, ut nulla ei possent aromata comparari.

XIII

[347] Erant quidam in Ungaria honesti homines, quorum filius in annis infantilibus viam universæ carnis ingressus, [Puer mortuus arbitrio S. Dominici reviviscit,] ad cælestia evolavit. Unde contristati vehementer, sanctos martyres Cosmam & Damianum pro suscitatione pueri, anxia devotione & supplici exorabant: solebant enim hos martyres jejuniis, orationibus, eleemosynis, & oblationibus præ ceteris Sanctis specialiter honorare. Sancti igitur martyres, beatæ Dei Genitricis adstante patrocinio, suorum supplicum vota Domino obtulerunt; qui de divino oraculo tale acceperunt responsum, quod consilium Altissimi hoc servi sui Dominici arbitrio commisisset. Interpellatus igitur a Regina cæli sanctisque Martyribus pius Arbiter & sapiens decrevit, tantorum intercessorum precibus annuendum. Mox puer parentibus redditur, ab angelis corpori restitutus: qui adolescens ejus, cujus arbitrio revixerat, Ordini se conjunxit, quod circa se gestum fuerat nulli dicens; qui cum studeret Parisius, novitius quidam insignis ad exitum Ordinis tentatus, nullis potuit persuasionibus retineri.

[348] [qui postea Ordinem ejus amplexus, novitio tentato istud miraculum aperuit.] Tunc zelo caritatis accensus, ut Fratrem periclitantem Domino lucraretur, eidem tentato, quod secum Dei gestum erat consilio, revelavit, affirmans, quod in conspectu Domini beatum Dominicum admirabili præ ceteris fulgentem decore, Prædicatorumque

Ordinem super omnes inenarrabili superexaltatum gloria pervidisset. Itaque quod diu latuerat, patuit, & tentatus Frater, accepta consolatione, remansit. Erat autem Frater ille, qui revixerat, valde devotus & maturus, & semper ad superna, quæ gustaverat, intentus totis viribus & suspensus: qui licet raro loquens, exactus tamen quædam de angelis & de regina cæli Virgine enarravit. Dixit autem, quod angelus lux est clarissima & excedens, de quo plus intelligere potuit, quam proferre. Asseruit etiam, Dei genitricem Virginem, corpore & anima glorificatam, superexcellenter Filio conregnare.

ANNOTATA.

Hæc prodigiosa Tripolitanæ monialis sanatio in Vitis Fratrum part. 2 cap. 35 fusius describitur, & ibidem in fine testis hujus miraculi allegatur his verbis: Hoc miraculum magna cum diligentia examinavit & scripsit Frater Ivo, Prior Provincialis Fratrum in Terra sancta, vir totius sanctitatis & religionis, apud Deum & homines gratiosus, & in linguis plurimis optimus prædicator, quem rex Franciæ & regina transeuntes mare invenerunt, & specialiter dilexerunt, & laudes ejus mirifice extulerunt.

CAPUT XXX.
Quædam revelationes ac punitiones, quas Fratres Minores ad gloriam S. Dominici Fratribus Prædicatoribus indicasse dicuntur, & repentina sanatio abbatis Cisterciensis, qui eumdem Sanctum ejusque Ordinem diligebat.

XIV

[349] Antequam ossa sacrosancta beati Dominici de primo tumulo transferrentur, [Minorita juxta pactum initum, post mortem apparens F. Prædicatori,] duo Fratres

Minores cum F. Johanne Vincentino de Ordine Prædicatorum, in via convenerunt: quorum F. Johannes unum assumens, reliquum socio suo junxit. Qui dum de Jesu loquerentur in via, factum est cor eorum ardens in ipsis, & orta est in mentibus ipsorum ad invicem quædam confidentia ex amore. Inierunt ergo inter se illi devoti & sancti viri pactum caritatis in Domino, ut qui prior de hoc seculo emigraret, superstiti in hac vita, si Dominus concederet, appareret. Post hæc verba, resumptis sociis, in suos Conventus redierunt, & infirmati sunt illi duo, qui inierant simul pactum.

[350] Mortuus est autem ille Ordinis Minor Frater in Domino, [asserit, S. Dominicum in cælo suos filios Deo offerre,] & ab angelis in sinu Abrahæ collocatur. Frater vero Johannes Vincentinus convaluit de infirmitate; cui post ægritudinem die quadam in meridie de somno evigilanti sedens ante lectum ejus apparuit Frater Minor, ad quem territus dixit: Quis es tu? Ego, inquam, ille sum, qui pepigi tecum pactum, & veni, ut spopondi. Tunc F. Johannes ait: Quomodo circa te gestum est? Ait: Amaritudo mortis, quam pertuli, omnem culpam delevit, pœnamque sustulit, & in gloriam Christi misericordia me perduxit. Et F. Johannes, Quis te, inquit, coram Domino præsentavit? At ille, Sanctus, ait, Franciscus obtulit me Domino, sicut & sanctus Dominicus offert Fratres suos.

[351] Postquam autem sacrosancti corporis translatio, in qua sanctitatem Servi sui per odorem mirificum, [& alius Minorita ægre ferens laudes S. Dominici, febri affligitur,] ut prædictum est, Omnipotens mirifice declaravit, facta est, accidit, ut quidam Prædicatorum Ordinis Frater ejus Patris præconia exaltaret. Frater Nicolaus Veronensis de Ordine Fratrum Minorum, qui præsens erat, eidem verbis stomachantibus contumaciter obsistens contradixit. Quia vero Deus corripit, quem diligit, ipsum mox febris valida arripuit, & tota nocte vexavit; ad quem visitandum

præfatus Frater accedens, dixit ei: Attende, Frater, ne hæc tibi plaga evenerit, quia dilectum Dei sanctum Dominicum blasphemasti. Tunc ille cæca mente & obstinato corde, laudantem virum gloriosum Patrem suum, acrius irridebat.

[352] Cumque circa meridiem febre invalescente, vehementius æstuaret, [& tandem facti pœnitens subito sanatur.] vexatione dante intellectum, in se reversus dixit: Vere vereor, quia Sanctum inhonoravi, aggravata est super me manus Domini, plaga crudeli me percutiens & prosternens. Voveo igitur Deo, & servo ejus sancto Dominico, quod, si meritis ipsius ab hoc dolore in hac die fuero liberatus, de cetero numquam ejus gloriæ derogabo; imo etiam derogantibus contradicam. Vix verba finierat, & sensit se continuo ab omni dolore penitus liberatum. O veneranda misericordia Dei, quæ & pœnitentis votum tam faciliter acceptavit, dolores curando, Sanctique sui gloriam ampliavit tam patenter declarando. Frater vero Nicolaus Dei in se virtutem expertus, quod circa se gestum erat, Fratribus Prædicatoribus per litteras demandavit. Mira certe dispensatione inscrutabilis misericordia Dei electos suos aliquando in veritatis lumine caligare permittit, ut postmodum in ea firmius roborentur, & veritatis splendor clarius elucescat.

XV

[353] Miles quidam honestus in Theutonia de consilio cujusdam probatissimi Fratris Ordinis Prædicatorum, [Alteri Minoritæ graviter ægrotanti] assumens Fratrum Minorum Ordinem & vitam, religiose valde & devote conversatus, labores Fratrum suorum cum omni utilitate & humilitate tractabat, & ab omnibus Fratribus amabatur. Prædicatorum vero Ordinem, per quos ad conversionem venerat, speciali prosequebatur amore, & venerabatur

honore, ipsis ad domum, in qua erat, venientibus procurans, quæ poterat, commoda, exhibensque obsequia caritatis. Tandem adeo graviter infirmatus est, ut elephantino morbo putaretur infectus: quem cum Fratres sui post Matutinas, utpote desperatum, communicassent, præ nimia debilitate soporatus, leviter obdormivit.

[354] Raptus autem in visu in quamdam perpulcram domum, vidit dominum Jesum sedentem, habitu Ordinis Prædicatorum vestitum; eratque miri decoris habitus, [ostenditur mirabilis visio,] maximeque album de subtus indumentum candore nimio delectabiliter effulgebat. Assistebant Domino omnes Apostoli, & aliqui ex prophetis, sanctique Martinus & Nicolaus episcopi, multique doctores. Aderat etiam beatissimus F. Franciscus cum multis Ordinis sui Sanctis. In illo quoque raptu sanctus ille & simplex Frater conspexit insignes viros Jordanum & Johannem episcopum, Prædicatorum Ordinis Magistros & patres; præterea juxta Magistros istos, Johannem Magdeburgensem, Zachariam Halverstadensem, Gotscalcum Lipzensem Priores, intuens recognovit. Mirabatur autem apud se, quod in tam copiosa Prædicatorum sanctorum multitudine F. Wichmannum Repinensem Priorem, nuper tunc defunctum, quem sanctum noverat, non videbat. Tunc repente dictus pater Wichmannus surgens ostendit in se, qua pollebat, gloriam excellentem.

[355] [in qua S. Dominicus] Dixit vero Salvator præsidens clara voce: Dominice, Dominice. Et exsurgens sanctus Dominicus, Adsum, inquit, Domine. Et Dominus demonstrans infirmum, Ecce, ait, amator tuus, & tuorum. Assume igitur ipsum, duodecimque legiones angelorum, eique lavacrum adhibe balnei salutaris, cunctisque tui Ordinis dilectoribus beneficia salutis semper procurare memento: quem cum laveris, indue eum sui Ordinis

vestimentis. Assumens ergo sanctus Dominicus infirmum, in dolio aureo, ministrantibus angelis, lavit ipsum; cui in illo lavacro, ut testabatur, delectatio magna fuit. Sic juxta mandatum Domini loto, vesteque suæ Religionis induto, beatus Dominicus ait: Duodecim litteras sume, & ad Capitulum Hyldense defer, ut mitantur duodecim Ordinis mei provinciis, ut quod in te factum est miraculum omnibus innotescat. Audierat quidem, quod in civitate Sosato assignatum fuerat Capitulum; nunc vero discit, quod ex causa in Hyldensem postea est translatum.

[356] [derepente & integre eum morbo liberat.] Reconditis ergo apud se litteris evigilans, rediit ad se ipsum. Cumque litteras quærens, hinc inde manus verteret, sensit corpus suum, quod tamquam leprosum ulceribus plenum exstiterat, restitutum per omnia sanitati. Sanitatem igitur & virtutem in se advertens, surrexit incolumis, ingressusque ecclesiam gratias egit domino Jesu Christo omnium Salvatori. Mane facto, Fratres, quem æstimaverant moriturum, in consuetis laboribus invenerunt: qui dum causam suæ salutis inquirerent, respondit: Sancti curaverunt me. Hujus visionis seriem is, qui sanus factus fuerat, Fratribus Prædicatoribus cum humilitate magna occultissime revelavit. Accidit hoc signum in diœcesi Havelburgensi in civitate, quæ Kyriz nominatur.

[357] [Quidam Euangelium huic Sancto proprium legere nolens in Missa ponitur,] Sanctæ memoriæ F. Ludowicus Theutonicus, qui Gardianus in Ordine suo exstiterat, Prædicatorum sincerus amator, narravit eis dicens: Fuit sacerdos quidam in quodam famosæ Religionis Ordine, qui in festivitate beati patris Dominici Missas celebrans, Euangelium illud vos ESTIS SAL TERRÆ, ejus Officio annotatum, quod proprie doctoribus & apostolicis Sanctis congruit, pronuntiare in oblatione salutaris Hostiæ recusavit. Accidit autem in anniversario ejusdem Patris

die, ut dictus Frater in suo pertinaci errore permanens, Missam quidem de sancto Dominico celebraret, præfatum tamen Euangelium prætermittens. Omnipotens vero Deus, piorum benignus corrector, famulum suum nequaquam in hujus perversi erroris stultitia reliquit. Et ecce dum dominici Corporis sacramentum secundum sui Ordinis morem in patena depositum sumere debuisset, invenit patenam totam salis massa terribiliter occupatam. Coactus itaque acerbum sal pro dulci Sacramento sumere, didicit, beatum Dominicum conditum esse sale divinæ sapientiæ & Apostolicæ doctrinæ. Compunctus igitur, exarsit in amorem, qui deviaverat per errorem.

[358] Accidit in quodam prædicti Ordinis Conventu, ut quidam erroris perniciosi spiritu seducti, [& aliqui honori ejusdem Sancti detrahentes] verbis malignis in sanctum Dei Dominicum garriendo, ipsius meritis derogarent. Erat inter eos unus Deo devotus Frater & bonus, qui ab hoc blasphemiæ malo custodierat linguam suam. Huic sanctus apparens Dominicus, dixit illi: Dic Gardiano & Fratribus tuis, ut omnia, quæ conservare voluerint, hinc efferant: incendam enim domum istam, blasphemiam, qua mihi detrahunt, vindicando. Manet namque propter hoc divini judicii sententia super eos. Quæ cum Fratribus retulisset, irridebant ipsum, phantasticum asserentes. Die ergo, qua non credebant, & hora, qua non putabant, venit ignis, ut prædictum fuerat, & omnia concremavit.

[359] Æstimantes igitur non divina ultione, sed casu hoc factum, [post iteratas frustra monitiones prævias,] impœnitentes super peccato suo, reædificare cœperunt: qui dum casulas viles & domunculas humiles, in quibus utcumque habitare poterant, erexissent, nec tamen de commisso contriti ad cor redissent, apparuit secundo ei, cui pridem apparuerat, sanctus Dominicus dicens: Dic Fratribus, ut de iis casulis, quæcumque habent, educant: delebo enim per ignem in ultionem blasphemiæ

habitacula ista. Qui dum hæc referret Fratribus, visa sunt eis quasi deliramenta verba ista. Tunc, quia non crediderunt Deo, exarsit ignis improvisus, ut prius, & flamma combussit eos, multo amplius sæviens & devastans. Sed nec tunc reversi sunt ad cor, casui plagam blasphemiæ adscribentes.

[360] Ædificaverunt igitur iterum, quæ non poterant persistere, [triplici domus suæ incendio plectuntur;] quia carebant fundamento pœnitentiæ pro commisso. Instauratis itaque structuris congruentibus, tertio apparuit illi devoto Fratri pater sanctus Dominicus dicens: Adhuc oportet, in vobis ut injuriam meam puniam & ulciscar. Tunc bonus ille Frater ait: Parce, pie Pater; quia jam pauperes facti sumus nimis. Cui sanctus Pater, Exigit, ait, Dei justitia, ut trinam de vobis capiam ultionem. Post hæc egressus ignis a Domino omnia, quæ habebant, consumpsit etiam usque ad fundamenta, penitus nihil relinquens. Si vocem Domini audissent, & non obdurassent corda sua, conversique egissent pœnitentiam, propitius fuisset Deus peccatis eorum, & non delevisset incendio habitacula eorum. Non ergo ponat homo terrestris in cælum os suum, ut Sanctis Dei detrahat: introierunt enim in potentias Domini, tenentes gladios in manibus, ut faciant vindictam in hostes suos, conculcentque suis pedibus colla regum. Judicabunt enim nationes, & dominabuntur populis; quos utique, si voluerimus, humili devotione ac supplici reverentia amicos nobis facere possumus, & patronos propitios, ut ab ipsis & cum ipsis in æternis recepti tabernaculis, lætemur in requie opulenta.

XVI

[261] In Thuringia, Alemaniæ provincia, monasterio quodam Cisterciensis Ordinis, quod Volkolderode dicitur, Moguntinæ diœcesis, erat vir valde venerabilis abbas, Dithmarus nomine, religiosus admodum & devotus,

[contra vero abbas Cisterciensis,] moribusque suavissimis adornatus. Hunc pro suæ sanctitatis reverentia honorabant ecclesiasticæ & seculares personæ, principes & nobiles, Clerus & populus, & omnes generaliter diligebant: inter omnes enim patres illius Religionis & Fratres in hac terra, sicut sol super sidera, effulgebat: eleganti namque statura spectabilis eminebat, benignitate multa præditus, sermone dulcis & affabilis, misericors in pauperes & afflictos, in monachos devotus & humilis, & de observantia Ordinis & pacis solicitus, utilitateque monasterii procuranda industrius & discretus.

[362] [qui S. Dominicum & ipsius Ordinem amabat, isto Sancto ei apparente,] Hic gloriosus pater Deo dilectus, & hominibus pariter acceptus, singulari quadam devotione ad beatum Dominicum ferebatur, omnes personas Ordinis ab eo instituti sincero corde complectens & benefica caritate. Unde Conventibus prædicti Ordinis sibi vicinis largas frequenter conferebat eleemosynas, & nihilominus familiaribus Fratribus nonnulla solatia impendebat. Dum hæc indefessus ageret, contigit, eum ad generale Capitulum euntem in quodam cœnobio sui Ordinis graviter infirmari: quem dum medicus visitasset, infirmitatisque circumstantias considerasset, desperans de vita viri, pronuntiavit, eum in proximo moriturum. Licet taliter loqueretur, erat tamen cor abbatis fiduciam habens in Domino & meritis sancti Dominici servi ejus. Cumque nimia oppressus debilitate jaceret anxius, vidit vigilans sanctum Dominicum cum socio introëuntem ad se. Sedit autem sanctus Dominicus ad caput lectuli, socius ad pedes ex adverso. Abbas vero putabat, quod Fratres aliqui venissent ad eum gratia visitandi, & sanctum Dominicum non cognovit. Tunc dixit sanctus Dominicus ad infirmum: Confortare, abba, in Domino, & non paveat cor tuum, quia non morieris tu; sed vives, & de hac infirmitate protinus convalesces. Dicit ei infirmus: Unde hoc nosti, dilecte mi? Respondit Sanctus: Ego sum Dominicus servus

Altissimi, qui Fratrum Prædicatorum Ordinis institutor exstitit, quem sincero corde hactenus dilexisti; & nunc missus sum a Domino tibi hæc salutis tuæ gaudia nuntiare.

[363] [statim a periculoso morbo liberatur.] Audiens abbas, sanctum adesse Dominicum, exhilaratus nimis sperabat, se cum tam dilecto Patre propensius locuturum. At ille declinaverat, atque transierat absque mora. Abbas autem confortatus a sancto Dominico, recepta plena sanitate, convaluit. Sequenti die medicus, qui eum moriturum autumaverat, supervenit, & quæsivit, quomodo mortis periculum evasisset. Et dixit ei abbas: Non carnalis medicinæ industria, sed supercælestis unctionis gratia me sanavit. Vixit autem postea pluribus annis, beatissimæ virginis Dei Mariæ specialis amator & devotissimus famulus abbas Dithmarus, proficiens in omni bonitate, Fratrumque Prædicatorum amicabili caritate, quos etiam in extremis constitutus, successori suo diligentissime commendavit. Defunctus est tandem in senectute bona, conversatione & devotione eximia, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo tertio, quinto Idus Octobris.

CAPUT XXXI.
Bulla Gregorii IX Pontificis, qua eximium Prædicatorum Fundatorem albo Sanctorum inscribit.

XVII.

[364] Exemplar epistolæ quam dominus Papa Gregorius nonus direxit per totam Ecclesiam de canonizatione sanctissimi patris nostri Dominici almi confessoris. [Papa epistolam dirigit ad viros in ecclesiastica dignitate constitutos,] "Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus Fratribus archiepiscopis & episcopis, &

electis filiis abbatibus, decanis, archidiaconibus, præpositis, Prioribus, ceterisque ecclesiarum prælatis, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & Apostolicam benedictionem.

[365] Fons sapientiæ, Verbum Patris, Dominus Jesus Christus, [desumptisque ex sacra Scriptura comparationibus, significat,] cujus natura bonitas, opus misericordia, redimens & renovans, quos creavit; qui vineam, quam de Ægypto transtulit, usque ad consummationem seculi non relinquit, sapienter signa propter instabiles mentes innovat, & mirabilia propter diffidentiam incredulitatis immutat, dum in Ecclesiæ nascentis exordio, post obitum S. Moysi, videlicet finem legis, ascensurus equos in Euangeliorum quadrigis, quæ vere sunt sanitas, arcu sacri eloquii, quem, donec Judæus infirmetur, intenderat, & juramentis, quæ in patribus nobis disposuerat, suscitatis, confidentiam Jericho, gloriam mundi, quem prædicationis fremitu, obstupefactis gentibus, vicerat, calcaturus, viam equis suis in mari faceret, & in Raab salutem latitudinis gentium signo coccineo figuraret.

[366] In prima quadrigarum quatuor, egredientium, in Zacharia, [quomodo Deus post primos novæ Legis prædicatores,] de medio duorum montium æreorum protulit equos rufos, populorum principes, fortes terræ: qui per obedientiam fidei Deo Abraham, patris credentium, in fundamentum novi fœderis adhærentes; ad ducis instar tinctis de Bosra, id est tribulationis angustia, vestibus cuncta signa suæ militiæ rubricarunt, ut pro futuræ gloriæ gaudio præsentem gladium non timentes, effecti martyres, id est testes novæ legis, libro confessionis voce subscriberent, & forinsecis miraculorum signis, ad stipulationum robur appositis, librum & tabernaculum, quod Deus, & non homo fixit, ac euangelici vasa ministerii, non brutorum, sed rationabilium

hostiarum sanguine tingerent, & in universam spatiosi maris faciem sagena prædicationis expansa, multiplicatam super numerum arenæ maris, de cunctis, quæ sub cælo sunt, nationibus Ecclesiam congregarent.

[367] [aliasque Religiosas congregationes] Sed quia præsumptio multitudinem, & malitia subsecuta est libertatem, in quadriga secunda sub colore, qui lugentibus & pœnitentibus congruit, equestrem cuneum deputavit, qui ad claustrale desertum ductus per spiritum sub novo Israëlis auriga, sanctissimo Benedicto, velut sub altero Helisæo, filii prophetarum, communis vitæ bonum, occasione multitudinis perditum, in jucundæ cohabitationis grata societate restituit, & sic unitatis scissum rete reficiens, ac per bona opera pietatis ad terram Aquilonis, unde omne malum panditur, proficiscens, eum fecit in ingressis thesauros nivis, & contritis corde quiescere: qui dedignatur in corpore peccatis subdito habitare: post quos quasi lassum renovaturus exercitum, & redditurus jubilum post lamentum, applicitis ad quadrigam tertiam equis albis, Fratribus Cisterciensis Ordinis & Florensis, velut tonsarum greges, geminæ caritatis fœtibus uberes, de pœnitentiæ lavacro fecit ascendere, sancto Bernardo, ariete ovium in virtute spiritus, qua ex alto indutus exstitit, & in abundantia frumenti vallium præeunte, ut transeuntes liberati per eum, in fortitudine clament ad Dominum, dicant hymnum, & ponant castra Dei exercituum super mare.

[368] [excitaverit Ordinem Prædicatorum,] Novo igitur Israële his tribus agminibus, turmis totidem, quas Philistiim fecerant, occurrente hora undecima, cum dies jam declinasset ad vesperum, & propter iniquitatis abundantiam, caritate plurimum frigescente, vergeret justitiæ radius ad Occasum, quia vineam, ad quam pater-familias operarios diversis temporibus, denarii conductos

conventione, præmiserat, & quam sua dextera plantaverat, non solum vitiorum vepres & spinæ pervaserant; sed jam propemodum vulpeculæ demolientes, convertere in alienæ vitis amaritudinem intendebant, adversus infestissimam multitudinem, militiam adunare voluit promptiorem. Et sicut in præsentiarum cernimus, post trium signis differentium tirocinia quadrigarum, in quadriga quarta equos varios & robustos, Prædicatorum & Minorum Fratrum agmina cum electis ducibus simul in prælium directurus, spiritum sancti Dominici suscitavit, & ei, velut equo suæ gloriæ, præbens fidei fortitudinem & fervorem, divinæ prædicationis hinnitum circumdedit collo ejus: qui gerens a pueritia cor senile, ac in mortificatione carnis eligens vivere, vitæ requisivit auctorem, & Deo deditus, ac in Nazaræum sub beati Augustini regula consecratus, sedulum circa sancta Samuëlis imitatus obsequium, in castigatione desiderii piissimum Daniëlis continuavit affectum, justitiæ semitas & Sanctorum vias strenuus athleta custodiens, & velut ad momentum de tabernaculo Domini, de militantis Ecclesiæ magisterio ac ministerio non discedens, carnem spiritui & sensualitatem subjiciens rationi, & factus unus cum Deo spiritus, totus in eum per excessum mentis pergere studuit, & sobriæ compassionis studiis a caritate proximi non recessit: quo sagittante delicias carnium, & vulnerante mentes lapideas impiorum, omnis hæreticorum secta contremuit, omnis Ecclesia fidelium exsultavit.

[369] Ætate crescente, crevit & gratia; quandoquidem inexplicabile gaudium de zelo concipiens animarum, [cujus pium Fundatorem ob virtutes & miracula] ad eloquia Dei dedit animum, & per Euangelium Christi multos generans in conversione tam strenuæ multitudinis Euangelicæ dignitatis officium perficiens, nomen & opus in terra meruit obtinere magnorum. Pastor & dux inclytus in populo Dei factus, novum Prædicatorum Ordinem

instituit meritis, ordinavit exemplis, nec miraculis confirmare desiit evidentibus & probatis: nam præter opera sanctitatis, & signa virtutis, quibus in carne positus claruit, diversorum curatis languoribus, loquela mutis, visu cæcis, surdis auditu, gressu paralyticis, & sanitate pristina multarum generibus invaletudinum restitutis, aperte patuit, qualis spiritus in ejusdem sanctissimi gleba corporis habitavit.

[370] Cum igitur ex multa familiaritate, quam nobiscum, [numero Sanctorum adscribit,] in minori constitutis officio, habuit, argumenta sanctitatis ipsius ex insignis vitæ testimonio constitissent, essetque postmodum de miraculorum veritate dictorum facta nobis per testes idoneos plena fides; Nos cum commisso nobis grege Domini confidentes, ejus posse suffragiis per Dei misericordiam adjuvari, ut cujus in terris solatium gratiosæ familiaritatis habere meruimus, ejus in cælis potenti patrocinio gaudeamus, ipsum de fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium tunc apud Sedem Apostolicam consistentium prælatorum, catalogo Sanctorum adscribi decrevimus, statuentes firmiter, ac universitati vestræ præsentibus injungentes, ut Nonis Augusti ante diem, quo, posita carnis sarcina, dives meritis penetravit in sancta, similis Sanctorum factus in gloria, ejus natalitia celebretis, & faciatis solenniter celebrari, quatenus ipsius precibus Deus, quem vivens coluit, exoratus, gratiam in præsenti seculo, & gloriam nobis tribuat in futuro.

[371] Nos vero tanti Confessoris venerabilem sepulturam, [& festa ejus luce indulgentias largitur.] quæ miraculorum fulgoribus generalem illustrat Ecclesiam, cupientes dignis Christianæ devotionis honoribus frequentari, vere pœnitentibus & confessis, illam in festivitate præfata annis singulis cum devotione ac reverentia debita visitantibus, de omnipotentis Dei misericordia, &

beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi, unum annum de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Spoleti V Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno VIII".

CAPUT XXXII.
Mystica quædam visio ac revelatio de S. Dominico & S. Francisco, eorumque Ordinibus.

XVIII.

[372] Hoc in loco interserere opportunum omnino judicavi & congruum ea, [Eremita quidam dicitur vidisse] quæ Spiritus sanctus ad commendationem Sanctorum suorum Dominici & Francisci patrum nostrorum, nec non & Ordinum, quos per ipsos instauravit, dignatus est suis fidelibus revelare. Ex gestis sancti Isidori Hispalensis sequens revelatio est conscripta, quæ circa principium Ordinum Fratrum Minorum & Prædicatorum, adhuc in carne viventibus sancto Francisco, sanctoque Dominico, ad commendationem utriusque & robur cælitus est ostensa; quam conscriptor miraculorum beati Isidori, qui tunc temporis magnis prodigiis coruscabat, domino Jacobo Tusculano episcopo transmisit, ita scribens:

[373] [similitudinem seu figuram alatam] Advenit quidam eremita de partibus Asturiarum, nomine Johannes, qui miræ abstinentiæ in nostra regione habetur famosus, qui a beato Isidoro fatebatur se missum, & ut, quæ asserebat, scriberem in præsentia quorumdam FF. Prædicatorum, imperavit dicens: Cum essem in oratione hora diei nona, vidi cujusdam venerabilis pulcritudinis similitudinem corporis sex alas habentem; ex quibus duæ supereminebant capiti, duabus volabat, & duabus totum corpus tegebatur. Hujus similitudinis caput erat Christus filius Dei, & facies ejus rutilabat, ut sol clarissimus: in circumferentia ejus aureum diadema fulgebat. In

superiori diadematis parte, beati Petri Apostolorum principis, & successorum ejus Romanorum Pontificum facies refulgebant; atque ad ejus dorsum Pauli, Jacobi, & ceterorum Apostolorum & Euangelistarum vultus decori gloria in ordine apparebant. Ad lævam autem veteris Testamenti patriarcharum & prophetarum facies consistebant, inter quos S. Abraham, S. Moyses, & S. David ceteris erant pulchriores. Salomonis autem locus vacuus tenebatur; diversarum tamen gemmarum ornatu conscriptus erat.

[374] [in qua Christus & Deipara] Inter faciem & pectus similitudinis, Dei Genitricis Mariæ facies cum ineffabili claritate & gloria celsior assistebat: hinc inde S. Johannem Baptistam & S. Johannem habens Apostolum & Euangelistam. In alis etiam singulis doctores ecclesiæ duodecim; in eminentioribus alis S. Augustinus & S. Hieronymus, tenentes libros & phialas aureas; in mediis alis S. Gregorius habens sagittas igneas & arcum extentum, & S. Isidorus Hispalensis ignem & gladium fulgentem nimium, ex utraque parte acutum. In iis vero alis, quibus tegebatur corpus, S. Ambrosius & S. Hilarius tenentes thuribula aurea, & fumus aromatum odoris suavissimi in conspectum Domini ascendebat. Ex thuribulo atque thymiamatis odore terris immerso multi mortui resurgebant.

[375] [cum innumeris Sanctis repræsentabantur,] Horum doctorum singuli erant in alis singulis, & cum unoquoque eorum Sanctorum facies, qui quiescunt in provinciis, ubi maxime ipsi doctores verba vitæ docuerunt. Omnes alæ diversis insignitæ erant gemmis & coloribus, & in eis multitudo vultus Sanctorum. Ubi etiam super humeros superiores alæ mediis jungebantur, S. Martinus episcopus eminebat, tenens Christi Euangelium, & S. Nicolaus Myrensis vetus Testamentum: quo autem mediæ alæ jungebantur eis, quæ corpus tegebant, erant S.

Benedictus & S. Bernardus, lucernas splendidissimas tenentes in manibus. Miræ magnitudinis & pulcritudinis erat similitudo, & manus ejus extensæ & candidæ, & pedes ejus recti erant & igniti, & sub pedibus ejus duæ rotæ igneæ, undique splendidos radios emittentes. Spiritus vitæ & facies hominis erat in rotis.

[376] Quando similitudo volabat per aëra, in momento ferebatur ab Occidente in Orientem, [quam S. Dominicus ac S. Franciscus] a Septemtrione in Meridiem, & iterum revertebatur in locum suum pristinum; quando vero descendebat ad terram, beatissimi Franciscus & Dominicus, & ipsi senas alas habentes, Ordinis FF. Prædicatorum & Minorum primi, similitudinem ducebant; habebat enim Fanciscus funem interius innexum rotis, & Dominicus catenam auream similiter rotis innexam. Funiculus Francisci triplex & tricolor; scilicet rubeus, albus, & viridis: aspectus ejus tamquam fulgur; Dominici albus tamquam nix: eorum operatio ad mortuorum vitam, sanitatem ægrorum, & Christi Ecclesiam decorandam. Oculi autem Domini, Apostolorum & Euangelistarum, patriarcharum & sex doctorum, sex alas regentium, erant continue intendentes in Franciscum & Dominicum.

[377] Rotæ volubiles erant, & tanta celeritate movebantur per terram, [ubique comitabantur,] quanto volatu ferebantur per aëra. Quando similitudo ducebatur per terram, vestigia rotarum imprimebantur lapidibus, & liquescebant quasi cera: quando ducebatur per loca plena & arida, vestigia rotarum erant madida, acsi a rotis largissima flueret aqua; quando autem per maria & flumina, rotarum vestigia remanebant ignea; quando vero per loca lutosa, nulla omnino apparebant impressionis vestigia, nisi exsiccato luto in aridam verterentur. Si volatu similitudo ferebatur, Franciscus & Dominicus similitudinem sequebantur, & ipsi totis viribus adjuvantes. Et sonitus eminentium alarum, sicut sonitus musicorum;

sonitus mediarum alarum, sicut sonitus tubarum & cornuum adhortantium ad bellum; & sonitus earum alarum, quæ corpus operiunt, sicut sonitus aquarum multarum. Sonitus rotarum, quasi sonitus tympanorum, & ferrariorum contra incudem ferientium.

[378] Aspiciebam; & ecce draco ingentis magnitudinis, gallus, [& quam contra draconem aliasque bestias defendebant.] & multæ vulpes, mulierum & diversarum bestiarum facies habentes, insequebantur similitudinem: & horum unus erat labor, rotarum scilicet vestigia & impressiones totis viribus destruere ac calcare. Dum igitur Franciscus & Dominicus cum summa diligentia & suavissima harmonia per universum orbem similitudinem ducerent, super terram & per omnes vicos universi cantarent dulciter alleluja, adhæsit draco rotis & similitudinis cursum fere per dimidiam detinuit horam. Tunc Franciscus & Dominicus quasi dolentes in similitudinem contra draconem concitaverunt tumultum, & in omnibus alis & rotis personuit buccinæ clangor & belli clamor, atque Francisco & Dominico exercitus populorum, & principum accrevit innumerabilis multitudo; qui contra draconem similitudinem impellentes, confracto capite, draco interiit. De capite draconis innumerabiles stellas Franciscus & Dominicus excusserunt, qui decorem nimium similitudini attulerunt: quæ gallus ut vidit, dolens, se rotarum vestigia pro viribus delevisse, in locum, unde ceciderat, volavit, & in pectore similitudinis locum accepit, & omnes Sancti exultationis voce laudabant Deum, Latine & Græce dicentes: Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.

[379] [Deinde terribilem bestiam abyssi vulnerant,] Post hæc, dum universa viderentur tranquillitate perfrui, bestia terribilis surrexit de abysso. Anteriora ejus mulieris erant similia, posteriora leonis, & cornua ferrea deaurata in capite ejus. Loquebatur suavia & placentia, atque

lingua viperea infundebat occulte venena. Ad similitudinem dolose accessit, catenam Dominici fregit, & funem Francisci, rotasque in parte evertit. Lætatus est aries super bestia, & coronam æream deauratam accepit ab ea. Adhæserunt vulpes bestiæ, & spem suam posuerunt in ea. Obtenebrata est similitudo, & partem exercitus Sanctorum bestia interfecit; sed bestiæ doli memores Franciscus & Dominicus, accepto de manu Gregorii arcu & sagittis, & Isidori gladio, bestiam in manu valida expugnabant. Abbreviati sunt dies bestiæ, atque ignis a Domino exiens, bestiam & multas vulpium vorando consumpsit.

[380] [& cum sic pulchrior facta esset similitudo,] Facta est similitudo solito pulchrior, & usque ad terminos universæ terræ alas suas expandit. Instauratæ sunt rotæ, & funiculus Francisci, & catena Dominici eis indissolubiliter insertæ sunt, & earum splendor in septuplum coruscabat. Evanuerunt vulpes, & nec una quidem superfuit. Lætatus est lætitia sempiterna populus Sanctorum in Francisco & Dominico, & eis laudibus & canticis applaudebant. Aries vero considerans, hactenus se errasse, dolore cordis erubuit, & coronam acceptam a bestia fregit, & pedibus conculcavit. Respexit Dominus arietem, & fontem vivum perennem ostendit illi, in quem descendens, candidior nive factus est. Datæ sunt illi alæ a Domino, & corona aurea. Volavit aries, atque in pectore similitudinis locum obtinuit. Et facta est multitudo quasi arenæ maris innumerabilis, Latine, Græce & Hebraïce laudantium Deum, & dicentium alleluja. Et tuba de cælo mugiente, vox in parte dulcis & in parte terribilis audita est dicens: Mortui, qui in pulvere terræ dormitis, surgite: appropinquabit enim hora misericordiæ & judicii. Et continuo surrexerunt, & in conspectu Dei & similitudinis steterunt. Et libri aperti sunt, & discussa sunt merita singulorum; & in similitudine mansionem meruerunt multi, atque alii in stagnum ignis ardentis missi sunt. A

similitudine ignis exiit, & totam terram exurendo splendidiorem auro reddidit.

[381] [angeli ambobus Sanctis gratulabantur,] Igitur perfecta est similitudo decore ineffabili & ab inenarrabili angelorum multitudine congratulantium Francisco & Dominico, Deum laudantium, quia in his militibus triumphavit in Ecclesia, delata est in cælum. Et factus est cæli & terræ color inæstimabiliter delectabilis, & vox suavissima continue personabat undique laudantium atque dicentium: Est Deus omnipotens omnia in omnibus, & regnabit in æternum, & omnes Sancti ejus cum eo. Facta est hujus visionis revelatio anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo sexto.

[382] [quibus obscura quædam futurorum prædictio additur.] Præterea interrogatus a nobis, quæ sit causa vel occasio, quare funis Francisci aut catena Dominici separetur a rotis, vel qualiter Antichristus poterit dominari: Afficientur, inquit, Sancti tædio propter luxus Religiosorum cupiditatem, & avaritiam prælatorum. Surgent reges & principes contra Clerum propter possessionum & divitiarum affluentiam, & regnum in se ipsum divisum desolabitur. Tunc homo peccati, proditionis filius revelabitur, regnum & sacerdotium & imperium obtinebit, terram gratuito dividet, contra Deum & Antistitem Romanum loquetur, atque sanctorum Patrum traditiones evertet. Studio autem concordante Sanctorum, omnia in statum debitum convertentur, ita ut unusquisque gradu proprio sit contentus, Romanus Pontifex se esse Christi vicarium glorietur. Hæc ideo vestræ scripsi paternitati, quia vos prudentes inter gramina colligere flores scitis.

XIX

[383] Ex secretissimis & verissimis revelationibus sumpta sunt, [Alia revelatio explicat,] quæ sequuntur. Cum dominus noster Jesus Christus, sicut promiserat, discipulos electos Apostolos accepisset ad semet ipsum, & essent, ubi ipse est, viventes, sicut & ipse vivit, in gloria, cœperunt lapsu temporis magistri negligentius agere, populusque immemor multitudinis misericordiæ Dei a mandatorum ejus aberrando rectitudine deviare. At Deus misericors pater omnium nostrorum, electorum suorum curam gerens, uno tempore duos, quasi gemellos de sponsa sua, scilicet Ecclesia, per gratiam progenuit filios fratrum suorum fidelium in salutem; quos genitrix Ecclesia uberibus de cælo tam copiosa dulcedine, quæ exhauriri non potest, plenis fideliter enutrivit. Hæc sunt duo testamenta, quibus omnes Dei filii per matrem Ecclesiam educantur. Hujus matris gemini Fratrum Minorum & Prædicatorum Ordines duo sunt, quorum radices & origines, beatissimi Franciscus & Dominicus exstiterunt.

[384] Mihi vero de divina providentia admiranti dixit Dominus: [cur Deus S. Dominicum & S. Franciscum miserit in mundum,] Servum meum electum Franciscum ad hoc in mundum destinavi, ut clericorum avaritiam malam, irrationabilem & detestabilem ostenderem, quæstumque inutilem & damnabilem confutando libertatem misericordiæ imitabilem, humilitatemque virtutum omnium eximiam in ejus conversatione mihi placitam declararem, paupertatemque euangelicam cunctis venerabilem, meisque conspectibus acceptabilem comprobarem. Inani autem gloria, mundique fastu tumentibus ac superbis laïcis ipsum crucis præferentem stigmata formam statui & speculum exhiberi recognoscendi infirmitatis propriæ pravitatem. Et famulum meum Dominicum verbi mei bajulum ac prædicatorem inclytum ad incredulorum duritiam, hæreticorumque perfidiam conterendam direxi, Ecclesiæque meæ aream ab erroribus doctrinæ exempli

ventilabro permundandam. Dedi eum in lucem gentium, ut sapientibus & insipientibus debitor illuminet eos, qui in tenebris & in umbra mortis sedent, dans salutis scientiam plebi meæ, fiantque oris ejus verba sustentatio lassorum, consolatio afflictorum, & medicina saluberrima peccatorum.

[385] Hi sunt duo filii novissimi Jacob patriarchæ senescentis, [& postquam laudavit eorum virtutes,] qui extremitate genituræ, singularitate amoris, nominumque significationibus duos Ordines præfigurant: augmentum enim doloris & dextræ filii nuncupantur; dextera enim Domini faciens virtutem, a tribulatione malorum & dolore exaltans eos auget & multiplicat super numerum, in omni tribulatione consolationibus suis lætificans animas eorum Hos igitur dilectionis suæ filios Pater æternus multitudinis Sanctorum patres effectos honoravit in filiis, constituens eos super omnem terram. Generatio autem & gloria eorum non derelinquetur a Domino, & cum semine eorum bona perpetuo permanebunt. In præsenti etiam vita quis enarrabit, quanta a Patre misericordiarum hi præcordiales filii benevolentia foveantur. Abstulit a cordibus eorum solicitudinis jugum gravissimum, volens eos tantummodo cum Domino suo solicitos ambulare, & omnium ecclesiarum solicitudinem corde & opere exercere. Misit proinde spiritum suum in corda filiorum hominum, ut honorificent eos, suscipientes sicut angelos, ad se verbi Dei gratia venientes.

[386] [auctoritatem, potestatem,] Antiquorum quoque mirabilium suorum memoriam faciens Altissimus, qui per quadraginta annos Israël manna pavit in eremo, ipse per omnia mundi climata his pueris suis largitur gratuito victui necessaria, & nihil deest eis. Et quod abundantius est, cibat eos pane vitæ & intellectus, verbi, quod procedit de ore Dei, in quo solo vivit homo, quod est solidus perfectorum cibus, & panis cor hominis corfirmans, quem

de manu Domini acceptum edunt, & satiati distribuunt populis tempore opportuno. Ut ne quid desit gloriæ filiorum Dei, gladii ancipites auctoritatis & scientiæ in manibus eorum sunt: ligant enim reges & nobiles alligatura pœnitentiæ salutari; faciunt autem vindictam in nationibus, increpationes in populis, peccata dijudicando, Deique justitiam intonando. Hæc est hereditas servorum Dei, & gloria, qua filii Sanctorum per universalem Ecclesiam sublimantur, quam Patrum humilitas, devotio, & caritas posteris prævaluit impetrare.

[387] [Ordinesque ab illis institutos] Hos viros gloriosos, duces & patres inclytos sequitur piorum filiorum & expeditorum militum innumera multitudo. Verumtamen non sunt inventi similes illis, qui ad tam eminentem puritatis prærogativam, sanctimoniam vitæ, disciplinæ rigorem, Religionis observantiam, abstinentiæ parsimoniam attingerent, fervoremque tam inæstimabilis caritatis ac zelum proximorum salutis, devotionis studium, omniumque perfectionem virtutum potuerint adæquare. Heu, heu, heu! Quot sanctissimæ consuetudines, quot pietatis humilitatisque exercitia, quot spiritualis disciplinæ studia, & regulares observantiæ saluberrimæ defecerunt; quæ omnia Patres illi devotione fidelissima servaverunt, & servanda posteris exemplo efficacissimo docuerunt, & auctoritate firmissima mandaverunt!

[388] [nonnulla futura obscure prædicit,] Quanto autem igniti fervoris devotio, paupertatisque Christi desiderabilis & affectuosa imitatio tepescere cœpit, & non capere incrementum, tanto periculosius imminet exterminium: sicut enim imminente eversione Babylonica, regem sanctum Josiam, zelatorem legalis justitiæ synagoga Moysi progenuit, ita imminente Antichristi tyrannide, generabit Ecclesia Agni Sponsa statum duorum Ordinum perfectionis altissimæ, qui fideles contra draconem virulentum confortabunt, & ab ipsa bestia

pessima conterentur martyrio coronati. Et erit Romani dignitas imperii exordium ejus, excelsaque & sancta Religio ejus annorum exigui temporis numero trium denariorum terminata. Cessent nunc interim præsentium Ordinum rectores cum austeritate imperare subditis: nam durum imperium contemptum provocat, & scissionem inducit.

ANNOTATA

Iste Joannes eremita nobis hactenus ignotus est, ac propterea auctoritatem sequentis visionis erudito lectori dijudicandam relinquimus.

CAPUT XXXIII.
Aliæ mirabiles visiones de primitiva sanctitate Prædicatorum, & magna eorum gloria in cælo.

XX

[389] Exordium hujus Ordinis primitivum ardenti caritatis deificæ fervebat calore, eximiæque puritatis munditia candens, [Quidam videt, primitivam Prædicatorum sanctitatem] velut lilium, fragrabat odore, fictionis hypocrisisque nescius, veræ simplicitatis effulsit decore. Itaque Dominus dixit ad me: In hoc Prædicatorum Ordine duo, id est statum cultum, & fructum multum, adeo complectens amo, quod eisdem conjucundans, semper arrideo ex mei beneplacito cordis multo. Ipsi namque totis utriusque hominis sui viribus studiose prædicant meæ gloriam majestatis: prodit enim ex eorum intimis vehemens gemitus, præcordialis fletus, desiderium mundum, solicita cogitationum restrictio, humilitas fida, caritas jucunda, frequens mutatio peregrina. Porro exterius resultat ministerii sacri devota solennitas, prædicationis utilitas, absolvendi peccatores auctoritas,

afflictorum pia & dulcis consolatio, nutantium confortatio, Catholicæque unitatis salutaris connexio. Hæc quoque dixit Dominus: Eleemosyna, quam pro nomine meo larga ipsorum tribuit inopia, paupertasque largitur prodiga, accipientium culpas diluit ac minuit, diabolum elidens expellit per virtutem euangelicæ paupertatis.

XXI

[390] At ecce mihi exsuli non desideranti, futuram Prædicatorum gloriam dignanter Omnipotens revelavit, [in cælo copiose compensari,] & vidi in choro Cherubim sedes eorum admirabiles, præmiaque singularia meritorum. In anteriori parte sedium duo candelabra lucentia, quæ sunt ardens caritas & exempli claritas cum intentione sincera; in interiori vero sedis sella ac reclinatorio ineffabilis pausatio, admirabilisque requietionis dulcedo. Pro labore cursus & itineris, speciosi facti sunt pedes eorum, decorati margaritis & lapidibus, de quibus optarem coronam meo capiti superponi. O Prædicatores, cur ad prædicandum tam inviti ora laxatis & aperitis labia? Quare sic graves estis audire culpas pauperum, & inclinare aurem vestram in ora peccatorum? Ego vidi spiritum oris vestri egredientem, tamquam fumum aromatum ad thronum majestatis æternæ, qui vobis sapientiam inspiravit, vestri confortem officii Filium Dei glorificantem cum sancto Spiritu, qui gratiarum omnium est largissimus distributor.

[391] [& eorum Ordinem usque ad extrema tempora perseveraturum.] Orta est aliquando gravis quorumdam fallacium doctorum, aliorumque, qui avaritiæ student, peccatorum adversus Ordinem electorum veritatis lucidæ Prædicatorum persecutio; quibus ex intimis animæ meæ visceribus compatiens, oravi Dominum, ut in Ordine tam necessario Ecclesiæ suam gloriam conservaret. Et dixit Dominus ad me: Quamdiu eos tenere meæ placuerit

voluntati, impossibile est, eos per hominis cujuspiam quantamcumque malitiam aboleri. Et dixi ad Dominum: Numquid, mi Domine, usque ad consummationem seculi manebit Ordo iste? Et respondit mihi Dominus: Usque ad extrema tempora permanebit.

XXII

[392] Consuetudo mihi erat ad sepulcra piorum accedere defunctorum, [Deinde narrat, quomodo sacerdos ejusdem Ordinis] ipsosque tamquam Dei domesticos salutare. Accidit autem, ut quidem sacerdos de Ordine Prædicatorum a me more solito salutatus in tumulo, ad suæ me cælestis susceptionis solennia invitaret. Et ecce universa illa supernorum civium multitudo in occursum se illius felicis animæ per suas cohortes & turmas ordinabat, cum gaudio processura. Venit itaque dux & princeps exercitus sacri Prædicatorum Ordinis gloriosus Dominicus cum filiorum suorum multitudine copiosa, qui singuli serta deferebant aurea ineffabiliter micantia, prout in carne positis promereri contulit misericors Dei clementia. Occurrens vero Pater de exsilio revertenti filio, dux triumphanti militi de prælio coronam protulit in morem solis mirifice radiantem, propter quod ipsius exemplorum vestigia fuerat imitatus.

[393] [a sancto Fundatore suo] Excellebat tamen incomparabiliter omnes filios Pater excelsus in gloria: universorum enim merita, ejus sunt beatitudinis incrementa. Byssus namque & purpura viridisque coloris jucunditas ipsius indumentum ornabat, veritatis doctrinam cum patiendi desiderio exprimens, ac innocentiam virginalem. Sequebantur autem Prædicatores, ac eorum consiliis adhærentes, insigne quoddam, quod præferebatur, vexillum, quod nulli, nisi ipsorum, erat congruum dignitati. Sic illa beata Fratris anima sedenti in throno oblata, pro obedientia grata, pro

paupertate voluntaria, pro abjectione accepta, de manu ipsius divitias accepit & gloriam, atque perpetuam libertatem.

[394] [in gloriam receptus fuerit,] Gratias igitur agens dixit: Gloria tibi, Domine, pro talentis mihi traditis, pro iis quoque per tuam gratiam conservatis, quodque tua Majestas mihi misericorditer condescendit. Et inclinans Majestati, conversus ad Fratres cum exultatione multa excipitur. Dixitque illi pater Dominicus gloriosus: Bene venisti, dilecte fili; intra in gaudium Domini tui alleluja. Tunc in jubilo mihi influente divinitus vidi felicem illam animam summæ Trinitatis beatis amplexibus dulciter & inseparabiliter inhærentem. Vere non est personarum acceptio apud Deum: ecce enim mendicus cum gloria susceptus, sicut signaculum positus inter brachia Altissimi delectatur.

XXIII

[395] Vidi; & ecce triplex privilegiatorum exercitus Sanctorum, [& quomodo simul videret] indumento splendidus, cantu jucundus, serto redimitus, in conspectu Domini apparuit gloriosus. Erat candoris lilii vestimentum virgineum, Prædicatorum igneum solis fulgorem præferens, martyrum roseum valde rutilans. Virginum serta fuerunt multiformia, martyrum grandia & evidentia, Prædicatorum florida & fragrantia, quæ sunt Dei verba. Hæc præcellentia agmina simul juncta cum ineffabili ducentes choros lætitia coram throno sua depromebant modulamina. Et egrediens inde fluminis triplex impetus, mentes ipsorum debrians voluptate, ora complevit jucunditate.

[396] Tunc Prædicatorum cœtus intonans voce altisona conclamabat dicens: [triplex agmen privilegiatorum,] Te magne laudamus Domine, quia digni inventi sumus tua

sequi vestigia, pauperes effecti voluntarie & abjecti. Te adoramus, Pastor æterne & bone, quia oves, pro quibus animam tuam posuisti, derelictas a mercenariis, errantes congregare, reducere, pascere, in tuoque ovili meruimus collocare. Præferebatur his miri decoris eximiique ornatus vexillum, ceteris omnibus incommutabile Sanctis, quod aspicientes sequebantur cum gaudio, qui in carne positi Prædicatorum fide & dilectione consiliis adhæserunt. Exclamabant autem & martyres sancti dicentes: Benedictus es, Domine Jesu, Fili Dei, agnus immaculatus, cujus innocens sanguis nos purificans, sanctificavit mortem nostram, conformes nos & socios tuæ beatificæ & divinissimæ passionis. Tibi laus & gloria alleluja.

[397] Insonuit quoque vox dulcisona pudoris virginei, [seu gloriosorum Prædicatorum.] in æternis tabernaculis mellifluam reboans armoniam dicens: Sanguis tuus impollutus, dulcis Jesu, & meus unum sunt ineffabili unione. Amor tuus & meus unum sunt inaccessibili caritate. Tuum os & meum inosculabile unum sunt propter inscrutabilem veritatem. Tuum pectus & meum intactum unum sunt propter incorruptionis integerrimæ sanctitatem. Hæc hujus concentus verba capere potui; organici autem amotis suavitas & resonantis affectionis dulcedo verbis non exprimitur, nec depingitur atramento.

ANNOTATA.

Nescio, an hæc ad superiorem revelationem pertineant, & utrum hæc atque sequentia eidem personæ an diversis adscribenda sint.

Hic iterum conqueri cogimur, quod Theodoricus auctores similium mysticarum visionum distincte & nominatim non expresserit, ut de fide eorum cautius aut certius judicaremus.

CAPUT XXXIV.
Novem orandi modi, quibus Sanctus utebatur, & duo exempla, quæ alibi omissa sunt.

XXIV.

[398] A sanctis doctoribus Augustino, Leone, Ambrosio, Gregorio, [In oratione, de qua fuse agunt doctores] Hilario, Isidoro, Joanne Chrysostomo, & Joanne Damasceno, & Bernardo, & aliis doctissimis doctoribus Græcis & Latinis latissime dictum est de oratione, quantum ad ejus commendationem, descriptionem, necessitatem, utilitatem, & modum, & præparationem, insuper & impedimenta; sed & gloriosus & venerabilis doctor sanctus Thomas & Guilielmus, & S. Albertus Ordinis Prædicatorum in suis libris in tractatu de virtutibus nobiliter & scientifice, & devote & pulcre prosecuti sunt. Tamen de modo orandi secundum quod anima exercet membra corporis, ut ipsa devotius feratur in Deum, ut anima movens corpus removeretur a corpore, & fiat quandoque in exstasi, ut Paulus; quandoque in agonia, ut Salvator; in excessu mentis, ut David propheta; quemadmodum sæpe beatus Dominicus orabat, hic aliquid dicendum est ad operis terminationem.

[399] [præter alios modos,] Namque & Sancti veteris & novi Testamenti inveniuntur taliter aliquando orasse: talis enim modus orandi incitat devotionem alternatim ex anima in corpus, & ex corpore in animam: & iste modus faciebat sanctum Dominicum resolvere vehementer in lacrymas, & accendebat fervorem bonæ voluntatis in tantum, ut mens cohiberi non posset, quin devotionem membra corporis manifestarent certis indiciis. Unde ipsa vi mentis orantis quandoque insurgebat in postulationes, obsecrationes, gratiarum actiones. Modi autem orandi præter illos modos, quos habebat devotissimos, & omnes in celebratione Missæ, & decantatione psalmodiæ, ubi

videbatur subito sæpe rapi supra se, & confabulari cum Deo & angelis, in horis canonicis, sive in choro, sive in itinere, fuerunt isti.

[400] [Sanctus aliquando orabat profunde inclinatus,] Primus videlicet modus humiliando se ante altare, acsi Christus per altare significatus, realiter & personaliter esset ibi, non tantum in signo juxta illud; Oratio humilitatis penetrabit nubes. Dicebat aliquando Fratribus illud Judith: Humilium & mansuetorum tibi semper placuit deprecatio; humilitate obtinuit Chananæa, quod voluit, & filius prodigus; sed ego non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Humilia, Domine, valde spiritum meum: nam, Domine, ante te humiliatus sum usquequaque. Et sic Sanctus erecto corpore inclinavit caput suum & renes capiti suo Christo, considerans servilitatem suam, & Christi excellentiam, & totum se dans in ejus reverentiam. Et hoc docebat fieri a Fratribus, dum transirent ante humiliationem Crucifixi, ut Christus pro nobis humiliatus maxime videret nos humiliatos suæ Majestati. Item toti Trinitati mandabat Fratribus sic humiliari, cum solenniter diceretur: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Et iste modus, ut descriptus est in figura, erat principium devotionis ejus se inclinando profunde sic.

[401] [prostratus in terra,] Orabat etiam sæpe beatus Dominicus projiciendo se totum ad terram pronum super faciem suam, & compungebatur in corde suo, & erubescebat semetipsum, & dicebat aliquando ita alte, ut etiam audiretur, illud Euangelicum: Deus propitius esto mihi peccatori; & pie & verecunde satis memorabat verbum David dicentis: Ego, qui peccavi, & qui inique egi. Et flebat atque gemebat fortiter, & postea dicebat: Non sum dignus videre altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci. Et de illo psalmo, Deus auribus nostris audivimus, fortiter & devote dicebat: Quoniam humiliata

est in pulvere anima mea; adhæsit in terram venter noster. Et iterum: Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum verbum tuum.

[402] [Fratres suos docens reverentiam in oratione,] Volens autem aliquando docere Fratres, quam reverenter deberent orare, dicebat eis: Magi illi devoti reges, intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Certum est autem, quod invenimus hominem Deum cum Maria ancilla ejus. Venite adoremus & procidamus ante Deum; ploremus coram Domino, qui fecit nos. Juvenes etiam hortabatur dicens: Si non poteritis flere vestra peccata, quia non habetis, sunt tamen multi peccatores ordinabiles ad misericordiam & caritatem, propter quos prophetæ & Apostoli gemuerunt, quos videns Jesus, eos flevit amare, & sanctus similiter David flebat dicens: Vidi prævaricantes, & tabescebam. Unde stabat sic.

[403] Ista de causa recipiebat surgens de terra de catena ferrea disciplinam, [& ferrea catena se percutiens,] de qua supra dictum est, dicens: Disciplina tua correxit me in finem. Unde & totus Ordo statuit, quod omnes Fratres in memoriam exempli sancti Dominici essent orantes & dicentes: Miserere mei Deus & cetera, sive De profundis & cetera; & reciperent omnibus profestis diebus post Completorium de virgulis ligneis super dorso nudo disciplinam, sive pro suis culpis propriis, sive pro alienis, quorum de eleemosynis vivunt. Unde ab hoc sancto exemplo nullus, quantumcumque innocens, debet se subtrahere; cujus exempli figura talis est.

[404] Post hæc sanctus Dominicus ante altare sive in Capitulo fixo vultu ad Crucifixum, [sæpe genua flectens,] firmo intuitu respiciebat eum, genua flectens iterum atque iterum sive centies; imo quandoque a post Completorium usque ad mediam noctem modo elevabat

se, modo genua flectebat, sicut Jacobus Apostolus, sicut leprosus euangelicus, qui dicebat genu flexo: Domine, si vis, potes me mundare. Et sicut Stephanus, positis genibus, clamabat voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et fiebat in sancto patre Dominico grandis fiducia de misericordia Dei pro se & pro cunctis peccatoribus, & pro conservatione novitiorum Fratrum, quos faciebat discurrere ad prædicationem: & non poterat continere aliquando vocem suam; sed audiebatur a Fratribus dicens: Ad te Domine clamabo; ne sileas a me, ne quando taceas a me, & assimilabor descendentibus in lacum: & quædam similia divinæ Scripturæ verba.

[405] Quandoque autem loquebatur in corde suo, [ac lachrymas fundens,] & vox penitus non audiebatur, & quiescebat in genuflexione stupefactus animo aliquando diu valde; & aliquando videbatur in ipso modo aspectus ejus intellectu penetrasse cælum, atque cito videbatur exhilaratus gaudio, & exstergens lacrymas defluentes. Et fiebat in magno desiderio, quasi sitiens cum perveniret ad fontem, & sicut peregrinus, cum jam est prope patriam. Et prævalebat & invalescebat, & multum composite atque agiliter movebatur, & sursum erigendo se, & genu flectendo: & in tantum assuefactus erat flectere genua, ut in itinere, & in hospitiis post labores viarum, & in viis etiam, aliis dormientibus & quiescentibus, quasi ad quamdam suam artem, & suum singulare ministerium, reverteretur ad genuflexiones. Et hoc exemplo plus faciens, quam dicens, docebat Fratres hoc modo.

[406] Stabat aliquando erectus sanctus pater Dominicus ante altare cum esset in Conventu, [interdum stans & nulli rei innixus,] toto corpore directus super pedes suos, non appodiatus, nec hærens alicui rei, habens aliquando ante pectus suum manus expansas ad modum libri aperti; & ita

se habebat in modo standi, quasi ante Deum legeret valde reverenter & devote. Et videbatur tunc in oratione meditari eloquia Dei, & velut sibi ipsi dulciter enarrare: habituaverat enim sibi illum Domini modum, qui in Luca legitur; scilicet, quod intravit Jesus secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, & surrexit legere. Et in psalmo dicitur: Stetit Phinees, & oravit, & cessavit quassatio.

[407] [manus varie ordinans,] Quandoque jungebat manus invicem, extendens fortiter ante oculos complosas, constringens semetipsum; & quandoque manus [elevabat] ad humeros, sicut moris est sacerdotis, cum celebrat Missam, acsi vellet aures figere ad aliquid diligentius percipiendum, quod ab altero diceretur. Tunc existimasses, si vidisses devotionem stantis erecti & orantis, videre prophetam cum angelo vel cum Deo modo loquentem, modo audientem, modo cogitantem silenter de his, quæ sibi revelata fuissent. Quod si quando erat in itinere tempus orandi, tota mente stans subito intendebat in cælum; & cito audisses eum dulcissime loquentem, ac delicatissime [proferentem] aliquod suave verbum de medulla & adipe sacræ Scripturæ, quod videbatur hausisse de fontibus Salvatoris. Et hoc exemplo valde Fratres movebantur in aspectu Patris sui & Magistri sui; & devotione ea optime instruebantur ad orandum reverenter & continue, sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, & sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ut hic patet.

[408] [nonnumquam brachiis extensis,] Visus est etiam aliquando orare sanctus pater Dominicus, sicut a vidente audivi auribus meis, manibus & ulnis expansis, ad similitudinem crucis vehementer extensis, & rectus secundum suam possibilitatem. Hoc modo oravit, quando suscitavit Deus oratione sua puerum Napoleon Romæ in sancto Sixto, in loco sacristiæ, & in ecclesia in

celebratione Missæ, quando elevatus est a terra, sicut narravit mihi illa devota & sancta Soror Cecilia, quæ præsens erat, & vidit cum alia multitudine. Sicut Elias, quando suscitavit filium viduæ, expandit se atque mensus est super puerum. Similiter oravit, quando juxta Tholosam liberavit peregrinos de Anglia in periculo submersionis fluminis, ut supra scriptum est. Hoc modo oravit Dominus pendens in cruce, scilicet extensis manibus & ulnis, & cum clamore valido & lacrymis exauditus est pro sua reverentia.

[409] [quando rem difficilem] Nec istum modum frequentabat vir sanctus Dei Dominicus; sed cum aliquid grande & mirabile fieri cognovisset, inspiratus a Deo, virtute orationis. Nec vero prohibebat Fratres sic orare, nec etiam suadebat. Et cum puerum illum suscitavit orando scilicet & stando expansis brachiis & manibus ad modum crucis, nescimus, quid dixerit. Forte dixit illud verbum Eliæ: Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus, sicut etiam modum ejus servavit in orando. Sed Fratres & Sorores, & domini Cardinales, & ceteri attendentes ad modum orandi eis inconsuetum & mirabilem, non recollegerunt verba, quæ dixit: nec postea licuit eis interrogare de his Sanctum illum & admirabilem Dominicum, qui in hoc facto valde exhibuit se eis omnibus tremendum & reverendum.

[410] [vel singularem gratiam a Deo postulabat,] Illa vero verba, quæ in Psalterio mentionem faciunt de isto modo orandi, ponderose & graviter, & mature proferebat, atque attente, videlicet: Domine Deus meus salutis meæ, in die clamavi & nocte coram te, usque tibi clamavi ad te, Domine; tota die expandi ad te manus meas & cetera usque ad finem. Item: Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam; in veritate tua exaudi me in tua justitia usque ibi; Expandi manus meas ad te, anima mea, sicut terra sine aqua tibi; velociter

exaudi me. Per hoc poterit quilibet devotus orator intelligere hujus Patris doctrinam in orando hoc modo, cum vellet Deum mirabiliter movere virtute orationis, vel potius cum sentiret ex occulta inspiratione, se a Deo magnifice moveri ad singularem gratiam sive pro se, sive pro alio [petendam,] fultus ex doctrina David, ex significatione Eliæ, ex caritate Christi, ex devotione Dominici, ut in hac figura patet.

[411] Inveniebatur nihilominus sæpe in orando erigi totus ad cælum, [elevatus & extra se raptus,] per modum sagittæ electæ, de arcu extenso projectæ, sursum in directum, elevatis manibus sursum supra caput fortiter extensis atque conjunctis invicem, vel aliquantulum ampliatis, quasi ad aliquid recipiendum de cælo. Et creditur, quod augebatur ei gratia tunc, & rapiebatur, & impetrabat a Deo pro Ordine, quem inceperat, dona Spiritus sancti, & suavitates delectabiles in actibus beatitudinum sibi & Fratribus, ut in altissima paupertate, in amaro luctu, in gravi persecutione, in multa esurie, & siti justitiæ, in anxia misericordia quilibet reputaret se beatum, & ut in servandis præceptis, in perficiendis consiliis euangelicis, devoti delectabiliter se haberent. Videbatur tunc ingredi sanctus Pater raptim in sancta sanctorum, & in tertium cælum. Unde & post illam orationem sive in corripiendo, sive in dispensando, sive in prædicando, more prophetico se habebat, ut in miraculis memoratum est.

[412] Sed unum hic ponendum est breviter ad ædificationem Post talem orationem sanctus magister Dominicus requisivit Bononiæ super quibusdam agendis, [quo orationis modo peracto, Fratrem delinquentem corripit,]secundum morem suum, consilium seniorum, quia, ut dicebat, revelatur uni bonorum, quod non revelatur alteri, ut patet in prophetis. Et tunc sacrista de assistentibus in illo consilio vocavit unum ad ecclesiam

feminarum, gratia, ut puto, audiendæ confessionis, & subintulit fatue (non tamen ita, ut putaret audiri a sancto magistro Dominico) Una pulchra domina petiit vos; venite cito. Factus autem in Spiritu sanctus Dominicus agitabatur in se ipso, & reveriti sunt eum consiliarii. Tunc præcepit advenire sacristam, & dixit illi: Quid dixisti? At ille, Petivi, inquit, sacerdotem ad ecclesiam. Et Pater dixit: Increpa te ipsum, & confitere reatum, quod pervenit usque ad os tuum. Deus, qui fecit omnia, fecit, quod me non laterent verba tua hæc, quæ putabas occulta. Et disciplinavit eum ibi fortiter & diu, ita ut adstantes moverentur in compassionem propter livores. Et ait: Vade, fili, didicisti de cetero qualiter intuearis fixo aspectu feminam, ut de colore non judices. Ora & tu, ut Deus in oculis faciat te pudicum. Sic cognovit occultum, sic corripuit fatuum, sic docuit castigatum, sic in oratione præviderat; & admirati sunt Fratres, quia sic dixit esse fiendum.

[413] Et dixit sanctus Magister: Justitiæ nostræ, justitiæ divinæ comparatæ, [& brevi ad se reverti consueverat.] immunditiæ sunt. Itaque sanctus Pater in illo modo orandi non diu stabat; sed revertebatur in se ipsum, quasi de longinquo veniens, & velut peregrinus mundo videbatur: quod faciliter perpendi poterat in aspectu ejus & moribus. Verumtamen orans clare aliquando auditus est a Fratribus ita dicens, ut Propheta dicebat: Exaudi vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, & dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Et docebat verbo & exemplo sanctus Magister Fratres sic orare, dicens illud Psalmistæ: Ecce nunc benedicire Dominum omnes servi Domini. Et illud: Domine, clamavi ad te, exaudi me; intende voci meæ, dum clamavero ad te; elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quod ut melius intelligatur, perspecta figura docet.

[414] [Denique pium librum legens] Erat nempe sancto patri Dominico & alius orandi modus pulcher & devotus &

gratus: post horas quippe canonicas, & post gratiarum actiones, quæ communiter post sumptionem cibi fiunt, sobrius & delibutus Pater spiritu devotionis, quem spiritum hauserat ex divinis verbis, quæ cantabantur in choro, seu in refectione, cito ponebat se ad locum aliquem solitudinis in cella vel alibi, ut legeret vel oraret consistendo secum & stando cum Deo; & sedebat quietus; & expandebat librum aliquem ante faciem suam munitus signo crucis: & legebat, & afficiebatur mente dulciter, acsi audiret Dominum loquentem, sicut dicitur in psalmo: Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus; quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui convertuntur ad cor. Et quasi cum socio disputaret, nutibus & mente modo impatiens videbatur, modo quietus auditor disceptare & luctari, & arridere simul & flere, & figere intuitum, & submittere, & iterum loqui silenter, & tundere pectus.

[415] [quasi cum Deo colloquebatur,] Si aliquis curiosus voluisset eum videre latenter, videbatur sibi sanctus pater Dominicus, sicut Moyses, qui intrasset ad interiora deserti, & conspiceret rubum ardentem, & Dominum loquentem, & se humiliantem: mos enim iste propheticus viro Dei erat, cito ex lectione superferri ad orationem, & ex meditatione ad contemplationem. Et cum sic solitarius legeret, venerabatur librum, & inclinabat libro, & osculabatur quoque librum; maxime, si erat codex Euangelicus, vel si legeret verba, quæ Christus ore suo protulerat. Quandoque vero faciem abscondebat, & avertebat alio, vel deponebat faciem in manibus suis, aut modicum velabat eam caputio suo: & etiam tunc fiebat totus anxius, & plenus desiderio, & etiam, quasi redderet gratias personæ excellenti de receptis beneficiis, modicum reverenter assurgebat, & inclinabat, & totus refertus & factus quietus in se ipsum, iterum legebat in libro.

[416] [& ex meditatione hauriebat spiritum prophetiæ,] Talem modum etiam eundo de patria ad patriam servabat, cum esset in aliqua solitudine, & ludebat cum meditationibus suis in contemplatione sua, & dicebat aliquando sociis in itinere: Scriptum est in Osea; Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Unde aliquando a socio declinabat, vel præibat, vel potius sequebatur a longe., & vadens seorsum orabat, & ambulabat, & in meditatione ejus accendebatur ignis. Et hic inerat ei in tali oratione [gestus,] acsi abigeret favillas aut muscas a facie sua. Et propter hoc muniebat se sæpe signo crucis. Putabant autem Fratres, quod in isto modo orandi adeptus sit Sanctus plenitudinem sacræ Scripturæ, & medullam intelligentiæ eloquiorum divinorum, & potestatem audacem ferventer prædicandi, & occultam familiaritatem Spiritus sancti in cognoscendis occultis.